

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

Allmän Hälsa- och Sjukvård 1967

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN · STOCKHOLM

INLEDNING

TILL

Allmän hälso- och sjukvård / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1913-1982. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1979.

1911-1967 utgiven av Kungl. Medicinalstyrelsen.

1911-1950 med innehållsförteckning på franska. 1913-1950 med fransk parallelltitel: Hygiène et service sanitaire en Suède.

1951-1979 med innehållsförteckning och parallelltitel på engelska: 1951-1956: Public health and sick care in Sweden ;

1957-1979: Public health in Sweden . 1960-1979 även med sammanfattning på engelska.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1, Sundhetskollégii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1864-1912. - Sundhetskollégium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen. Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Sinnessjukvården i riket /Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm, 1913-1939. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

Efterföljare:

Hälsan i Sverige: hälsostatistisk årsbok / Statistiska centralbyrån. – Stockholm : 1988–1992. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1987/88-1991/92.

Det civila veterinärväsendet / av Kungl. Veterinärstyrelsen. – Stockholm, 1918-1951. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1916-1949.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960

Allmän hälso- och sjukvård. 1967. – (Sveriges officiella statistik).

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

Vid digitaliseringen har en tabellförteckning skapats och lagts till.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

Allmän Hälsa- och Sjukvård 1967

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN · STOCKHOLM

OFFICIAL STATISTICS
OF SWEDEN

Public Health in Sweden 1967

Form för hänvisning. Allmän hälso- och sjukvård 1967 (SOS).

Kungl. medicinalstyrelsen. Stockholm 1967.

Årspublikationen Allmän hälso- och sjukvård har av medicinalstyrelsen för årgångarna 1911—1966 utgivits under samma namn inom serien Sveriges officiella statistik: Hälso- och Sjukvård.

Published by
the National
Board of Health,
S 105 30 Stockholm

Printed in Sweden
Civiltryck
Stockholm 1969

Suggested citation. Public health in Sweden 1967 (SOS).
The National Board of Health. Stockholm 1967.

The annual report on Public Health in Sweden has been published by the National Board of Health within the series of Official Statistics of Sweden: Public health. Earlier editions: 1911—1966.

Till
Herr Statsrådet och Chefen för Kungl Socialdepartementet

Medicinalstyrelsen får härmed överlämna den statistiska redogörelsen »Allmän hälso- och sjukvård» för år 1967.

Liksom föregående år presenteras såvitt möjligt varje tabell med sin förklarande kommentar i omedelbar anslutning, varigenom tabellavdelning av vedertagen typ undvikits. Listan över sjukhusen (bilaga 1 i årgång 1960) har även denna gång utelämnats, emedan en dylik redan publicerats som Nr 1 i serien »Samling av författningar och cirkulär m m angående medicinalväsendet», år 1967. Alla större sjukhus förekommer emellertid namngivna i endera av bilagorna 1 eller 2.

Tidigare har styrelsen till landsting och övriga intressenter utsänt en tryckt detaljerad tabellarisk sammanställning över lasarettens och epidemisjukhusens personal och förvaltningsekonomi. En motsvarande, ehuru icke fullt så omfattande tabell har utarbetats för övriga sjukhus och förvaras i manuskript i medicinalstyrelsen.

Den i redogörelsen lämnade översikten av medicinalväsendets organisation gäller året 1967. Den första januari 1968 genomförs en omfattande omorganisation av den centrala ledningen av hälso-, sjuk- och socialvården. En översikt av den nya organisationen har även lämnats.

Byrådirektören Erik Salwén har närmast svarat för arbetet med föreliggande redogörelse.

Stockholm i december 1967

BROR REXED

AKE SJÖSTRÖM

INNEHÅLL

	Sida
Sammanfattning på engelska språket	9
Kap A. Hälso- och sjukvårdens organ	19
a. Översikt av organisationen	19
b. Kroppssjukvården	34
c. Den psykiska sjukvården	51
d. Vissa fristående organ och verksamheter	58
Tjänsteläkarna	58
Distriktsvården m m	60
Den förebyggande mödra- och barnvården	60
Förlossningsvården	64
Lungsjukvården	65
Epileptikervården	68
Vården av veneriskt sjuka	68
Den abortförebyggande verksamheten	69
Skyddsympningarna	70
Karantänsväsendet	71
e. Folkvandvården	72
f. Apoteken	76
g. Åtgärder med anledning av läkemedels biverkningar	79
Kap B. Hälso- och sjukvårdens personal	81
Kap C. Det allmännas kostnader för hälso- och sjukvård	89
Kap D. Hälso- och sjukvårdens sjukdomar, förlossningar m m	92
a. Omgivningshygieniska förhållanden	92
b. Infektionssjukdomar	96
c. Maligna tumörer 1964 enligt anmälningar till cancerregistret	109
d. Karies hos sjuåringar	114
e. Förlossningar	115
f. Legala aborter, steriliseringar, kastreringar	120
g. Psykiska sjukdomar	124
Kap E. Från nämndens för internationella hälsovårdsärenden verksamhet	129
Bilaga 1. Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården fördelade efter vårdform	132
» 2. Specifikation av landstingens och storstädernas lasarett för psykiatrisk vård	142
» 3. Läkartjänster vid undervisningsjukhus, lasarett, sanatorier, epidemisjukhus och specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda	147
» 4. Läkare med specialistbehörighet	150
» 5. Befolkningsstatistik	152
Karta 1. Sjukvårdsområden	49
» 2. Hälso- och sjukvårdsregionerna	50

Alfabetisk innehållsförteckning

- Aborter 120
 Abortförebyggande 69
 Anstalter för epileptiker 52, 53
 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda 51, 53
 Apotek 76—78
 Barnadödlighet 153
 Barnmorskor 64, 82, 88
 Barnsjukvård (översikt) 35
 Befintliga vid psykiatriska sjukhus 53, 128, 142
 Befolkningsstatistik 152
 Beläggning 39, 53
 Bäckkvoter 30
 Cancerregister 109
 Centrala sjukvårdsberedningen 16, 18, 19
 Centraldispensärerna 66
 Dagkostnad, se Driftkostnader
 Diagnoser 99, 110, 126
 Dispensärer 24, 65, 66
 Distriktsbarnmorskorna 64, 88
 Distriktsköterskorna 60, 88
 Driftkostnader 46—48, 57, 75, 142
 Dödsorsaker 154
 Ekonomipersonal 42, 55, 56, 82, 142
 Enskilda sjukhem 28, 39, 140, 141
 Epidemiska sjukdomar 96 ff
 Epileptikervård 68
 Familjevård 55, 142
 Folkmängd 152
 Folkvandvård 72—75, 114
 Födda 115—119, 153
 Födda, definitioner 115
 Förebyggande mödra- och barnavård 60—64
 Förlossningar 115—119
 Förlossningsvård 64
 Försäkringskassornas kostnader 90
 Förvaltningspersonal 42, 55, 56, 82, 142
 Gonnorré 103—105
 Halvöppen vård 55
 Huvudmän 20, 28
 Infektionssjukdomar 96
 Intagna på nybörjarkurs 86
 Intagningar på sjukhus 25, 30, 39, 53, 142
 Intagningsområden 49
 Internationellt sjukvårdsarbete 129
 Karantänsväsen 71
 Karies 114
 Kastreringar 123
 Kliniker vid sjukhus 33, 132
 Kontorspersonal, se Förvaltningspersonal
 Konvalescenthem 37
 Kostnader, det allmännas 89
 Kostnader per vård dag, per intagning, se Driftkostnader
 Kroppssjukhus 34, 39, 132
 Könspolikliniker 68
 Könsjukdomar 68, 98, 103—105
 Lagstiftning 20, 23, 24, 51, 52, 60, 146
 Landstingsområden 49
 Lasarett 23, 39, 132
 Levande födda, se Födda
 Livslängd 153
 Lungsjukvård 65
 Långvarigt kroppssjuka (översikt) 36, 37
 Läkare 42—45, 82—86, 142, 147
 Läkartäthet 42, 57, 83
 Länsläkarorganisationen 58
 Medicinalpersonal 81
 Medicinalstyrelsen 16, 19
 Mentalsjukhus — se Psykisk vård
 Mödra- och barnavård 60—64
 Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar 67
 Nämnden för internationella hälsovårdsärenden 16, 129
 Omgivningshygien (aktuella problem) 92
 Organisation, central, lokal 19—22
 Organisation, öppen vård 23, 24, 37, 52
 Organisation, slutet vård 22, 23, 25, 51
 Personal, allmänt 82
 Personal, kroppssjukvård 42—45
 Personal, psykisk vård 55—57
 Platser, se Vårdplatser
 Polikliniker 12, 41
 Polio 97, 98
 Polioympningar 70
 Provinsialläkarna 58
 Psykisk barna- och ungdomsvård 54
 Psykisk vård, slutet 51, 53, 142
 Psykisk vård, öppen 52
 Psykiska sjukdomar 124
 Psykiskt utvecklingsstörda 51, 53
 Regionsjukvård 50
 Rättspsykiatriska stationer 146
 Röntgenarbeten 41, 66, 106
 Sekundärplatser 143, 146
 Sexualrådgivning 69
 Sjukgymnaster 82
 Sjukhus 23, 25—28, 39, 53
 Sjukhus av lasarettskaraktär 35, 140
 Sjukhustyper—vårdformer 23, 26
 Sjuksköterskor 42—45, 55, 82, 87, 88
 Sjukvårdsområden 49
 Sjukvårdsstyrelser 16, 20
 Skyddsympning 70
 Skärmbildscentral, medicinalstyrelsens 65, 106
 Slutet vård 20, 22, 34, 51
 Specialister 150
 Stadsläkarna 58—59
 Statens bakteriologiska laboratorium 16, 19
 Statens institut för folkhälsa 16, 19
 Sterilisering 123
 Tandläkare 73, 82, 83, 85
 Tandläkartäthet 83
 Teckenförklaring 15
 Tjänsteläkare 58
 Tjänster, barnmorske- 88
 Tjänster, läkar- 44, 147
 Tjänster, sjuksköterske- 44, 88
 Tuberkulos 105—108
 Tuberkulosvård 65
 Utgifter, se Driftkostnader resp Kostnader
 Utskrivna, psykiatrisk vård 126
 Utveckling i tiden, vårdplatser m m 30, 33, 128
 Utveckling i tiden, personal 82, 86, 87
 Vaccination 70
 Vakanser 45, 56, 59, 88
 Veneriska sjukdomar 68, 103—105
 Veterinärer 83
 Vård dagar 25, 30, 39, 53
 Vårdformer—sjukhustyper 22, 26
 Vårdplatser 25, 30, 33, 39, 53, 132, 142
 Vårdplatser per 100 000 invånare 30
 Öppen vård 20, 23, 37, 41, 52, 58—75

CONTENTS

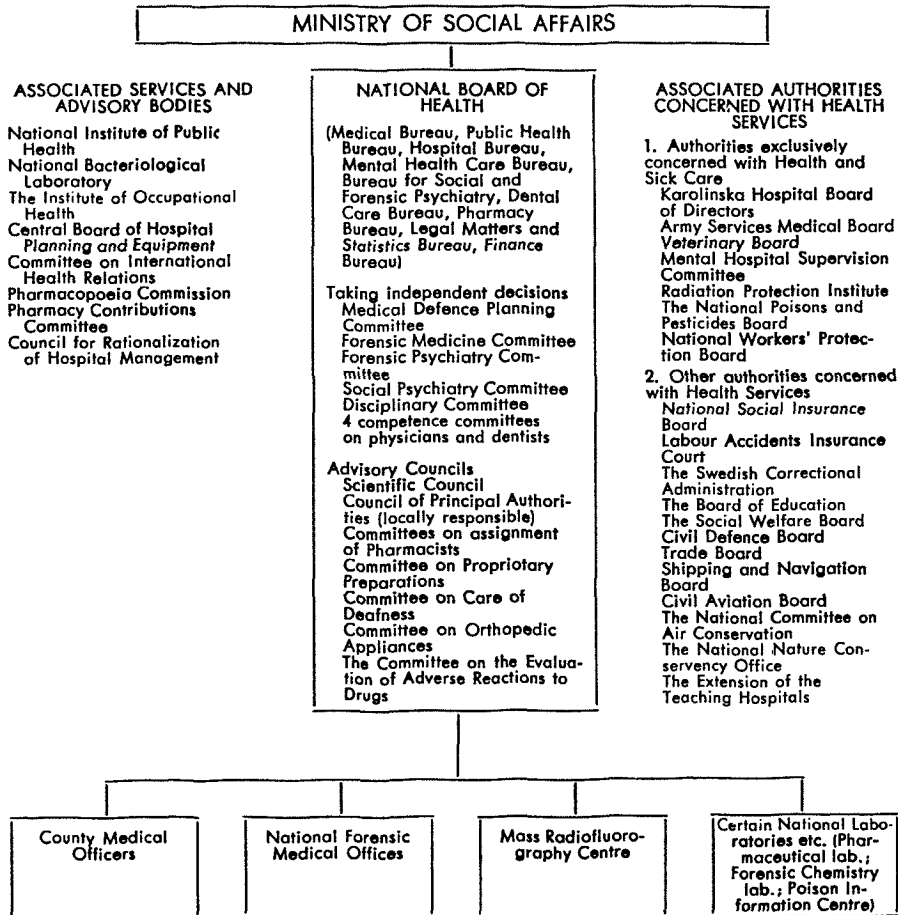
	Page
Summary in English	9
Chapter A. Health and sick care	19
a. Organization of Health Services	19
b. Care of the physically ill	34
c. Mental care	51
d. Certain independent institutions and activities	58
Medical officers	58
Public Health Nurses	60
Maternity and Child Welfare	60
Maternity care	64
Care of lung diseases	65
Care of epileptics	68
Care of venereal diseases	68
Consultation bureaus for sexual hygien	69
Vaccinations and inoculations	70
Quarantine organization	71
e. Public dental care	72
f. Pharmacies	76
g. Prevention of adverse effects of drugs	79
Chapter B. Health personnel	81
Chapter C. Expenses out of Public funds for Health and Medical care	89
Chapter D. Sanitary conditions, diseases, deliveries etc	92
a. Environmental sanitation	92
b. Infectious diseases	96
c. Malignant tumours reported to the Cancer Registry	109
d. Dental caries in seven year old children	114
e. Deliveries	115
f. Abortions, sterilizations and castrations on medical or legal indications ...	120
g. Mental diseases	124
Chapter E. International health relations	129
Annex	
1. Beds in somatic hospitals according to type of care	132
» 2. Detailed information on the mental hospitals of the counties and the three largest cities	142
» 3. Posts for doctors at teaching hospitals, general hospitals, sanatoria, epidemic hospitals and hospitals for mentally retarded	147
» 4. Physicians with specialist competence	150
» 5. Vital statistics	152
Map	
1. Principal districts for health and sick care	49
» 2. Regions for specialized care of the physically ill (»hospital regions»)	50

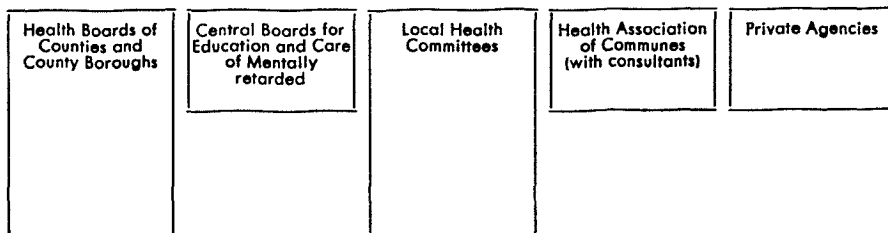
Alphabetical index

- Abortions 14, 120
 Admissions to hospitals 10, 25, 30, 39, 53, 142
 Ambulatory care 11, 12, 41
 Bed ratios 10, 30
 Birth order 118
 Births 14, 115—119
 Births, definitions 116 (foot notes)
 Cancer registry 13, 109
 Castrations 14, 123
 Causes of death 154
 Central Board of Hospital Planning and Equipment 8, 9
 Central TB dispensaries 12, 66
 City M.O.s, 12, 58
 Convalescent homes 10, 37
 County Council districts 49
 Days of treatment 25, 30, 39, 53
 Deliveries 14, 115—119
 Delivery care 12
 Dental caries 114
 Dental surgeons 13, 73, 82, 83, 85
 Dental surgeons' density 83
 Departments in hospitals 33, 132
 Discharges from mental hospitals 126
 District midwifery 12, 88
 Districts, health and sick care 49
 Domestic staff 42, 55, 56, 82, 142
 Environmental sanitation 93
 Epidemic diseases 13, 96—102
 Epileptic care 13
 Expenses out of public funds 13, 89—91
 Family planning 12
 Gonorrhoea 103—105
 Health Boards of local authorities 16
 Hospital specialized departments 33, 132
 Hospitals 9, 25—28, 39, 53
 Hospitals, chronic sick 36, 37
 Hospitals, development 30, 33, 128
 Hospitals, for children 35
 Hospitals, general 39, 132
 Hospitals mental 10, 53, 142
 Hospitals, physical diseases 10, 39, 132
 Hospitals, type of 10
 Insurance, sickness 8, 9, 91
 Infant mortality 153
 Infectious diseases 13, 99—102
 Investments 91
 Life expectancy 153
 Live births, see Births
 MCH 12, 62
 Medical officers 12, 58
 Medical students 87
 Mental care, ambulatory 12, 13
 Mental care, in hospital 10, 11, 128, 142
 Mental diseases 14, 126
 Mental hospital population 53, 128
 Mentally retarded 53
 Midwives 12, 82, 88
 National Bacteriological Laboratory 8, 9
 National Board of Health 8, 9
 National Institute of Public Health 8, 9
 Nurses 13, 42, 44, 55, 82, 87, 88
 Occupancy 25, 39, 53
 Office personal 42, 55, 56, 82
 Organization 8, 9—12
 Patient days 25, 39, 53
 Personal 81—88
 Pharmacies 76—78
 Physicians 42, 55, 56, 82—84, 86, 147, 150
 Physicians, density 42, 57, 83
 Physiotherapists 82
 Polielinics 12, 41
 Polio 98, 99
 Polio, inoculations 13, 70
 Population 14, 152
 Posts at hospitals 44, 147
 Private nursing homes 9, 28
 Psychiatry, child and youth 13
 Public Dental care 13, 72—75, 114
 Public Health Nurses 12, 60, 61, 89
 Quarantine organization 71
 Radiofluorography 106
 Ratio, hospital beds 10, 30
 Ratio, personnel 42, 57, 83
 Regional hospital organization 50
 Responsible authorities 9, 28
 Running cost 46—48, 57, 75
 Specialist doctors 150
 Sterilizations 14, 122, 123
 Stillbirths, see Births
 TB care 12, 66
 TB dispensaries 12, 66
 Trends, hospital beds etc 30, 33, 128
 Trends, personnel 82, 86, 87
 Tuberculosis 105—108
 Vacant posts 45, 56, 59, 88
 Vaccinations 13, 70
 Venereal diseases 103—105
 Veterinaries 83
 Vital statistics 152
 X-ray activities 13, 41, 66, 106

Organization of public health administration in Sweden in 1967

Local, autonomous bodies

SUMMARY

Organization (chapter Aa)

All the activities in the field of public health in Sweden (including medical care) are either operated or controlled by public authorities.

Public health is under the *Ministry of Social Affairs*, the chief of which is a member of the cabinet.

The *National Board of Health* is the principal instrument of the State for governing, superintending and promoting the activities and the work of the institutions pertaining to this field. The board supervises the medical personnel, the hospitals and the pharmacies and has the direct control of the State Pharmaceutical Laboratory, the State institutions for forensic medicine, a unit for mass radiofluorography etc.

The *National Board of Health* is concerned with the subsidies granted by the government for special medical care, i. e. for the equipment and operating of hospitals for tuberculosis, hospitals for epidemic diseases, chronic diseases, paediatric diseases, mental diseases and establishments for mentally retarded.

The main part of the field work of the health and sick care rests with local authorities. The county councils, 25 in number, and the 3 county boroughs shall see to it that the sick receive the care required. The county council districts correspond to the 24 counties, one of which is divided into two districts (see map 1, page 49). The State is the responsible authority for the senior county medical officers' organization, whereas the county councils and county boroughs are responsible for the services of the local medical officers, the district public health nurses, district midwives, the public dental care etc.

The *National Institute of Public Health* is an independent body outside the jurisdiction of the *National Board of Health*. It conducts inquiries into health matters submitted by public authorities, corporations and private individuals, but is also engaged in independent research in

the field of general, industrial and food hygiene. It is also engaged in teaching and in spreading of public health information. The *Central Board of Hospital Planning and Equipment* is another independent body engaged in standardization of hospital buildings and equipment. The *National Bacteriological Laboratory* is a third one.

The sickness insurance scheme is supervised by the *National Social Insurance Board*. Insurance is compulsory. Benefits include free care for hospitalized patients, and doctors services and medicine at a reduced cost for outpatients. Dental care is not included.

Hospitals (chapter Aa—Ac)

A conspicuous feature of the Swedish hospital system is that the main part of the establishments is owned and operated by public authorities. 3,8 % of the beds available belong to the State, 88,1 % to counties or county boroughs, 1,4 % to local authorities (small towns, parishes), 5,2 % to private enterprises and 1,5 % to funds, associations etc. (table A 3, bottom line). The last group may for practical purposes be added to the State institutions, the difference being merely formal since these enterprises are built up as foundations etc. but operated in close collaboration with the government which has representatives in their administrative committees and pay grants to cover their expenses. In some cases the State owns all the shares in the enterprise. Some children's hospitals, orthopedic hospitals, hospitals for bone, joint and glandular TB and one hospital for TB of the lungs belong to this category (code letter F, see annex 1).

A distinction is made between type of care and type of hospital. As far as in-patients are concerned, the correlation between the two concepts is illustrated in the table below. The main part of the care of physically sick is concentrated in the general hospitals and similar

*Survey of hospitals, showing combination of type of hospital and type of care.
(Cfr. table A 2)*

Type of hospital	No. of hospitals	Type of care (Figures show number of beds)								Total
		General hospital care and similar	Care of lung-diseases	Epidemic care	Maternity care	Care of chronic sick	Care of mental diseases	Care of mentally retarded	Care of epileptics	
University (teaching) hospitals	9	8 286	443	465	564	368	679	—	—	10 805
Single clinic hospitals	5	369	—	—	193	—	—	—	—	562
Other general hospitals	100	26 983	1 079	1 796	2 547	6 701	3 848	—	—	42 954
Rheumatic hospitals	2	221	—	—	—	—	—	—	—	221
Orthopedic hospitals	4	346	—	—	—	—	—	—	—	346
Coast sanatorium ¹⁾	1	250	—	—	—	—	—	—	—	250
Hospitals of the National Social Insurance Board ²⁾	3	589	—	—	—	—	—	—	—	589
Certain private hospitals ..	7	546	—	—	—	15	—	—	—	561
Cottage hospitals	47	851	—	—	202	1 099	—	—	—	2 152
Maternity homes	4	4	—	—	17	—	—	—	—	21
Sanatoria for the lungs ...	15	—	1 797	—	—	788	—	—	—	2 585
Epidemic hospitals	4	—	—	784	—	—	—	—	—	784
Homes for chronic sick ...	294	215	—	—	4	17 618	253	—	—	18 090
Private nursing homes for physical diseases	11	648	—	—	—	15	—	—	—	663
Mental hospitals	28	—	³⁾	—	—	—	24 451	—	—	24 451
» nursing homes ...	184	—	—	—	—	—	7 705	—	—	7 705
Institutions for the mentally retarded	172	—	—	—	—	—	—	12 394	—	12 394
Hospitals for epileptics....	10	—	—	—	—	—	—	—	877	877
Total	900	39 308	3 319	3 045	3 527	26 604	36 936	12 394	877	126 010
Per 100 000 inhabitants	.	498	42	39	45	336	468	157	11	1 596

¹⁾ Mainly orthopedic cases.

²⁾ Rheumatic (and nervous) diseases.

³⁾ About 150 beds for lung diseases in mental hospitals are here classified as mental.

institutions (i.e. rheumatic hospitals, orthopedic hospitals, coast sanatorium, hospitals of the National Insurance Board, certain private hospitals and cottage hospitals), whereas independent hospitals for special kinds of diseases are becoming rare. On the other hand the general hospitals are more and more split up on specialized departments. The specialization of hospitals for physical diseases (the "somatic" hospitals) is illustrated in detail by annex 1.

Table A 1 gives a survey of beds, admissions and patient-days (bed-days) of all hospitals, in-

cluding establishments for the mentally retarded. Convalescent homes are not included in any tables, except the one on page 37.

The general increase of in-patient care, as measured by the number of beds, was 27,0 % from 1950 to 1967 (page 31). For the care of physically sick it was 30,7 % and for care of mentally diseased 27,7 %. At the same time the number of admissions for physical care rose by 35,9 %, care in mental hospitals 255,8 % and in psychiatric clinics in general hospitals 354,5 %, to give some examples. Beds for

chronic sick increased by 190,0 % and admissions 208,7 %.

To return to table A 1, it will be seen that 105 215 in-patients were treated per day in all hospitals added together, which corresponds to 1,3 % of the population of Sweden.

At general hospitals proper the number of in-patients per day was 40 921 (table A 6). The same hospitals were also visited by 2,8 million out-patients paying 7,2 million visits (patients at X-ray departments not included), (table A 7). These were treated at out-patient departments organized either by those responsible for the in-patients' care, which is often the case in the county boroughs, or by the physicians following an agreement between them and the authorities of the hospital, an arrangement which is prevailing in the counties.

The personnel of the hospitals for physical diseases is calculated at about 78 000 individuals, of whom about 4 700 were doctors (table A 8), and the personnel of the institutions for mental diseases, mentally retarded and epileptics to about 24 700 individuals, whereof about 600 doctors (tables A 15 and A 16). Some of these doctors have been counted more than once, because, under certain circumstances the local medical officer may at the same time be the chief of a small cottage hospital, an epidemic cottage hospital or a home for chronic sick in his district. Similarly most of the doctors of homes for mentally diseased and "Other establishments for mentally diseased" have their main occupation in one of the large mental hospitals.

The density of the hospital personnel appears from the statement that 116 persons per 100 beds were employed in general hospitals, 76 in cottage hospitals, 64 in hospitals for TB of the lungs and 62 in homes for chronic sick, physicians included (table A 8). These figures comprise all categories of personnel, even the administrative and domestic staffs. The nursing personnel, physicians excluded, amounted to 86 at general hospitals, and the physicians alone to 8,0. A concrete impression is derived from the fact that the personnel of all categories working in general hospitals amounted to 1,5 individuals per in-patient per day. It ought, however, to be kept in mind, that the same

staff also took care of a considerable number of out-patients.

The personnel density of the mental hospitals is lower than that of the hospitals for physically sick. Calculated per 100 beds the nursing personnel (physicians excluded) amounts to 49 at the hospitals in county councils' districts and to 47 at the hospitals of the three largest cities. These figures are found in table A 18, where also data for establishments for mentally retarded are published.

The total running costs of the Swedish hospitals for physical diseases including superannuation and depreciations is estimated at 3 577 million kronor, 2 838 million of which are referable to the general hospitals proper (table A 11). The average cost per patient-day amounted to 195,9 kr at the general hospitals, 100,5 at the hospitals for TB of the lungs and 80,9 at homes for chronic diseases (table A 12). On the whole these figures signify that the cost per patient-day has increased more than six times since 1950. The cost per admission has not risen in the same proportion. The running cost per patient-day in 1967 was 72,3 kr at the mental hospitals in county councils' districts and 90,5 kr at the mental hospitals of the three largest cities (table A 19).

Salaries constitute the predominant part of the running costs of the hospitals and is the main lever of the increase of this cost during the last years. The increase is partly due to a general raise of the wages, partly to a shortening of the working day of the bedside personnel, in its turn causing increased recruitment. The salaries are responsible for 71,3 % of the running costs of the general hospitals (including superannuation).

The cost of hospital care in a public ward is completely compensated by public funds and the health insurance. Also medicine and doctors fees are thus covered. If the patient has a private room or goes to a private hospital, he is reimbursed for that part of the costs which corresponds to the price charged in a public ward at the hospital in his home district.

The adjoining table presents a survey of the local services for ambulatory care and environmental sanitation.

Survey of the local services for Public Health and medical, ambulatory care.

Service	Type of care	Number of units
Senior County Medical Officers	Supervision of environmental sanitation and of preventive and curative care	27 posts in counties and county boroughs
Medical Officers	Preventive and curative care	736 districts (urban and rural)
Public Health Nurses	» » » »	1828 districts (certain nurses in towns not included)
Out-patients departments at hospitals	» » » »	200 somatic and mental hospitals
Policlinics in certain cities	» » » »	11 policlinics
District midwifery	Maternal antenatal care; deliveries	360 districts for midwifery
MCH centres, stations etc.	Maternal and Child Welfare	1424 centres, stations and branch offices
TB dispensaries (central and district dispensaries)	TB ambulatory care	53 central and 600 district dispensaries
Policlinics for venereal diseases	VD ambulatory care	28 policlinics
Bureaus for Sexual Hygiene	Consultation on sexual matters, including use of contraceptives and prevention of abortions	20 bureaus
Quarantine organization	Preventive epidemic care	10 main stations
Bureaus of the State mental hospitals for family care and assistance	Mental sick care and assistance to discharged patients	Bureaus at 18 hospitals
Centres for children and youth mental care	Child and adolescent psychiatric care	49 centres
Public Dental Service	Dental care	914 dental clinics
Local Public Health Committees	Environmental sanitation; preventive epidemic care	900 municipalities (local communes)

Public Health Services outside the hospitals (chapter Ad)

There were 780 rural *medical officers'* posts at the beginning of 1968, 84 of them, however, were vacant, the activity being maintained by the officer of an adjoining district. In each county there is a senior county medical officer, appointed by the government, and a deputy county medical officer. As there are 24 counties, these two categories make 48 doctors. In the purely urban districts there were 266 posts for medical officers. (Cf. also diagram, chapter Ad.)

There were 1,850 posts for *public health nurses* in general service in rural districts and small towns at the end of 1967 (table B 5), but 42 of these were vacant.

The *midwifery districts* numbered 360. The activity is concentrated on prenatal care of pregnant women, since more than 99 % of all

deliveries take place in hospitals. The midwives assist, however, to a considerable extent at deliveries in maternity homes, cottage hospitals etc.

The *maternity and child welfare* organization with 1 424 working units (clinics, centres and branches) is illustrated by table A 21.

53 central and 600 district *TB dispensaries* were working in 1967. In the former 720 988 X-ray examinations were made (table A 22).

Medical treatment for venereal diseases was given free of charge in 28 of the largest towns at special policlinics. The number of visits to these policlinics, amounted to 204 000, 136 000 of which had reference to the disease in its contagious phase.

20 consultation *bureaus for sexual hygiene and abortion cases* subsidized by the State were in operation at the end of the year, the number of ruled cases amounting to 7 834. At least one

physician and two or three social workers were attached to each bureau.

About 250 000 persons have been vaccinated against *poliomyelitis* during 1967 bringing up the total number having received basic protection to 5,5 million persons.

Mental care of children and youth was given at 49 child guidance clinics (22 clinics with beds for observation and care) (chapter Ac).

Of about 50 000 *epileptics* more than 95 % were treated in ambulatory care.

At the end of the year the *Public Dental Service* included all counties and county boroughs. The activity was carried on in 31 central dental policlinics, mostly situated in the premises of a general hospital, and 327 district policlinics (table A 23). 1 843 dental surgeons were employed in the service, i. e. 30 % of the total number in the country. 1 630 dental surgeons attached to the district policlinics worked in all 2 527 742 hours; 62 % of this time was reserved for children.

A *standing committee for observation of adverse effects of drugs* and a *congenital malformation index* have been working since 1965 (pages 79—80). According to the standards of the latter the average rate of malformations in the newborn (stillborn included) is unchanged at about 1,1 %.

Medical personnel (chapter B)

A survey covering all kinds of medical personnel is found in table B 1. There were 9 240 active physicians at the end of 1967. The number includes 320 foreign physicians working in Sweden on a limited license. The active dental surgeons were 6 130 in number. The number of fully licensed dental surgeons, active and non active, appears from the comments to table B 1. There were 25 200 active nurses, 1 250 nurse-midwives and 660 midwives. The total of the medical personnel amounted to 144 790, administrative and domestic staff at hospitals included.

Expenses out of public funds for health and medical care (chapter C)

The total expense of the State, the counties, the county boroughs, other local communes and the public insurance funds amounts to

7 059 million kr, i. e. 897 kr per inhabitant (equivalent to about 64 pounds sterling) table C 2. The share of the State in the total cost, including the expenses of the sickness funds, amounts to 38 %, corresponding to 18 % of the State income tax for the same year.

Diseases, deliveries etc. (chapter D)

The *epidemic diseases* with individual notification are listed in table D 1. The sum of cases amounted to 12 811 (163 per 100 000 inh.) in 1967. They are listed in the following table.

International Classification (seventh revision) number		Number of clinical cases
040	Thyphoid fever	18
041	Paratyphoid fever	51
042	Other salmonella infections	1 324
044	Brucellosis	1
045	Bacillary dysentery	65
046	Amoebic dysentery	14
050	Scarlet fever	6 046
057	Meningococcal meningitis	106
059	Tularaemia	2 739
062	Anthrax	1
092	Infectious hepatitis	1 294
096,2	Psittacosis	36
096,9	Meningo-encephalitis	1 005
100	Louse-born epidemic typhus	1
116	Malaria	17
571,0, 764,0	Gastro-enteritis	93
	Total	12 811

The amoebic dysentery and malaria were contracted abroad.

The *TB morbidity* was characterized by the figures 3,9 per 1 000 inhabitants, which stands for the number of persons suffering from the disease and registered at the TB central dispensaries, 0,2 which stands for persons with contagious TB of the lungs, 0,3 for new findings during 1967 of all forms of TB, and 0,05 for fatal cases of tuberculosis (all forms) (table D 9). Since 1946 the massradiofluorography unit of the National Board of Health has made 8,7 million examinations (thereof 144 131 in 1967). The ratio of positive findings was in 1967 0,9 %, including cases already known to the TB dispensary, as against 3,1 in the period 1946—1955 and 1,3 in 1956—1965.

Starting 1958 new diagnoses of cancer have to be reported to the *cancer registry* of the National Board of Health. Notifiable are malignant neoplasms including leukaemia and malignant lymphoma, all intracranial tumors and all neoplasms with endocrine activity.

The number of cases reported in 1964 (latest figure) was 24 189, corresponding to about 307 per 100 000 inhabitants. A booklet called "Cancer incidence in Sweden 1964" has been issued on the subject by the National Board of Health.

Table D 12 shows that the percentage of permanent teeth with non treated *caries* in *seven-year-old children* was 21,0 % in 1967, before treatment by the Public Dental Care. It would have been even higher, had not a number of counties introduced public dental care also for preschool children (6 years old).

According to the population registers the number of *children born* in 1967 was 122 517. In the statistics of the National Board of Health, based upon the annual reports of the hospitals and midwives, 121 366 newborn children are reported. Only 0,1 % of the deliveries took place in the patient's home with a midwife in charge (90 out of 119 971, see table D 13).

When *abortion, sterilization or castration for legal indications* has been accomplished, the operating doctor has to send a report to the National Board of Health within one month. During 1967 9 703 such reports on legal abortions were registered. In 1945, the year prior to an extension of the legal indications, the

number was 1 623. The majority of the abortions were authorized by the National Board of Health (6 388), the remainder being carried out on the responsibility of two collaborating physicians. See tables D 16—D 17.

Exact data regarding the annual number of individuals falling sick with *mental disease* are not available. At the mental hospitals of the county councils districts and the three largest cities — where the most effective and qualified treatment is given — 25 291 patients were on the files at the end of 1967 (annex 2, line 15). Of these 97 % were in the hospitals and 3 % in private homes supervised by the hospitals. The distribution of the patients according to type of disease is presented in table D 18.

Population (annex 5)

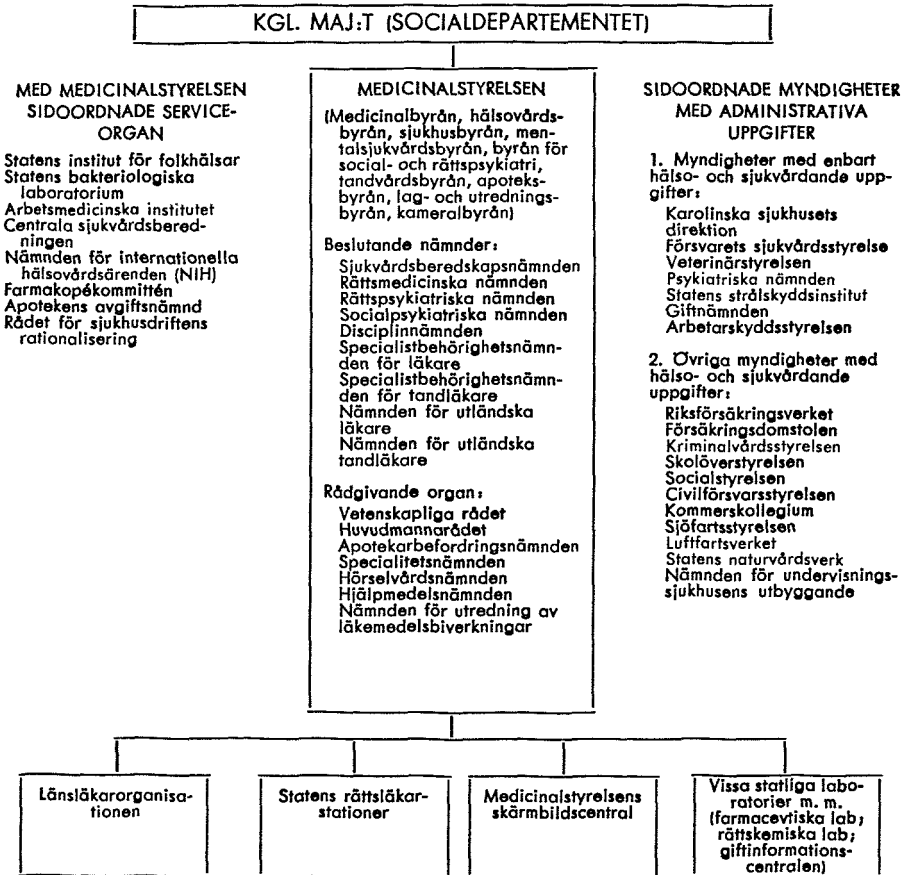
The *population* of Sweden amounted to 7 892 774 at the end of 1967. During the same year 122 517 children were born (121 360 live born and 1 157 stillborn) and 79 738 persons died. The general death rate was 10,14 per 1 000 of the mean population, the rate of live births 15,42. The infant mortality rate as measured by the number of dead during the first year per 1 000 live births was 12,9 and during the period 1961/65 the mean expectation of life was 71,60 years at birth for men and 75,70 for women. Vital statistics are not the concern of the National Board of Health, but some data on the subject are given in the annex. (Reference: Statistical abstract of Sweden — Statistisk årsbok.)

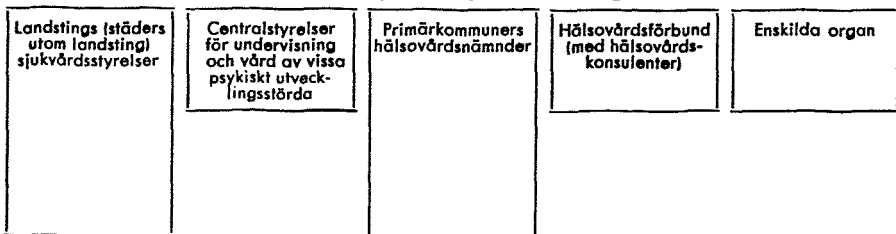
Teckenförklaring Codes

- = Intet finns att redovisa. *Magnitude nil.*
- 0 eller 0,0 = Mindre än 0,5 (eller 0,05) av enheten. *Magnitude less than half of unit.*
- .. = Uppgift saknas. *Data not available.*
- . = Uppgift kan icke förekomma. *Category not applicable.*
- * = Preliminär uppgift.
- † = Riksplatser = vårdplatser upplättna för samma kostnad oberoende av patientens hemort. *Beds available for same cost irrespective of patient's domicile.*
- MF = Samling av författningar och cirkulär m m angående medicinalväsendet. *Code of statutes in the field of health and sick care.*
- SFS = Svensk författningssamling. *Swedish code of statutes.*
- SOS = Sveriges officiella statistik. *Official statistics of Sweden.*
- SOU = Statens offentliga utredningar. *Swedish government official reports.*

Översikt av medicinalväsendets organisation 1967

Lokala, självstyrande organ

Översikt av organisationen för hälso-, sjuk- och socialvården från 1 januari 1968

KUNGL. MAJ:T (SOCIALDEPARTEMENTET)

SOCIALSTYRELSEN

Med Socialstyrelsen sidoordnade serviceorgan

Statens institut för
folkhälsa
Statens bakteriologiska
laboratorium
Arbetsmedicinska institutet
Nämnden för sjukvårds- och
socialvårdsbyggnader
Nämnden för internationella
hälsovårdsråden (NIH)
Farmakopékommittén
Apotekens avgiftsnämnd
Handikappinstitutet (fr 1/7)

Avd HB: Hälsovård, social-, barna- och ungdomsvård m m

HB 1: Omgivningshygien och hälsovård
HB 2: Social barna- och ungdomsvård
HB 3: Tandvård

Avd SN: Akutsjukvård, nykterhetsvård m m

SN 1: Somatisk vård utanför sjukhus m m
SN 2: Sluten somatisk sjukvård m m
SN 3: Psykiatrisk vård
SN 4: Nykterhetsvård, narkomanvård

Avd LA: Långtidsvård, åldringvård m m

LA 1: Långtidssjukvård, rehabilitering och
handikappvård
LA 2: Vård av psykiskt utvecklingsstörda m m
LA 3: Social- och rättspsykiatri
LA 4: Åldringvård, socialhjälp m m

Avd PB: Planerings- och beredskaps- avdelningen

PB 1: Personal- och utbildningsplanering
PB 2: Allmän vårdplanering
PB 3: Statistik
PB 4: Beredskapsplanering m m
PB 5: Krigssjukvårdsutbildning, krigs-
placering

Avd A: Administrativa avdelningen

A 1: Juridiska ärenden
A 2: Apoteks- och läkemedelsärenden
A 3: Kansli- och personalärenden m m
A 4: Ekonomiska och kamerala ärenden m m

Beslutande nämnder:

Rättsläkarråd
Socialpsykiatrisk nämnd
Medicinalväsendets ansvars-
nämnd
Läkemedelsnämnd
Specialistbehörighetsnämnden
för läkare
Specialistbehörighetsnämnden
för tandläkare
Nämnden för utländska läkare
Nämnden för utländska
tandläkare

Rådgivande organ:

Vetenskapliga rådet
Beredskapsrådet
Apotekarbefordrings-
nämnden
Nämnden för utredning av
läkemedelsbiverkningar

Socialstyrelsen är:

överstyrelse för
chefsmyndighet för

central myndighet för

tillsynsmyndighet för

Styrelsen har inseeende över

Vipeholms sjukhus (t o m 1969)

statens rättskemiska laboratorium
statens farmaceutiska laboratorium
statens rättsläkarstationer
statens rättspsykiatriska stationer
länsläkarväsendet och i statens tjänst anställda provinsialläkare
socialstyrelsens skärmbildscentral

ungdomsvårdsskolorna (och de i samband med verksamheten vid nämnda skolor
upprättade särskilda inackorderingshemmen)
allmänna och statsunderstödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare (i den
mån sådan anstalt ej lyder under annan statlig myndighet)

länsnykterhetsnämnderna

statens socialvårdskonsulenter

Styrelsen leder den forskning och utbildning i öppen hälso- och sjukvård som be-
drives vid läkarstationen i Dalby

Lokala självstyrande organ:

Landstings (städers
utom landsting)
sjukvårdsstyrelser

Centralstyrelser
för undervisning
och vård av vissa
psykiskt utvecklings-
störda
(Ersätts fr o m
1/7 1968 av styrelser
för omsorger om
psykiskt utvecklings-
störda)

Primärkommuners
hälsovårdsnämnder,
socialnämnder,
barnvårdsnämnder
och nykterhets-
nämnder

Enskilda organ
Hälsovårdsförbund
(med hälsovårds-
konsulenter)

Den centrala organisationen från 1 januari 1968.

Högsta administrativa organ för hälso- och sjukvården är fr o m år 1968 den nya socialstyrelsen, som bildades genom en sammanslagning av medicinalstyrelsen och gamla socialstyrelsen. Styrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör socialvården, hälso- och sjukvården samt läkemedelsförsörjningen, i den mån det icke ankommer på annan statlig myndighet att handlägga sådana ärenden och är därjämte chefsmyndighet för ett flertal institutioner (se diagram på omstående sida). Socialstyrelsen är organiserad på fem avdelningar med tillsammans tjugo byråer. Vid sin sida har socialstyrelsen diverse rådgivande organ och nämnder för speciella frågor. Vid sidan av socialstyrelsen verkar vissa andra centrala institutioner på den allmänna hälso-, sjuk- och socialvårdens område, nämligen *statens institut för folkhälsan*, *statens bakteriologiska laboratorium* och den nyinrättade *nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader* med huvudsaklig uppgift att granska och godkänna byggnadsritningar för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader.

Den 1 januari 1968 inrättades *sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI)* med uppgift bl a att främja, samordna och medverka i huvudmännens planerings- och rationaliseringsverksamhet inom hälso- och sjukvården samt socialvården samt att verka för en samordning mellan medicin och socialvård. I samband med detta instituts tillkomst har bl a Centrala sjukvårdsberedningen och Rådet för sjukhusdriftens rationalisering avvecklats. CSB:s uppgift att granska och godkänna byggnadsritningar har övertagits av ovannämnda nämnd för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader.

KAP. A

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS ORGAN

a. Översikt av organisationen

Med allmän *hälso- och sjukvård* menas i denna publikation hälso- och sjukvårdande verksamhet, som bedrivs av det allmänna eller med dess sanktion och som är tillgänglig för allmänheten. Den militära hälso- och sjukvården, såsom huvudsakligen avsedd för militärpersonal, hör följaktligen icke till den *allmänna* sjukvården sålunda fattad, ej heller sjukavdelningar inom anstalter för fångvård, ungdomsvård o dyl. Institut för blinda och döva är icke medräknade, enär de har huvudkaraktär av skola.

Hälsovården befattar sig med förebyggande verksamhet i form av t ex omgivningshygieniska åtgärder, hälsofostran och rådgivning riktad till allmänheten eller enskilda jämte profylaktisk individuell undersökning och behandling, medan *sjukvården* befattar sig med personer som vid sjukdom, skada, kroppsfel eller förlösning söker vård (diagnostik och terapi). I praktiken går dock dessa verksamheter ofta hand i hand och någon åtskillnad göres icke mellan dem i dispositionen av denna publikation.

Den centrala organisationen

All för allmänheten avsedd hälso- och sjukvårdande verksamhet i Sverige är underkastad statlig kontroll. Övervägande delen bedrivs av eller understödes av det allmänna.

Medicinalstyrelsen, som sedan den 1 juli 1963 sorterar under socialdepartementet, är landets högsta administrativa organ på området. Dess uppgift är främst att utöva överinseendet över medicinalpersonalens, sjukvårdsorganens och apotekens verksamhet och att ha högsta ledningen av de statliga mentalsjukhusen m fl institutioner. Den är organiserad på nio byråer. Vid sin sida har medicinalstyrelsen diverse rådgivande organ och nämnder för speciella frågor. (Se diagrammet på sidan 16.)

Vid sidan av medicinalstyrelsen verkar vissa andra centrala institutioner på den allmänna hälso- och sjukvårdens område. *Statens institut för folkhälsan* med huvudsaklig uppgift att utföra vetenskapligt-praktiska undersökningar och idka forskningsverksamhet på den allmänna hygienens, födoämneshygienens och yrkeshygienens områden och att därvid utgöra centralt undersökningsorgan för livsmedelskontrollen enligt livsmedelsstadgan. Institutet har också att meddela viss undervisning. Frågor om yrkesarbetshygien handlägges av *Arbetsmedicinska institutet*. *Centrala sjukvårdsberedningen* har till uppgift att ge råd vid planläggning av sjukhusbyggnader och deras utrustning och att verka för standardisering och rationalisering av sjukhusens utensilier och drift och *Statens bakteriologiska laboratorium*

med uppgift att inom den humana medicinens bakteriologiska, virologiska och epidemiologiska områden utreda, forska, framställa sera, ympännen m m.

Slutligen må nämnas, att de statliga undervisningssjukhusen intager en i förhållande till medicinalstyrelsen relativt självständig ställning.

Den lokala organisationen

I sjukvårdslagen, som trädde i kraft den 1 juli 1963 är stadgat, att landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, har skyldighet »ombesörja såväl öppen som sluten vård för sjukdom, skada, kroppsfel och barnsörd, i den mån icke annan drager försorg härom».

Med *öppen* vård menas vård av patient, som icke är intagen på sjukhus; med *sluten* vård avses vård av intagen patient. Beträffande begreppet sjukhus hänvisas till »Översikt av den slutna vården» nedan i detta kapitel.

Landstingskommunerna är 25 till antalet, vartill kommer 3 städer, som icke deltagar i landsting. Landstingens områden sammanfaller i regel med länens. Undantag utgör Kalmar län, som delats på två landsting (Kalmar läns norra och Kalmar läns södra landsting), och naturligtvis de län, ur vilka landstingsfri stad utbrutits. De tre städerna är Stockholm, som icke ingår i något län, och de ur län utbrutna Göteborg och Malmö. (Se koden på kartan 1.)

I landstingskommun eller stad som ej tillhör landstingskommun utövas ledningen av den sjukvårdande verksamheten av en sjukvårdsstyrelse.

Att staten, landstingen och motsvarande städer uppbar huvudmannaskapet för den slutna vården och faktiskt är huvudmän också för betydande delar av den öppna, hindrar icke att även andra — primärkommuner, allmännyttiga stiftelser och enskilda personer — i viss omfattning svarar för delar av sjukvården, vilket framgår av följande översikt. De där förekommande bokstäverna S, L osv är huvudmännens kodbeteckningar.

(S) Staten är huvudman för:

Länsläkarorganisationen

Vissa undervisningssjukhus (Karolinska sjukhuset, Serafimerlasarettet, Akademiska sjukhuset)

(L) Landstingen är huvudmän för:

Sjukhusvård i allmänhet (alltså för driften av lasarett, sjukstugor, förlossningshem, sanatorier, epidemisjukhus, sjukhem för långvarigt kroppsjuka, epilepsisjukhus, sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka, anstalter för psykiskt utvecklingsstörda, konvalescenthem osv). Även öppen vård vid sjukhus.

Provinsiälläkarväsendet

Förlossningsvård (öppen genom distriktsbarnmorskorna och slutet genom sjukhus)

Distriktsvård (distriktssköterskorna)
 Förebyggande mödra- och barnavård
 Abortförebyggande verksamhet
 Familjerådgivning
 Tuberkulosdispensärer
 Psykisk barna- och ungdomsvård
 Folk tandvård

- (U) Städerna utom landsting är huvudmän för i stort sett samma vårdgrenar som landstingen. Länsläkarna motsvaras hos dem närmast av förste stadsläkarna och provinsialläkarna av stadsdistriktsläkarna. Dessutom har dessa städer:

Hälsovårdsnämnder
 Fristående polikliniker
 Viss anstaltstandvård i Stockholm
 Skolhälsovård

- (K) Primärkommuner (andra än städer utom landsting) är huvudmän för:

Hälsovårdsnämnd
 Stadsläkare (kan förekomma i stad med minst 15 000 och skall förekomma i stad med minst 40 000 invånare) och kommunalt anställda sjuksköterskor
 Sjukhem för långvarigt kroppssjuka i vissa fall
 Polikliniker för könssjuka i städer med över 20 000 invånare
 Skoltandvård ej tillhörande folktandvården (i några kommuner)
 Skolhälsovård

- (F) Föreningar, stiftelser o dyl, i vilkas styrelser det allmänna är representerat, förekommer såsom huvudmän för:

Vissa specialistsjukhus av lasarettskaraktär (barnsjukhus, reumatikersjukhus, ortopediska sjukhus, riks försäkringsverkets sjukhus)
 Epileptikerhem m m.

- (P) Privata personer eller företag förekommer såsom huvudmän för:

Enskilda sjukhem
 Epileptikerhem
 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda

Härtill kommer privatpraktiserande läkare och tandläkare.

En preciserad översikt av huvudmannaskapet för den slutna sjukvården lämnas i tab A 3 och bilaga 1.

Det har framgått av ovanstående, att riket är indelat i 28 sjukvårdsområden. Dessa är emellertid för små för vissa vårdformer, och därför inrättades enligt riks-

dagsbeslut år 1960 den sk regionsjukvården. Denna innebär, att man indelat riket i sju sjukvårdsregioner så tilltagna, att var och en för sig lämnar ett befolkningsunderlag stort nog att motivera kliniker för varje slag av specialistvård, även av mera sällsynta sjukdomar. Kartan på sidan 50 visar regionernas gränser, namn och läge för de sk regionsjukhusen, dvs de sjukhus — ett i varje region — till vilket den mest specialiserade vården förlagts, befolkningsunderlaget m m. Det framgår, att regionernas gränser i några fall korsar sjukvårdsområdenas.

Som komplettering till uppgiften om huvudmännen må nämnas, att stat, lands- ting och primärkommuner i viss utsträckning understödjer vård, för vilken de själva icke är huvudmän. Sälunda utgår på vissa villkor statsbidrag till driften och i allmänhet också till anläggningen av sjukvårdsanstalter, där det bedrivs medicinsk barnsjukvård, radioterapi, tuberkulovård, epidemivård, vanförevård, vård av långvarigt kroppssjuka, psykiatri, epileptikervård och vård av psykiskt utvecklingsstörda. Till folktandvårdens drift och utrustning utgår likaledes statsbidrag. För förlossningsvård utgår fr o m år 1955 endast bidrag till anläggningen. *Landstingsbidrag* utgår till vissa primärkommuner och enskilda, som driver vård av långvarigt kroppssjuka, mentalsjukvård, epileptikervård och vård av psykiskt utvecklingsstörda m m. Även bidrag till allmän kroppssjukvård förekommer, liksom till konvalescentvård.

Vårdformer och anstaltstyper

Man brukar skilja mellan vårdformer och typer av anstalter. Vårdformen bestäms närmast av de sjukdomar eller det klientel, som vårdas, så erhåller t ex tuberkulösa, psykiskt sjuka och gravida kvinnor resp tuberkulovård, mentalsjukvård och förebyggande mödravård. Man talar även om akut vård, vård av långvarigt sjuka osv. Anstaltens typ, däremot, avser den driftenhet, som lämnar vården, t ex lasarett, sanatorium, poliklinik osv.

Vårdformer och anstaltstyper sammanfaller vanligen men icke alltid. Tab A 2 visar, hur dessa förhållanden för närvarande ställer sig inom den slutna vården. Man ser, hur kroppssjukvården i det väsentliga bestrides av lasarett, men att sådan kroppssjukvård som avser lungsjukvård, epidemivård, vård av långvarigt kroppssjuka förekommer i stor utsträckning vid särskilda sjukhustyper. En mera ingående beskrivning av dessa förhållanden lämnas i kommentaren till tabellen och i textavsnitten b och c nedan i detta kapitel. Vad därnäst angår den öppna vården, har specialorgan inrättats för förebyggande mödra- och barnavård, förlossningsvård, lungtuberkulovård, könssjukvård och abortförebyggande verksamhet, vilket allt närmare beskrives i särskilda avsnitt under d nedan. Tjänsteläkarna (provinsiälläkarna och stadsdistriktsläkarna), liksom distriktssköterskorna, deltagar i dylik specialiserad vård i egenskap av anställda vid ifrågavarande organ, men ingår i övrigt i organ för öppen hälso- och sjukvård i allmänhet (tjänsteläkarväsendet resp distriktsvården).

Utvecklingen går mot en minskning av antalet anstaltstyper men ökning av vårdformerna. Sälunda låter huvudmännen lasaretten överta de uppgifter som hafts om hand av de fristående sjukhusen för speciella vårdformer, antingen genom att öppna nya avdelningar eller genom att till sig ansluta de fristående sjukhusen. Detta har sedan länge skett med förlossningsvården, på senare tid med tuberkulos- och epidemivården, därefter med mentalsjukvården och under de senaste åren med vården av långvarigt kroppssjuka. Så länge man har specialsjukhus för visst klientel, är likväl distinktionen mellan anstaltstyp och vårdform nödvändig att upprätthålla.

Det må tillfogas, att även vårdformernas inbördes förhållanden ändras. Samtidigt som en allt finare uppdelning på specialkliniker inom lasaretten äger rum, utjämnas gränserna mellan vissa vårdformer, såsom mellan kropps- och mentalsjukvård och i viss mån också mellan akut och kronisk vård.

Översikt av den slutna vården

Sjukvårdslagen upptog 1967 följande typer av sjukhus (6§):

Lasarett (för somatisk och/eller psykiatrisk vård)	Epidemisjukstuga Förlossningshem
Sjukstuga	Sjukhem för
Sanatorium	a) långvarigt kroppssjuka
Tuberkulosjukstuga	b) lättskötta psykiskt sjuka
Epidemisjukhus	c) konvalescenter

Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda utgör ytterligare en typ, som dock icke uppräknats ovan, och detta beror på att vårdformen icke innefattas i sjukvårdslagen, utan regleras genom särskild författning. (Se ytterligare beträffande anstalter för psykiskt sjuka och psykiskt utvecklingsstörda sidan 53.)

Översikt av den av det allmänna drivna öppna vården

Den öppna hälso- och sjukvården regleras genom en rad specialförfattningar, vilka omnämnes i de olika textavsnitten nedan. Vårdorganen presenteras i korthet i nedanstående översikt.

Syftet med översikten är att redovisa de särskilda organ, som meddelar öppen hälso- och sjukvård, icke att ge en uttömmande beskrivning av hur olika vårdbehov tillgodoses genom öppen vård. Vad det sistnämnda angår, bör man observera, att de organ, som bedriver hälso- och sjukvård i allmänhet också kan lämna sådan vård som ett specialorgan.

Organ för öppen hälso- och sjukvård	Vårdform	Antal organ
Tjänsteläkarna	Hälso- o. sjukvård i allmänhet	736 provinsial- o. stadsdistriktsläkardistrikt
Distriktsvård på landsbygd och i städer	» » » » »	¹ 1 828 distriktsköterskedistrikt
Öppen vård vid sjukhus	» » » » »	ca 200 kroppssjukhus
Polikliniker i Stockholm o. Göteborg	» » » » »	² 11 polikliniker
Distriktsbarnmorskorna	Förebyggande mödravård. Förlossningsvård	360 barnmorskeområden
Mödra- och barnavårdscentraler, -stationer o. s. v.	Förebyggande mödra- och barnavård	407 centraler och 1 017 stationer o. filialer
Dispensärer (central- och distrikts-)	Lungsjukvård	ca 600 distrikts- o. 53 centralsdispensärer
Medicinalstyrelsens skärmbildscentral med patruller	» (diagnostik)	15 patruller (för civilt klientel)
Polikliniker för könssjukvård	Vård av könssjukdomar	28 polikliniker
Byråer för sexualrådgivning	Abortförebyggande m. m.	20 byråer
Karantänsväsendet	Förebyggande epidemivård	10 karantänsstationer
Hjälpverksamhet o. familjevård knutna till lasarett för psykiatrisk vård	Psykisk hälso- o. sjukvård	18 sjukhus
Centraler för psykisk barn- och ungdomsvård	Barn- o. ungdomspsykiatri	49 centraler
Folktandvården	Tandvård	914 tandpolikliniker

¹ Dessutom ett antal tjänster för likartade uppgifter i städer, jfr under Kap. A, d, distriktsvården m. m. — ² Polikliniker som verkat under samma adress har räknats som en.

Lagstiftning

Sjukvårdslagen av den 6 juni 1962 och den med stöd av denna lag den 29 mars 1963 utfärdade sjukvårdsstadgan trädde i kraft den 1 juli 1963. Lagen upptager, såsom framgår av föregående översikt av den slutna vården (sid 23), vissa typer av sjukhus. I fråga om de på anstalter av olika typ förekommande vårdformerna innebär de nya författningarna betydelsefulla ändringar. Enligt de statsbidragsbestämmelser, som gällde t o m 1959, skulle epidemiskt sjuka och långvarigt kroppssjuka vårdas på särskilda sjukhus — epidemivårdanstalter och anstalter för kroniskt sjuka — för att statsbidrag skulle kunna utgå. Detta hinder är numera undanröjt. Ett epidemisjukhus kan sålunda ersättas av en infektionsklinik på lasarett och långvarigt kroppssjuka kan vårdas på lasarett, antingen på särskild klinik för dylika sjuka eller ock på avdelning ansluten till befintlig klinik (vanligen den medicinska kliniken). Vidare kan sanatorium enligt de nya bestämmelserna införlivas med ett angränsande lasarett och ingå i detta såsom en lungklinik. »Sjukhem» har vidare fastställts såsom benämning på fristående sjukhus för långvarigt kroppssjuka, lättskötta psykiskt sjuka och konvalescenter.

Ledning av landstingskommuns sjukvårdande verksamhet skall enligt sjukvårdslagen (9 §) utövas av sjukvårdsstyrelse och detsamma gäller för stad som icke tillhör landstingskommun.

(Forts på sidan 27)

Tab. A 1. Översikt av den slutna vården år 1967

Survey of in-patient services

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i>	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fastställt antal) <i>Beds</i>		Intagningar <i>Admissions</i>	Vård-dagar, 1 000-tal <i>Beddays, 1 000</i>	Patienter i medeltal per dag <i>No. of patients per day</i>	Beläggning, % <i>Occupancy, %</i>
		den 31/12	i medeltal under året <i>Average during year</i>				
Kroppssjukhus ¹ och -sjukhem <i>Hospitals for physical diseases</i>	506	80 583	79 859	1 153 807	22 936	62 839	79
Lasarett och sjukhem för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals</i>	212	32 156	31 557	49 443	11 088	30 378	96
Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda ² <i>Establishments for mentally retarded</i>	172	12 394	12 350	2 412	4 096	11 222	91
Anstalter för epileptiker <i>Establishments for epileptics</i>	10	877	897	357	283	776	87
Summa Total 1967	900	126 010	124 663	1 206 019	38 403	105 215	84
1966	904	126 922	126 259	1 165 663	38 537	105 580	84
1965	902	125 667	125 187	1 132 160	38 243	104 775	84
1964	910	124 697	123 541	1 100 494	37 942	103 662	84
1963	913	122 233	120 460	1 069 342	37 535	102 836	85
1962	924	120 624	120 117	1 032 759	37 472	102 666	85
1961	955	119 609	118 181	1 013 135	37 080	101 590	86
1960	928	116 681	114 899	1 001 203	37 670	100 465	87
1955	963	105 108	104 703	916 784	34 861	95 510	91
1950	996	99 232	98 670	..	..	..	..

¹ Inkl. psykiatriska kliniker, som tidigare utgjort fristående mentalsjukhus. — ² Särskolor ingår ej, till skillnad mot tidigare år. Dessa hade år 1966 tillsammans 2 446 vårdplatser.

Tabell A 1

Översikten omfattar samtliga sjukhus utom sjukhem för konvalescentvård, såvida dessa icke ingår som avdelningar av annat sjukhus. Se vidare angående slutna konvalescentvård sidan 37.

Vårdplatser. Uppgifterna om antalet platser i medeltal under året är beräknade som medeltal av antalen vid två på varandra följande årskiften.

Intagningar. Patienter, som intagits mer än en gång, är dubbelräknade.

Vård dagar. In- och utskrivningsdagen har tillhoppa alltid räknats som en. Vård dagar för barn, i den mån de vistats på sjukhuset endast i egenskap av där nyfödda, är icke medräknade.

Patienter i medeltal per dag = antalet vård dagar dividerat med 365 (366). Antalet i medeltal per dag vårdade personer år 1967

motsvarar 1,3 % av medelfolkmängden, därav 0,8 % på kroppssjukhus, 0,4 % på lasarett och sjukhem för psykiatrisk vård och 0,1 % på anstalter för psykiskt utvecklingsstörda.

Beläggning = antalet patienter i medeltal per dag i procent av det fastställda antalet vårdplatser i medeltal under året. Om alternativt det tillgängliga platsantalet (efter avdrag av eventuellt stängda platser) får ingå i beräkningen, stiger beläggningstalen. Se härom kommentaren till tabell A 6. Det bör observeras, att ju kortare vårdtiderna är, desto svårare är det att hålla full beläggning.

Kroppssjukhus. Eftersom indelningsgrunden till denna tabell är sjukhustypen (icke vårdformen), har de psykiatriska lasarettsklinikerna räknats till lasarett, dvs till kroppssjukhusen. Jämför tabell A 2.

För specifikation av tabellen se närmast tabellerna A 6 och A 14.

Tab. A 2. Översikt av de fastställda vårdplatserna den 31/12 1967 fördelade dels efter sjukhustyp, dels efter vårdform
Survey of hospital beds according to type of hospital and type of care

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Type of hospital</i> (Talen inom parentes hänvisar till numreringen i tabellhuvudet i bilaga 1. <i>Numbers within brackets refer to head of annex 1.</i>)	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Antal vårdplatser <i>No. of beds</i>								Summa <i>Total</i>
		Lasarettsvård o. liknande <i>General hosp. care and similiar</i>	Lungsjukvård <i>Care of lung diseases</i>	Epidemi-vård <i>Epidemic care</i>	Förlösningsvård <i>Maternity care</i>	Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	Psykiatrisk vård <i>Care of mental diseases</i>	Vård av psyk. utvecklingsstörda <i>Care of mentally retarded</i>	Epileptiker-vård <i>Care of epileptics</i>	
Undervisningslasarett <i>University (teaching) hospitals</i>	9	8 286	443	465	564	368	679	—	—	10 805
Speciallasarett (4) <i>Single clinic hospitals</i>	5	369	—	—	193	—	—	—	—	562
Övriga lasarett <i>Other general hospitals</i> (2—5)	100	26 983	1 079	1 796	2 547	6 701	13 848	—	—	42 954
Reumatikersjukhus <i>Rheumatic hospitals</i> (6)	2	221	—	—	—	—	—	—	—	221
Ortopediska anstalter <i>Orthopedic hospitals</i> (6)	4	346	—	—	—	—	—	—	—	346
Kustsanatorium <i>Coast sanatorium</i> (6)	1	250	—	—	—	—	—	—	—	250
Riksförs.verkets sjukhus <i>Hospitals of National Insurance Board</i> (6)	3	589	—	—	—	—	—	—	—	589
Vissa enskilda sjukhus <i>Certain private hospitals</i> (6)	7	546	—	—	—	15	—	—	—	561
Sjukstugor <i>Cottage hosp.</i> (7)	47	851	—	—	202	1 099	—	—	—	2 152
Fristående förlösningshem <i>Maternity homes</i> (8)	4	4	—	—	17	—	—	—	—	21
Fristående anstalter för lung-tbc <i>Sanatoria for TB of the lungs</i> (9)	15	—	1 797	—	—	788	—	—	—	2 585
Fristående epidemivårdanstalter <i>Epidemic hosp.</i> (10)	4	—	—	784	—	—	—	—	—	784
Sjukhus och sjukhem för långvarigt kroppssjuka <i>Homes for chronic sick</i> (11)	294	215	—	—	4 17 618	253	—	—	—	18 090
Övriga enskilda sjukhem <i>Private nursing homes</i> (12)	11	648	—	—	—	15	—	—	—	663
Summa kroppssjukhus <i>Total somatic hospitals</i>	506	39 308	3 319	3 045	3 527	26 604	14 780	—	—	80 583
Lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals</i>	28	—	2	—	—	—	24 451	—	—	24 451
Sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka <i>Mental nursing homes</i>	184	—	—	—	—	—	7 705	—	—	7 705
Sjukhus för psykiskt utvecklingsstörda <i>Hospitals for mentally retarded</i>	5	—	—	—	—	—	—	2 166	—	2 166
Sjukhem för d:o <i>Nursing homes for ditto</i>	167	—	—	—	—	—	—	10 228	—	10 228
Anstalter för epileptiker <i>Hospitals for epileptics</i>	10	—	—	—	—	—	—	—	877	877
S:a sjukhus för psykiatrisk vård <i>Mental</i>	394	—	—	—	—	—	32 156	12 394	877	45 427
Totalsumma Total	900	39 308	3 319	3 045	3 527	26 604	36 936	12 394	877	126 010

¹ Inkl. psykiatriska kliniker som tidigare utgjort fristående mentalsjukhus (2 364 vårdplatser). — ² Se kommentaren. — ³ Se not 2 till tab. A 1.

(Forts från sidan 24)

Vidare utfärdade Kungl Maj:t den 22 april 1960 stadga angående enskilda sjukhem m m, som trädde i kraft den 1 juli 1960. Enligt denna stadga förstås med enskilt sjukhem sådan anstalt med minst tre vårdplatser oavsett om det är fråga om vård för somatisk eller psykisk sjukdom eller förlossningsvård. De tidigare beteckningarna enskilt vårdhem för lättskötta sinnessjuka och enskilda förlossningshem har sålunda utgått.

Enligt Kungl Maj:ts instruktion för länsläkarväsendet den 3 december 1965 skall i varje län finnas en länsläkarorganisation. En redogörelse för denna återfinnes på sidan 59.

Lag om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall den 16/6 1966 trädde i kraft den 1/1 1967, då sinnessjuklagen den 19/9 1929 upphörde att gälla.

Tabell A 2

Lasarettsvård och liknande avser vård på lasarett, »andra sjukhus av lasarettskaraktär», sjukstugor och sådana enskilda sjukhem som huvudsakligen vårdar akut kroppssjuka. På dessa sjukhus har alla avdelningar räknats till vårdformen utom dem som avsetts speciellt för medicinsk lungsjukvård, epidemivård (infektionskliniker), förlossningsvård, vård av långvarigt kroppssjuka (även geriatrik) och mentalsjukvård. Några få avdelningar för konvalescenter ingår däremot, ehuru oegentligt, i gruppen (se kommentaren till tabell A 3). Se även under rubriken »Vård av långvarigt kroppssjuka» nedan.

Lungsjukvård avser vård på sanatorier, the-sjukstugor, kliniker (avdelningar) för thoraxmedicin och lungbc på lasarett etc. Dock ingår thoraxkirurgin som lasarettsvård och the-avdelningarna på Ulleråkers, S:t Lars och Umeådalens sjukhus i psykiatriska vården. Vidare

har platser på sanatorier, som reserverats för allmän kronikervård, räknats till vård av långvarigt kroppssjuka.

Epidemivård avser vård på epidemisjukhus, epidemisjukstugor, kliniker (avdelningar) för infektionssjukdomar vid lasarett och sjukstugor.

Vård av långvarigt kroppssjuka omfattar vård på fristående anstalter och avdelningar/kliniker på lasarett, sjukstugor, sanatorier etc., som är avsedda för sådana sjuka.

Härutöver vårdas på vissa sanatorier och epidemivårdanstalter en del akuta lasarettfall och kroniska fall, som icke kunnat redovisas på lasarettsvård resp vård för långvarigt kroppssjuka, därför att platserna varit endast tillfälligt upplåtna åt dem.

Psykiatrisk vård omfattar vård på psykiatriska kliniker vid lasarett för somatisk och psykiatrisk vård och vid sjukhem. Se i övrigt bilaga 1 och tabell A 14 beträffande de sjukhus, som inbegripes i typgrupperna ovan.

Tab. A 3. Översikt av sjukhus och vårdplatser för slutna sjukvård den 31/12 1967 fördelade efter huvudmannakategori

Survey of hospitals and beds. Type of hospital and responsible authority

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Type of hospital</i>	Huvudman <i>Responsible authority</i>						
	Staten (S) <i>The State</i>	Lands- ting (L) <i>County councils</i>	Städer utom landsting (U) <i>County boroughs</i>	Övriga kom- muner (K, Kf) <i>Local authorities</i>	Vissa fonder, stiftelser o. dyl. (F) <i>Funds etc.</i>	Privata företag (P) <i>Private</i>	Summa Total
Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>							
Kroppssjukhus <i>Somatic hospitals</i>	6	331	31	51	14	73	506
Lasarett o sjukhem för psyk.vård <i>Mental hospitals</i>	—	95	19	—	—	98	212
Anst. för vård av psykiskt utvecklingsstör. <i>Establishments for mentally retarded</i>	1	105 ⁵ / ₂	17 ⁵ / ₂	—	—	44	172
Anstalter för vård av epileptiker <i>Estab- lishments for epileptics</i>	—	1	—	—	3	6	10
Hela den slutna sjukvården <i>Total</i>	7	534	70	51	17	221	900
Fastställt antal vårdplatser <i>No. of beds</i>							
Lasarett, sjukstugor m fl <i>General hospi- tals etc.</i>	3 977	44 546	8 333	6	1 078	1 184	59 124
Fristående anstalter för lungtb <i>Inde- pendent hospitals for TB of the lungs</i>	—	1 939	546	—	100	—	2 585
Fristående epidemivårdanstalter <i>Inde- pendent epidemic hospitals</i>	—	164	620	—	—	—	784
Sjukhem för långvarigt kroppssjuka <i>Nursing homes for the chronic sick</i>	—	8 087	6 220	1 775	374	1 634	18 090
Summa kroppssjukhus <i>Total (somatic hospitals)</i>	3 977	54 736	15 719	1 781	1 552	2 818	80 583
Lasarett för psyk. vård <i>Mental hospitals</i> . .	—	18 739	5 712	—	—	—	24 451
Sjukhem för psykiskt sjuka m fl <i>Mental nursing homes</i>	—	5 527	389	—	—	1 789	7 705
Summa lasarett och sjukhem för psyk. vård <i>Total (mental hospitals etc)</i>	—	24 266	6 101	—	—	1 789	32 156
Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda <i>Establishments for mentally retarded</i>	752	8 868	1 115	—	—	1 659	12 394
Anstalter för epileptiker <i>Establishments for epileptics</i>	—	200	—	—	370	307	877
Hela den slutna sjukvården 1967 <i>Grand total</i>	4 729	88 070	22 935	1 781	1 922	6 573	126 010
Procentuell fördelning av vård- platserna 1967 <i>Beds per cent</i>							
Kroppssjukhus <i>Somatic hospitals</i>	4,9	67,9	19,5	2,2	2,0	3,5	100,0
Lasarett o sjukhem för psyk. vård <i>Mental hospitals</i>	—	75,4	19,0	—	—	5,6	100,0
Anst. för vård av psykiskt utvecklingsstör. <i>Establishments for mentally retarded</i>	6,0	71,6	9,0	—	—	13,4	100,0
Anstalter för vård av epileptiker <i>Estab- lishments for epileptics</i>	—	22,8	—	—	42,2	35,0	100,0
Hela den slutna vården <i>Total</i>	3,8	69,9	18,2	1,4	1,5	5,2	100,0

Tabell A 3

Tabellen omfattar, liksom tabellerna A 1, A 2 m fl, samtliga rikets sjukhus med undantag av fristående konvalescenthem. Dock ingår ett fåtal konvalescentplatser, som anslutits såsom *avdelningar till andra sjukhus* (se härom närmare i texten).

I en del fall har sjukhus två huvudmän, och då har halva antalet vårdplatser räknats till vardera huvudmannen. I övre delen av tabellen, där antalet sjukhus redovisas, har detta markerats med brutna tal (halvor). Exempelvis betyder 5/2, att det finns fem sjukhus, som delas med annan huvudman. Hänsyn har däremot icke tagits till förekommande av-

tal, genom vilka viss huvudman fått använda vissa vårdplatser på annan huvudmans sjukhus.

Tabellen avser endast sjukhus som var i verksamhet vid årets slut. Vårdplatsantalet gäller det officiella, av respektive sjukhusdirektion fastställda, antalet.

I kolumnen »Städer utom landsting (U)» har upptagits 6 220 platser för långvarigt kroppssjuka, men endast 3 607 av dessa tillhörde sjukhus drivna av sjukvårdsstyrelse, medan resten drevs av socialnämnd och alltså var av samma typ som de anstalter, vilkas platser redovisas i kolumnen till höger därom, dvs anstalter tillhöriga primärkommuner inom landstingsområden.

Tab. A 4. Översikt av den slutna vårdens utveckling åren 1920—1967

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

År Year	Kroppssjukvård <i>Care of somatic diseases</i>					Psikiatrisk vård <i>Care of mental diseases</i>				
	Lasarettsvård o. liknande <i>General hospital and similar care</i>	Lungsjukvård <i>Care of lung-diseases</i>	Epidemi-vård <i>Epidemic care</i>	Förlösningsvård <i>Maternity care</i>	Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	Summa kroppssjukvård <i>Total, somatic care</i>	på kroppssjukhusens psyk. klin. <i>Psychiatric clinics</i>	på lasarett för psyk. vård <i>Mental hospitals</i>	på sjukhem för lättakötta m. fl. <i>Mental nursing homes</i>	Summa psykiatrisk vård <i>Total, mental care</i>
Vårdplatser (fastställt antal i slutet av året) <i>Beds (official number at end of year)</i>										
1920	116 084	5 162	6 327	2 599	..	..	—	..	..	..
1930	22 670	7 414	6 753	2 228	3 902	41 967	137	15 606	..	..
1940	27 002	9 286	6 779	2 674	5 332	51 073	407	21 865	2 401	24 673
1950	31 351	8 546	5 131	3 733	9 175	57 936	698	24 022	4 206	28 926
1960	36 755	5 528	3 524	3 532	18 647	67 986	1 468	26 586	6 354	34 408
1966	39 250	3 652	3 167	3 572	24 760	74 401	2 084	27 407	7 362	36 853
1967	39 308	3 319	3 045	3 527	26 604	75 803	2 163	26 815	7 958	36 936
Antal intagningar <i>Admissions</i>										
1920	1175 363	11 649	33 203	23 100	..	..	—	..	..	..
1930	273 369	15 322	21 765	31 954	..	..	287	46 867	..	..
1940	387 579	19 257	32 393	28 035	..	..	1 304	47 112	5(955)	..
1950	620 870	15 626	56 204	121 097	13 295	827 092	5 228	14 528	5(1 320)	..
1960	760 082	15 730	42 769	111 353	27 151	957 085	12 818	24 785	3 983	41 586
1966	862 225	15 884	38 097	137 992	35 828	1 090 026	21 779	46 843	4 432	73 054
1967	888 991	16 973	40 378	136 611	41 038	1 123 991	23 759	35 169	3 810	79 259
Vård dagar (1 000-tal) <i>Patient-days (1 000)</i>										
1920	15 219	1 715	811	218	..	..	—	..	..	..
1930	7 201	2 546	1 010	387	1 219	12 363	48	..	..	..
1940	8 608	3 054	1 135	807	1 747	15 351	74	49 307	5(536)	..
1950	9 714	2 420	781	1 013	3 054	16 982	216	9 841	5(1 224)	..
1960	10 499	1 160	660	850	6 139	19 308	420	9 885	2 141	12 446
1966	10 635	793	576	951	7 821	20 776	558	9 504	2 528	12 590
1967	10 723	767	572	916	8 431	21 409	595	9 297	2 722	12 614
Per 100 000 av folkmängden <i>Per 100 000 population</i>										
Vårdplatser <i>Beds</i>										
1920	1272	87	107	10	..	..	—	..	..	..
1930	369	121	110	20	63	683	2	254	..	..
1940	424	146	106	42	84	802	6	343	38	387
1950	445	121	73	53	130	822	10	340	60	410
1960	490	74	47	47	249	907	20	355	84	459
1966	500	47	40	46	316	949	27	349	94	470
1967	498	42	39	45	336	960	27	340	101	468
Antal intagningar <i>Admissions</i>										
1920	12 970	197	562	391	..	..	—	..	..	..
1930	4 451	250	354	520	..	..	5	4112	..	..
1940	6 083	302	509	1 225	..	..	20	4112	515	..
1950	8 811	222	797	1 718	189	11 737	74	206	519	..
1960	10 136	210	570	1 485	362	12 763	171	331	53	555
1966	10 993	203	486	1 759	457	13 898	278	597	57	932
1967	11 263	215	512	1 731	520	14 241	301	655	48	1 004
Vård dagar (1 000-tal) <i>Patient-days (1 000)</i>										
1920	188,4	29,0	13,7	3,7	..	..	—	..	..	..
1930	117,2	41,5	16,4	6,3	19,8	201,2	0,8	..	..	..
1940	135,1	47,9	17,8	12,7	27,4	240,9	1,2	4146,0	8,4	..
1950	137,9	34,3	11,0	14,4	43,3	241,0	3,0	139,7	517,4	..
1960	140,0	15,5	8,8	11,3	81,9	257,4	5,6	131,8	28,6	166,0
1966	135,6	10,1	7,3	12,1	99,7	264,9	7,1	121,2	32,2	160,5
1967	135,9	9,7	7,2	11,6	106,8	271,2	7,5	117,8	34,5	159,8

¹ För de ingående enskilda sjukhemmen har samma platsantal, intagningar och vård dagar som 1930 insatts tidigare utgjort fristående mentalsjukhus ingår. — ⁴ Intagna och vård dagar på avdelningen för psykiskt utveckle enskilda anstalter. — ⁵ Särskolor ingår ej år 1967.

Survey of development of in-patient care

Vård av psykiskt utvecklingsstörda <i>Care of mentally retarded</i>	Epileptikervård <i>Care of epileptics</i>	All sluten sjukvård* <i>All in-patient care</i>
--	--	--

..	..	..
..	..	..
..	..	..
11 417	953	99 232
13 318	969	116 681
14 751	917	126 922
*12 394	877	126 010

..	..	..
..	..	..
..	..	..
1 635	157	(849 960)
..	..	(1 001 203)
2 338	272	1 165 690
*2 412	357	1 206 019
..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
4 669	347	36 770
4 875	323	38 564
*4 096	283	38 402

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
162	14	1 408
178	13	1 557
188	12	1 619
*157	11	1 596

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
23	2	(12 061)
..	..	..
30	3	14 863
*31	4	15 280

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
62,3	4,6	490,3
62,2	4,1	491,7
*51,9	3,6	486,5

Tabell A 4

Vårdplatser, intagningar, vård dagar. Tabellen visar antalet platser, som enligt huvudmännens beslut avsetts för de angivna vårdformerna vid slutet av året. Uppgifterna om intagningar och vård dagar avser verksamheten under året och svarar alltså icke helt mot platsantalet. De relativa talen i tabellens undre del har samtliga beräknats på folkmängden vid slutet av året.

För beskrivning av vårdformerna hänvisas till kommentaren till tabell A 2.

Utvecklingen 1950—1967, åskådliggjord genom indextal beräknade på de absoluta talen i tabellens övre hälft, ställer sig sålunda.

Vårdplatser (Bed-strength)	Indextal (Index numbers)			
	1950	1960	1966	1967
Kroppssjukvård (summa)	100	117,3	128,4	130,7
Lasarettsvård o. liknande	100	117,2	125,1	125,3
Lungsjukvård	100	64,7	42,7	38,8
Epidemivård	100	68,7	61,7	59,3
Förlossningsvård	100	94,6	95,7	94,5
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	203,3	269,9	290,0
Psykiatrisk vård (summa)	100	119,0	127,4	127,7
Vid kroppssjukhusens psyk. klin.	100	210,3	298,6	309,9
» lasarett för psykiatrisk vård	100	110,7	114,1	111,6
» sjukhem för psyk. sjuka ...	100	151,1	175,0	189,2
Vård av psykiskt utveckl.störda	100	116,7	128,2	108,6
Epileptikervård	100	101,7	96,2	92,0
All sluten sjukvård	100	117,6	127,9	127,0

Intagningar (Admissions)

Kroppssjukvård (summa)	100	115,7	131,8	135,9
Lasarettsvård o. liknande	100	122,4	138,9	143,2
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	204,2	269,5	308,7
Vård på psykiatriska kliniker .	100	245,2	416,6	454,5
» » lasarett för psyk. vård	100	170,6	322,4	355,8

Vård dagar (Patient-days)

Kroppssjukvård (summa)	100	113,7	122,3	126,1
Lasarettsvård o. liknande	100	108,1	109,5	110,0
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	201,0	256,1	276,1
Vård på psykiatriska kliniker .	100	194,4	258,3	275,5
» » lasarett för psyk. vård	100	100,5	96,6	94,5

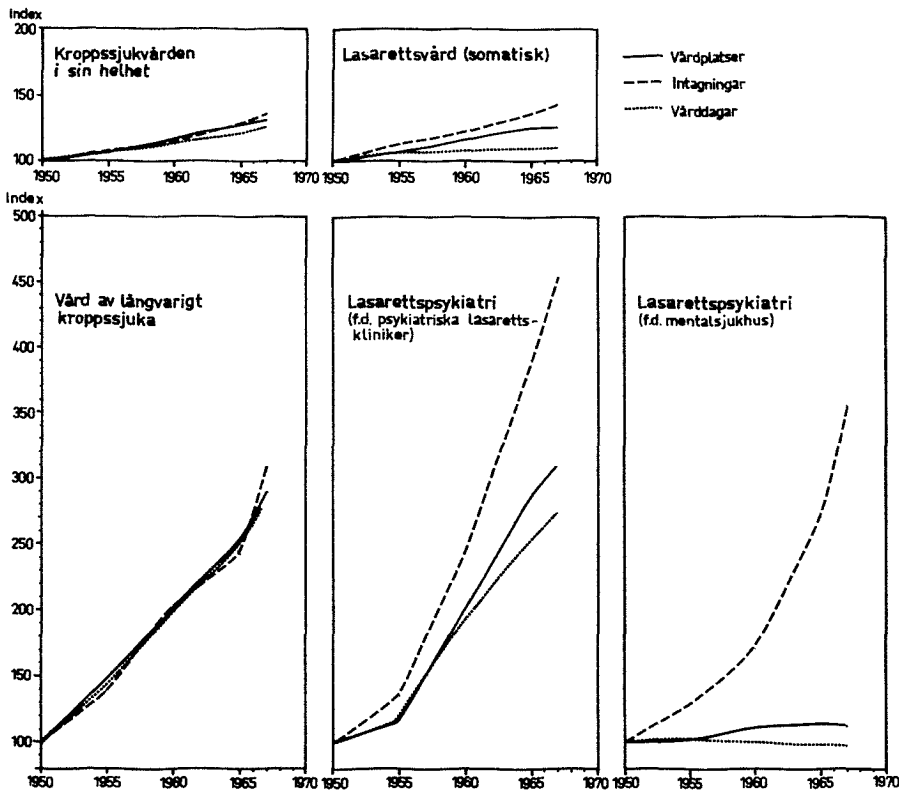
Medelvårdtid dgr. Mean patient-days per admission, days

År	Las.-v. o. likn.	Lung-sjukv.	Epidemi-vård	Förloss-ningsv.
1920	29,8	147,2	24,4	9,4
1930	26,3	166,2	46,4	12,1
1940	22,2	158,6	35,0	10,3
1950	15,8	154,8	13,9	8,4
1960	13,8	73,7	15,4	7,6
1966	12,3	49,9	15,1	6,9
1967	12,1	45,2	14,2	6,7

* Ett mindre antal platser för gynekologi har icke kunnat utskiljas här. — ³ Psykiatriska kliniker som lingsstörda på Källshagens sjukhus ingår här i talen för lasarett för psykiatrisk vård. — ⁵ Inbegriper

Olika vårdformers utveckling 1950—1967 (diagram till indextalen sid 31)

Development of certain types of care (see index figures page 31)

Tab. A 5. Vårdplatsantalets förändringar vid kroppssjukhusen åren 1950—1967
Development of bed-strength of hospitals for physical diseases 1950—1967

Vårdform Type of care	Fastställt antal vårdplatser vid årets slut Authorized number of beds at end of year				
	1950	1955	1960	1966	1967
Kliniker med egen specialläkare <i>Departments with a specialist doctor of its own¹..</i>	35 448	37 224	45 915	51 527	54 443
Invärtes medicin	7 555	7 773	9 042	10 114	10 210
Medicinsk barnsjukvård	1 724	2 131	2 328	2 486	2 471
Medicinsk lungsjukvård	8 570	7 368	5 437	3 581	3 248
Epidemivård	—	—	3 176	3 056	2 879
Reumatologi	1 011	1 155	1 191	1 270	1 126
Hud- och könsjukdomar	718	667	710	801	768
Neurologi	158	133	368	449	422
Allergologi	—	—	125	126	126
Geriatrisk o. kliniker för långvarigt kroppssjuka	—	—	1 934	5 010	5 834
Psykiatri (vuxen)	698	809	1 334	1 677	1 709
Psykiatri (vissa f d mentalsjukhus)	—	—	—	—	2 364
Barn- o. ungdomspsykiatri	—	—	134	407	470
Kirurgi	7 577	8 823	10 204	10 685	10 568
Barnkirurgi	—	—	281	277	299
Ortopedi	1 872	1 786	1 896	2 270	2 207
Neurokirurgi	157	182	245	295	316
Thoraxkirurgi	—	—	274	288	321
Plastikkirurgi	—	—	170	245	258
Urologi	—	—	86	147	268
Obstetrik	2 017	2 170	2 252	2 485	2 528
Gynekologi	1 037	1 592	1 836	2 105	2 215
Ögonsjukdomar	748	822	876	942	958
Öron-, näs- o. halsjukdomar	1 220	1 356	1 431	1 519	1 481
Rehabilitering	—	—	17	149	219
Radiologi	386	457	568	720	766
Övriga kliniker	—	—	—	423	412
Annan sluten vård <i>Other departments without a specialist doctor of its own</i>					
Lasarettsvård o. liknande	7 121	6 820	5 107	3 939	3 881
Lungtuberkulosvård	—	—	91	71	71
Epidemivård	5 131	3 888	348	111	166
Förlossningsvård	1 726	1 504	1 280	1 087	999
Vård av långvarigt kroppssjuka	9 175	12 908	16 713	19 750	20 770
Lättsköta psykiskt sjuka	—	—	—	281	253
Summa Total	58 601	62 344	69 454	76 766	80 583

¹ Cfr. Annex 1.

b. Kroppssjukvården

Sluten vård

I direkt fortsättning av tabell A 1 ovan lämnas i tabell A 6 en mera detaljerad översikt av kroppssjukvården. För uppgifter om särskilda sjukhus hänvisas till bilaga 1, där de större sjukhusen redovisas individuellt.

Medicinalstyrelsen har med början år 1960 lagt upp register över sjukhusen på grundval av dels anmälningar som gjorts av landsting och primärkommuner jämlikt sjukvårdsstadgan, dels infordrade eller tillgängliga uppgifter från statliga och enskilda sjukvårdsanstalter samt vårdanstalter för psykiskt efterblivna enligt 1954 års lag. Den senaste, tryckta förteckningen av registrets sjukhus utgavs i serien Samling av författningar och cirkulär m m angående medicinalväsendet (MF) 1967:1. Samtliga rikets sjukhus ingår i registren och i den på dem grundade statistiken, som redovisas i denna bok.

Införandet av dessa officiella sjukhusregister har medfört viss inbördes omgruppering av sjukhusen jämfört med tiden före 1960 och uteslutning av några anstalter, som tidigare räknats som sjukhus i »Allmän hälso- och sjukvård». Vidare har åtskilliga andra anstalter, som förut icke räknats med i statistiken, fått erkännande som sjukhus och kommit med. Därav följer att en viss ojämnhet i de statistiska serierna över antal anstalter, vårdplatser, intagna, vård dagar m m inträffat, något som påpekas på flera ställen i det följande. Lyckligtvis inskränker sig de uteslutna lika väl som de på detta sätt helt nytillkomna anstalterna till en enda grupp, nämligen sådana sjukhem för långvarigt kroppssjuka, som lyder under socialvårdsmyndighet.

Även före 1960 har viss omflyttning av anstalterna mellan skilda grupper ägt rum och detta påverkar de tidstrender som framträder, vilket bör hållas i minnet, då man jämför utvecklingen från år till år. Exempelvis medförde på sin tid Sahlgrenska sjukhusets och Umeå lasarets överförande till undervisningssjukhusen att denna grupps dagkostnader m m påverkades.

Lasaretten har delats i fyra huvudgrupper: Undervisningslasarett, övriga delade lasarett (i sin tur delade efter huvudmännen på två grupper), speciallasarett och odelade lasarett. Som delade har räknats lasarett uppdelade på kliniker med egna specialläkare för åtminstone invärtes medicin och kirurgi. I gruppen övriga delade lasarett ingår från 1967 vid 4 lasarett psykiatriska kliniker, som tidigare utgjorde fristående mentalsjukhus. Speciallasaretten är specialiserade men antingen på endast ett slags klinik eller också på annat än medicin och kirurgi. En specifikation av lasarettens m fl kliniker återfinns i bilaga 1. Vid jämförelser av lasarettens samlade vårdplatsantal med tiden före 1960 bör ihågkommas, att barnbördshus och barnsjukhus nu inrangerats bland lasaretten, som därigenom undergått en skenbar ökning.

De barnsjukhus som upptages bland lasaretten, har kliniker för medicinsk barnsjukvård, kirurgisk barnsjukvård och barnpsykiatri. Specialsjukhus för barn med

Anstalter för barnsjukvård den 31/12 1967	Antal anstalter	Antal vårdplatser
Lasarettskliniker för barnsjukdomar (o. barnsjukhus)		
medicinsk barnsjukvård.....	43	2 471
barnkirurgi	5	299
barn- och ungdomspsykiatri	25	470
Eugeniahemmet (vanförestalt)	1	39
Bräcke Östergård (för barn och ungdom med rörelsehinder)	1	80
Solstickegården, Täby (för astmasjuka barn)	1	20
Rävlandahemmet (för barn med medfödda missbildningar)	1	20
Linde sjukhem (för långvarigt kroppssjuka)	1	20
Alaihemmet (för barn med cerebrala pares)	1	16
CP-Hemmet Dungen, Säffle	1	8
Summa	81	3 443

vissa kroppssjukdomar ingår bland »andra sjukhus av lasarettskaraktär», sjukhem för långvarigt kroppssjuka m fl. En sammanfattning lämnas ovan av kroppssjukhus och lasarettskliniker särskilt avsedda för barn. Det bör observeras, att barnavdelningar (barnsalar) på lasarett utan egen specialläkare icke medräknats där och att även vuxna patienter förekommer på en del av de uppräknade sjukhusen.

Andra sjukhus av lasarettskaraktär är vanförestalter, kustsanatorium, riksförsäkringsverkets sjukhus, reumatikersjukhus och vissa av de större enskilda sjukhemmen. Även sjukstugorna kunde nämnas i sammanhanget, då deras klientel är av samma typ som lasarettens. De är emellertid enligt sjukvårdslagen avsedda för »mindre krävande vård» än lasarettens och har för den skull placerats i en särskild grupp.

Vanförestalternas och kustsanatoriets huvudmän är föreningar, men staten, som bestrider större delen av kostnaderna, har ett avgörande inflytande på driften.

Riksförsäkringsverkets fristående sjukhus kan betraktas som statliga, ehuru formellt drivna av en privat organisation. Dessa anstalter har i bilaga I upptagits som anstalter för reumatologi. Det bör dock poängteras, att de delvis och tidvis övervägande är belagda med icke reumatiskt klientel, såsom psykiatriska fall, astmapatienter o dyl. På dessa anstalter fanns 589 platser. Huvudmannskapet för riksförsäkringsverkets till lasarettens anslutna avdelningar återigen får anses vara delat mellan staten och vederbörande landsting, men i tabellerna har avdelningarna helt tillräknats landstingen. På dessa avdelningar fanns sammanlagt 234 platser. De flesta av dessa mottager i första hand reumatiskt sjuka men även psykiatriskt klientel, om därtill finnes plats. I översikten i bilaga I har avdelningarna upptagits som reumatiska avdelningar utom en avdelning på 24 platser vid Lunds lasarett, som är ortopedisk.

Enskilda sjukhem. Under denna beteckning redovisas bland kroppssjukhusen i bilaga I, dels 561 vårdplatser, som inrangerats bland »Andra sjukhus av lasarettskaraktär» (grupp 6), emedan vården ansetts jämförlig med lasarettens, och dels 663 under rubriken »Övriga enskilda sjukhem» (grupp 12). Dessutom finns emellertid ett stort antal enskilda sjukhem för långvarigt kroppssjuka (se nedan under rubriken »Anstalter för långvarigt kroppssjuka») och för konvalescentvård

(se sidan 37). I stort sett är de enskilda sjukhemmen icke inriktade på speciella sjukdomar eller åldrar utan belagda med blandat klientel av huvudsakligen akut sjuka men med inslag av långvarigt kroppssjuka, stundom också av lättskötta psykiskt sjuka.

Epidemivårdanstalterna. I bilaga 1 (grupp 10) och tabell A 6 upptages de fristående epidemivårdanstalter, som föranlett huvudmännen kostnader under året och som deklarerat någon beläggning. Under denna rubrik ingår icke de epidemivårdanstalter, som uppgått i lasarett eller sjukstugor. För en fullständig redovisning av vårdplatserna hänvisas till tabellerna A 2 och bilaga 1 (jfr också tabell A 4). En del platser har utnyttjats som reserver för intilliggande sjukstugor eller lasarett. På åtskilliga av dem har också vårdats långvarigt kroppssjuka.

Anstalter för lungtuberkulos. En sammanfattande översikt ges på sidan 65.

Förlossningsanstalter. Se den sammanfattande översikten på sidan 65. Jfr också tabell A 2 och bilaga 1.

Anstalter för långvarigt kroppssjuka. Förutom de fristående sjukhemmen finner man vid lasarett, sjukstugor m fl avdelningar för detta klientel, som framgår av tabellerna A 2 och bilaga 1. Sammanfattningsvis kan följande uppgifter lämnas. (Vårdplatsantalen är här renodlade från eventuellt förekommande andra vårdformer vid samma anstalter).

Anstalter för långvarigt kroppssjuka	Antal anstalter		Vårdplatser	
	1966	1967	1966	1967
Specialkliniker vid lasarett (inkl. Vasa sjukhus, 1 006 vårdpl.) ...	34	48	5 010	5 834
Avdelningar anslutna till lasarett (inkl. Sophiahemmet)	46	42	2 325	2 256
» » » sanatorier	11	10	860	788
» » » sjukstugor	39	35	1 110	1 099
Sjukhem under sjukvårdsstyrelse	169	176	9 140	10 241
» under socialnämnd	61	59	4 541	4 386
» , enskilda (inkl. föreningars och stiftelsers)	61	59	1 774	2 000
Summa	421	429	24 760	26 604

Dessutom förekommer mera tillfälligt vård av långvarigt kroppssjuka på vissa tuberkulos- och epidemivårdanstalter, som icke kan inräknas i statistiken. Intagna och vård dagar, svarande mot ovanstående summa vårdplatser, återfinns i tabell A 4. Platser för psykiskt sjuka på hem för långvarigt kroppssjuka har här ovan frånräknats.

I tablån på nästa sida finner man platsantalet fördelat dels efter anstaltstyp, dels efter landstingsområde. Avdelningar för långvarigt kroppssjuka på sanatorier och sjukstugor har här sammanförts med landstingens (sjukvårdsstyrelsernas) sjukhem.

Vid jämförelse av de långtidssjukas vårdplatser, intagningar m m med uppgifter för år 1959 eller tidigare, bör effekten av de nya sjukhusregistrens införande år 1960 beaktas. Se härom i tidigare publikationer.

Översikt av antal vårdplatser vid anstalter för långvarigt kroppssjuka.

	L a s a r e t t		S j u k h e m			Summa
	Kliniker	Andra avdelningar	Sjukv.-styrelser ¹	Social-nämnders	Enskilda	
Stockholms stad	294	115	1 293	2 613	624	4 839
Stockholms län	112	288	535	100	282	1 317
Uppsala län	112	—	529	149	—	790
Södermanlands län	483	—	96	227	43	849
Östergötlands län	505	230	285	234	137	1 391
Jönköpings län	100	247	422	75	94	938
Kronobergs län	100	—	389	50	—	539
Kalmar läns norra	86	—	296	—	—	382
Kalmar läns södra	140	103	219	10	20	492
Gotlands län	—	—	147	—	31	178
Blekinge län	97	40	237	27	—	401
Kristianstads län.....	34	—	551	15	41	641
Malmö stad	226	—	872	—	26	1 124
Malmöhus län i övrigt	—	188	852	208	235	1 483
Hallands län	163	—	250	45	—	458
Göteborgs stad	1 006	—	425	—	320	1 751
Göteb. o. Bohus län i övr.	148	238	322	64	16	788
Älvsborgs län	205	30	764	129	36	1 164
Skaraborgs län.....	73	123	357	18	15	586
Värmlands län	372	151	207	65	—	795
Örebro län	426	—	518	69	—	1 013
Västmanlands län	—	106	252	144	5	507
Kopparbergs län	142	56	575	22	—	795
Gävleborgs län	297	40	409	33	47	826
Västernorrlands län	173	170	493	67	28	931
Jämtlands län	50	44	230	—	—	324
Västerbottens län	231	—	257	22	—	610
Norrbottnens län	259	187	246	—	—	692
Summa	5 834	2 256	12 128	4 386	2 000	26 604

¹ Sophiahemmet. — ² Inkl. avdelningar belägna på sanatorier och sjukstugor.

Konvalecenthemmen ingår icke i några här redovisade tabeller, i annan mån än de är avdelningar på lasarett och som sådana icke kunnat skiljas ut från den förvaltningsekonomiska enheten, med undantag av nedanstående tablå, som är komplett. Den avser slutet av år 1967.

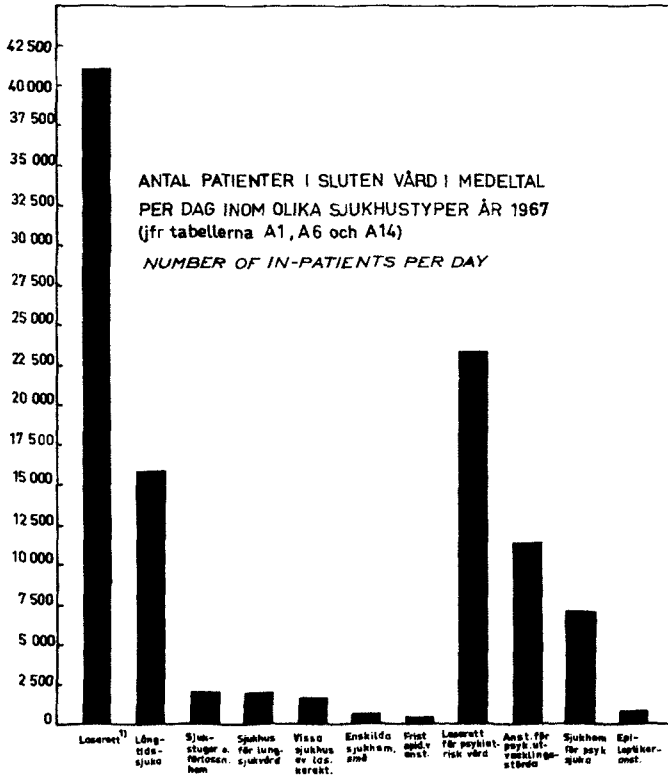
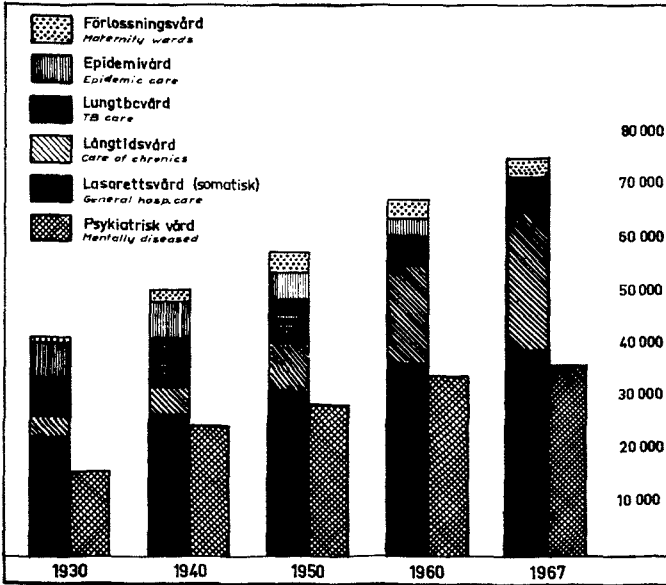
Konvalecenthem	Antal anstalter	Antal vårdplatser	Antal intagningar	Antal vård dagar, 1 000-tal
Avd. vid lasarett (inkl. lätt- och eftervårdsavd.)	8	234	2 746	29
Sjukhem under sjukvårdsstyrelse.....	22	910	8 499	226
» , enskilda.....	57	1 513	11 326	421
Summa	87	2 657	22 571	676

Öppen vård

En översikt av organen i öppen hälso- och sjukvård (kropps- såväl som mental-) har lämnats ovan sidan 24. En sammanfattning av allt känt material, som hänförelse sig till öppen läkarvård tillhörande kroppssjukhus eller fristående organ för kroppssjukvård meddelas i tabell A 7. Förutom öppen läkarvård meddelas öppen sjukvård av distriktssköterskor, stadssköterskor, o dyl och öppen förlossningsvård av distriktsbarnmorskor, vilket allt nedan närmare beskrives i avsnitt d. Där redovisas också viss förebyggande vård, främst den som meddelas av mödra- och barnavårdsorganen (tabell A 21, sidan 62).

Vårdplatser i slutna kroppssjukvård och psykiatrisk vård 1930—1967 (exkl. anstalter för psykiskt utvecklingsstörda)

Beds for in-patients in somatic and mental care (institutions for mentally retarded excluded)

¹ Lasarett för somatisk vård eller somatisk och psykiatrisk vård.

Tab. A 6. Kroppssjukhusen år 1967, deras vårdplatser, intagningar, vård dagar och beläggning

Hospitals for physical diseases, beds, admissions, bed-days and occupancy

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i> (Tal inom parentes hänvisar till motsvarande grupp av sjukhus i bilaga 1 <i>Figures within brackets refer to corresponding group of hospitals in Annex 1</i>)	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fastställt antal) <i>Beds</i>		Intagningar <i>Admissions</i>	Vård dagar, 1 000-tal <i>Patient-days, 1 000</i>	Patienter i medeltal per dag <i>No. of patients per day</i>	Beläggning, % <i>Occupancy, %</i>
		den ³¹ /12	i medeltal under året <i>Average during year</i>				
Undervisningslasarett (1) <i>Teaching hospitals</i>	9	10 805	10 738	224 301	2 839	7 778	72
Övriga delade lasarett (2,3) <i>Other specialized general hospitals</i> ¹ ...	85	41 138	40 741	802 065	11 453	31 378	77
Speciallasarett (4) <i>Single clinic hospitals</i>	5	562	562	17 425	140	384	68
Odelade lasarett (5) <i>Non specialized general hospitals</i>	15	1 816	1 825	21 158	504	1 381	76
Summa lasarett <i>Total</i>	114	54 321	53 866	1 064 949	14 936	40 921	76
Andra sjukhus av lasarettskaraktär (6) <i>Other hospitals of equal character</i>							
Reumatikersjukhus <i>Hospitals for rheumatics</i>	2	221	221	1 410	78	214	97
Anstalter för vanföra <i>Hospitals for the crippled</i>	4	346	350	3 238	87	238	68
Kustsanatorium <i>Coast sanatorium</i>	1	250	312	882	51	140	45
Riksförsäkringsverkets sjukhus <i>National Insurance Board</i> ...	3	589	586	2 700	186	510	87
Vissa enskilda sjukhus <i>Private hospitals</i>	7	561	537	8 270	150	411	77
Sjukstugor (7) <i>Cottage hospitals</i> ...	47	2 152	2 218	23 720	679	1 860	84
Fristående förlossningshem (8) <i>Maternity homes</i>	4	21	22	481	1	3	14
Fristående anstalter för tbc-vård (9) <i>Independent TB hospitals</i> ...	15	2 585	2 792	7 841	636	1 742	62
Fristående epidemivårdsanstalter (10) <i>Independent epidemic hospitals</i>	4	784	790	9 083	149	408	52
Sjukhus och sjukhem för långvarigt kroppssjuka (11) <i>Homes for chronic sick</i>							
Sjukvårdsstyrelses under health authority	176	11 694	11 112	18 437	3 658	10 022	90
Socialnämnds under social authority	59	4 388	4 465	3 536	1 518	4 159	93
Enskilda <i>Private</i>	59	2 008	1 926	2 772	602	1 649	86
Enskilda sjukhem (övriga) (12) <i>Private nursing homes</i>	11	663	662	6 488	205	562	85
Summa kroppssjukhus ¹ <i>Total</i> 1967	506	80 583	79 859	1 153 807	22 936	62 839	79
1966	512	76 766	76 250	1 112 134	21 435	58 725	77
1965	515	75 754	75 273	1 086 414	21 168	57 995	77
1964	523	74 787	73 995	1 058 004	20 861	56 997	77
1963	538	73 232	72 767	1 029 712	20 566	56 345	77
1962	548	72 305	71 637	994 838	20 327	55 693	78
1960	569	69 454	68 061	969 903	19 728	53 902	79
1959	588	66 799	66 369	964 617	19 314	52 914	80
1955	644	62 390	62 143	892 638	18 527	50 760	82
1950	686	58 634	58 370	832 320	17 197	47 114	81

¹ Inkl. psykiatriska kliniker, som tidigare utgjort fristående mentalsjukhus.

Tabell A 6

För begreppen *sjukhus, intagningar, vård dagar* och *beläggning*, se kommentaren till tabellerna A 1 och A 2.

Tabellen avser sjukhustyper (icke vårdformer).

Vårdplatser och beläggning. Jämte det av direktionen fastställda platsantalet den 31/12 rapporterar lasaretten m fl i sina årsberättelser det i genomsnitt under året tillgängliga platsantalet, varvid avdelningar (platser) som varit stängda på grund av reparation, personalbrist m m frånräknas. Hänsyn toges därvid till längden av den tid stängningen varat. Stängning på grund av normal sk »vädring» skall dock icke frändragas. Det kan vara av intresse att jämföra detta »tillgängliga» platsantal med det

År	Platsantal i medeltal under året		Beläggning, % beräknad på	
	(a) fastställt	(b) tillgängligt	(a)	(b)
1950	28 940	28 188	85	87
1955	33 072	32 593	85	86
1956	34 030	32 973	84	87
1957	34 920	33 608	83	86
1958	36 094	34 829	82	85
1959	37 271	35 472	80	84
1960	40 187	37 926	78	83
1961	42 619	38 495	76	84
1962	44 695	40 257	75	84
1963	46 321	41 643	75	83
1964	48 145	42 948	74	83
1965	49 677	44 195	74	84
1966	50 581	44 541	74	84
1967	53 866	48 381	76	85

fastställda och de beläggningsprocenttal, som kan beräknas härpå, som skett i ovanstående tablä. Den avser endast *lasaretten*.

Det i medeltal för året fastställda platsantalet är här ovan, liksom i tabell A 1 beräknat som medeltal mellan platsantalet vid två på varandra följande årsskiften. Det kan sålunda icke göra anspråk på att vara exakt. Det varnas mot att använda talen för att belysa platstillgångens utveckling i tiden (se nedan).

Jämte de *fristående anstalterna för tuberkulosvård, epidemivård, förlossningsvård* och *vård av långvarigt kroppssjuka* finns också avdelningar för sådana vårdbehövande anslutna till lasarett m fl sjukhus. Alla platser på de fristående anstalterna har icke varit belagda med det klientel för vilket de ursprungligen avsetts. Se härom texten och tabellerna A 2 och A 4.

Förändringarna 1950—1967. Vid jämförelse med tidigare år bör observeras, att ändringar i platsantal, intagna o s v för de särskilda sjukhustyperna delvis beror på ändringar i organisationen. Så har t ex lasaretten vuxit bl a genom att fristående anstalter upptagits som avdelningar till dem. Detta gäller särskilt ökningen mellan 1959 och 1960 men även till icke oväsentlig del ökningen mellan de senaste åren. Som framgår av not till tabellen har vissa f d mentalsjukhus anslutits som psykiatriska kliniker vid lasarett 1967. En riktigare bild av hur lasarettsvården m m utvecklats erhålles av tabell A 4, som är gjord för bl a detta ändamål.

Tab. A 7. Patienter i öppen vård och röntgenarbeten i öppen och slutna kroppssjukvård år 1967 *Out-patient care*

Källa: Anstalternas årsberättelser; Stockholms och Göteborgs sjukvårdsstyrelser årsberättelser.

Anstaltstyp <i>Type of institution</i>	Antal organ <i>No. of services</i>	Öppen vård <i>Out-patients</i>			Öppen o. slutna vård <i>In and out-patients</i>	
		Antal patienter <i>No. of patients</i>	Antal besök, 1 000-tal <i>No. of visits, 1 000</i>	Besök per patient <i>Visits per patient</i>	Antal röntgenundersökningar 1 000-tal <i>X-ray examinations 1 000</i>	Antal röntgenbehandlingar 1 000-tal <i>X-ray treatments 1 000</i>
Undervisningslasarett <i>Teaching hospitals</i>	9	719 150	1 845	2,6	777	186
Övriga delade lasarett <i>Other specialized general hospitals</i>	85	1 991 706	5 149	2,6	2 334	506
Speciallasarett <i>Single-clinic and maternity hospitals</i>	5	15 096	47	3,1	33	—
Odelade lasarett <i>Non specialized general hosp.</i>	15	64 574	136	2,1	69	—
Summa lasarett <i>Total 1967</i>	114	2 790 526	7 177	2,6	3 213	692
» » » 1966	115	2 772 166	6 872	2,5	3 030	717
» » » 1960	111	2 006 945	5 075	2,5	2 175	670
» » » 1955	104	1 685 237	4 271	2,6	..	..
Andra sjukhus av lasarettskaraktär <i>Other hosp. of equal character</i>	17	115 934	155	3,5	—	—
Sjukstugor <i>Cottage hospitals</i>	47	134 518	293	2,2	—	—
Fristående polikliniker <i>Independent polyclinics</i>						
Stockholm	5	19 920	140	7,0	—	—
Göteborg	6	70 069	179	2,6	—	—
Könspolikliniker i vissa städer <i>Venereal polyclinics in certain cities</i>	28	125 014	204	1,6	—	—
Centraldispensärerna <i>Centraldispensaries of TB</i>	53	300 588	343	1,1	343	—
Fristående epidemivårdanstalter <i>Independent epidemic hospitals</i>	4	5 995	17	2,8	—	—
Totalsumma <i>Grand total 1967</i>	274	3 462 564	8 408	2,4	—	—
Därav vid psykiatriska kliniker <i>Thereof mental polyclinics</i>	59	70 082	257	3,7	—	—

¹ Ofullständig uppgifter. — ² Antal undersökningar *No. of examinations*.

Tabell A 7

Tabellen omfattar icke organ, som övervägande meddelar hälsovård, såsom de förebyggande mödra- och barnvårdsorganen (jämför härom tabell A 21). Ej heller ingår besök hos (eller av) sjuksköterska eller barnmorska, utan endast i av läkare ledd öppen vård.

Även så begränsad är sammanställningen icke komplett. Helt felande delar är tjänsteläkarsväsendets och de privatpraktiserande läkarnas öppna vård, varöver inga uppgifter föreligger. Industriläkarsväsendet är utslutet, då det icke hör till den allmänna sjukvården. Inräknat besök

vid röntgenavdelningar i öppen vård beräknade Riksförsäkringsverket på grundval av försäkringskassematerial, att år 1966 avlades ca 18 700 000 besök hos läkare (vid anstalt och hos tjänsteläkare och privatpraktiker). I de redovisade talen finns dessutom luckor, trots att vissa av dem har fyllts genom beräknade tal, och materialets kvalitet i övrigt är icke alltid tillfredsställande.

Lasarettens tal omfattar öppen vård vare sig den meddelats i sjukhusets regi eller på sjukhuset i läkarnas regi.

Tab. A 8. Personalen vid kroppssjukhusen 1967

Personnel at hospitals for somatic diseases 1967

Källa: Vakansrapporter per 29/9 och sjukhusens årsberättelser.

Personal Personnel	Lasarett ¹ General hospitals	Sjuk- stugor Cottage hospitals	Fristående Independent				Summa kroppss- sjukhus All somatic hospitals
			anstalter för lung- the hospitals for TB of the lungs	epidemi- vårdan- stalter epidemic hospitals	sjukhus o. sjukhem för långv. kroppss- sjuka homes for the chronic sick	övriga kroppss- sjukhus other hospitals for somatic diseases	
Absoluta tal Absolute figures							
Vårdpersonal den 29/9							
Läkare Physicians	4 172	(62)	45	34	(371)	(67)	(4 751)
Sjuksköterskor ² Nurses	10 637	238	210	95	1 358	285	12 823
Barnmorskor Midwives	675	42 ^{1/2}	—	—	8 ^{1/2}	3	729
Sjukgymnaster Physiotherapists..	596	15	17	6 ^{1/2}	166	39	840
Sysselsättnings- och arbetstera- peuter Occupational therapists..	312	13	20	2 ^{1/2}	162	20	530
Kuratorer Social workers.....	387	—	11	2 ^{1/2}	5	9	415
Undersköterskor o. barnsköt. En- rolled nurses and infant nurses..	6 827	109	139	56	829	61	8 021
Vårdpersonal i övrigt ³ Auxiliary nursing personnel.....	25 288	819	689	239	6 024	790	33 849
Summa vårdpersonal Total nursing personnel	48 894	(1 299)	1 131	436	(8 924)	(1 274)	(61 958)
Förvaltn. och ekonomipersonal den 31/12 Administrative and domestic staff 31/12							
Förvaltningspersonal Administra- tive staff	1 974	33	50	14	166	99	2 336
Ekonomipersonal Domestic staff...	9 322	315	476	121	2 118	625	12 977
Summa Total	60 190	(1 647)	1 657	571	(11 208)	(1 998)	(77 271)
Motsvarande antal vårdplatser Corresponding No. of beds 31/12 1967.....	51 957	2 152	2 585	784	18 021	2 651	78 150
Per 100 vårdplatser Per 100 beds							
Läkare	8,03	2,88	1,74	4,34	2,06	2,53	6,08
Sjuksköterskor o. barnmorskor...	21,77	13,03	8,12	12,12	7,58	10,86	17,34
Vårdpersonal i övrigt	64,30	44,42	33,89	39,09	39,88	34,67	55,86
Förvaltningspersonal	3,80	1,53	1,93	1,79	0,92	3,73	2,99
Ekonomipersonal	17,94	14,64	18,41	15,43	11,75	23,58	16,61
Summa Total 1967	115,84	76,50	64,09	72,77	62,19	75,37	98,88

¹ Exkl. vårdpersonal vid psyk. kliniker på Örebro, Bollnäs, Härnösands och Sundsvalls lasarett (f d mentalsjukhus) som redovisas i tab A 15 och A 17. — ² Husmödrar = leg. sjuksköterskor ingår i gruppen sjuksköterskor. — ³ Inkl. laboratorie- och röntgenpersonal, läkarsekreterare och skrivbiträden. Fr o m 1966 års årgång ingår även s k »extrapersonal».

Tabell A 8

Uppgifter om vårdpersonalen är hämtade från vakansrapporter per den 29 september och är icke direkt jämförbara med dem som redovisats i årgångar före 1964, då alla personaluppgifter hämtades från sjukhusens årsberättelser och avsåg tidpunkten 31 december. Läkarnas summatotal har satts inom parentes, emedan viss dubbelräkning ägt rum, när samma läkare tjänstgjort vid mer än en anstalt. Förvaltnings- och ekonomipersonalen vid lasaretten har i viss utsträckning arbetat också för andra, smärre anstalters räkning.

Tabellens kvoter över vårdpersonal, uttrycker antalet *anställda* per 100 vårdplatser. Dessa tal och motsvarande kvoter avseende *tjänster* per

100 vårdplatser återfinns i nedanstående sammanställning. Den avser endast *lasaretten*.

	Personer per 100 vp	Tjänster per 100 vp
Läkare	8,03	8,65
Sjuksköterskor (barn- morskor)	21,77	24,48
Övrig vårdpersonal	64,30	68,93
Summa vårdpersonal 1967	94,10	102,06

Personerna och tjänsterna har här satts i relation till antalet vårdplatser, men det bör observeras, att samma personal också handhaft den öppna vården.

Tab. A 9. Tjänster för personal vid kroppssjukhusen 1967

Posts for personnel at somatic hospitals 1967

Källa: Vakansrapporter per 29/9 och sjukhusens årsberättelser.

Tjänster Posts	Under- visnings- lasarett Teaching hospitals	Övriga delade lasarett Other special- ized gen. hosp.	Special- lasarett Single clinic hospitals	Odelade lasarett Non-special- ized gen. hosp.	Alla lasarett All general hospitals	Övriga sjukhus Other hospitals	Summa kroppss- sjukhus All somatic hospitals
Vårdpersonal den 29/9 Nursing personnel							
Läkare Physicians	1 525	2 878	38	53	4 494	(644)	(5 138)
Sjuksköterskor i administration Registered nurses in nursing service administration	88	308	6	14	416	309	725
Övriga sjuksköterskor Other regi- stered nurses	2 918	8 295	111	256	11 580	1 997	13 577
Barnmorskor Midwives	102	563	30	30	725	55	780
Assistenten, lab.- op., etc. Laboratory and operating room techni- cians	678	915	1	16	1 610	33	1 643
Sjukgymnaster Physiotherapists ..	168	526	3	19	716	309	1 025
Terapeuter Occupational therapists	64	305	2	8	379	201	580
Kuratorer Social workers	117	310	4	4	435	30	465
Undersköterskor Enrolled nurses ...	1 662	3 197	25	129	5 013	1 176	6 189
Barnsköterskor Infant nurses ...	740	1 316	91	8	2 155	79	2 234
Läkarsekreterare o. skrivbiträden Doctors' secretaries and typists ..	898	1 817	13	29	2 757	106	2 863
Vårdpersonal i övrigt Auxiliary nursing personnel	5 135	16 766	226	621	22 748	8 536	31 284
Summa vårdpersonal Total nursing personnel	14 095	37 196	550	1 187	53 028	(13 475)	(66 503)
Förvaltn.- och ekonomipersonal den 31/12 Administrative and domestic staff 31/12							
Förvaltningspersonal Administra- tive staff	570	1 343	26	44	1 983	366	2 349
Ekonomipersonal Domestic staff ..	2 473	6 504	120	312	9 409	3 672	13 081
Summa tjänster Total	17 138	45 043	696	1 543	64 420	(17 513)	(81 933)

Tabell A 9 och A 10

Som framgår av kommentar till tabell A 8 har uppgifter om vårdpersonalen hämtas från vakansrapporter per den 29 september. Tjänster och vakanser har från dessa omräknats till heltid. I »övriga delade lasarett» ingår ej psykiatriska kliniker, som tidigare varit mentalsjukhus. Dessa redovisas i tabell A 15 och bilaga 2. Med vakans menas tjänst, som saknar tjänstgörande personal och för vilken vikarie ansetts erforderlig. Tjänst med utnämnd innehavare, som saknade vikarie räknades i denna tabell

icke som vakant före 1964 års årgång av »Allmän hälso- och sjukvård». Uppgifterna om förvaltnings- och ekonomipersonal i övrigt har sammanställts från årsberättelserna och avser den 31 december. För dessa personalgrupper gäller samma vakansbegrepp som tidigare. Läkartjänster vid »övriga sjukhus» har satts inom parentes då dessa till flertalet är deltidstjänster och uppehålls av tjänsteläkare i de flesta fall. Summan för läkare och vårdpersonal har därför också satts inom parentes.

Tab. A 10. Vakanser bland personalen vid kroppssjukhusen 1967

Vacancies among personnel at somatic hospitals 1967

Källa: Vakansrapporter per 29/9 och sjukhusens årsberättelser.

Tjänster Posts (English translation, see table A 9)	Under- visnings- lasarett Teaching hospitals	Övriga delade lasarett Other spe- cialized gen. hosp.	Special- lasarett Single clinic hospitals	Odelade lasarett Non-spe- cialized gen. hosp.	Alla lasarett All general hospitals	Övriga sjukhus Other hospitals	Summa kroppss- sjukhus All somatic hospitals
Vakanta tjänster i behov av vikarie 29/9 Vacancies							
Läkare	30	194	1	7	232	(20)	(252)
Sjuksköterskor i administration ..	8	14	—	2	24	6	30
Övriga sjuksköterskor	170	457	3	22	652	108	760
Barnmorskor	11	27	—	1	39	2	41
Assistenter, lab.-, op.-, etc.	59	74	—	—	133	1	134
Sjuktymnaster	2	109	—	5	116	32	148
Terapeuter	2	36	—	1	39	4	43
Kuratorer	3	33	—	2	38	2	40
Undersköterskor	69	154	—	7	230	44	274
Barnsköterskor	15	16	11	—	42	2	44
Läkarsekreterare o. skrivbitr....	14	18	2	—	34	4	38
Vårdpersonal i övrigt	115	169	9	2	295	236	531
Summa vakanser för vårdpers.	498	1 301	26	49	1 874	461	2 335
Vakanser utan vikarie bland förvaltnings- och ekonomipersonal 31/12							
Förvaltningspersonal	1	8	—	—	9	4	13
Ekonomipersonal	47	38	2	—	87	18	105
Vakanta tjänster i % av tjänster 29/9 Vacancies in per cent of posts							
Läkare	2,0	6,7	2,6	13,2	5,2	3,1	4,9
Sjuksköterskor (samtliga)	5,9	5,5	2,6	8,9	5,6	4,9	5,5
Barnmorskor	10,8	4,8	—	3,3	5,4	3,6	5,3
Assistenter, lab.-, op.-, etc.	8,7	8,1	—	—	8,3	3,0	8,2
Sjuktymnaster	1,2	20,7	—	26,3	16,2	10,4	14,4
Terapeuter	3,1	11,8	—	12,5	10,3	2,0	7,4
Kuratorer	2,6	10,6	—	50,0	8,7	6,7	8,6
Läkarsekreterare och skrivbitr....	1,6	1,0	15,4	—	1,2	3,8	1,3
Vårdpersonal i övrigt ¹	2,6	1,6	5,8	1,2	1,9	2,9	2,1
31/12							
Förvaltningspersonal	0,2	0,6	—	—	0,5	1,1	0,6
Ekonomipersonal	1,9	0,6	1,7	—	0,9	0,5	0,8

¹ Inkl. undersköterskor och barnsköterskor.

Tab. A 11. Kroppssjukhusens samlade årliga driftkostnader
Annual running cost of hospitals for somatic diseases (total)

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i> (Tal inom parentes hänvisar till motsvarande grupp av sjukhus i bilaga 1.) (<i>English translation, see table A 6.</i>)	Milj. kr			
	1955 ¹	1960 ²	1966 ³	1967 ⁴
Undervisningslasarett (1) <i>Teaching hospitals</i>	..	236,5	602,1	734,1
Övriga delade lasarett (2,3) <i>Other specialized gen. hospitals</i> ..	..	525,6	1 610,2	2 011,0
Speciallasarett (4) <i>Single clinic hospitals</i>	..	—	24,7	27,6
Odelade lasarett (5) <i>Non specialized gen. hospitals</i>	..	47,7	60,1	65,6
Barnbördshus <i>Maternity hospitals</i>	5,2	7,2	³⁾	³⁾
Summa lasarett <i>Total</i>	519,2	817,0	2 297,1	2 838,3
Andra sjukhus av lasarettskaraktär (6) <i>Other hospitals of equal character</i>	423,8	429,5	470,1	471,9
Sjukstugor (7) <i>Cottage hospitals</i>	23,6	33,5	63,4	70,3
Fristående förlossningshem (8) <i>Maternity homes</i>	..	0,7	0,6	0,4
Fristående anstalter för tbc-vård (9) <i>Independent TB hospitals</i>	49,8	53,6	68,8	72,4
Fristående epidemivårdanstalter (10) <i>Independent epidemic hospitals</i>	25,5	28,0	25,3	29,5
Sjukhus och sjukhem för långvarigt kroppssjuka (11) <i>Homes for the chronic sick</i>	472,5	4153,0	4375,0	4467,4
Enskilda sjukhem (övriga) (12) <i>Private nursing homes</i> ..	..	49,9	419,6	426,7
Summa <i>Total</i>	724,0	1 125,2	2 919,9	3 576,9

¹ Exkl. pensionsavgifter, avskrivningar och interna poster. — ² Inklusive pensionsavgifter, avskrivningar och interna poster. — ³ Ingår i speciallasarett. — ⁴ Uppskattningar.

Tabell A 11

Kostnaderna avser sjukhusens bruttoutgifter för driften. Inga avdrag har nämligen gjorts för bla bidrag och ersättningar från staten eller andra huvudmän eller för vårdavgifter. Från och med år 1964 upptar sjukhus drivna av landsting och städer utom landsting även pensionskostnader, avskrivningar och interna poster bland driftutgifterna. Psykiatriska klini-

ker som förut varit fristående mentalsjukhus ingår i 1967 års tal för första gången. (De hade år 1966 en driftbudget på 49,3 miljoner kronor.)

För enskilda sjukhus och sjukhem och sjukhem för långvarigt kroppssjuka under socialvårdsmyndighet, som icke är skyldiga redovisa sin ekonomi i årsberättelsen, har utgifter uppskattats med ledning av dagkostnaden för likartad vård.

Tab. A 12. Driftkostnad per vård dag resp. per intagen 1950—1967

Running cost per bed-day and per admission

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhus Hospitals	Dagkostnad, kr ¹ , ² Cost per bed-day				Föränd- ring 1965— 1966, %	Kostnad per intagen, kr ³ Cost per admission				Föränd- ring 1966— 1967, %
	1953	1960	1966	1967		1950	1960	1965	1967	
Undervisningslasarett Teaching hos- pitals	33,8	91,8	219,5	260,2	+18	554	1 344	2 780	3 280	+18
Städer utom landsting ² Other speci- alized gen. hosp. in county boroughs	..	..	168,4	215,3	+28	..	..	3 136	3 886	+24
Övriga delade lasarett Other spec. gen. hosp. in county councils districts...	..	..	153,0	⁴ 176,7	+15	..	..	1 987	⁴ 2 276	+15
Speciallasarett Single clinic hospitals	—	—	176,4	197,6	+12	—	—	1 432	1 586	+11
Odelade lasarett Non specialized hosp.	25,5	62,9	119,5	130,3	+9	331	851	2 723	3 101	+14
Summa lasarett ² Total	28,4	71,5	166,5	⁴ 195,9	+18	409	972	2 244	⁴ 2 601	+16
Sjukstugor Cottage hospitals	19,8	46,0	93,2	103,5	+11	280	851	2 419	2 943	+22
Fristående anstalter för tbc-vård Independent TB hosp.	16,3	45,5	100,1	101,5	+1	2 745	4 032	7 900	8 856	+12
Fristående epidemivårdanstalter Independent epidemic hosp.	21,1	59,3	167,4	197,9	+18	293	1 038	3 011	3 246	+8
Sjukhus o. sjukhem för långvarigt kroppssjuka undersjukvårdsstyrelse Homes for chronic sick under health authority	12,4	29,0	68,7	80,9	+18	2 752	6 430	14 013	16 051	+15

¹ Diagram i 1964 års publikation. — ² Inkl. S:t Eriks sjukhus avdelning för mentalsjukvård. — ³ I driftkostnaderna ingår fr. o. m. årgång 1965 pensionskostnader och kostnader för interna poster och avskrivningar. — ⁴ Exkl. lasarett vari f. d. mentalsjukhus ingår.

Tabell A 12

I såväl kostnaden per vård dag som per intagen ingår utgifterna för sjukhusens öppna vård, vilket är oegentligt men oundvikligt, då sjuk-

husens bokföring i regel icke medger dessas särskiljande. En specifikation av lasarettens driftkonton framgår av tabell A 13.

Tabell A 13

De olika kostnadskontona i tabellen är uppställda enligt den nya kontoplanen. Som framgår av not till tabell A 11 ingår i driftkostnaderna även pensionskostnader, interna poster och avskrivningar. För att kunna jämföra med tidigare år finns summor även exklusive dessa nämnda utgiftsposter. Av tabell A 13 framgår

att driftkostnaden per vård dag för samtliga lasarett är 188,63 kronor. Frånräknas lasarett vari f. d. mentalsjukhus ingår blir vård dagskostnaden 195,91 kronor.

Detaljerade uppgifter om de särskilda lasarettens utgifter m m lämnas i den årliga redogörelsen »Sjukhusens förvaltningsekonomiska statistik» (utgiven av medicinalstyrelsen).

Tab. A 13. Lasarettens driftkonton år 1967 *Running cost of general hospitals*

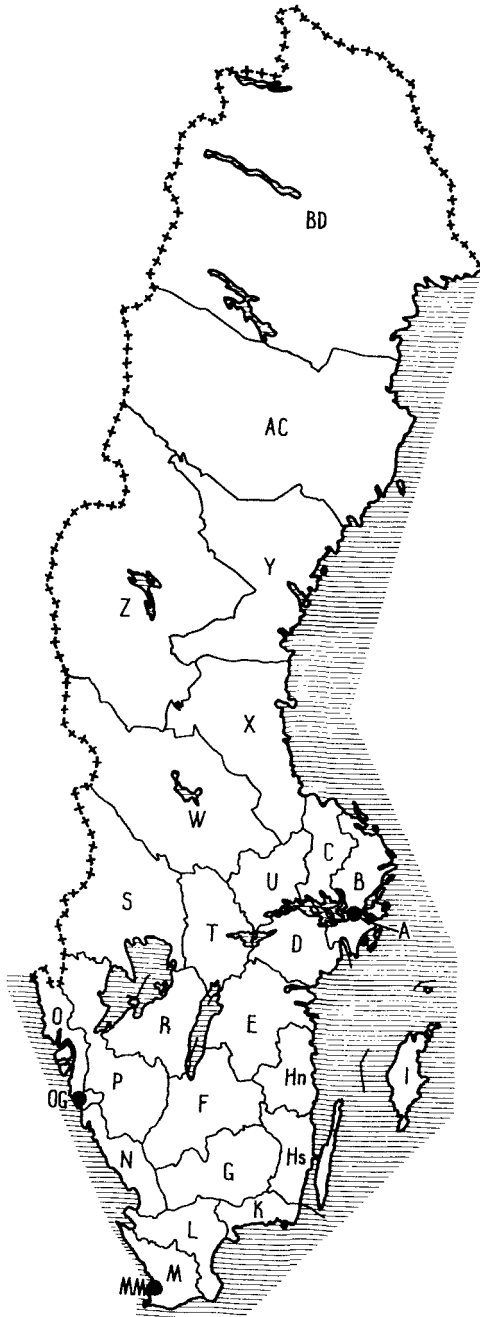
Källa: Redogörelse B i lasarettens årsberättelser.

Kontobeteckning <i>Item</i>	Under- visnings- lasarett <i>Teaching hospitals</i>	Övr. delade lasarett <i>Other specialised general hospitals</i>			Special- lasarett <i>Single clinic hospitals</i>	Odelade lasarett <i>Non-spez- cialized general hospitals</i>	Summa <i>Total</i>
		Städers utom landsting ¹	Lands- tings exkl. ²	²⁾			
Hela utgiften, 1 000-tal kronor <i>Total cost, 1 000 kr</i>							
Löner och arvoden o. avgifter till sjuk- o. yrkesskadeförsäkring <i>Salaries, insur- ance contributions</i>	487 712	141 537	994 822	137 293	19 250	42 422	1 823 036
Läkemedel <i>Drugs</i>	33 465	11 258	63 925	8 087	756	2 144	119 635
Sjukvårdsartiklar <i>Dressings</i>	33 651	8 800	60 009	5 980	776	1 897	111 113
Förbrukningsart. o. råvaror <i>Articles of consumption and raw materials</i>	43 354	13 573	107 651	16 807	1 307	5 093	187 785
Administration o. div. <i>Office expenses</i> ...	9 669	1 595	19 861	2 344	230	976	34 675
Främmande tjänster <i>Outside services</i> ...	42 392	15 947	55 007	8 395	2 734	2 610	127 085
Vårdavg. o. bidrag, skatter, försäkrings- avgifter m.m. <i>Care by others, insurance, taxes, etc.</i>	240	49	1 667	738	88	64	2 846
Interna poster och avskrivningar <i>Internal items and depreciations</i>	35 862	11 643	156 170	21 730	603	6 218	232 226
Pensionskostnader <i>Superannuation</i>	47 783	28 641	99 975	17 509	1 891	4 177	199 976
Summa kostnader <i>Total</i>	734 128	233 043	1 559 087	218 883	27 635	65 601	2 838 377
» » exkl. pensionskost- nader, interna poster o. avskrivningar .	650 483	192 759	1 302 942	179 644	25 141	55 206	2 406 175
Per vård dag, kronor <i>Per patient-day, kr</i>							
Löner och arvoden o. avgifter till sjuk- o. yrkesskadeförsäkring	172,87	130,74	112,75	81,87	137,62	84,23	121,16
Läkemedel	11,86	10,40	7,25	4,82	5,40	4,26	7,95
Sjukvårdsartiklar	11,93	8,13	6,80	3,57	5,55	3,77	7,38
Förbrukningsartiklar o. råvaror	15,37	12,54	12,20	10,02	9,34	10,11	12,48
Administration och diverse	3,43	1,47	2,25	1,40	1,64	1,94	2,30
Främmande tjänster	15,03	14,73	6,23	5,01	19,55	5,18	8,45
Vårdavg. o. bidrag, skatter, försäkringsav- gifter m.m.	0,09	0,05	0,19	0,44	0,63	0,13	0,18
Interna poster o. avskrivningar	12,71	10,75	17,70	12,96	4,31	12,35	15,43
Pensionskostnader	16,94	26,46	11,33	10,44	13,52	8,29	13,29
Summa kostnader	260,23	215,27	176,70	130,53	197,56	130,26	188,63
» » exkl. pensionskost- nader, interna poster o. avskrivningar .	230,57	178,05	147,67	107,13	179,74	109,61	159,91
Procentuell fördelning <i>Percentages</i>							
Löner och arvoden o. avgifter till sjuk- o. yrkesskadeförsäkring	66,4	60,7	63,8	62,7	69,7	64,7	64,2
Läkemedel	4,6	4,8	4,1	3,7	2,7	3,3	4,2
Sjukvårdsartiklar	4,6	3,8	3,9	2,7	2,8	2,9	3,9
Förbrukningsartiklar o. råvaror	5,9	5,8	6,9	7,7	4,7	7,8	6,6
Administration och diverse	1,3	0,7	1,3	1,1	0,8	1,5	1,2
Främmande tjänster	5,8	6,9	3,5	3,9	9,9	3,9	4,5
Vårdavg. o. bidrag, skatter, försäkringsav- gifter m.m.	0,0	0,0	0,1	0,3	0,3	0,1	0,0
Interna poster och avskrivningar	4,9	5,0	10,0	9,9	2,2	9,4	8,3
Pensionskostnader	6,5	12,3	6,4	8,0	6,9	6,4	7,1
Summa kostnader	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vårdplatser (fastställt antal) den 31/12							
<i>Beds</i>	10 805	4 058	32 211	5 269	562	1 816	54 721
Vård dagar, 1 000-tal <i>Patient days</i>	2 821	1 083	8 823	1 677	140	504	15 048

¹Inkl. S:t Eriks sjukhus avdelning för mentalsjukvård. — ² Lasarett vari f. d. mentalsjukhus ingår (Örebro, Bollnäs, Härnösands och Sundsvalls lasarett) — Kommentar, se föregående sida.

Karta 1. Sjukvårdsområden.

Principal districts for health and sick care

Landstingsområden County councils' districts

B	=	Stockholms	län	landstings
C	=	Uppsala	»	»
D	=	Södermanlands	»	»
E	=	Östergötlands	»	»
F	=	Jönköpings	»	»
G	=	Kronobergs	»	»
Hn	=	Kalmar läns norra	»	»
Hs	=	Kalmar läns södra	»	»
I	=	Gotlands	»	»
K	=	Blekinge	»	»
L	=	Kristianstads	»	»
M	=	Malmöhus	»	»
N	=	Hallands	»	»
O	=	Göteborgs o. Bohus	»	»
P	=	Älvsborgs	»	»
R	=	Skaraborgs	»	»
S	=	Värmlands	»	»
T	=	Örebro	»	»
U	=	Västmanlands	»	»
W	=	Kopparbergs	»	»
X	=	Gävleborgs	»	»
Y	=	Västernorrlands	»	»
Z	=	Jämtlands	»	»
AC	=	Västerbottens	»	»
BD	=	Norrbottnens	»	»

Städer utom landsting

County boroughs

A	=	Stockholm
MM	=	Malmö
OG	=	Göteborg

Centralstyrelsernas sjukvårdsområden för psykiskt utvecklingsstörda skiljer sig från kroppssjukvårdens och psykiatriska vårdens sjukvårdsområden vad beträffar dels Göteborg och Göteborgs och Bohus läns landsting och dels Älvsborgs och Skaraborgs läns landsting, som bildar särskilda sjukvårdsområden.

Karta 2. Hälso- och sjukvårdsregionerna *Regions for health and sick care*

Enligt riksdagens beslut år 1960 skall riket vara indelat i 7 sjukvårdsregioner för specialiserade vårdgrenar, som kräver så stort upptagningsområde, att de vanliga sjukvårdsområdena (landstingens resp. städernas utom landsting upptagningsområden) är för små att ensamma uppbära kliniker härför. Regionerna, som benämnes efter den ort där *regionsjukhuset* (eller *-sjukhusen*) är beläget, är följande.

Folkmängd 31/12 1967 (prel uppg)

1. Stockholmsregionen	1 546 446 inv.
2. Uppsala-regionen	1 223 535 »
3. Linköpingsregionen	905 412 »
4. Lund-Malmöregionen	1 389 605 »
5. Göteborgsregionen	1 397 308 »
6. Örebroregionen	780 166 »
7. Umeåregionen	651 232 »

Summa 7 893 704 »

Inom varje region finns en lokal regionsjukvårdsnämnd.

De heldragna linjerna på kartan anger regionerna, de streckade länsgränserna. (Jfr SOU 1958:26.) Punkterna markerar regionsjukhusen.

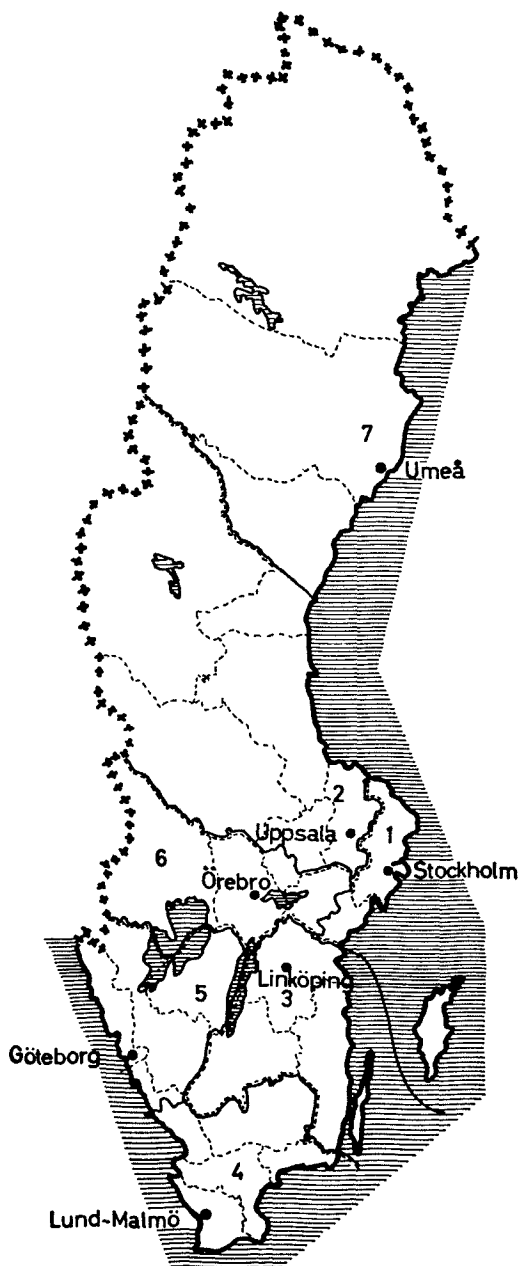
Vid 1967 års ingång var följande regionkliniker m. m. i verksamhet enligt avtal mellan sjukvårdsstyrelserna:

Region, sjukhus och specialitet.

- 1 *S:t Eriks sjukhus*: Njurklirik.
- 2 *Akademiska sjukhuset*: Kliniker för neurologi, dermatologi, radioterapi (allmän), radioterapi (gynekologisk), neuro-, thorax- och plastikkirurgi; vårdplatser för kardiologi, reumatologi och medicinsk urologi vid medicinska kliniken, barnkirurgi och urologi vid kirurgiska kliniken samt medicinska barnklinikkens avdelning för barn med rörelsehinder (Folke Bernadotte-hemmet, Valsätra).
- 3 *Regionsjukhuset Linköping*: Kliniker för neurologi, radioterapi, neurokirurgi och plastikkirurgi; audiologisk avdelning och ett kliniskt-neurofysiologiskt laboratorium; vårdplatser för njurmedicin vid medicinska kliniken.
- 4 *Lunds lasarett*: Kliniker för njursjukdomar, reumatologi, neurologi, kardiologi, dermatologi, radioterapi (allmän), radioterapi (gynekologisk), neurokirurgi (2 st), thoraxkirurgi och urologi. *Malmö allmänna sjukhus*: Kliniker för thoraxkirurgi och plastikkirurgi.
- 5 *Sahlgrenska sjukhuset*: Kliniker för neurologi, dermatologi, radioterapi (Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, allmän), radioterapi (Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, gynekologisk), neuro-, thorax- och plastikkirurgi; vårdplatser för medicinsk och kirurgisk (2 st) urologi. *Göteborgs barnsjukhus*: Klinik för barnkirurgi och röntgendiagnostisk avdelning.
- 6 *Regionsjukhuset Örebro*: Kliniker för reumatologi, dermatologi, neurologi, thorax-, plastikkirurgi, urologi och radioterapi (allmän); avdelning för kardiologi vid medicinska kliniken; barnavdelning för kirurgi vid kirurgiska kliniken.
- 7 *Umeå lasarett*: Kliniker för neurologi, dermatologi, neuro-, thorax-, plastikkirurgi och urologi; radioterapi (allmän) och radioterapi (gynekologisk); vårdplatser för konstgjord njure vid medicinska kliniken.

In conformity with a parliamentary decision in 1960 the country is divided into 7 regions for such specialized care for which the county councils and county boroughs are not large enough to support a clinic of their own. The regions and their population are listed above.

At the beginning of 1967 about 60 such regional clinics and 1 laboratory had been opened in accordance with agreements between the pertinent authorities. These were clinics for kidney diseases, neurology, neurosurgery, dermatology, thoracic surgery, plastic surgery, radiotherapy, urology, child surgery etc.

c. Den psykiska hälso- och sjukvården

Sluten vård

Den av riksdagen år 1963 beslutade mentalvårdsreformen trädde i kraft den 1/1 1967, då de statliga mentalsjukhusen övertogs av landstingen. Numera är landstingskommunerna och de tre storstäderna huvudmän för vårdformen. Sjukhusen betecknas *lasarett för psykiatrisk vård*. Övriga huvudtyper av anstalter är följande. *Sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka* är avsedda för vård av sådana patienter, som ej är i behov av de psykiatriska sjukhusens kvalificerade resurser. Dessa hem är dels sådana, som drives av *landsting och städer utom landsting*, dels *enskilda*. De förra har statsbidrag. *Sjukhem för psykopatiska och nervösa barn* hyser ett klientel av speciellt slag, dock närmast hänförligt till den psykiatriska sjukvården. De *psykiatriska lasarettsklinikerna*, som ingår i kroppssjukhus, behandlas icke i detta avsnitt (jfr dock kommentaren till tabell A 14).

Gränsen mellan psykiatrisk sjukvård och vård av psykiskt utvecklingsstörda är i organisatoriskt hänseende icke skarp. Även på lasaretten för psykiatrisk vård vårdas en del psykiskt utvecklingsstörda. På Källhagens sjukhus finns en särskild avdelning inrättad för ändamålet som i statistiken såvitt möjligt räknats till vården av psykiskt utvecklingsstörda.

Flertalet anstalter för *psykiskt utvecklingsstörda* är upprättade enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, som trädde i kraft den 1 januari 1955. Från lagens tillämpning undantages de som erhåller sluten psykiatrisk vård eller är försöksutskrivna enligt lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall. Landsting och städer utom landsting är såsom huvudmän ansvariga för undervisningen och vården av de utvecklingsstörda. Staten sörjer dock för viss undervisning av utvecklingsstörda med syn- eller hörselskada. Nämnda huvudmän upprättar en plan för ordnandet av undervisningen och vården av de utvecklingsstörda inom sitt område. Planen skall upptaga särskolor och vårdanstalter av olika typer (även vissa enskilda); för i planen upptagna anstalter, s k *plananstalter*, är huvudmannen ekonomiskt ansvarig.

Vissa enskilda anstalter är icke upptagna i respektive huvudmans plan utan i särskild ordning godkända som s k *riksanstalter*, vilka mottager utvecklingsstörda elever eller patienter från hela riket.

För vården av psykiskt utvecklingsstörda redovisas nedan skilda slag av anstalter och vårdplatser den 31/12 1967. Platser vid särskolor har inte redovisats år 1967. (Jfr tabell A 14.)

	Särskola	Vårdanstalt	Sjukhus	Summa
Sjukhus för psykiskt utvecklingsstörda..	—	—	2 166	2 166
Centralstyrelsers plananstalter	..	7 801	—	7 801
Enskilda plananstalter	—	768	—	768
Riksanstalter	..	1 659	—	1 659
Summa 1967 ..	..	10 228	2 166	12 394
» 1966	2 446	10 071	2 234	14 751
» 1965	2 633	9 842	2 360	14 835
» 1960	2 931	8 285	2 102	13 318
» 1955	2 226	7 650	2 083	11 959

¹ Exkl. särskoleplatser

Epileptikeranstalterna är drivna av föreningar och enskilda utom en — epilepsisjukhuset Vilhelmsro — som är drivet av landsting.

Sammanhanget mellan sjukhustyper och vårdformer inom såväl den psykiatriska som den somatiska vården framgår av tabell A 2. Den psykiatriska vårdens utveckling i tiden belyses av tabell A 4. Jfr även tabell D 19.

Personalen vid sjukhus för psykiskt sjuka och psykiskt utvecklingsstörda redovisas i tabellerna A 15—A 18.

Ekonomiska uppgifter för lasaretten för psykiatrisk vård återfinnes i tabell A 19 och bilaga 2.

Öppen vård

Den psykiska hälsovården för vuxna är till största delen knuten till den sjukvårdande verksamheten, främst vid de psykiatriska lasarettsklinikerna. Vid lasaretten för psykiatrisk vård utövar organ för hjälpverksamhet viss rådgivning till enskilda personer och därutöver till olika organ inom socialvård och nykterhetsvård. Sedan 1962 bedrivs även vid vissa sjukhus försöksverksamhet omfattande bl a öppen vård och halvöppen vård i form av dag- och nattsjukhusvård. Liknande verksamhet utövas vid storstädernas polikliniker och av vissa socialläkare.

Mentalvårdsbyrån i Stockholm har till huvudsaklig uppgift att bedriva abortförebyggande verksamhet. Rådgivning i mentalhygieniska frågor ingår dock även i byråns verksamhet.

Familjerådgivning i föräktenskapliga, samlevnads- och socialekonomiska frågor har senare år fått ökad betydelse som en mentalhygienisk rådgivningsform vid sidan av till sjukvården ansluten öppen vård.

Redan 1951 inrättades i Stockholms stad en familjerådgivningsbyrå och sedermera har på andra orter ett antal dylika byråer kommit till stånd i kommunal regi. Även vissa ideellt inriktade organisationer har länge bedrivit familjerådgivning i samband med annan mentalhygienisk verksamhet. Hit hör S:t Lucasstiftelsen i Stockholm samt Svenska föreningen för psykisk hälsovård. Sedan år 1962 har försöksvis anordnad familjerådgivning med statsbidrag (SFS nr 710/1960) funnits i Stockholms stad för en filialbyrå (Nybohovsbacken) samt inom Östergötlands, Västmanlands, Kopparbergs och Västernorrlands läns landstingsområden.

Intresset för denna form av försöksverksamhet i öppen vård är under stigande och t o m år 1967 har statsbidrag till familjerådgivning även beviljats Göteborgs stad, Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Västerbottens läns landsting samt Munkfors köping. Rådgivningen kan, förutom familjeärenden, även omfatta rådgivning i sexualfrågor och även förenas med abortrådgivning (byrå av typ I A och I B). Byråerna kan ledas av läkare eller kurator och skall författningsenligt ha konsulter med psykiatrisk och gynekologisk sakkunskap. (Medicinalstyrelsens cirkulär den 31 oktober 1962, MF 1962:93.)

(Forts på sidan 54)

Tab. A 14. Lasarett och sjukhem för psykiatrisk vård, anstalter för psykiskt utvecklingsstörda och epileptiker år 1967, deras intagningar, vård dagar och beläggning

Mental hospitals and institutions for mentally retarded and epileptics, beds, admissions, etc.

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i>	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fastställt antal) <i>Beds</i>		Intagningar <i>Admissions</i>	Vård dagar, 1 000-tal <i>Bed-days, 1 000</i>	Patienter i medeltal per dag <i>No. of patients per day</i>	Beläggning, % <i>Occupancy, %</i>
		den 31/12	i medeltal und. året <i>Average during year</i>				
Lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hosp.:</i>							
Landstingens of the county councils . . .	21	18 739	18 246	30 964	6 480	17 753	97
Storstädernas of the three largest cities . .	7	5 712	5 738	14 733	1 977	5 416	94
Sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka <i>Mental nursing homes:</i>							
sjukvårdsstyrelser of county health authorities	82	5 780	5 539	2 937	1 957	5 362	97
enskilda private	98	1 789	1 725	633	642	1 759	100
Sjukhem för psykopatiska och nervösa barn <i>Nursing homes for psychopatic and nervous children . . . . .</i>	4	136	129	1176	132	188	168
Summa sjukhus för psyk. vård <i>Total</i>	212	32 156	31 377	49 443	11 088	30 378	97
Landstings och statens sjukhus för psyk. utvecklingsstörda ³ <i>Mental hospitals for mentally retarded . . . . .</i>	5	2 166	2 200	295	728	1 995	91
Övriga anstalter för psyk. utvecklingsst. ⁴ <i>Other establishments for mentally retarded:</i>							
centralstyrelser plananstalter of county central boards	104	7 801	7 746	1 537	2 508	6 871	89
enskilda plananstalter private in co-operation with county central boards . .	19	768	781	88	276	756	97
enskilda riksanstalter private, other . . .	44	1 659	1 623	492	584	1 600	99
Summa anstalter för psykiskt utvecklingsstörda <i>Total</i>	172	12 394	12 350	2 412	4 096	11 222	91
Epileptikeranstalter <i>Institutions for epileptics</i>							
Epileptikersjukhus <i>Hospitals . . . . .</i>	2	448	466	169	163	447	96
Epileptikerhem <i>Nursing homes . . . . .</i>	8	429	431	188	120	329	76
Summa anstalter för epileptiker <i>Total</i>	10	877	897	357	283	776	87
Totalsumma <i>Total</i> 1967	394	45 427	44 624	52 212	15 467	42 376	95
1966	392	50 156	50 009	53 529	17 102	46 855	94
1965	387	49 913	49 914	45 746	17 075	46 780	94
1964	387	49 910	49 546	42 490	17 080	46 665	94
1960	359	47 227	46 839	131 300	17 042	46 563	99
1955	319	42 718	42 561	24 146	16 333	44 748	105
1950	275	40 244	39 922	17 927	..	..	..

¹ Uppskattat tal. — ² Delvis uppskattning. — ³ Ett sjukhus (Vipeholms) drivs av staten, övriga sjukhus drivs av landsting. — ⁴ Häri ingår till skillnad mot föregående år ej sarskolor. Dessa hade år 1966 tillhoppa 2 446 vårdplatser.

(Forts från sidan 52)

Den psykiska barna- och ungdomsvården (PBU) bedrivs vid centraler i anslutning till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker och fristående centraler. Verksamheten, som står under medicinalstyrelsens tillsyn, omfattar 49 centraler; 22 av centralerna är anslutna till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker eller motsvarande.

Inom den psykiska barna- och ungdomsvården fanns vid slutet av år 1967 109 läkartjänster, 16 psykologtjänster, 120 biträdande psykologtjänster, 137 kurators-tjänster och 28 pedagogassistenttjänster.

Hjälperksamhet. Inom sjukvårdsområdena utövas tillsyn och lämnas hjälp åt från sjukhusen försöksutskrivna och exspektanter. Denna organisation fungerar även såsom psykiatrisk, rådgivande instans inom resp. sjukhusområde. Kostnaderna för denna verksamhet utgörs huvudsakligen av avlöningar och reseersättningar till den personal, som sköter densamma.

(Forts på nästa sida)

Tabell A 14

För begreppen *sjukhus, beläggning* m m hänvisas till kommentaren till tabellerna A 1 och A 2. De tidigare av staten drivna mentalsjukhusen, som övertagits av landsting och stad utom landsting, benämnes numera lasarett för psykiatrisk vård. Fyra av de f d mentalsjukhusen har anslutits som kliniker vid lasarett. Dessa ingår ej i tabellen men upptages i tablå nedan. Se även tabell A 1, A 5 och A 6. Mindre kommunala mentalsjukhus har omändrats till sjukhem för lättsköta psykiskt sjuka. *Vårdplatser och beläggning.* Vårdplatsantalet avser det fastställda antalet vid slutet av året. Beläggningstalen är beräknade på det fastställda platsantalet i medeltal per år (se tabell A 1). Då platsantalet är känt endast vid slutet av åren, blir kalkylen icke exakt.

Beläggningstal (%) för tidigare år återfinns i 1966 års årgång.

Antalet i medeltal per dag vårdade patienter avser endast dem, som vårdats på själva sjukhusen. I bilaga 2 redovisas även dem, som varit försöksutskrivna eller i familjevård.

Till mentalsjukvården hör också vården på de *psykiatriska lasarettsklinikerna*, som ingår i kroppssjukhusens tal. Nedan särredovisas även de kliniker, som tidigare utgjort fristående mentalsjukhus.

Ytterligare upplysningar om mentalsjukvården i dess helhet återfinns i tabellerna A 2

	Vård- platser 31/12	Intag- ningar	Vård- dagar, 1 000- tal
Lasarett för huvudsakligen somatisk vård vuxenpsykiatri barn- och ungdomspsykiatri	1 693	19 696	489
Lasarett för somatisk och psykiatrisk vård psykiatriska kliniker (f d mentalsjukhus)	470	4 063	106
Lasarett och sjukhem för psykiatrisk vård enl. tab. A 14	2 364	5 993	841
Summa	36 683	79 195	12 524

och A 4. Specifikation av lasarett för psykiatrisk vård finns i bilaga 2 och av de psykiatriska klinikerna i bilaga 1.

Anstalterna för psykiskt utvecklingsstörda avser sjukhus och vårdanstalter, särskolor ingår ej. Vårdplatsernas fördelning på skilda slag av anstalter, även för tidigare år, framgår av tablå på sidan 51.

Allmänt gäller om tabell A 14, att vissa anstalter icke lämnat vederbörliga uppgifter om intagningar och vård dagar men att *beräknade tal* har insatts för dem, så att summorna likväl är kompletta. Detta gäller särskilt sjukhemmen för psykopatiska och nervösa barn, men även andra, smärre anstalter.

Tab. A 15. Personalen vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och epileptiker 1967*Personnel at establishments for mentally diseased and epileptics*

Källa: Vakansrapporter per 29/9 och sjukhusens årsberättelser.

	Landstingens lasarett för psykiatrisk vård ¹⁾ <i>Mental hospitals in county councils' districts</i>	Storstädernas lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals²</i>	Landstingens o. städens u. landsting sjukhem <i>Homes for mentally diseased</i>	Övriga anstalter ³ <i>Other establishments</i>	Summa för vård av psykiskt sjuka <i>Total for mental diseases</i>	Epileptiker-anstalter <i>Establishments for epileptics</i>
Läkare <i>Physicians</i>	269	118	(92)	(104)	(583)	(14)
Sjuksköterskor <i>Nurses</i>	375	322	180	85	962	22
Lärarpersonal <i>Teachers</i>	—	—	—	18	18	11
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i>	8 820	2 357	1 298	498	12 973	264
Förvaltningspersonal <i>Administrative staff</i>	333	³ (118)	⁴ 40	44	535	23
Ekonomipersonal <i>Domestic staff</i>	1 670	³ (560)	455	200	2 885	118
Summa <i>Total</i>	11 467	(3 475)	(2 065)	(949)	(17 956)	(452)

¹ Inkl. vårdpersonal vid psykiatriska kliniker på Örebro, Bollnäs, Härmösands och Sundsvalls lasarett (f d mentalsjukhus); exkl. Källshagens avdelning för psykiskt utvecklingsstörda. — ² *Of the three largest cities.* — ³ Personalen på S:t Eriks sjukhus redovisad i tabeller för kroppssjukvård. — ⁴ Personal, som i årsberättelse redovisats som gemensam med ett flertal sjukhus har icke medtagits i tabellen. — ⁵ Uppskattning.

Tabell A 15

Uppgifterna avser för samtliga sjukhustyper personer (tidigare delvis tjänster). I talen för lasaretten ingår även personal inom familjevården och hjälpverksamheten. Åtskilliga av i tabellen upptagna läkartjänster, nämligen de som är knutna till vårdhem o dyl, gäller del-

tidsanställda och en del av dessa innehas av läkare vid större mentalsjukhus eller tjänsteläkaren på orten. Dessas tal har därför satts inom parentes.

Jordbrukspersonalen vid mentalsjukhusen har räknats till gruppen ekonomipersonal.

(Forts från föregående sida)

Familjevård. Förutom de psykiskt sjuka, som vårdas på anstalterna, finns ett antal, som under sjukhusens överinseende omhänderhas i familjevård. I Stockholm och Göteborg är denna vård icke ansluten till sjukhusen och redovisas icke i denna publikation, utan ingår som en del av stadens öppna vård av psykiskt sjuka, för vilken finnes en fristående organisation.

Halvöppen vård. Vid vissa psykiatriska sjukhus och lasarettskliniker bedrivs i växande omfattning s k dagsjukhusvård. De hittillsvarande erfarenheterna av denna verksamhet får betecknas som goda.

Tab. A 16. Personalen vid anstalter för psykiskt utvecklingsstörda 1967*Personnel at establishments for mentally retarded*

Källa: Vakansrapporter per 29/9 och sjukhusens årsberättelser.

	Landstingens och statens ¹ sjukhus för psyk. utvecklingsstörda ² <i>Mental hospitals for mentally retarded</i>	Plananstalter för psykiskt utvecklingsstörda <i>In authorized plan</i>		Riksanstalter för psykiskt utvecklingsstörda <i>Private institutions</i>	Summa för undervisen. och vård av psykiskt utvecklingsstörda <i>Total for mentally retarded</i>
		landstings och städers utom landsting under county and county borough authority	enskilda privata owned		
Läkare	26	..	..	..	(26)
Lärarpersonal	—	25	—	13	38
Övrig vårdpersonal ...	875	3 110	218	474	4 677
Förvaltningspersonal .	53	94	8	71	226
Ekonomipersonal	203	848	92	193	1 336
Summa	1 157	4 077	318	751	(6 303)

¹ Vipeholms sjukhus. — ² Inkl. Källshagens avd. för psykiskt utvecklingsstörda.

Tabell A 16

Uppgifterna om personalen avser genomgående anställda personer, före 1967 redovisades delvis tjänster. Särskolornas personal ingår ej fr o m denna årgång.

År 1967 ingick ett 80-tal examinerade sjuksköterskor bland vårdpersonalen. Jordbrukspersonalen vid landstings och enskilda anstalter har — till skillnad mot vid mentalsjukhusen — räknats som vårdpersonal.

Tab. A 17. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid lasarett för psykiatrisk vård 1967*Posts and vacancies among nursing personnel at mental hospitals*

Källa: Vakansrapporter per 29/9.

Tjänster Posts	Lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals</i>	
	Landstings ¹ In county councils' districts	Storstädernas <i>Of the three largest cities</i>
Läkare <i>Physicians</i>	372	121
Sjuksköterskor <i>Nurses</i>	391	360
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i>	9 414	2 457
Därav vak. med behov av vikarie <i>Vacancies without replacements</i>		
Läkare	103	3
Sjuksköterskor	11	38
Övrig vårdpersonal	405	100
Vakanser % av tjänster <i>Vacancies %</i>		
Läkare	27,7	2,5
Sjuksköterskor	2,8	10,6
Övrig vårdpersonal .	4,3	4,1

Tabell A 17

Tjänsterna vid hjälpverksamhet och familjevård har inbegripits. Se kommentar till tabell A 9 betr. begreppet vakant tjänst. Förutom tabellens uppgifter kan nämnas, att 39 läkartjänster uppehölls av svensk medicine kandidat.

Tabell A 19

I uppgifterna för landstingens lasarett för psykiatrisk vård (fd statens mentalsjukhus) ingår t o m 1966 de statliga sjukhusen för psykiskt utvecklingsstörda. Förorstädernas lasarett ingår ej kostnaderna för S:t Eriks sjukhus mentalklinik då dessa ej går att särredovisa.

Kostnaderna för familjevård och hjälpverksamhet ingår i vårddagskostnaden för 1967 för landstingens sjukhus men ej förorstädernas, varför kostnaderna ej är jämförbara.

¹ Se not 1 till tab. A 15.

Tab. A 18. Vårdpersonal per 100 vårdplatser vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och psykiskt utvecklingsstörda år 1967 *Nursing personnel per 100 beds at establishments for mentally diseased and mentally retarded*

	Landstingens lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals in county councils' districts</i>	Storstädernas lasarett för psyk. vård <i>Mental hospitals of the three largest cities</i>	Landstings ¹ sjukhem för lättakötta psykiskt sjuka <i>Homes for mentally diseased</i>	Landstings och statens sjukhus för psykiskt utvecklingsstörda <i>Mental hosp. for mentally retarded</i>	Landstings och städers utom landsting plananstalter för psykiskt utvecklingsstörda ²
Läkare <i>Physicians</i>	1,4	2,1	..	1,2	..
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i>	49,1	46,9	25,6	40,4	⁵ 40,2
Förvaltningspersonal <i>Administrative staff</i> . .	1,8	² 2,2	40,7	2,4	1,2
Ekonomipersonal <i>Domestic staff</i>	8,9	² 10,5	7,9	9,4	10,9
Summa <i>Total</i>	61,2	61,6	(34,2)	53,4	(52,3)

¹ o. städers u. landsting. — ² Exkl. S:t Eriks sjukhus. — ³ *Nursing homes for mentally retarded under county and county borough authority.* — ⁴ Se not 4, tab. A 15. — ⁵ Inkl. lärarpersonal.

Tabell A 18

Tabellen avser anställda personer. Uppgifterna om personal på 100 vårdplatser ger icke full rättvisa åt utvecklingen för de stora mentalsjukhusens del, om man jämför med tidigare årgångar av denna publikation emedan överbeläggningen på vårdplatserna minskats under senare tid och upphört fr o m 1965. Sistnämnda förhållande spelar däremot ingen roll för vidstående uppgifter om läkartätheten, emedan dessa enligt praxis räknats på antalet på sjukhusen befintliga patienter. Personal avseende hjälpverksamhet och familjevård är icke medräknad före 1967.

Antal i genomsnitt per dag befintliga patienter per läkartjänst

In-patients per day per physician

År	Statens mentalsjukhus (för psykiskt sjuka)	Storstädernas mentalsjukhus
1947	153	116
1950	152	91
1955	140	83
1960	103	55
1961	95	53
1962	86	51
1963	77	50
1964	71	51
1965	69	49
1966	66	48
1967	48 (landstings)	45

Tab. A 19. Driftkostnad per vård dag inom psykiatriska värden

Running cost per bed-day

Källa: Sjukhusens årsberättelser

	Dagkostnad, kr					
	1948	1957	1960	1965	1966	1967
Landstingens lasarett för psykiatrisk vård	8,3	18,4	23,8	44,4	50,9	72,3
Storstädernas lasarett för psykiatrisk vård	11,7	26,0	33,0	58,4	65,2	90,5
Landstingens och städers utom landsting sjukhem för psykiskt sjuka	6,0	12,5	15,3	30,4	35,5	43,3

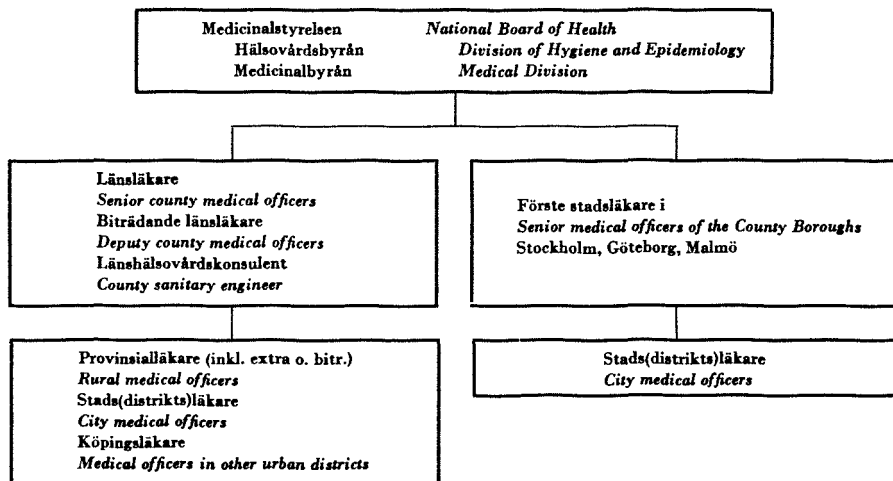
Kommentar, se föregående sida.

d. Vissa fristående organ och verksamheter

Tjänsteläkarna

Läkare i Sverige bildade i mitten av 1600-talet en sammanslutning, collegium medicorum, för tillvaratagande av sina intressen. Enligt kungl resolution år 1663 ålades dess medlemmar att utöva enskild sjukvård mot en av collegium och magistraten i Stockholm gemensamt upprättad taxa. Vidare hade de vissa skyldigheter i fråga om bekämpande av epidemier. Enligt år 1688 utfärdade privilegier skulle av collegium förordnade provincialmedici svara för sjukvården ute i landet, envar i ett eller flera län. Titeln provincialmedicus utdelades emellertid även till läkare med annan verksamhet. År 1744 utfärdades kungl instruktion »för de provincialdoktorer, som av Kungl Maj:t och kronan eller på städernas stater njuta någon viss och ständig lön». Deras huvudsakliga arbetsuppgift var öppen sjukvård, meddelad utan ersättning till fattiga sjuka och i övrigt mot fastställd taxa. Fanns sjukhus (»hospital») inrättat i den stad där tjänsteläkaren bodde, ingick i hans skyldigheter att vårda där intagna sjuka. Genom 1890 års allmänna läkarinstruktion blev stadsläkarinstitutionen föremål för reglering i allmän författning och genom samma instruktion tillkom förste provinsialläkarna för uppgifter, vilka huvudsakligen tillhör den allmänna hälso- och sjukvården. Tjänsteläkarväsendet reglerades sedermera i allmänna läkarinstruktionen av år 1930 och innefattade icke blott provinsial- och stadsläkare utan även köpings- och municipalläkare samt av kommuner och landsting avlönade extra provinsialläkare. Allmänna läkarinstruktionen 1963 samt

LÄNS-, PROVINSIAL- och STADSLÄKARVÄSENDET MEDICAL OFFICERS' SERVICE

sjukvårdslagen, som trädde i kraft 1 juli 1963 och hälsovårdsstadgan av 1958 med senare ändringar reglerar nuvarande tjänsteläkarväsende. Med tjänsteläkare förstås provinsialläkare, biträdande och extra provinsialläkare samt stadsdistriktsläkare. Huvudmän för provinsialläkarna (ordinarie, biträdande och extra) är sedan den 1 juli 1963 landstingskommunerna. (Beträffande organisationen i övrigt se sidan 16 och följande.

Enligt läkarinstruktionen skall stadsläkare under hälsovårdsnämnden öva tillsyn över allmänna hälsovården i staden. I stad, som tillhör landstingskommun, är han närmaste förman för stadsdistriktsläkare. I stad, som ej tillhör landstingskommun, fullgör förste stadsläkare jämväl de uppgifter som ankommer på länsläkare.

I juli 1962 upphörde förste provinsialläkarinstitutionen. I dess ställe trädde den av 1961 års höstriksdag antagna länsläkarorganisationen. Kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket, har i sitt betänkande år 1958 bl a ingående behandlat länsläkarorganisationen. 1965 års instruktion reglerar länsläkarväsendet. Organisationen har bl a inseende över tjänsteläkarna och annan medicinalpersonal samt att ägna tillsyn åt hälso- och sjukvårdande verksamhet inom länet. Utöver länsläkare (förut förste provinsialläkare) har den nya organisationen tillförts ytterligare kvalificerade läkarkrafter genom att befintliga arvodestjänster som biträdande förste provinsialläkare successivt utbytes mot heltidstjänster som biträdande länsläkare. Som framgår nedan fanns 13 sådana tjänster vid årsskiftet 1967/68. Avsikten är att i de flesta länen efter hand skall inrättas biträdande länsläkartjänster. I länsläkarorganisationen ingår också för varje län en länshälsovårds-konsulent, under år 1967 fanns sammanlagt 20. För befattningshavare inom länsläkarorganisationen är staten huvudman.

Den 1 januari 1968 fanns 24 länsläkartjänster, 13 tjänster för biträdande länsläkare, 11 tjänster för biträdande förste provinsialläkare och 780 tjänster för provinsialläkare (ordinarie, extra och biträdande). Av tjänsterna som biträdande förste provinsialläkare innehades 5 av provinsialläkare. Antalet biträdande provinsialläkartjänster var 6. Diagrammet sidan 58 visar, hur tjänsteläkarväsendet är organiserat och illustrerar hur de olika läkargrupperna är underställda varandra i det hälsovårdande arbetet.

Förste stadsläkartjänsterna var 3 (i Stockholm, Göteborg och Malmö) och stadsläkartjänsterna 29, varav 2 i nämnda städer. Förste stadsdistrikts- och stadsdistriktsläkartjänsterna var 222 och socialläkartjänsterna 12.

Vakansituationen vad gäller provinsialläkarna var den 1 april 1968 följande. Av 791 provinsialläkartjänster (ordinarie, extra och biträdande) var 183 ej uppehållna av legitimerade läkare eller läkare med tidsbegränsad behörighet. 84 av dessa var vakanta utan vikarie och uppehölls av provinsialläkare i angränsande distrikt.

Antalet provinsialläkardistrikt utgjorde den 1 april 1968 514. Inom 81 av dessa fanns tvåläkarstationer, inom 22 treläkarstationer och inom 2 fyrläkarstationer.

Distriktsvården m m

Enligt en år 1920 utfärdad kungörelse skulle statsbidrag till avlöning av distriktsköterskor utgå till landsting, landskommun eller sammanslutning av landskommuner, som inom resp områden anordnat distriktsvård enligt av Kungl Maj:t godkänd plan. År 1935 genomfördes en distriktsvårdsreform, som innebär, att statsbidrag endast utgår till landsting. Distriktssköterskorna vilkas verksamhet till stor del är förlagd till landsbygden skall förutom att svara för sjukvård i hemmen bedriva hälsovårdsupplysning samt i övrigt medverka inom hälsovårdens olika grenar såsom förebyggande barnavård, skolhälsovård och dispensärvård. Enligt kungörelse om statsbidrag till viss hälso- och sjukvård den 26/4 1967, som ersätter ett flertal kungörelser om statsbidrag till landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, utgår bidrag med ett ospecificerat belopp. Det avser vissa preciserade ändamål, bl a bidrag till avlöningar åt distriktssköterskor. Verksamheten regleras genom medicinalstyrelsens normalinstruktion för distriktssköterska (30 juli 1964) och för första distriktssköterskor (20 nov 1942). Se vidare tabell A 20.

Antal yrkesverksamma sjuksköterskor i september 1967 med tjänstgöring motsvarande distriktssköterskornas och verksamheten företrädesvis förlagd till städer var följande: Vid barnavårds- och mödravårdscentraler 420, skolhälsovård 840, industrihälsovård 400, dispensärer och skärmbildscentral 100 och vid stadssjukvård 90. Härtill kommer c:a 700 sjuksköterskor vid fristående polikliniker, läkarmottagningar och i församlingsvård.

Den förebyggande mödra- och barnavården

Bland de befolkningspolitiska åtgärderna under 1930-talet i anledningen av den sjunkande nativiteten ingick, fr o m år 1938, statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård. Kungörelse om statsbidrag till viss hälso- och sjukvård den 26/4 1967 inbegriper bidrag till avlöningar m m inom förebyggande mödra- och barnavård, se närmare i avsnittet »Distriktsvården».

Den förebyggande mödra- och barnavården är en organisation för kostnadsfri hälsokontroll av blivande och nyblivna mödrar och av barn i förskoleåldern i landstings och städers utom landsting regi. Centralerna är oftast belägna vid lasarett med tillgång till specialutbildade läkare, och stationerna står i regel under ledning av provinsialläkare. Verksamheten drives i enlighet med 1955 års normalinstruktion och består främst av mottagningar hos organens (centralernas, stationernas etc.) läkare, barnmorskor och sjuksköterskor samt av besök i hemmet. Mödrarna erhåller alla de läkemedel som erfordras för behandling av graviditetskomplikationer och både mödrar och barn erhåller behövliga skyddsläkemedel, såsom vitamin- och järnpreparat osv. Mödragympnastik anordnas. Råd ges också angående födelsekontroll. Även resorna till mottagningarna är kostnadsfria. Organisationen omfattar hela landet.

Tab. A 20:1. Distriktssköterskornas verksamhet*Public Health Nurses' activity*

Källa: Årsberättelser från landsting

År Year	Antal distrikts- sköter- skor No. of nurses	Hembesök per distriktssköterska <i>Home visits per nurse</i>		Biträdd vid läkarmot- tagning i häl- sovård. Ggr per sjuksköt- erska <i>Assisted doc- tor in health clinics. Times per nurse</i>
		I sjuk- vård <i>Curative care</i>	I hälso- vård <i>Health care</i>	
1950	1 264	699	468	43
1955	1 502	799	374	35
1960	1 598	825	304	35
1962	1 609	830	281	29
1963	1 651	840	266	28
1964	1 664	852	264	30
1965	1 697	862	251	28
1966	1 718	820	265	30 ¹
1967	1 764	896	255	23 ¹

I antalet distriktssköterskor ingår vikarier men icke första och bitr. första distriktssköterskor. Distriktsskötersketjänsternas antal inom olika sjukvårdsområden redovisas i tabell B 5.

¹ Beräknat på de landsting som lämnat fullständiga uppgifter.**Tab. A 20:2. Specifikation av tab. A 20:1 för år 1967**

	Inom stadsdistrikt	Inom övr. distrikt	Samtliga distrikt
<i>Antal distriktssköterskor</i>	251	1 513	1764
Därav med			
barnmorskeutbildning	—	84	84
mödravårdsutbildning	—	104	104
<i>Antal hembesök:</i>			
<i>Sjukvård exkl långtidsvård</i>	293 216	997 022	1 290 238
per distriktssköterska	1 168	659	.
<i>Långtidsvård</i>	77 857	211 633	289 490
per distriktssköterska	310	140	.
<i>Hälsovård</i>	12 319	437 576	449 895
per distriktssköterska	49	289	.
Därav barnavård	—	354 816	354 816
<i>Antal besök av patienter i distriktssköter- skans egen mottagning:</i>			
Sjukvård exkl. långtidsvård	262 953	1 007 953	1 270 906
Långtidsvård	5 817	19 117	24 934
Hälsovård	42 204	570 502	612 706

Tab. A 21. Den förebyggande mödra- och barnvården år 1967

Källa: Mödra- och barnvårdsorganens årsberättelser.

Län, städer Counties, county boroughs	Antal hälsovårdsorgan Services								Barnaföderskor Mothers				
	Mödravårdscentraler, typ I Type I Maternal Welfare Centres	Barnavårdscentraler, typ I Type I Children's Welfare Centres	Mödravårdscentraler, typ II	Barnavårdscentraler, typ II	Mödra- och barnavårdscentraler, typ II	Barnavårdsstationer Child welfare stations	Mödra- och barnavårdsstationer	Mödra- och barnavårdsfilialer Mat. and child welfare branches	Hela antalet ² Total number of mothers	Övervakade ³ Supervised	Medeltal besök per barnaföderska ⁴ Visits per mother		
										Antal Number	hos läkaren	hos barnmorskan	hembesök av barnmorskan
1 Stockholms stad	16	71	—	—	—	—	—	—	20 371	8 314	5,2	5,3	0,2
2 Stockholms län	9	15	3	6	—	18	24	47		10 899	3,8	8,1	0,3
3 Uppsala län	2	6	2	1	—	2	10	5	4 347	3 361	3,6	7,6	0,3
4 Södermanlands län	3	9	—	2	—	7	6	29	3 884	3 980	3,5	8,1	0,5
5 Östergötlands län	7	7	—	—	—	2	19	21	5 566	5 549	4,1	7,6	0,5
6 Jönköpings län	2	4	6	6	—	5	11	29	4 765	4 435	3,5	6,1	0,4
7 Kronobergs län	1	1	1	—	—	3	16	19	2 583	2 266	3,3	7,3	0,7
8 Kalmar läns norra	1	1	1	—	—	5	8	12	1 129	1 132	2,9	7,7	0,4
9 Kalmar läns södra	1	2	2	1	1	2	6	11	2 179	2 352	3,8	7,6	0,4
10 Gotlands län	—	1	1	—	—	—	6	4	844	790	3,2	6,2	1,1
11 Blekinge län	1	2	—	—	—	2	30	23	2 339	2 169	2,4	6,9	0,8
12 Kristianstads län	2	2	2	1	—	9	2	9	4 283	3 570	3,4	6,1	0,5
13 Malmö stad	1	12	—	—	—	—	—	—	3 679	1 843	4,5	6,2	—
14 Malmöhus län i övrigt	2	4	3	—	3	3	19	22	6 441	4 330	3,2	7,3	0,3
15 Hallands län	2	3	2	1	—	5	11	19	2 807	2 644	3,2	5,0	0,2
16 Göteborgs stad	7	51	—	—	—	—	—	—	6 847	5 432	3,6	8,3	0,4
17 Giteb. o Bohus län i övr	2	4	1	—	—	1	23	28	4 319	3 516	3,7	8,0	0,4
18 Älvsborgs län	6	8	3	1	—	2	32	22	5 642	5 286	2,8	8,0	0,3
19 Skaraborgs län	3	3	—	—	—	4	21	5	3 844	3 345	2,8	7,6	0,2
20 Värmlands län	1	2	4	2	—	7	22	24	4 240	3 716	3,5	6,9	0,5
21 Örebro län	1	3	3	3	—	6	15	23	3 826	3 946	3,6	8,0	0,8
22 Västmanlands län	2	5	2	3	—	12	9	12	4 325	4 301	4,1	6,3	0,3
23 Kopparbergs län	2	2	—	—	4	2	26	16	4 045	3 863	3,0	7,8	0,4
24 Gävleborgs län	2	5	4	3	—	6	23	18	4 223	4 410	3,2	9,1	0,5
25 Västernorrlands län	4	4	1	—	1	9	22	11	3 883	4 070	3,6	7,4	0,7
26 Jämtlands län	1	1	1	—	—	1	21	22	1 660	1 551	3,7	7,8	0,9
27 Västerbottens län	2	2	1	—	—	3	26	22	3 601	3 497	3,9	5,7	0,5
28 Norrbottens län	5	5	2	—	—	5	20	16	4 299	4 167	4,1	6,0	1,1
29 Summa Total	88	235	45	30	9	121	428	468	119 971	108 734	3,7	7,2	0,4

¹ Dessutom mottagningar på tjänsteresor till avlägsset belägna platser.

² Uppgifterna om hela antalet barnaföderskor avser förlösta mödrar enligt tabell D 13, sidorna 116 och 117.

³ Inbegriper graviditeter som avslutats före 28:e havandeskapsveckan.

⁴ Inkluderar i kolumnerna »besök hos läkaren» och »besök hos barnmorskan» även kvinnor, som erhållit eftervård.

Maternity and child welfare

Spädbarn Infants				Småbarn Little children									Utgifter för driften, kr Running cost	
Antal levande födda ⁵ Number of live born	Antal övervakade ⁶ Number supervised	Medeltal besök per spädbarn Visits per infant			Antal över- vakade ettåringar Number supervised one year old children	Medeltal besök per 1-åring Visits per one year old child			Antal över- vakade 2-7- åringar Number super- vised 2-7 years	Medeltal besök per 2-7-åring Visits per 2-7 year old child				
		hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan		hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan		hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan		
8 870	7 804	5,3	3,9	3,4	7 520	1,9	1,1	0,5	30 143	1,3	0,6	0,3	6 425 895	1
13 096	13 689	3,5	4,4	1,7	12 265	1,0	1,1	0,2	33 628	0,6	0,7	0,2	2 812 938	2
3 474	3 369	5,3	1,7	3,6	3 289	1,8	0,4	0,7	7 775	1,0	0,1	0,4	1 110 858	3
4 041	4 200	4,3	2,3	3,0	3 871	1,4	0,7	0,6	14 050	0,8	0,4	0,4	1 230 000	4
5 591	5 652	4,9	1,4	3,6	5 571	1,6	0,5	0,5	15 923	0,8	0,2	0,3	1 995 313	5
4 668	4 717	4,1	1,5	2,7	4 475	1,6	0,7	0,5	13 763	0,8	0,4	0,4	1 215 961	6
2 591	2 535	3,4	1,7	3,5	2 394	2,0	0,9	0,4	8 301	0,6	0,5	0,3	657 500	7
1 188	1 126	4,8	1,5	4,2	1 196	1,4	0,8	0,8	4 856	0,8	0,4	0,5	359 705	8
2 155	2 157	4,2	1,6	4,3	2 333	1,8	0,8	0,7	8 263	0,8	0,4	0,4	604 915	9
858	848	4,6	1,0	3,9	785	0,7	0,5	1,0	3 882	0,5	0,5	0,6	309 597	10
2 348	2 689	3,8	3,2	2,6	2 368	1,4	0,9	0,6	8 206	0,6	0,6	0,5	361 656	11
3 909	3 924	4,0	1,3	3,1	3 806	1,6	0,6	0,6	13 743	0,5	0,4	0,5	690 599	12
3 760	3 613	6,8	5,5	3,9	3 579	1,3	2,4	0,2	15 375	0,9	1,3	0,2	1 983 064	13
6 761	6 991	4,4	3,5	3,3	6 745	1,5	1,3	0,4	19 298	0,8	0,8	0,3	1 811 373	14
2 814	2 896	4,5	1,0	3,4	2 664	1,5	0,4	0,6	10 070	0,6	0,5	0,4	641 501	15
7 014	6 587	5,0	5,1	2,8	6 682	1,3	1,0	0,6	28 857	0,7	0,6	0,4	3 532 727	16
3 962	3 961	4,1	3,8	3,7	3 813	1,3	1,2	0,7	14 816	0,6	0,7	0,4	817 092	17
6 019	5 776	4,5	2,5	3,6	5 814	1,8	0,9	0,7	15 852	0,7	0,5	0,4	1 621 591	18
3 898	3 850	3,6	2,4	3,5	3 618	1,1	0,7	0,6	11 433	0,6	0,6	0,4	598 372	19
4 045	3 995	4,4	1,1	3,7	3 920	1,8	0,4	0,8	12 924	0,9	0,3	0,5	1 712 569	20
4 018	4 003	4,7	1,7	3,6	4 004	1,3	0,4	0,6	15 496	0,9	0,3	0,5	1 211 957	21
4 424	4 418	4,9	1,9	2,6	4 454	1,5	0,8	0,5	16 165	0,8	0,5	0,3	1 319 966	22
4 084	4 097	3,8	1,5	3,5	3 908	1,6	0,6	0,6	7 810	0,8	0,2	0,4	889 948	23
4 308	4 555	4,4	2,0	3,8	4 305	1,5	0,5	0,7	16 708	0,8	0,4	0,4	1 839 956	24
3 901	3 898	4,7	1,0	4,1	3 933	1,6	0,3	0,8	14 163	0,8	0,2	0,5	1 247 273	25
1 683	1 663	4,2	1,2	4,2	1 734	1,7	0,5	1,1	8 139	1,0	0,2	0,7	532 585	26
3 590	3 542	4,5	0,7	3,8	3 472	1,7	0,4	1,3	12 410	0,7	0,2	0,9	993 101	27
4 290	4 164	2,8	1,1	4,3	4 433	2,1	1,3	1,8	17 430	0,7	0,5	1,0	1 678 776	28
121 360	120 719	4,4	2,6	3,3	116 951	1,5	0,9	0,6	399 479	0,8	0,5	0,4	40 206 788	29

⁵ Definitiv uppgift ur »Folkmängdens Förändringar» 1967.

⁶ Antalet övervakade spädbarn tenderar att vara

något för högt beräknat i jämförelse med antalet levande födda barn under året därför att en del barn som fötts under föregående år medräknats.

Uppgifter om antalet mödra- och barnavårdscentraler och -stationer, övervakade mödrar och barn samt om kostnaden för verksamheten lämnas i tab. A 21. Medeltal besök per barnaföderska på läkares resp barnmorskors mottagningar, som angivits i tabellen, har räknats fram genom att sätta antalet besök i förvård och eftervård i förhållande till antalet nyinskrivna gravida inom de olika sjukvårdsområdena.

Barn räknas som övervakat om det kontrollerats på barnavårdscentral, -station eller hembesök därifrån gjorts under året.

Utöver vad som framgår av tabellen kan nämnas att 49 % av de övervakade barnaföderskorna hade inskrivits före fjärde havandeskapsmånadens början. Antalet deltagare i mödragymnastik var 27 568 eller 25 %. Eftervård vid besök hos läkaren hade 57 502 eller 53 % erhållit. Specialistvård (vid mödravårdscentral typ I) hade 54 % av de övervakade barnaföderskorna erhållit.

Antalet smittkoppypade barn var 132 392, trippelympade 110 078 och polioympade 123 941. Av 109 400 barn, som under första halvåret av sin levnad kontrollerats på central eller station hade 51 575 fått enbart bröstmjölk under minst 2 månader, 24 046 under minst 4 månader och 12 081 under minst 6 månader. Av 78 875 under året synprovade barn hade 69 301 synskärpa 5/5 på båda ögonen och 4 641 synskärpa mindre än 5/5 på ena eller båda ögonen. Under året hörselprovade barn var 36 493 varav 2 495 remitterats till hörcentral. Prov på fenylketonuri hade gjorts på 86 027 barn varav 3 med positivt resultat.

Barnmorskeväsendet. Enligt sjukvårdslagen är huvudmannen skyldig att ombesörja öppen och sluten förlossningsvård i den mån icke annan drager försorg härom. Statsbidrag utgår till avlöningar åt distriktsbarnmorskor på sätt, som angivits i avsnittet »Distriktsvården». Verksamheten drivs enligt fastställd normalinstruktion (MF 92: 1963). Dess omfattning under år 1967 belyses av följande approximativa uppgifter: hemförlossningar, varvid barnmorska biträtt, 129; läkarmottagningar i förebyggande syfte, varvid barnmorska biträtt, 25 100; egna mottagningar 51 300, besök (på egna mottagningar) för kontroll och rådgivning, 523 800; hembesök för förvård 37 400, för eftervård 7 400, för barnavård 1 200, för sjukvård 2 900. Distriktsbarnmorskorna kan även åläggas tjänstgöring i sluten vård; de har under sådan tjänstgöring biträtt vid 900 förlossningar.

Antalet tjänster för barnmorskor redovisas i tabell B 5. Beträffande förlossningar m m se i övrigt kap D, e.

Förlossningsvården

Statsbidrag till anordnande av förlossningsanstalter utgår enligt kungörelsen den 26 april 1967 om statsbidrag till viss hälso- och sjukvård. Se härom under rubriken »Distriktsvården».

Antalet anstalter och vårdplatser för förlossningsvård utgjorde den 31 december 1967:

	Typ I Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Typ II Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Typ III Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Summa Antal anstal- ter	Antal vård- platser
Lasarett (inkl. bb-hus)	50	2 528	52	776	—	—	102	3 304
Sjukstugor m. m.	—	—	27	202	1	4	28	206
Fristående förloss- ningshem	—	—	—	—	4	17	4	17
Summa	50	2 528	79	978	5	21	134	3 527

Typ I = Förlossningsavdelning med egen specialutbildad läkare.

Typ II = Annan förlossningsavdelning än typ I vid lasarett eller förlossningshem vid sjukstuga.

Typ III = Övriga förlossningshem.

Lungsjukvården

Den slutna vården. En sammanfattning av den slutna vårdens platstillgång vid slutet av år 1967, vad avser lungsjukvård och kirurgisk tuberkulos, ter sig sålunda:

	Antal anstalter	Antal vård- platser
Lasarettskliniker för medicinsk lungsjukvård	18	1 522
Thoraxkirurgiska lasarettskliniker	7	321
Sanatorier för lungsjukdomar	14	1 726
Apelvikens kustsanatorium	1	c:a 20
Tbc-avdelningar vid mentalsjukhus	3	c:a 150
Tbc-sjukstugor	1	71
Summa	44	(3 810)

På en del av dessa platser vårdas tillfälligt andra långvarigt kroppssjuka än lungsjuka. I den mån särskilda platser är mera varaktigt avdelade för ändamålet är de dock icke medräknade här. Vad angår Apelvikens kustsanatorium skall anmärkas, att detta jämte fall av led-, ben- och körteltuberkulos, efterbehandlar poliofall m fl. De tre lasarett för psykiatrisk vård med tuberkulosavdelningar är Ulleråkers, S:t Lars och Umedalens sjukhus. I översikten av vårdformerna i tabell A 2 liksom i tabell A 4, där också intagningar och vårddagar för tuberkulosvården redovisas, och tabell A 14, har dessa avdelningar räknats till mentalsjukvården. Thoraxkirurgin och Apelvikens sanatorium har i tabellerna A 2, A 4 m fl räknats till »lasarettsvård och liknande».

Dispensärerna. Enligt den år 1937 genomförda dispensärorganisationen är landet indelat i dispensärdistrikt, som i regel förestås av tjänsteläkare.

I tabell A 2 återges i sammandrag vissa statistiska data ur centraldispensärernas årsberättelser, som bearbetats inom Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar.

Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar. Sedan den 1 oktober 1946 har i medicinalstyrelsens regi en systematisk undersökning av svenska folket medelst skärmbildsfotografering (röntgenfotografering) pågått i syfte att på ett tidigt stadium upptäcka fall av lungtuberkulos och bringa dessa under behandling.

(Forts på sidan 67)

Tab. A 22. Verksamheten vid centraldispensärerna år 1967 *Central dispensaries for TB*

Källa: Centraldispensärernas årsberättelser bearbetade inom Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar.

Län, städer <i>Counties, county boroughs</i>	Antal central- dispensärer <i>No. of dispens- aries</i>	Undersökta nyttillkomna personer <i>New cases examined</i>	Röntgenunder- sökningar <i>No. of X-ray examinations</i>	Calmette- vaccinationer <i>No. of BCG vaccinations</i>	TB-undersökningar ¹ <i>TB-tests</i>
Stockholms stad	1	6 104	191 442	1 019	6 383
Stockholms län	4	7 089	19 361	28	1 510
Uppsala län	1	3 628	52 262	342	437
Södermanlands län	2	12 829	17 937	5	221
Östergötlands län	2	8 988	18 729	105	376
Jönköpings län	2	6 662	17 161	115	147
Kronobergs län	1	3 287	11 353	111	426
Kalmar län (norra o. södra) ...	3	6 800	11 634	861	178
Gotlands län	1	3 848	5 324	69	104
Blekinge län	2	3 867	9 748	63	544
Kristianstads län	2	5 845	9 508	85	337
Malmö stad	1	11 524	42 902	841	1 398
Malmöhus län i övr.	2	37 474	65 627	3 200	339
Hallands län	1	6 206	8 502	519	81
Göteborgs stad	1	19 412	57 357	2 817	1 104
Göteborgs o. Bohus län i övr. ...	3	8 302	11 692	73	364
Älvsborgs län	3	11 134	17 045	4 127	446
Skaraborgs län	1	2 821	4 411	—	145
Värmlands län	2	6 751	10 515	43	294
Örebro län	1	5 018	8 334	29	155
Västmanlands län	1	894	8 681	—	105
Kopparbergs län	2	5 255	8 894	271	235
Gävleborgs län	2	5 371	26 697	81	543
Västernorrlands län	3	7 828	19 313	79	1 268
Jämtlands län	1	3 128	7 088	—	1 337
Västerbottens län	3	8 978	21 160	130	567
Norrbottnens län	5	10 403	38 311	—	493
Summa Total 1967	53	219 446	720 988	15 013	19 537
» » 1966	57	212 557	710 179	12 990	18 571
» » 1965	57	207 226	670 462	12 782	15 500
» » 1960	62	164 650	525 602	17 494	25 590
» » 1955	62	152 737	573 319	..	..
» » 1950	58	136 067	503 865	..	..

¹ Avser provtagningar rörande förekomsten av tuberkelbaciller

Tabell A 22

Enligt den år 1937 genomförda dispensärorganisationen är landet indelat i dispensärdistrikt, som i regel förestås av tjänsteläkare. I varje län finns dessutom en eller flera centraldispensärer, som förestås av tuberkulosspecialister och är utrustade med röntgenanläggningar. De största städerna och Älvsborgs län har en något avvikande organisation med mer centraliserad

dispensärverksamhet. Vid universiteten finns särskilda studentdispensärer.

Distriktsdispensärerna utför det förberedande fältarbetet, varefter säkra eller misstänkta tuberkulosfall remitteras till centraldispensären för närmare undersökning, bl a medelst röntgen (skärmbildsundersökning). Jämför även översikten sidan 24 och tabell A 7.

(Forts från sidan 65)

	Civil allmänhet	Patienter på lasarett för psykiatrisk vård	Militärer	Företag/skolor m. m.
År 1946.....	22 635	—	25 104	
» 1947.....	277 387	20 856	105 452	
» 1948.....	524 184	—	116 973	
» 1949.....	424 163	—	160 362	
» 1950.....	621 091	—	97 232	
» 1951.....	624 824	—	187 616	
» 1952.....	566 581	—	176 612	
» 1953.....	523 322	—	172 999	
» 1954.....	510 386	—	175 699	
» 1955.....	526 042	—	138 892	
» 1956.....	456 494	—	114 626	
» 1957.....	321 534	—	131 393	
» 1958.....	277 976	—	156 755	
» 1959.....	351 576	—	148 459	
» 1960.....	339 791	—	151 962	
» 1961.....	296 317	26 074	149 437	
» 1962.....	348 214	23 727	136 733	
» 1963.....	336 728	6 956	142 757	
» 1964.....	473 966	3 659	141 490	
» 1965.....	450 597	14 294	140 288	
» 1966.....	258 466	22 322	116 075	48 626
» 1967.....	144 131	12 565	90 128	35 649

Alla personer, som fyllt 10 år, har rätt att bli undersökta, men även en del barn under denna ålder har medtagits. Vilka län, som besökts, och antalet i dem undersökta civila personer (utom patienter vid mentalsjukhus) framgår av tabell D 8.

Verksamhetens totala omfattning framgår av ovanstående uppgifter om antalet undersökta personer. För fullständighetens skull har även den inom försvarsväsendet bedrivna verksamheten här medtagits.

De undersökta militärerna torde i en del fall ha blivit undersökta även i egen-
skap av civila personer och även en del civila har undersökts mer än en gång.

Driftskostnaderna för det civila klientelet uppgick kalenderåret 1967 till 1 036 000 kr. Dessutom bestrider staten ensam kostnaderna för den centrala granskningen m m av skärmbilderna. Denna granskning kostade budgetåret 1966/67 646 000 kr. För nyanskaffning av materiel till skärmbildsverksamheten betalade staten 17 000 kr.

Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar bidrog till dispensärverksamheten med 230 518 kr år 1967. Vid landets central- och studentdispensärer har med bidrag från Nationalföreningen 72 772 personer röntgenundersökts.

Till vetenskaplig forskning rörande tuberkulos och lungsjukdomar samt hjärt- och kärlsjukdomar har föreningen utbetalat 2 022 506 kr. För studier och eftervård har till f d sanatoriepatienter utbetalats 408 207 kr.

Uppgifter om tuberkulosens utbredning återfinnes i kapitel D, b.

Epileptikervården

Av landets ca 50 000 epilepsisjuka behandlas mer än 95 % i öppen vård. Detta sker hos privatpraktiserande läkare och tjänsteläkare samt vid medicinska, pediatrika och neurologiska polikliniker men även vid läkarmottagning för öppen vård vid epilepsisjukhuset Vilhelmsro, Jönköping, Stora Sköndal, Stockholm och Erstagården, Stockholm.

Personer som arbetar inom den öppna epileptikervården verkar bland annat för att de epilepsisjuka i största möjliga utsträckning beredes möjlighet att kvarstanna i sin vanliga miljö. Det epilepsisjuka barnet bör så långt som möjligt få delta i vanlig skolundervisning.

Antalet vårdplatser m m redovisas i tabellerna A 1—A 4, A 14 m fl.

Vården av veneriskt sjuka

Kostnadsfri undersökning och behandling av personer lidande av eller misstänkta för venerisk sjukdom i smittsamt skede utföres av vederbörande tjänsteläkare på landsbygden och i mindre städer. I städer med mer än 20 000 invånare meddelas sådan vård i regel på särskilda polikliniker. Under år 1967 var sådana polikliniker anordnade i 28 städer, nämligen Stockholm, Södertälje, Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Linköping, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Malmö, Hälsingborg, Lund, Landskrona, Halmstad, Göteborg, Uddevalla, Mölndal, Borås, Skövde, Karlstad, Örebro, Karlskoga, Västerås, Borlänge, Gävle, Sandviken, Sundsvall och Umeå. Poliklinikerna förestås i regel av specialutbildade läkare. Vid dessa har även ett stort antal personer vårdats som lidit av venerisk sjukdom i icke smittsamt skede, hudsjukdom etc. Omfattningen av poliklinikernas verksamhet framgår av nedanstående sammanställning.

Det epidemiologiska bekämpandet av de smittsamma veneriska sjukdomarna bedrivs av vederbörande sundhetsinspektör. Sundhetsinspektör är länsläkaren för varje län och 1:e stadsläkaren i Malmö.

	Besök i tusental för:	
	Könssjukdom i smittsamt skede etc.	Könssjukdom i icke smittsamt skede etc.
1945	221	89
1950	135	105
1955	104	100
1956	98	102
1957	87	102
1958	83	103
1959	89	97
1960	99	89
1961	103	87
1962	111	77
1963	115	73
1964	126	59
1965	127	71
1966	135	73
1967	136	68

I Stockholms stad och län samt i Göteborgs och Bohus län finns en särskild sundhetsinspektör gemensam för staden och länet. Sundhetsinspektören handhar efterforskandet av smittkällor och kontroll av sådana personer som avbrutit behandling eller observation innan denna anses slutförd.

Som medhjälpare åt läkarna vid poliklinikerna i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Uppsala, Borås, Örebro, Jönköping, Uddevalla och Linköping är anställda sociala kuratorer.

Sundhetsinspektörernas verksamhet framgår av nedanstående uppgifter, som hämtats från deras till medicinalstyrelsen ingivna rapporter.

Antalet personer, som år 1967 anmälts som misstänkta smittkällor, var 22 162. I fråga om 4 150 fall kunde de anmälda styrka smittfrihet, under det att 11 430 misstänkta smittkällor erhöi läkarbehandling.

Antalet personer, som anmälts till sundhetsinspektör på grund av underlåtelse att följa lagens föreskrifter eller för avbrott i behandlingen var 4 844. I 2 990 fall hade behandlingar gjorts efter anmälan till hälsovårds- eller polismyndighet.

Uppgifter om de veneriska sjukdomarnas utbredning återfinnes i kapitel D, b.

Den abortförebyggande verksamheten

avser enligt av medicinalstyrelsen fastställd normalinstruktion »att på ett personligt sätt taga sig an kvinna, som råkat i ett icke önskat havandeskap och härav drivits till abortönskan, och hjälpa henne igenom svårigheterna. Om indikation för legal abort kan anses föreligga och kvinnan vidhåller sin önskan om abort, skall hon förhjälpas därtill». För denna verksamhet utgår statsbidrag enligt kungl kungörelse den 21 december 1945 (SFS 1945:863) till landsting eller stad utom landsting på villkor bl a att verksamheten ingår i av medicinalstyrelsen godkänd plan, att den utövas vid särskilda rådgivningsbyråer, till vilka skall vara knutna legitimerade läkare och kvinnliga kuratorer, och att avgift icke uttages för meddelande av råd eller i samband därmed utfärdat intyg. Dessutom ger en del av byråerna råd i andra sexualfrågor, bl a rörande preventivmedel. Se även kap D, f.

Verksamheten omfattade vid utgången av år 1967 22 byråer, varav en filialmottagning, inom 12 landsting och 3 städer utom landsting. Dessutom bedrevs abortrådgivning vid 4 byråer för försöksvis anordnad familjerådgivning inom 4 landsting. Beträffande Älvsborgs läns landsting hade plan godkänts för försöksvis anordnad familjerådgivning med abortrådgivning vid lasarettet i Borås. Denna verksamhet hade emellertid ännu icke påbörjats.

Omfattningen av verksamheten vid rådgivningsbyråerna år 1967 var följande. Av under året nyinskrivna var 7 834 abortsökande. Ifrågavarande graviditeter avbröts i 5 993 fall med legal abort. (Hela antalet aborter enligt lagen om avbrytande av havandeskap redovisas i kapitel D, f.)

Inom de 9 landstingskommuner, där huvudmannen icke anordnat särskild abortförebyggande verksamhet eller försöksverksamhet med familjerådgivning inne-

fattande även abortförebyggande verksamhet, har istället det abortsökande klientelet i allmänhet hänvisats till läkare och kuratorer vid lasarettens kvinnoklinik och psykiatriska klinik.

Statens kostnader uppgick budgetåret 1967/68 till 489 250 kr, inräknat medel till kvinnor, som av kurator ansetts ha ett omedelbart behov av hjälp samt ersättning till laboratorier för utförande av graviditetsreaktioner.

Skyddsymplingarna

Enligt lagen den 28 juli 1958 om *ympning mot smittkoppor* (2 §) skall barn i regel undergå ympning före utgången av det kalenderår under vilket de fyller fyra år.

Enligt till länsbyråerna för folkbokföringen inkomna uppgifter uppgick antalet ympade barn till följande:

	0—4 år	5—14 år	Summa
År 1960.....	76 595	58 082	134 677
» 1961.....	81 167	48 930	130 097
» 1962.....	100 680	52 114	152 794
» 1963.....	101 300	35 950	137 250
» 1964.....	84 721	15 720	100 441
» 1965.....	93 713	15 143	108 856
» 1966.....	106 196	17 497	123 693
» 1967.....	114 654	18 517	133 171

Jämlikt 7 § i lagen har länsläkare (förste stadsläkare) under år 1967 medgivit undantag från ympningsplikt ifråga om 899 barn, som till följd av sjukdom, sjukdomsanlag eller allmän svaghet befarats erhålla men av ympningen (år 1960: 780, 1964: 1097, 1965: 1245 och 1966: 1127).

Föräldrar, som hyser allvarliga betänkligheter mot ympning, kan under förutsättning, som anges i 8 § i lagen, genom beslut av hälsovårdsnämnd få sina barn befriade från ympningsplikt. Sådan befrielse har under år 1967 meddelats ifråga om 189 barn (år 1960: 758, 1964: 206, 1965: 281 och 1966: 182).

Om hela antalet personer, som ympats mot smittkoppor, har man ingen säker uppfattning, men med ledning av uppgiften om mängden förbrukat vaccin, och med hänsyn tagen till uppkommande svinn i förbrukningen o dyl uppskattar statens bakteriologiska laboratorium detta antal (inklusive ovan redovisade barn) till respektive c:a 840 000, c:a 1 500 000, c:a 500 000, c:a 500 000 och c:a 650 000 personer år 1962, 1963, 1964, 1965 och 1966. För år 1967 uppskattas antalet vaccinerade vara lika med år 1966, c:a 650 000 personer.

I fråga om skyddsympling mot polio har konstaterats, att av landets 7,9 miljoner invånare hittills sammanlagt mer än 5,5 miljoner eller ca 70 % erhållit minst två injektioner. Antalet personer, som erhållit 3 injektioner är oväsentligt lägre och närmare 3,7 miljoner eller c:a 46 % har erhållit fyra injektioner. Anslut-

ningen till vaccinationen varierar inom de olika åldersgrupperna, den har varit särskilt god när det gäller förskole- och skolbarn eller c:a 90 %.

Varje ofullständig anslutning utgör en farlig lucka men trots detta får sjukdomen anses vara åtminstone temporärt utrotad och därmed c:a 800—900 fall av invaliditet per år förebyggda.

Karantänsväsendet

Jämlikt 3 § karantänskungörelsen den 24 april 1953 (SFS 1953:222) var år 1967 följande 10 hamnstäder karantänsstationer, nämligen Stockholm, Kalmar, Malmö, Hälsingborg, Göteborg, Gävle, Sundsvall, Umeå, Skelleftehamn och Luleå. Bevis om rättutrotning och om befrielse från rättutrotning fick — förutom av hälsovårdsnämnd i ovannämnda 10 karantänsstationer — utfärdas av hälsovårdsnämnderna i följande 36 av medicinalstyrelsen härför godkända hamnar, nämligen Falkenberg, Halmstad, Hudiksvall, Härnösand, Höganäs, Karlshamn, Karlskrona, Karlstad, Kristinehamn, Köping, Landskrona, Lidköping, Lysekil, Norrköping, Nyköping, Nynäshamn, Oskarshamn, Otterbäcken, Annehärads kommun, Oxelösund, Piteå, Simrishamn, Slite, Smögen, Södertälje, Sölvesborg, Trelleborg, Trollhättan, Uddevalla, Varberg, Visby, Västervik, Västerås, Ystad, Åhus, Örnsköldsvik.

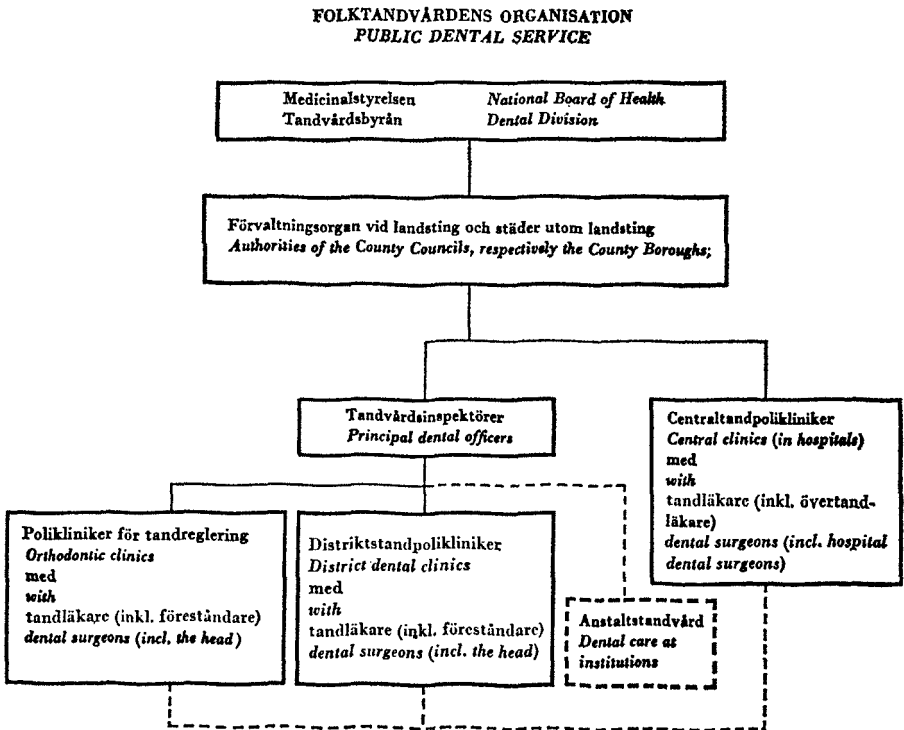
Som tullflygplatser med internationell karaktär fungerade Stockholm-Arlanda, Stockholm-Bromma, Göteborg-Torslanda och Malmö-Bulltofta.

e. Folktandvården

Första kungörelsen angående statsbidrag till folktandvård trädde i kraft den 1 januari 1939. Den har sedermera ersatts av kungl kungörelserna den 1 januari 1951 och den 26 maj 1961 (SFS 1961: 278).

Uppgifter rörande verksamhetens omfattning samt utgifter och inkomster för driften lämnas i tabellerna A 23 och A 24 jämte kommentarer.

Den 31 december 1967 fanns 28 tandvårdsinspektörer, en i varje landstingskommun och stad, som ej tillhör landstingskommun. Vidare fanns enligt tandvårdsinspektörernas uppgifter vid 31 centraltandpolikliniker — tandläkarhögskolorna i Stockholm och Umeå inräknade — 106 tandläkare inklusive övertandläkare, vid distriktstandpoliklinikerna 1 630 tandläkare och vid polikliniker för tandreglering 107 (se tab. A 23). Deltidstjänstgörande tandläkare har omräknats till heltidstjänstgörande. Antal inrättade tandpolikliniker och sådana som ej var i verksamhet framgår av tabellen med kommentar. Folktandvårdens organisation framgår av nedanstående diagram.

Tab. A 23. Folk tandvård. Verksamheten år 1967

Public dental care

Källa: Årlig rapport från huvudmännen (landsting och städer utom landsting).

Huvudman (landsting, städer utom landsting) Responsible authority (counties, county boroughs)	Antal tandpolikliniker den 31/12 1967 Dental clinics			Antal tandläk. ¹ den 31/12 1967 vid No. of dental surgeons			Antal vid distriktstandpolikliniker behandlade Number of patients treated at district dental clinics				Arbetstimmar av tandläkare i tandvård (i distr.) Hours worked at district policlinics	
	central central	distriktsdistrikt ²⁾	för tandreglering för ortodontics ³⁾	central central	distriktsdistrikt ²⁾	pol. för tandreglering för ortodontics ³⁾	barn children		vuxna adults		hela antalet total	därav i org. barn-tandv. thereof org. child dental care
							fullständigt complete treatment	partiellt partial treatment	fullständigt complete treatment	partiellt partial treatment		
Stockholms stad	3	4100	3	37	167 ^{1/2}	18	66 885	1 135	6 949	6 837	233 935	149 584
Stockholms län	1	39	6	2	112 ^{1/2}	11	60 453	3 070	11 325	21 917	177 309	108 809
Uppsala län	1	19	2	4	46 ^{1/2}	1 ^{1/2}	26 410	404	8 881	10 153	67 423	38 708
Södermanlands län . .	1	15	3	1	40 ^{1/2}	1 ^{1/2}	30 070	2 621	8 871	12 217	68 447	40 533
Östergöt. län	2	21	2	6	63	5	50 770	1 435	8 332	12 684	90 187	59 979
Jönköpings län	1	31	1	2	53 ^{1/2}	2	35 157	1 484	10 186	13 416	92 649	58 427
Kronobergs län	1	21	2	2	34	4	17 042	1 050	5 263	5 665	54 046	32 481
Kalmar läns norra . .	—	14	—	—	19 ^{1/2}	—	7 707	492	3 572	3 666	29 536	16 742
Kalmar läns södra . .	1	21	2	1 ^{1/2}	34	1	16 325	982	4 801	5 275	43 380	23 752
Gotlands län	1	11	1	1	15 ^{1/2}	—	6 184	406	1 671	2 735	21 956	13 082
Blekinge län	1	18	1	1	32 ^{1/2}	1	14 356	787	3 982	6 171	50 785	30 898
Kristianstads län . . .	1	34	3	2	57 ^{1/2}	3	30 491	1 598	9 112	8 881	92 357	55 650
Malmö stad	1	28	2	7	79 ^{1/2}	3 ^{1/2}	25 744	709	3 551	4 380	107 373	81 558
Malmöhus län i övr. .	1	47	7	3	105	6	48 505	2 304	14 483	16 655	175 527	111 644
Hallands län	1	15	3	2	40	4	25 988	923	5 409	5 776	64 066	42 124
Göteborgs stad	1	438	2	5 ^{1/2}	101	11	43 726	1 283	7 538	17 933	146 510	86 612
Göteb. o. Bohus län i övr.	1	25	1	2	44	1 ^{1/2}	20 994	2 701	4 350	7 785	58 703	39 586
Älvsborgs län	2	47	2	6	72	4	43 011	1 638	13 732	14 313	123 742	78 679
Skaraborgs län	1	18	2	2	48	4 ^{1/2}	21 976	1 210	4 052	5 292	70 578	47 657
Värmlands län	1	28	1	2 ^{1/2}	56 ^{1/2}	3 ^{1/2}	27 497	1 695	6 881	14 743	87 540	55 579
Örebro län	1	19	2	4	54 ^{1/2}	8	30 074	1 046	5 501	8 391	84 684	58 840
Västmanlands län . . .	1	25	1	2	33	1	25 362	1 416	6 107	9 408	54 721	35 600
Kopparbergs län . . .	1	35	1	3	53	3	32 300	1 104	14 723	12 613	86 745	47 899
Gävleborgs län	1	31	2	2	58	2	37 245	2 396	13 900	18 003	95 905	53 086
Västernorrlands län .	1	30	1	1	66 ^{1/2}	1 ^{1/2}	35 755	1 420	13 387	15 451	113 181	59 308
Jämtlands län	1	29	1	2	29	2	15 806	1 260	6 025	5 078	48 547	28 044
Västerbottens län . . .	1	29	1	1	36	1	27 036	2 116	6 775	11 093	68 319	47 179
Norrbottnens län . . .	1	39	1	2	77	2	41 134	3 448	17 923	22 099	119 591	67 407
Summa Total	31	827	56	106	1 630	107	864 003	42 133	227 282	298 630	2 527 742	1 569 447
därav landsting Counties	26	661	49	56 ^{1/2}	1 282	74	727 648	39 006	209 244	269 480	2 039 924	1 251 692
städer utom landsting County boroughs . . .	5	166	7	49 ^{1/2}	348	33	136 355	3 127	18 038	29 150	487 818	317 755
Summa Total 1966 . .	31	774	47	99	1 576	85	833 579	43 299	209 275	299 304	2 456 122	1 568 336
» » 1965	29	770	45	99	1 559	78 ^{1/2}	783 340	42 201	224 024	315 334	2 558 296	1 620 219
» » 1960	24	742	28	81	1 514	53	719 850	52 400	217 724	281 211	2 516 919	1 596 057
» » 1955	19	596	..	33	1 342	..	608 920	60 487	166 850	235 642	2 056 021	1 296 398
» » 1950	13	401	..	16	664	..	281 702	66 042	85 404	143 147	1 055 345	631 780

¹ Deltidsarbetande, totalt 347, har omräknats till 174 heltidsarbetande. Kommentar, se nästa sida.² och tandpolikliniker på anstalt³ och övriga specialtandpolikliniker (5 kliniker och 7^{1/2} tandläkare)⁴ inkl. tandpolikliniker vid skolor

Tabell A 23

Tandpoliklinikerna och tandläkarna. Centraltandpoliklinikerna är förlagda till viss lasarett, utom Eastmaninstitutet i Stockholm, som är fristående. Det senare är samtidigt utbildningsanstalt och även organisatoriskt inlemmat i distriktsvården. Till vissa distrikts-tandpolikliniker var anslutna annex-tandpolikliniker, tillhoppa 109 stycken, varav 6 icke var i verksamhet vid årsskiftet.

De i folktandvården till heltid omräknade tandläkarna (tillhoppa 1 843 enligt tabellen) utgör 30 % av samtliga verksamma tandläkare i riket (jfr tab B 1).

Antalet tjänster vid central-, distriktstandpolikliniker och vid polikliniker för tandreglering utgjorde tillsammans 2 411 för heltid och 26 för deltid eller omräknat till heltid 2 424. Antalet vakanta tjänster räknade i heltid var alltså 581 (2 424—1 843) eller 24 % av antalet tjänster. För åren 1963—1966 var motsvarande antal respektive 17, 18, 25 och 25 %.

Behandlade personer. Av de sammanlagt

906 136 barn, som redovisas i tabellen hade 889 765 behandlats i organiserad barntandvård, d v s systematisk behandling av vissa grupper, såsom skolklasser, årskullar eller anstaltsklientel, och 859 316 hade därvid erhållit fullständig behandling. — Till tabellens tal skall för folktandvårdens del tilläggas, att vid Eastmaninstitutet behandlades 6 185 barn fullständigt och 1 005 barn partiellt och vid tandläkarhögskolan i Stockholm 332 barn fullständigt och inga partiellt, vid tandläkarhögskolan i Malmö 759 barn fullständigt och 860 partiellt samt vid tandläkarhögskolan i Umeå 373 barn fullständigt och 424 partiellt, allt i organiserad barntandvård. En specialundersökning rörande kommunal tandvård utanför folktandvårdens regi visade, att där behandlades 77 570 barn år 1960, dels av 42 särskilt anställda tandläkare, dels av privatpraktiker. Någon liknande undersökning har ej gjorts sedan dess.

Arbetsstimmar. Av hela antalet timmar vid distriktstandpoliklinikerna utgör de som utförts i organiserad barntandvård 62 %.

Tabell A 24

Utgifter för driften. Till de redovisade beloppen kommer kostnader för lokaler, städning, värme och lyse. I vissa län bestrides dessa helt eller delvis av huvudmannen men i andra av den primärkommun, där lokalen är belägen, och vad städer utom landsting beträffar före-

kommer, att de delvis går utanför sjukvårdsstyrelsens budget. I inbördes fallet ingår de i tabellen. Dock må nämnas, att det faktiskt av huvudmännen redovisade beloppet uppgick till 21 397 000 kronor, varav 18 069 000 för landstingens och 3 328 000 för städernas del.

Tab. A 24. Folk tandvårdens utgifter och inkomster för driften år 1967
Distrikts- och centraltandpolikliniker Public dental care, running cost and receipts
 Källa: Årlig rapport från huvudmännen (landsting och städer utom landsting).

Huvudman (landsting, städer utom landsting) Responsible authority (counties, county boroughs)	Utgifter för driften, 1 000-tal kr Running cost, 1 000 kr				Inkomster att täcka vidstående driftutgifter, 1 000-tal kr Receipts to cover running cost, 1 000 kr				
	Avlöningar Salaries	Läke- medel, förbr.- art. m. m. Drugs, mate- rials etc.	Övrigt utom för lokaler, städning, värme, lyse Other expenses except for premises	Summa Total	Statsbi- drag Subsi- dies from the State	Årsav- gifter av kom- muner ¹ Receipts from local au- thorities	Vård- avgifter Fees	Vissa övrige in- komster Other sources	Huvud- mannens (lands- tingets, stadens) kostnad Respon- sible authority
Stockholms stad	22 619	1 851	3 502	27 972	675	2	1 700	118	25 477
Stockholms län	11 249	1 210	1 090	13 549	966	287	2 801	5	9 490
Uppsala län	5 025	627	758	6 410	423	150	1 384	4	4 450
Södermanlands län	4 987	544	347	5 878	518	214	1 310	39	3 797
Östergötlands län	8 228	1 016	530	9 774	560	226	2 256	4	6 729
Jönköpings län	6 915	760	1 377	9 052	550	173	1 966	2	6 361
Kronobergs län	4 062	510	803	5 375	273	85	852	—	4 165
Kalmar läns norra	2 023	327	177	2 527	123	34	688	26	1 656
Kalmar läns södra	3 498	509	349	4 356	286	87	1 038	—	2 945
Gotlands län	1 637	201	214	2 052	129	—	384	1	1 538
Blekinge län	3 281	268	145	3 694	229	72	793	5	2 595
Kristianstads län	6 080	852	775	7 707	488	160	1 732	1	5 326
Malmö stad	8 051	462	1 066	9 579	315	—	768	52	8 444
Malmöhus län i övrigt	12 155	1 170	855	14 180	774	248	2 855	16	10 287
Hallands län	4 940	515	337	5 792	416	120	1 053	—	4 203
Göteborgs stad	12 957	774	935	14 666	350	45	1 999	3	12 269
Göteborgs o. Bohus län i övr. ...	3 940	604	1 148	5 692	348	5	1 223	—	4 115
Älvsborgs län	8 483	892	807	10 182	685	178	2 408	2	6 909
Skaraborgs län	5 291	606	977	6 874	351	101	1 052	7	5 362
Värmlands län	6 493	940	672	8 105	439	516	1 771	31	5 348
Örebro län	7 174	825	1 203	9 202	478	149	1 485	25	7 065
Västmanlands län	4 263	653	317	5 233	404	114	1 012	56	3 647
Kopparbergs län	6 448	934	537	7 919	522	60	2 283	—	5 054
Gävleborgs län	7 588	1 218	1 145	9 951	546	229	2 549	10	6 618
Västernorrlands län	8 254	1 412	789	10 455	572	188	2 496	5	7 194
Jämtlands län	3 531	560	485	4 576	253	83	1 098	—	3 141
Västerbottens län	5 235	483	1 987	7 705	383	146	1 389	—	5 787
Norrbottnens län	10 615	1 459	1 318	13 392	658	205	2 818	—	9 711
Summa Total	195 022	22 182	24 645	241 849	12 714	3 877	45 163	412	179 683
Därrav landsting Counties ..	151 395	19 095	19 142	189 632	11 374	3 830	40 696	173	133 559
» städer utom landsting County boroughs	43 627	3 087	5 503	52 217	1 340	47	4 467	239	46 124
Summa Total 1966	164 844	19 324	23 751	207 919	12 199	3 356	42 485	1 217	148 662
» » 1965	143 952	..	39 713	183 665	11 244	3 428	36 989	1 420	130 584
» » 1964	130 787	..	35 235	166 022	11 209	3 077	36 630	1 309	113 797
» » 1960	85 550	..	19 679	105 229	10 255	2 794	30 676	755	60 749
» » 1955	54 318	..	11 393	65 711	8 736	2 300	21 304	437	32 934

¹ För barntandvård

f. Apoteken

Apoteksinrättningarna utgöres av självständiga apotek, filialapotek och sjukhusapotek. De självständiga apoteken är i princip privata företag, vilka äges och drives av apotekare enligt av Kungl Maj:t tilldelade personliga privilegier. Apoteken är sammanslutna i ett kollektiv under myndigheternas överinseende, varigenom bl a den ekonomiska rörelsefriheten begränsats avsevärt.

Filialapoteken är i administrativt och ekonomiskt avseende knutna till självständiga apotek. Verksamheten på filialapoteken bedrivs oftast i nära samarbete med moderapoteket, vilket möjliggjort förenklingar i fråga om utrustning och arbetsuppgifter under bibehållande av en service, som gör dem praktiskt taget likvärda med självständiga apotek ur allmänhetens synpunkt. De har i regel förlagts till platser, där självständiga apotek icke kan beräknas bli ekonomiskt bärkraftiga samt — framför allt på senare tid — inom områden, som är under utbyggnad, till exempel ytterområdena till de större städerna. Vid ändrade förutsättningar omprövas inrättningarnas status, varvid filialapotek kan förändras till självständiga apotek och vice versa. Även sjukhusapoteken fungerar i regel som filialer till självständiga apotek. De är förlagda till de större sjukhusen och företrädesvis inriktade på läkemedelsförsörjningen inom dessa. Såväl filial- som sjukhusapoteken förestås av personer med farmaceutisk examen, vilka förordnats av medicinalstyrelsen efter förslag av vederbörande apoteksinnehavare.

I enlighet med kungl kungörelsen den 28 juni 1963 (SFS 1963: 440) kan sjukhusapotek även drivas av sjukvårdsinrättningens huvudman såsom fristående apotek. Kungl Maj:t har förordnat, att Stockholms stad och Västmanlands läns landsting må inrätta och driva fristående sjukhusapotek vid respektive Södersjukhuset och Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm samt vid lasarettet i Västerås. Verksamheten bedrivs under ledning av en av Kungl Maj:t förordnad chefsapotekare.

Som komplement till apoteksinrättningarna finnes speciellt på landsbygden läkemedelsförråd, som tillhandahåller ett begränsat urval av de vanligaste läkemedlen. Förråden fungerar som utlämningsställen för självständiga apotek och förestås av personer utan farmaceutisk examen, vilka förordnats av medicinalstyrelsen efter förslag av vederbörande apoteksinnehavare.

Personalsituationen på apoteken har under senare år karakteriserats av ett kännbart underskott av farmaceutiskt utbildad personal. I anledning härav har åtgärder vidtagits i syfte att temporärt öka farmaceutiska institutets utbildningskapacitet. Åtgärderna har redan fått viss effekt.

Antalet apotek, dessas försäljning och personal redovisas i tabell A 25.

Läkemedelsförmåner. Personer som omfattas av den allmänna försäkringen åtnjuta vissa lättnader vid inköp av läkemedel föreskrivna på recept av läkare. Sålunda kan vissa medel erhållas kostnadsfritt, medan för andra rabatt utgår med

(Forts på sidan 78)

Tab. A 25. Antal apotek, dessas försäljningsbelopp och personal år 1967

Number of pharmacies, their sale and personnel

Källa: Årliga uppgifter från apoteken jämte »Svensk Farmaceutisk matrikel» utg. av Farmaceutiska föreningen (antal apotek och personal); uppgifter från Apotekarsocieteten (försäljningen).

Län, städer Counties, county boroughs	Antal apotek No. of pharmacies			Läke- medels- förråd Medi- cine supply	Apotekens försäljning, 1 000 kr Total sale, 1 000 kr	Antal invä- nare per apotek (i 1 000- tal) ¹ Inhab- itants per phar- macy	Läke- medels- förbruk- ning per invä- nare, kr Sale per inhab- itant	Apo- teks- inne- havare Pharma- cists, proprie- tors	Apotekspersonal (tjänstgörande) Pharmaceutical personnel		
	Själv- stän- diga inde- pend- ent	Filial- apo- tek branch	Sjuk- hus- apo- tek at hos- pital						Apo- te- kare Phar- macists	Farm. kand.* (re- cept.) Bache- lors	Apo- teks- lever Pupils
Stockholms stad	46	23	6	6	121 527	11	122,0	39	111	331	118
Stockholms län	21	18	1	51	51 559	17		21	27	131	16
Uppsala län	7	7	1	16	26 055	14	135,0	6	10	51	21
Södermanlands län	12	6	1	13	24 673	14	101,5	11	11	61	7
Östergötlands län	18	15	2	18	43 541	11	118,0	17	24	96	19
Jönköpings län	13	8	—	18	30 564	14	102,0	11	11	61	14
Kronobergs län	9	5	—	21	16 289	12	97,5	9	8	30	8
Kalmar län	15	5	—	41	27 164	12	115,0	13	9	43	4
Gotlands län	3	2	—	15	6 090	11	112,9	3	3	10	2
Blekinge län	7	3	—	12	19 350	15	128,1	7	11	33	8
Kristianstads län	16	4	1	15	21 743	13	82,4	15	8	53	13
Malmö stad	12	2	1	29	34 549	18	123,6	11	14	71	28
Malmöhus län i övr.	23	5	1		50 291	15		23	22	101	26
Hallands län	9	—	—	9	20 689	21	111,4	9	11	36	12
Göteborgs stad	18	11	1	44	52 230	15	118,4	18	36	131	53
Göteb. o. Bohus län i övr.	10	13	1		28 840	10		10	8	41	12
Älvsborgs län	18	6	—	35	38 604	16	98,6	17	21	79	13
Skaraborgs län	14	4	—	9	24 934	14	98,3	14	14	49	9
Värmlands län	14	9	1	36	31 558	12	110,1	14	18	57	16
Örebro län	15	8	—	9	29 752	12	109,2	14	14	58	9
Västmanlands län	12	8	1	15	21 970	13	85,9	11	9	51	15
Kopparbergs län	19	4	1	54	31 084	12	110,9	19	19	54	13
Gävleborgs län	14	11	1	36	31 588	12	107,4	12	17	60	11
Västernorrlands län	13	7	—	45	28 262	14	101,9	11	17	52	13
Jämtlands län	9	7	1	49	15 184	8	117,6	8	7	25	9
Västerbottens län	14	10	1	76	25 301	10	107,6	9	5	50	13
Norrbottnens län	14	4	—	95	24 442	14	93,8	11	14	50	5
Hela riket 1967 Total	395	205	22	767	877 833	13	111,2	363	479	1 865	487
» » 1966	412	178	21	765	773 056	13	98,6	381	470	1 785	530
» » 1965	413	161	20	776	701 459	14	90,2	386	405	1 747	621
» » 1964	413	152	20	765	601 683	14	78,2	390	400	1 678	524
» » 1962	416	138	17	753	501 750	14	66,2	399	383	1 582	41
» » 1960	417	126	15	733	413 881	14	55,2	398	375	1 436	43
» » 1955	414	93	14	572	243 187	14	33,4	398	465	1 147	24
» » 1950	414	67	12	511	149 192	15	21,2	413	493	1 962	20
» » 1930	395	25	—	..	..	15	..	865		476	..

¹ Sjukhusapotek ej medräknade. — ² Inkluderar farmaceuter med utländsk utbildning. Kommentar, se nästa sida.

(Forts från sidan 76)

hälften av det belopp, varmed läkemedlets pris överstiger tre kronor. Samhällets kostnader för nu nämnda förmåner har uppgått till:

1955.....	kr 39,4 milj.	1962.....	kr 122,3 milj.
1958.....	» 74,4 »	1963.....	» 137,9 »
1959.....	» 82,4 »	1964.....	» 157,3 »
1960.....	» 92,9 »	1965.....	» 183,0 »
1961.....	» 109,0 »	1966.....	» 206,9 »
		1967.....	» 239,0 »

Tabell A 25

Apotekens försäljning. De kvalificerade läkemedlen säljes i detaljhandelsledet uteslutande genom apotek. Denna försäljning utgöres till största delen av standardförpackade preparat från såväl inhemsk som utländsk läkemedelsindustri. De skall för att få säljas vara registrerade hos medicinalstyrelsen som farmaceutiska specialiteter. Antalet i Sverige registrerade specialiteter framgår av nedanstående tablä.

Antal i Sverige registrerade specialiteter

År	Totalt	Index	Utländska	Index
I/I 1957	2 514	100	1 249	100
» 1958	2 564	102	1 282	103
» 1959	2 740	109	1 401	122
» 1960	2 841	113	1 468	118
» 1961	2 912	116	1 492	119
» 1962	2 978	118	1 569	126
» 1963	3 019	120	1 586	127
» 1964	3 024	120	1 587	127
» 1965	2 978	118	1 562	125
» 1966	2 957	118	1 589	127
» 1967	2 979	118	1 674	134

Apotekens försäljning redovisas dels som recepturförsäljning, dvs utlämnande av läkemedel enligt av läkare (veterinär, tandläkare) utfärdade recept, dels som övrig försäljning, sk handköpsförsäljning. I denna kategori ingår förutom receptfria läkemedel även försäljning av förbandsartiklar, kosmetika, näringspreparat o dyl. Uppgifter om enbart recepturförsäljningens omfattning föreligger för vissa år enligt följande.

	Antal recipe, milj. st.	Recepturför- säljningens belopp, mkr
1939.....	8,4	24,0
1944.....	13,6	51,8
1949.....	17,6	81,0
1952.....	19,7	115,0
1955.....	20,3	147,5
1958.....	23,8	231,4
1959.....	24,5	248,5
1960.....	26,3	280,6
1961.....	27,3	314,0
1962.....	28,5	347,5
1963.....	29,7	386,2
1964.....	31,2	433,5
1965.....	33,4	500,4
1966.....	33,8	551,2
1967.....	35,6	633,5

Uppgifterna om antalet i handköp sålda förpackningar inskränker sig till några stickprovundersökningar. Av de därvid erhållna resultaten att döma har detta antal under senare tid varit ungefär dubbelt så stort som antalet recipe.

Personalen. Antalet farmacie kandidater och receptarier har ökat starkt sedan 1930, särskilt i förhållande till apotekarna, men detta är delvis missvisande, om hänsyn icke tages till tjänstgöringens omfattning. Apotekarna fullgör i regel heltidstjänstgöring medan närmare hälften av receptarierna endast har deltidstjänstgöring.

Dessutom tjänstgjorde vid apoteken bla apotekstekniker, som i likhet med eleverna icke har farmaceutisk examen. Deras antal var vid slutet av år 1967 c:a 6 200.

g. Åtgärder med anledning av läkemedels biverkningar

Tillkomsten av nya, ofta mycket potenta läkemedel har medfört ökade risker för skadliga biverkningar. Talidomidkatastrofen visar att hittillsvarande åtgärder att förebygga läkemedelsbiverkningar varit otillräckliga. Behovet av ett rapporteringssystem, varigenom inträffade biverkningar på ett tidigt stadium upptäckes har härigenom aktualiserats. På svenskt initiativ beslutades i 1964 års generalförsamling i WHO att rekommendera medlemsstaterna att för detta ändamål inrätta nationella rapportcentraler. Samtidigt diskuterades även frågan om en internationell rapportcentral. Planering av en sådan central har ägt rum under år 1964 och 1965.

I avsikt att utarbeta ett nationellt system för biverkningsrapportering tillsatte medicinalstyrelsen i maj 1964 en kommitté, vilken i mars 1965 överlämnade ett förslag till en försöksverksamhet, som är avsedd att pågå i två år. Erfarenheterna från denna försöksverksamhet är därefter avsedda att ligga till grund för utformningen av ett permanent rapporteringssystem. Den beslutade rapportcentralen har erhållit benämningen *Nämnden för utredning av läkemedelsbiverkningar*. Läkarkåren informerades i september 1965 om nämndens existens och verksamheten startade den 1 oktober 1965. Nämnden har avsett att samtliga biverkningar som antages ha orsakats av läkemedel som varit registrerade i mindre än tre år skall anmälas. För äldre läkemedel skall anmälan göras om alla allvarliga, ovanliga eller tidigare okända biverkningar.

Nämnden för utredning av läkemedelsbiverkningar har under 1967 erhållit 598 anmälningar om läkemedelsbiverkningar. Omkring en tredjedel av dessa har gällt komplikationer i samband med oral antikonceptionsbehandling. Bland övriga läkemedel som ofta förekommit i biverkningsanmälningarna märks analgetika, psykofarmaka och kemoterapeutika.

En del anmälningar har föranlett nämnden att göra särskilda utredningar. Som exempel kan nämnas studierna över ikterus och tromboembolism i samband med oral antikonceptionsbehandling, vilka publicerats i Läkartidningen och redovisats vid ett symposium om oral antikonception. Utredning har också gjorts över förekomsten av Stevens Johnsons syndrom samt hematuri och kristalluri vid sulfabehandling, depression i samband med rauwolfiamedikation och komplikationsrisken vid användning av injicerbara röntgenkontrastmedel.

Nämnden har i två meddelanden samt en översiktsartikel informerat läkarkåren, läkemedelsindustrin och berörda myndigheter om sin verksamhet. Härvid har nämnden bland annat riktat uppmärksamheten på risken för blodskador vid användning av metamizol, intrakraniell hypertension vid nalidixanbehandling samt pulmonell överkänslighetsreaktion i samband med furadantinterapi.

Registrering av medfödda missbildningar. Från april till december 1964 prövades vid 39 sjukhus en särskild, frivillig registrering av missbildningar bland nyfödda, och från 1965 infördes denna registrering som obligatorisk för alla förlossningsanstalter med tillgång till pediatrik expert. Detta innebär, att ca 50 sjukhus med

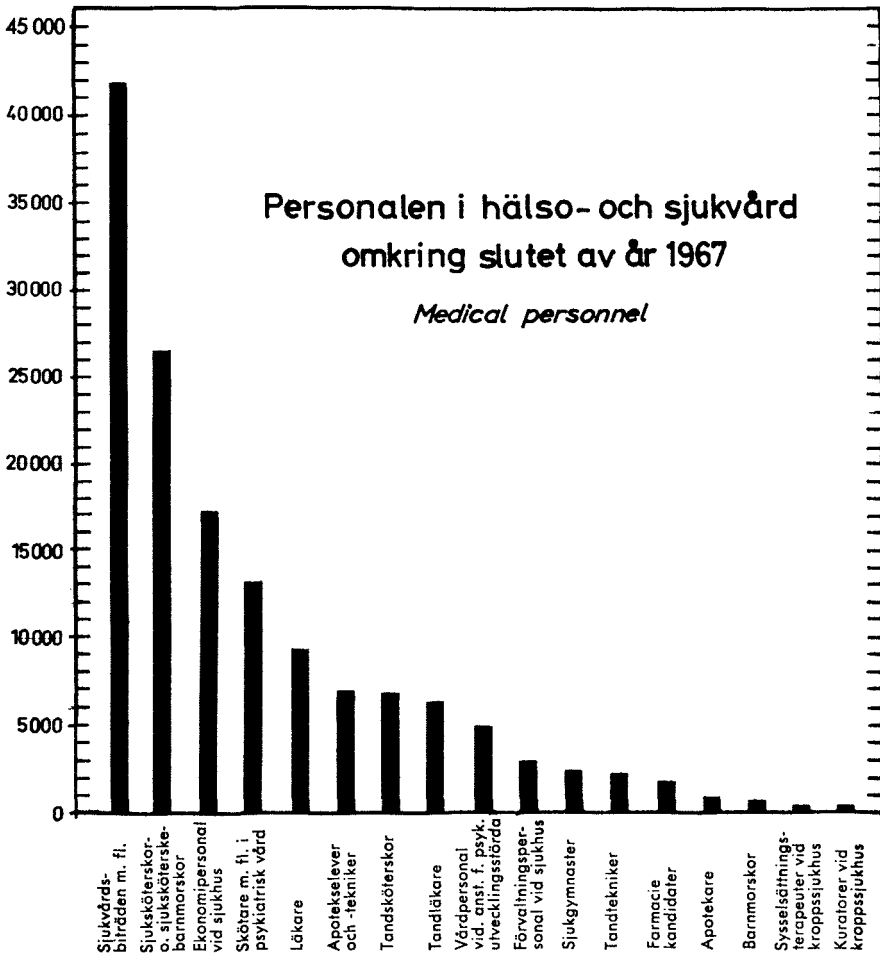
sammanlagt ca 80 000 förlossningar per år (65 % av samtliga i riket) numera deltagar. Avsikten med missbildningsregistrering är att denna effektivt skall kunna begränsa omfattningen av en ny missbildningsepidemi framkallad av läkemedel eller andra kemiska substanser. Varje iakttaget fall skall rapporteras med verbal diagnos och rapporteras individuellt, månadsvis till medicinalstyrelsen. Inkomna rapporter granskas kontinuerligt av experter. Då frekvensen av en viss missbildning närmar sig eller överstiger vissa statistiskt fastställda värden kommer detta att observeras i och för åtgärd.

Under tiden 1.4 1964 t o m 31.12 1967 registrerades 2 911 missbildade barn — förlossningsunderlaget var 281 800 födda barn. I genomsnitt registrerades alltså 11 promille av barnen som missbildade. En analys av frekvenserna för olika registrerade missbildningstyper visar att — jämfört med internationella frekvenssiffror — sannolikt ingen nämnvärd underrapportering föreligger vad det gäller de mera betydande missbildningsformerna. Däremot föreligger troligen en viss underrapportering vad gäller smärre avvikelser av typ preaurikulära fibrom. Under registreringstiden har inga signifikanta ändringar av missbildningsfrekvens noterats, vare sig för totalantal eller för de ingående typerna. I en separat analys har emellertid påvisats en ackumulation omkring första halvåret 1965 av multipelt skadade barn med en typisk konstellation av missbildningar.

Mortaliteten perinatalt ligger för registrerade barn med en missbildning vid 15 %, för barn med två eller flera missbildningar i genomsnitt vid 60 %, men mortaliteten ökar inom den senare gruppen med antalet registrerade missbildningar. Obduktionsfrekvensen bland de döda barnen ligger mellan 80 och 90 %. Inga hållpunkter för ändrad mortalitet eller obduktionsfrekvens under registreringstiden föreligger. Den genomsnittliga födelsevikten avtar starkt med stigande antal missbildningar.

Av ovanstående kan dras slutsatsen, att inga större förändringar torde ha skett av registreringsunderlag eller registreringsförfarande under den analyserade tidsperioden.

KAP. B
HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS PERSONAL

Till hälso- och sjukvårdens personal har här räknats dels personer, som erhållit en för hälso- och sjukvårdande verksamhet speciell utbildning, såsom läkare, sjuksköterskor osv, dels också personer som, utan att äga sådan utbildning, är verksamma vid sjukhus antingen som biträdande personal till den första gruppen eller som förvaltnings- eller ekonomipersonal. Veterinärer och deras biträdande personal är icke medräknade.

(Forts på sidan 84)

Tab. B 1. Den yrkesverksamma personalen i hälso- och sjukvård i slutet av åren 1950—1967 Active medical personnel at end of year

Källa: Matrikeln »Läkare och tandläkare», registren över utländska läkare i Sverige, sjuksköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster och apotekspersonal; vakansrapporter omkring 1 oktober och sjukhusens årsberättelser.

År Year	1950	1955	1960	1964*	1965*	1966*	1967*
Läkare <i>Physicians</i>	4 890	5 700	7 130	8 220	8 520	8 840	9 240
Sjuksköterskor <i>Nurses</i> ²	¹ 12 600	16 370	21 410	¹ 21 890	23 190	23 770	25 200
Sjuksköterskebarnmorskor <i>Nurse-midwives</i>	210	490	640	940	1 040	1 130	1 250
Barnmorskor <i>Midwives</i>	¹ 1 350	1 290	1 060	790	720	670	660
Sjukgymnaster, kvinnliga <i>Physiotherapists female</i>	960	1 230	1 630	2 050	2 180	2 320	2 380
Sjukgymnaster, manliga <i>Ditto, male</i>	130	150	160	130	130	130	120
Sysselsättningsterapeuter vid kroppssjukhus <i>Occupational therapists at somatic hospitals</i> ...	50	150	210	380	420	480	530
Kuratorer vid kroppssjukhus <i>Social workers at somatic hospitals</i>	105	150	230	340	360	410	420
Sjukvårdsbiträden m.fl. vid kroppssjukhus <i>Auxiliary nursing personnel in somatic hospitals</i>	¹ 21 520	25 740	32 860	34 570	35 790	39 730	41 870
Skötare m. fl. i psykiatrisk vård <i>Nursing personnel at mental hospitals etc.</i>	¹ 7 890	8 930	11 000	¹ 12 630	12 870	13 260	13 050
Vårdpersonal vid anstalter för psykiskt utvecklingsstörda och epileptiker <i>Ditto at homes for mentally retarded</i>	¹ 2 220	2 670	3 870	² 5 020	5 430	5 630	² 4 910
Förvaltningspersonal vid sjukhus ⁴ <i>Administrative staff at hospitals</i>	1 350	¹ 1 520	¹ 1 870	2 620	2 730	2 960	3 120
Ekonomipersonal vid sjukhus <i>Domestic staff at hospitals</i>	13 530	14 310	15 200	16 220	16 520	16 780	17 320
Tandläkare <i>Dental surgeons</i>	3 430	4 360	5 090	5 860	6 080	⁵ 5 880	⁶ 6 130
Tandtekniker ⁵ <i>Dental technicians</i> ..	1 500	1 600	1 850	¹ 2 300	2 300	2 300	2 300
Tandsköterskor ⁵ <i>Dental chairside assistants</i>	3 400	4 400	5 090	6 600	6 800	6 600	6 900
Apotekare <i>Pharmacists</i>	900	860	770	790	790	850	840
Farm. kand., receptarier <i>Bachelors of pharmacy</i>	960	1 150	1 440	1 680	1 750	1 790	1 860
Apotekselever och -tekniker <i>Pupils and technical personnel in pharmacies</i>	4 200	4 600	5 000	6 020	6 420	6 650	6 690
Summa Total	81 195	¹95 670	¹116 510	¹129 050	134 040	140 180	144 790

¹ Korrigerat tal. — ² Ny beräkning av yrkesverksam fr. o. m. år 1962, se kommentar till tab. B 4. — ³ Fr. o. m. 1963 beräknat på annat material (årsberättelser) än tidigare. — ⁴ Exkl. sjuksköterskor och läkarsekreterare. — ⁵ Uppskattning. — ⁶ Uppgifter om vårdpersonal på kroppssjukhus är hämtade från vakansrapporter omkring 1 oktober, se kommentar till tabell A 8. — ⁷ Fr. o. m. 1966 infördes ny metod vid beräkning av tandläkare med praktik, som gav ett lägre tal än tidigare. I överensstämmelse härmed har beräkningen av tandsköterskor justerats. — ⁸ Exkl. personal vid särskolor.

Tabell B 1

Samtliga tal är avrundade. Beträffande beräkningen av antalet läkare och tandläkare, se sammanställning nedan. Uppgifter om sysselsättningsterapeuter och kuratorer avser, som angives, endast dem som verkat vid kroppssjuk-

hus. Motsvarande inom psykiatriska vården ingår bland »skötare m fl» i denna vårdform. Laboratorie- och röntgenpersonal, avdelningsstäderskor, praktiserande sjuksköterskelever, undersköterskor, läkarsekreterare och skrivbiträden ingår i gruppen »Sjukvårdsbiträden

m fl vid kroppssjukhus». En närmare specifikation av vårdpersonalen framgår av tabell A 9 och A 10, som avser tjänster och vakanser. Som vårdpersonal vid mentalsjukhus och anstalter för psykiskt utvecklingsstörda har räknats även uppsyningsmän och föreståndarinnor men icke examinerade sjuksköterskor. Antalet yrkesverksamma tandtekniker har uppskattats i en utredning genomförd under år 1966, angående tandteknikernas utbildning. Tandsköterskornas antal är blotta uppskattningar. — Jfr tabellerna A 8, A 15 och A 16.

Det i tabellen upptagna antalet yrkesverksamma läkare i slutet av år 1967 har beräknats sålunda:

a) Legitimerade läkare enligt matrikel	9 406
Ej legitimerade läkare med utländsk examen	
b) med tidsbegränsad behörighet (tab. B 3)	94

Antal invånare per läkare i olika länder

Inhabitants per physician

Israel	(1965)	410
Sovjetunionen	(1965)	480
Tjeckoslovakien	(1965)	540
Österrike	(1965)	550
Italien	(1967)	570
Ungern	(1965)	640
Västtyskland		
(inkl. Väst-Berlin)	(1965)	650
Nya Zeeland	(1964)	670
U. S. A	(1965)	670
Belgien	(1965)	680
Grekland	(1965)	680
Australien	(1965)	720
Danmark	(1964)	750
Schweiz	(1965)	760
Island	(1964)	760
Polen	(1965)	790
Canada	(1966)	820
England & Wales	(1964)	830
Norge	(1966)	840
Sverige	(1967)	850
Sverige	(1966)	890
Sverige	(1965)	910
Nederländerna	(1965)	860
Frankrike	(1965)	900
Japan	(1965)	900
Jugoslavien	(1965)	1 200
Venezuela	(1965)	1 210
Finland	(1965)	1 300
Chile	(1965)	2 100

c) förordnade av medicinalstyrelsen som vakansvikarier	223
Avgår: d) Läkare i tandvård	15
e) Icke yrkesverksamma (5 % av grupperna a minus d)	470
Nettosumma	9 238

Det i tabellen upptagna antalet yrkesverksamma tandläkare i slutet av år 1967 har beräknats sålunda:

a) Legitimerade tandläkare enl. matrikel	6 494
Ej legitimerade tandläkare med utländsk examen	
b) med tillstånd enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande att arbeta i folktandvården	103
c) med tidsbegränsat förordnande i folktandvården	90
Avgår: ej praktiserande	560
Nettosumma	6 127

Utöver tabellens uppgifter kan nämnas, att antalet yrkesverksamma veterinärer år 1967 var 800.

Antal invånare per tandläkare i olika länder

Inhabitants per dental surgeon

Sverige	(1967)	1 290
Sverige	(1966)	1 330
Sverige	(1965)	1 350
Norge	(1966)	1 360
Danmark	(1964)	1 680
Västtyskland		
(inkl. Väst-Berlin)	(1965)	1 870
U. S. A.	(1965)	2 080
Finland	(1965)	2 100
Schweiz	(1965)	2 510
Frankrike	(1965)	2 620
Australien	(1965)	2 820
Nya Zeeland	(1963)	2 820
Canada	(1966)	3 130
Nederländerna	(1965)	4 160
Belgien	(1965)	7 570
Sovjetunionen	(1965)	9 040

(Forts från sidan 81)

Naturligtvis är och måste avgränsningen av sjukvårdspersonalen och därvid särskilt den icke sjukvårdsutbildade vara i betydande mån godtycklig. Bland annat är det svårt att avgöra, hur långt man skall sträcka sig i medräknandet av förvaltnings- och ekonomipersonal. Lika väl som sjukhusens kunde man ju räkna med huvudmännens administrativa personal och den centrala medicinalförvaltningen. Vidare kunde man tänka sig att medräkna städerskor och annan ekonomipersonal vid apotek och fristående laboratorier. Också i fråga om biträden i direkt hälso- och sjukvård finns godtyckliga luckor. Så t ex har privatpraktiserande läkares mottagningssköterskor icke medräknats, så framt de icke är legitimerade sjuksköterskor eller barnmorskor, och ingått som sådana. Detta, liksom beträffande vissa andra grupper, beror helt enkelt på svårigheten att skaffa uppgifter om dem.

Förvaltnings- och ekonomipersonalen vid sjukhusen verkar indirekt i sjukvården. Så gör emellertid också läkemedelsindustrin och fabrikanter av medicinsk utrustning, ehuru på ett annat sätt. Dessa sistnämnda har dock här lämnats utanför gruppen hälso- och sjukvårdspersonal.

Vad närmast angår den medicinskt utbildade personalen, gäller det att ur totalantalet skilja ut den del, som är yrkesverksam. Detta utgör i en del fall ingen svårighet, emedan årlig anmälningsplikt med angivande av yrkesverksamhet föreligger såsom för tandläkare, sjuksköterskor, barnmorskor och sjukgymnaster, och vidare emedan de flesta övriga grupper är anställda vid sjukhus eller apotek, från vilka summariska uppgifter kan inhämtas. Den egentliga svårigheten gäller läkarna, som ehuru underkastade årlig anmälningsplikt fr o m 1965 ännu icke inordnat sig i anmälningsrutinen med vederbörlig precision, och även sjuksköterskorna, som företer en stor variation med avseende på graden av yrkesverksamhet i de enskilda fallen.

I tabell B 1 och B 3 har man liksom tidigare beräknat andelen yrkesverksamma svenska läkare till 95 % av de i matrikeln upptagna legitimerade läkarna, vilket ger 8 921 yrkesverksamma. Dessutom fanns 317 utländska läkare utan svensk legitimation, varigenom hela antalet yrkesverksamma läkare skulle utgöra 9 238.

I internationella sammanhang uttryckes stundom relationen läkare—invånare som antalet invånare på en läkare. För Sveriges del blir det med denna metod i genomsnitt 840 invånare år 1967 per legitimerad läkare (även icke yrkesverksamma inräknade), om talet avrundas till närmaste tiotal. År 1950 var motsvarande tal 1 440. Om man som läkare räknar endast de yrkesverksamma men i stället inbegriper utländska läkare enligt tabell B 3 (dvs räknar med totalantalet 9 238) får man för 1967 850.

I den av Förenta Nationerna utgivna publikationen *Statistical Yearbook* finner man uppgifter om medicinalpersonal m m i en rad länder och från denna publikation har de senaste uppgifterna hämtats, som ligger till grund för sammanställningen på sidan 83.

Tabell B 2. Legitimerade tandläkare¹ fördelade efter kön och hemortslän den 1 november 1967

Dental surgeons according to sex and domicile

Källa: Medicinalstyrelsens tandläkarregister.

Hemortslän <i>Domicile (counties)</i>	Summa <i>Total</i>	Därav		På 1 000 inv. (M + Kv) <i>Per 1 000 inh.</i> (M + F)
		Män <i>Male</i>	Kvinnor <i>Female</i>	
Stockholms stad	1 046	690	356	1,4
Stockholms län	679	440	239	1,0
Uppsala län	154	106	48	0,8
Södermanlands län	161	112	49	0,7
Östergötlands län	245	187	58	0,7
Jönköpings län	178	143	35	0,6
Kronobergs län	103	83	20	0,6
Kalmar län	144	119	25	0,6
Gotlands län	32	23	9	0,6
Blekinge län	102	75	27	0,7
Kristianstads län	198	152	46	0,7
Malmöhus län	763	504	259	1,1
Hallands län	143	106	37	0,8
Göteborgs och Bohus län	575	417	158	0,8
Älvsborgs län	256	196	60	0,7
Skaraborgs län	143	110	33	0,6
Värmlands län	175	130	45	0,6
Örebro län	185	138	47	0,7
Västmanlands län	142	107	35	0,6
Kopparbergs län	173	139	34	0,6
Gävleborgs län	171	137	34	0,6
Västernorrlands län	181	142	39	0,7
Jämtlands län	70	58	12	0,5
Västerbottens län	177	139	38	0,8
Norrbottnens län	137	107	30	0,5
Utomlands <i>Abroad</i>	149	93	56	.
Summa Total.	6 482	4 653	1 829	0,8

¹ och tandläkare med tillstånd att utöva tandläkaryrket inom folktandvården enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande.

Man bör beakta, att talen endast ger en grov bild av verkligheten. Bortsett från att begreppet läkare icke är internationellt entydigt, är metoderna för räkningen av läkarnas antal säkerligen växlande. I en del fall torde man liksom i Sverige ha medräknat endast de yrkesverksamma, i andra fall samtliga läkare med vederbörlig examen. Det är heller icke givet, att endast de läkare medräknats, som är verk-samma inom ifrågavarande land. Motsvarande reservationer, som anförts om lä-karna, gäller även tandläkarna.

Tab. B 3. Läkarkårens utveckling 1930—1967

Physicians

Källa: Matrikeln »läkare och tandläkare», 1967, utgiven av medicinalstyrelsen (nyttillkomna läkare, bestånd och döda); uppgift från universitetskanslersämbetet (intagna på nybörjarkurs).

År Year	Intagna på ny- börjar- kurs <i>Admitted to study course</i>	Nyttillkomna genom <i>New additions through</i>		Därav nyttill- komna kvinnliga leg. läk. ¹	Döda <i>Dead</i>	Bestånd den ² 1/12 (leg. + resolution) ²		Därav yrkes- verk- samma <i>Thereof active (esti- mated number)</i>	Tillkommer ut- ländska läkare ⁴		Hela antalet yrkes- verk- samma <i>Total active</i>
		legiti- mering (total) <i>licence (total)</i>	Kungl. Maj:ts resolution <i>Royal decree</i>			total	därav kvinnor ³		utan gene- rell be- hörighet ⁵	därav med tids- begrän- sad behö- righet ⁷	
1930.....	..	..	—	..	—	2 540	..	2 400	—	—	2 400
1940.....	194	119	1	..	42	3 436	..	3 242	..	—	..
1945.....	185	194	—	30	50	4 089	..	3 850	..	—	..
1950.....	304	218	47	38	52	4 915	445	4 631	263	—	4 894
1951.....	306	206	73	55	55	5 134	493	4 834	243	—	5 077
1952.....	310	186	29	40	52	5 285	528	4 978	255	—	5 233
1953.....	308	166	74	46	62	5 452	572	5 136	148	—	5 284
1954.....	309	209	34	44	68	5 619	623	5 296	181	—	5 477
1955.....	363	234	42	44	48	5 840	671	5 508	191	—	5 699
1956.....	410	259	29	46	59	6 045	721	5 698	167	—	5 865
1957.....	408	293	58	57	56	6 333	782	5 974	258	—	6 232
1958.....	410	302	36	56	55	6 602	841	6 229	375	94	6 604
1959.....	408	298	45	62	67	6 870	908	6 484	413	184	6 897
1960.....	431	252	45	56	67	7 095	967	6 694	433	218	7 127
1961.....	457	250	130	63	62	7 413	1 024	6 997	380	183	7 377
1962.....	524	280	98	83	68	7 721	1 108	7 289	342	126	7 631
1963.....	566	309	88	85	74	8 044	1 188	7 628	339	121	7 967
1964.....	586	323	75	84	83	8 347	1 267	7 915	306	111	8 221
1965.....	652	343	72	96	73	8 696	1 332	8 240	274	83	8 514
1966.....	728	347	73	89	92	9 013	1 418	8 548	287	82	8 835
1967.....	801	394	870	97	81	9 406	1 530	8 921	317	94	9 238

¹ *Thereof licenced female physicians.*

² *Number of physicians (licence and decree).*

³ *thereof female.*

⁴ *Foreign physicians (to be added).*

⁵ Uppgifterna om utländska läkare, som saknar generell behörighet, är osäkra.

⁶ *Not fully licenced.*

⁷ *Thereof temporary licence.*

* en läkare med norsk och en med belgisk legitimation hade dessutom dansk legitimation

⁸ Utländska legitimerade läkare uppdelade efter examensland:

Danmark	19*	Italien	3
Norge	19	Japan	1
Island	5	Jugoslavien	4
		Polen	4
Belgien	1	Rumänien	1
Frankrike	1	Tjeckoslovakien	7
Grekland	1	Tyskland	3
Holland	1		

Tabell B 3

Utländska läkare, som önskar arbeta i Sverige, kan göra detta på grund av särskilt, tidsbegränsat förordnande på viss tjänst eller med på annat sätt begränsad behörighet, såvida han icke genom resolution av Kungl Maj:t erhållit generell behörighet. Från och med år 1961 avskaffades sistnämnda form för tillståndsgivande och därtill kvalificerade läkare erhåller i stället

legitimation som svenska läkare. Antalet sådana läkare var 70, vilket framgår av tabellen. Talet 394 till vänster därom motsvarar dem, som 1967 legitimerats efter studier i Sverige i vanlig ordning.

Antalet yrkesverksamma läkare har schablonmässigt beräknats som 95 % av hela antalet legitimerade läkare på sätt som framgår av kommentaren till tabell B 1.

Tab. B 4. Sjuksköterskekårens utveckling 1930—1967 Nurses

År Year	Elevplatser den ³¹ / ₁₂ Capacity for intake of students	Intagna clever Admitted to study course	Tillskott Addition through		Avgångna på grund av Retired because of			Antal aktiva sjuk- sköt. med svensk le- gitimation den ³¹ / ₁₂ ^{1,2}		Utländska sjuksköt- skor utan svensk le- gitimation den ³¹ / ₁₂ (uppskatt- ning) ³
			Nyutbil- dade ¹	Återin- trädda m. fl. ²	familje- skäl m. m. ³	pen- sion pension	döden death	Hela antalet Total	Därav sjuksköt- barn- morskor ⁵	
1930.....	706	640	556	10	107	60	26	7 077	..	..
1935.....	654	639	598	6	165	120	24	8 338	..	..
1940.....	1 024	995	609	27	219	141	40	8 847	..	..
1945.....	1 172	1 085	889	62	413	213	37	10 293	..	..
1950.....	1 387	1 382	964	132	347	102	15	12 501	211	314
1951.....	1 524	1 496	960	115	346	83	19	13 128	257	322
1952.....	1 549	1 544	1 097	207	282	97	25	14 028	313	305
1953.....	1 569	1 581	1 243	201	539	81	27	14 825	354	370
1954.....	1 611	1 596	1 310	227	574	110	18	15 660	7410	200
1955.....	1 593	1 600	1 367	197	376	115	29	16 704	7430	160
1956.....	1 591	1 624	1 499	193	322	154	26	17 894	7450	168
1957.....	1 599	1 618	1 454	502	562	158	31	19 099	7525	150
1958.....	1 611	1 657	1 427	474	739	181	32	20 045	7603	168
1959.....	1 669	1 734	1 476	361	771	192	34	20 885	668	154
1960.....	1 857	1 872	1 447	793	1 032	179	28	21 886	645	172
1961.....	2 015	1 999	1 556	797	1 602	218	30	22 389	693	200
1962.....	2 323	2 185	1 612	868	1 517	228	30	23 094	750	324
1962 ny beräkning	2 323	2 185	1 660	..	..	..	30	20 766	750	324
1963.....	2 347	2 297	1 823	..	..	..	37	21 614	874	7290
1964.....	2 532	2 486	1 945	..	..	..	28	22 559	941	7270
1965.....	2 604	2 637	2 142	..	..	..	31	23 970	1 040	260
1966.....	2 699	2 697	2 242	..	..	..	24	24 637	1 126	350
1967.....	3 000	2 801	2 585	..	..	..	44	26 203	1 250	250

¹ Examination. — ² Reinstatement. — ³ Family reasons etc. — ⁴ Active nurses (Swedish licence). — ⁵ There-of nurse-midwives. — ⁶ Foreign. — ⁷ Korrigerat tal. — ⁸ Därav 104 utländska sjuksköterskor, som fått svensk legitimation. — ⁹ Bland aktiva; i hela kåren 80 avlidna.

Tabell B 4

Definitionen på »aktiv» (yrkesverksam) har ändrats fr o m år 1962 och beräkningen av antalet utförts i enlighet härmed. Med »aktiv» sjuksköterska menas nu sjuksköterska som var yrkesverksam den 1 september (dvs vid tidpunkten för den årliga anmälan) eller som nyexaminerats under kalenderåret, även om hon icke meddelat, att hon inträtt i yrkeslivet. Tidigare räknade man som aktiv sådan sjuksköterska, som arbetat minst två månader under året sedan förra årets anmälan, om hon då räknats som aktiv, eller sex månader, om hon räknats som passiv, plus nyexaminerade som ovan.

Medicinalstyrelsens sjuksköterskeregister upptog den 31 december 1967 42 607 personer under 66 års ålder. Av de preliminära uppgifter, som lämnats angående yrkesaktivitet under tiden 1/9 1966—1/9 1967 framgår, att

av sjuksköterskor under 60 år (exkl de under året legitimerade) hade, vad beträffar ogifta eller förut gifta, 71 % arbetat heltid under mer än 9 månader av det redovisade verksamhetsåret, medan 18 % hade varit yrkesverksamma under kortare tid. 11 % redovisade icke någon yrkesverksamhet. Av de gifta under 60 år hade 22 % arbetat fullt, 42 % haft kortare tids yrkesverksamhet eller deltidverksamhet och 36 % icke redovisat någon yrkesverksamhet. Av samtliga sjuksköterskor under 60 års ålder hade 37 % arbetat heltid under mer än 9 månader av det redovisade verksamhetsåret, medan 35 % hade utövat yrkesverksamhet av mindre omfattning. De som icke redovisat yrkesverksamhet under året utgjorde sålunda 28 % av hela antalet.

Vissa sjukskötersketjänster redovisas i tabell B 5.

Tab. B 5. Vissa sjukskötersketjänster och barnmorsketjänster år 1967
Certain posts for nurses and midwives

Källa: Årsberättelser från sjukhus, landsting och barnmorskestyrelser och vakansrapporter per 29/9.

Län eller stad, där tjänsten är stationerad <i>Counties, county boroughs</i>	Sjukskötersketjänster <i>Posts for nurses</i>							Barnmorsketjänster <i>Posts for midwives</i>				
	Vid anstalter för kroppssjukvård hos <i>Somatic hospitals</i>					I distriktsvård <i>P. H.</i>		Summa <i>Total</i>	Vid anstalter <i>Hosp.</i>		Summa <i>Total</i>	
	staten	lands- ting etc.	övriga	Summa <i>Total</i>	Vakanta med behov av vikarie	Antal	Därv be- satta		I öppen vård <i>Out-pat. care</i>	Förebyg- gande mödra- vård		
Stockholms stad ¹	736	1 227	324	2 287	150	—	—	2 287	87 ^{1/2}	2	17	106 ^{1/2}
Stockholms län.....	13	618	4 ^{1/2}	636	15	127	121	763	45 ^{1/2}	26	7	78 ^{1/2}
Uppsala län.....	382	110	27 ^{1/2}	518	31 ^{1/2}	48	45	566	21	9	4	34
Södermanlands län.....	—	354	9 ^{1/2}	364	8	76	69	440	22	9	2	33
Östergötlands län.....	—	608	—	608	38	83	78	691	29 ^{1/2}	13	6	48 ^{1/2}
Jönköpings län.....	10 ^{1/2}	478	1	489	21	76	69	565	30	15	2	47
Kronobergs län.....	—	242	—	242	39 ^{1/2}	57	42	299	16	11	2	29
Kalmar läns norra.....	—	130	—	130	4	32	26	162	8	7	—	15
Kalmar läns södra.....	—	263	3	266	13	53	47	319	15	9	—	24
Gotlands län.....	—	90	—	90	5	19	18	109	4	6	—	10
Blekinge län.....	—	217	—	217	16 ^{1/2}	43	34	260	13	8	1	22
Kristianstads län.....	—	372	—	372	9	81	70	453	27	9	1	37
Malmö stad.....	—	476	—	476	37 ^{1/2}	—	—	476	14	1	1	16
Malmöhus län i övr.....	—	774	12	786	55	107	94	893	29 ^{1/2}	12	3	44 ^{1/2}
Hallands län.....	—	240	26	266	3 ^{1/2}	51	47	317	19 ^{1/2}	6	1	26
Göteborgs stad.....	—	998	23 ^{1/2}	1 022	57	—	—	1 022	41 ^{1/2}	—	8	49 ^{1/2}
Göteb. o. Bohus län i övr.....	—	384	—	384	34 ^{1/2}	65	52	449	26	17	2	45
Älvsborgs län.....	—	638	—	638	46	96	86	734	43 ^{1/2}	22	2	67 ^{1/2}
Skaraborgs län.....	—	327	—	327	18	76	65	403	30 ^{1/2}	11	—	41 ^{1/2}
Värmlands län.....	—	445	—	445	11 ^{1/2}	100	94	545	30 ^{1/2}	17	2	49 ^{1/2}
Örebro län.....	—	584	—	584	19	69	59	653	31	10	2	43
Västmanlands län.....	—	348	—	348	22	64	59	412	27	9	3	39
Kopparbergs län.....	—	448	—	448	38	83	67	531	25	19	1	45
Gävleborgs län.....	—	492	—	492	31	110	106	602	29 ^{1/2}	19	—	48 ^{1/2}
Västernorrlands län.....	—	471	21 ^{1/2}	492	9	102	97	594	25	22	1	48
Jämtlands län.....	8	225	—	233	3	60	57	293	9	19	1	29
Västerbottens län.....	—	401	—	401	15 ^{1/2}	74	67	475	34 ^{1/2}	29	—	63 ^{1/2}
Norrbottnens län.....	—	478	—	478	19 ^{1/2}	98	80	576	45 ^{1/2}	23	1	69
Summa <i>Total</i>	1 149	12 438	452	14 039	770	1 850	1 649	15 889	780	360	70	1 210
Därv vakanta med behov av vikarie <i>Vacant</i>	67 ^{1/2}	686	16	770	.	42	.	812	60	251	2	113

¹ Inklusive Karolinska sjukhuset, Norrbackainstitutet och Eugeniahemmet (sammanlagt 633 tjänster). —
² Hela antalet vakanser.

Tabell B 5

Tabellen upptager icke av sjuksköterskor uppehållna tjänster inom mentalsjukvården och — med undantag av distriktsvården — ej heller sjukskötersketjänster i sådan öppen sjukvård, som icke är ansluten till anstalt. Kolumnen »Övriga» anstalter för kroppssjukvård upptager huvudsakligen tjänster hos huvudmän av kategori F (föreningar etc) jämte »Vissa enskilda sjukhus», se bilaga 1, och sjukhemmet Solhöjden och Tranås kuranstalt. Hem för lång-

varigt kroppssjuka lydande under socialvårdsmyndighet ingår icke. Detta bör observeras vid jämförelse med tabell A 8. 74 av tjänsterna i distriktsvården för sjukskötersketjänster är kombinerade med distriktsbarnmorsketjänster och benämnes distriktssköterskebarnmorskor. Till de besatta tjänsterna i distriktsvården har räknats 42 vakanta tjänster med kompetent vikarie. Däremot är 137 tjänster, besatta med vikarie utan formell kompetens, ej medräknade. Första distriktsskötersketjänster är inräknade.

KAP. C

DET ALLMÄNNAS KOSTNADER FÖR HÄLSO-
OCH SJUKVÅRD

De uppgifter om kostnader för olika slag av sjukvård, som lämnats i kap A, b och A, c, avser bruttoutgifterna för driften av ifrågavarande anstalter. I detta kapitel redovisas det allmännas kostnader för drift, nyanläggning och nyinredning med *nettobelopp*, sedan inkomsterna (t ex patientavgifterna) frångämts.

Med det allmänna menas här staten, de allmänna försäkringskassorna och kommunerna. De sistnämnda är uppdelade på landsting, städer utom landsting och övriga primärkommuner. Kostnaderna omfattar direkta utgifter för hälso- och sjukvårdsändamål, undervisning av personal m m men icke den omgivningshygieniska verksamhet, som tar sig uttryck i omsorgen om vattenverk, avloppsanläggningar, gatuhållning o dyl.

Uppgifterna om *statens* utgifter för hälso- och sjukvårdsändamål har sammanställts efter publikationen Budgetredovisning. Praktiskt taget alla poster inom medicinalstaten har därvid medräknats, och till detta har från övriga stater hämtats och tillagts de militära utgifterna för sjukvårdsändamål, utgifterna för medicinsk undervisning (approximativt beräknade), understöden åt medicinsk forskning m m. Poster, som icke kunnat medtagas, till följd av redovisningssättet är bl a kostnaderna för de statsanställdas pensionering, för driften av socialdepartementet och landstingens kanslier o dyl, ej heller kostnader för verksläkare och anvisningsläkare eller för byggnadsarbeten vid medicinska fakulteter. Investeringskostnader ingår med hela de belopp, som tagits i anspråk under redovisningsåret, och häruti skiljer sig vår framställning från den eljest brukliga, när det gäller statsutgifterna. Enligt praxis tages nämligen i regel endast en del (vanligen hälften) av de verkliga investeringsutgifterna med bland utgifterna det år medlen tages i anspråk. Genom att taga upp hela beloppet, uppnår man överensstämmelse med landstingens och städernas utom landsting redovisningssätt. Statsbidrag till anläggning och drift av bl a kommunal hälso- och sjukvård ingår bland statens kostnader, men givetvis icke bland landstingens, städernas o s v. I statens utgifter ingår icke statsbidrag till den allmänna sjukförsäkringen. Däremot har i tab C 1 och C 2 försäkringskassornas utgifter för sjukvård redovisats särskilt, och inbegriper därvid statsbidrag.

Uppgifterna rörande *landsting och städer utom landsting* har för åren 1960—1966 hämtats ur publikationen Kommunernas finanser (utgiven av statistiska centralbyrån) och för år 1967 sammanställts inom medicinalstyrelsen på till centralbyrån inkommet, ehuru icke slutgranskat material till samma publikation. Dessa preliminära uppgifter överensstämmer i regel rätt väl med centralbyråns definitiva. I landstingens och städernas redovisning ingår även kostnaden för de anställdas

pensionering. Investeringskostnaderna avser hela utgiften under redovisningsåret, även om de bestritts med lånemedel. Följaktligen ingår icke avskrivningar, ej heller amorteringar på tidigare upptagna lån bland utgifterna. Nettoutgifterna för *andra primärkommuner* än städer utom landsting för år 1966 framgår av tabell C 2. Senare uppgifter föreligger ej. På socialvårdsmyndighets stat upptagna kostnader för hälso- och sjukvård ingår endast i beloppen för nämnda »*andra primärkommuner*».

I tabell C 1 har uppgifter om kostnaderna sammanställts varvid totalbelopp (*netto*) för det allmänna drift- och investeringsutgifter för hälso- och sjukvård beräknats för åren 1960—1967.

Tab. C 1. Statens, allmänna försäkringskassornas, landstingens, städers utom landsting och övriga primärkommuners nettokostnader (drift- och anläggningskostnader) för hälso- och sjukvård åren 1960—1967 (1960/61—1967/68 för staten), milj. kr

Net expences (for operation and investments) for health and medical care, million kronor, of the State, the Public insurance funds, the Counties, County Boroughs and Local Communes

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Staten <i>The State</i>	600,8	660,1	733,2	855,6	982,6	1 097,6	1 453,1	1 959,7
De allmänna försäkringskassorna <i>Public insurance funds</i>	386,5	422,2	455,6	509,4	560,2	624,6	675,3	746,7
Landstingen <i>Counties</i>	1 002,0	1 160,6	1 357,7	1 596,4	1 915,7	2 285,7	2 777,6	3 332,3*
Städer utom landsting <i>County boroughs</i>	384,3	423,1	490,4	494,1	581,3	705,5	897,7	960,1*
Övriga primärkommuner, andra än städer utom landsting <i>Other local communes</i>	17,7	20,8	21,8	31,8	44,8	38,3	60,3	160,0
Total	2 391,3	2 686,8	3 058,7	3 487,3	4 084,6	4 751,7	5 864,0	7 058,8*
Total i medeltal per invånare, kr <i>Mean cost per inhabitant, kr</i>	319,6	357,2	404,4	458,6	533,1	614,4	751,0	897,2

Tab. C 2. Försäkringskassornas utgifter för sjukvård år 1967

Expenses of the insurance funds for care of the sick

Källa: Riksförsäkringsverkets publikation »Allmän försäkring».

	Milj. kr
Läkarvård och tandvård	304,6
Resor till och från läkare och tandläkare	52,7
Sjukhusvård	89,8
Resor till och från sjukhus	24,4
Utgifter enligt 2 kap. 6 § AFL	17,0
Utgifter enligt 2 kap. 7 § AFL	19,2
Läkemedelsutgifter ¹	239,0
Summa	746,7

Kassornas totala utgift var 3 233,3 milj. kr. Huvuddelen av skillnaden mot tabellens summa hänför sig till utbetalning av sjukpenning o. dyl. Förvaltningskostnaderna är icke medräknade i tabellen. De belöpte sig till 244,2 milj. kr.

¹ Varav 7,0 miljoner bestritts av statsverket.

Som ovan nämnts ingår icke vissa förvaltningskostnader m m i ovanstående belopp, som alltså icke är fullt kompletta. Redovisningen av utgifterna påverkas av tidpunkten, då bidragsposter ställts till förfogande av vederbörande myndighet.

Bryter man ur tabell C 1 ut investeringskostnaderna, erhåller man ett resultat, som framgår av tabell C 3.

Då det allmännas kostnader för hälso- och sjukvård till största delen bestrides med skattemedel, kan det vara motiverat att sätta de förra i relation till de senare. Om man gör så, finner man, att statens plus försäkringskassornas utgifter enligt ovan (2 706 milj kr) utgjorde 18 % av den år 1967/68 influtna statliga skatten på inkomst och förmögenhet.

Tab. C 3. Det allmännas nettokostnader för nyanläggning och investering (nybyggnader och nyuppsättning av inventarier) åren 1960—1967 (1960/61—1967/68 för staten) milj. kr

Investments for health and medical care of the State, the county councils and county boroughs, million kronor

Källa: För staten: Publikationen »Budgetredovisning» (utg. av riksrevisionsverket); för övriga »Kommunernas finanser» (SOS) och, för sista året, material till denna i statistiska centralbyrån.

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Staten <i>The State</i>	105,56	101,17	98,25	95,01	111,75	99,91	150,97	178,27
Landstingen ¹ <i>County councils</i>	192,77	231,96	251,87	318,06	392,37	477,72	586,91	694,18
Städer utom landsting <i>County boroughs</i> . . .	39,38	41,81	45,38	45,31	62,72	115,51	187,85	223,25
Summa <i>Total</i>	337,71	374,94	395,50	458,38	566,84	693,14	925,73	1 095,70

¹ För åren 1960—1966 reviderade tal

KAP. D

HÄLSOTILLSTÅND, SJUKDOMAR, FÖRLOSS-
NINGAR M. M.

a. Omgivningshygieniska förhållanden 1967

Genom den snabba utvecklingen av industrier, jordbrukets rationalisering, den accelererande urbaniseringen och därmed sammanhängande bostadsbebyggelse är vi inne i en förändring av vår samhällsstruktur och vårt samhällsliv som för varje dag ger nya omgivningshygieniska problem.

Lösandet av dessa — för vår hälsa och trivsel så viktiga frågor — eller åtminstone förebyggande av klart olämpligt utformade samhällsmiljöer, ställer allt större krav på såväl centrala som regionala och lokala hälsovårdsmyndigheter.

Länsläkarorganisationens utbyggnad i länen har ej skett i den omfattning som är önskvärd i förhållande till de ökade arbetsuppgifterna. — Uppbyggnadstakten måste emellertid avpassas icke bara med hänsyn till statsfinansiella skäl utan också efter tillgången på utbildad arbetskraft.

Rådgivnings- och upplysningsverksamhet

Medicinalstyrelsen övade genom sin hälsovårdsbyrå central ledning och tillsyn över bl a omgivningshygienien i landet.

Under 1967 utgavs sålunda i serien »Meddelanden från Kungl Medicinalstyrelsen»:

»Sanitära krav på campingplatser»

»Anslutning av klosett till sluten behållare utan avlopp»

»Sanitära krav på tillfälliga fritidsläger»

»Omhändertagande av sopor och avfall från fartyg»

»Sanitära krav på renhållning»

Under utarbetande för publicering under nästa år föreligger:

»Fysikalisk—kemiska vattenundersökningar»

»Sanitära krav på förbränningsklosetter»

»Sanitära krav på friluftsbad»

»Fluoridering av dricksvatten»

»Skyddsåtgärder för personal vid vatten- och avloppsverk»

Syftet med utgivande av dessa råd och anvisningar är icke bara att söka komma till rätta med sanitära missförhållanden i människans vardagsmiljö och i arbetslivet utan också i fritidsbebyggelse och fritidsmiljö i övrigt.

Styrelsens information till allmänheten i olika hälsovårdsfrågor handhas av dess hälsovårdsupplysningsdelegation (HVUD), i vilken ingår representanter även för andra verk och institutioner såsom skolöverstyrelsen, statens institut för folkhälsan, gymnastik- och idrottshögskolan m fl. Regelbunden kontakt förekommer med ett

stort antal myndigheter, organisationer etc, som sysslar med hälsoupplýsning. Även på det regionala planet har HVUD tagit initiativ till arbetsgrupper för hälsoupplýsning.

Budgetåret 1967/68 erhöles 900 000 kronor i statsbidrag fördelade på upplýsningar om bla följande verksamhetsområden: allmän hygien, olycksfallsförebyggande åtgärder, förebyggande mödra- och barnavård, kost- och näringsfrågor, propaganda för fysisk motion, tandhälsovård, upplýsning om stimulantia (huvudsakligen tobak och narkotika), upplýsning om VS och propaganda för polioympling.

Bland andra aktiviteter som genomfördes år 1967 kan särskilt nämnas en hygienutställning, och en utställning »Läkemedel och trafik», kurser och konferenser i tobaksfrågan, trycksaker och symposium om narkotika, trycksaker om vaccinering på ett flertal språk för invandrare och framställning av broschyren »Om du blir gravid», vilken i huvudsak utdelats inom grundskolans 9:e klass och gymnasiet.

Vattenvården

Antalet reningsverk för höggradig rening av kommunalt avloppsvatten har ökat under senare år. Vid slutet av år 1967 fanns i landet omkring 1550 reningsverk för samhällen med mer än 200 invånare. Omkring hälften av dessa reningsverk var utbyggda för biologisk rening. Avloppsreningsverk saknas ännu i omkring 300 tätorter.

Renhållning

Renhållningsfrågorna har kommit att få en alltmer framskjuten plats bland dagens debattämnen och renhållningen har blivit ett allt större sanitärt problem. Den har också blivit en kommunal fråga av stor ekonomisk betydelse. Renhållningen, som för enbart några år sedan var en underordnad kommunal angelägenhet, har i dag blivit ett betydande problem icke bara för städer utan även för landsbygdskommuner. En av de väsentligaste orsakerna härtill är den ökning av avfallsmängden som skett på senare år, en ökning som sannolikt kommer att fortsätta lång tid framöver. En fortsatt ökning av hushållssopmängden i samma takt som hittills skulle viktmissigt betyda en fördubbling inom de närmaste 15 åren. Eftersom volymvikten samtidigt minskar skulle volymen inom samma tidsperiod komma att ungefär trefaldigas.

Genom den ökade fritiden och den större rörligheten sprids avfallet ut över allt större områden. Kommuner, som är attraktiva för såväl semesterfirare som för fritidsbebyggelse, får ta emot stora avfallsmängder under kort tid av året. På vissa håll har dessa toppar till väsentlig del blivit avgörande för dimensionering av insamlings- och destruktionsapparaten, vilket skapat betydande problem för vissa kommuner. Allteftersom problemen med renhållningen blivit besvärande ute i

kommunerna har dessa försökt lösa sina lokala problem utan tanke på att söka få till stånd gemensamma lösningar med andra kommuner eller inom större områden, vilket ur flera synpunkter skulle inneburi fördelar.

Under 1960-talet har i Skåne pågått talrika utredningar, där varje kommun försökt att separat lösa sina renhållningsfrågor. En översiktsplanering bedömdes erforderlig. Efter framställning till Kungl Maj:t beviljades budgetåret 1966/67 erforderliga medel till en översiktlig utredning berörande hela landskapet. En för utredningens genomförande tillsatt arbetsgrupp överlämnade ett förslag i maj 1967, som syftade till att indela landskapet i lämpligt avgränsade områden, inom vilka man gemensamt skulle kunna lösa avfallshanteringen på det ekonomiskt och tekniskhygieniskt lämpligaste sättet. I första hand gällde det uppsamling och destruktion av sopor, köksavfall och annan dylik orenlighet och avfall från handel och industri, men även problemen med omhändertagande av latrin, visst slag av avloppsslam och oljeavfall togs upp till behandling. Utredningen var den första i landet av detta slag och av denna omfattning.

Medicinalstyrelsen hade i januari 1967 överläggning med Svenska kommunförbundet angående den framtida planeringen av renhållningen, varvid särskilt det angelägna i en riksomfattande planering kom i förgrunden. I syfte att snabbt få till stånd en planering i detta hänseende beslöt kommunförbundets styrelse, att en landsomfattande översiktlig planering för indelning i renhållningsregioner skulle företas genom förbundets och dess länsavdelningars försorg.

Omgivningshygieniska olägenheter i samband med animalieproduktion i stordrift

Under senare år har animalieproduktionen i ökad omfattning koncentrerats till stora enheter. Detta gäller framför allt gödsvinsuppfödningen.

Medan gångna tiders djurhållning och de konventionella formerna för husdjursskötsel i allmänhet icke vållade större omgivningshygieniska olägenheter, har den moderna djurhållningen i stordrift blivit ett omgivningshygieniskt problem av stor omfattning. Ingripanden från hälsovårdsmyndigheternas sida har därför under de senaste åren i allt större utsträckning erfordrats för att bemästra eller åtminstone minska de elakartade konsekvenser för våra boendeförhållanden och vår miljö, som de relativt nya sk fläskfabrikerna skapar. De största av dessa har en kapacitet på 5 000—10 000 gödsvin per omgång motsvarande en årsproduktion av 15 000—30 000 svin. De omgivningshygieniska olägenheterna från anläggningar av denna art uppstår dels genom ventilationsluften från gödsvinsstallarna dels i samband med flytgödselns transport och utspridning. Omgivningshygieniska problem i form av elak lukt från dylika anläggningar har under senare år blivit ett allt större problem inom i första hand våra mer utpräglade jordbrukslän. I samband med övergången till animalieproduktion i stordrift synes man på ett någotsånär tillfredsställande sätt ha ägnat uppmärksamhet åt stallarnas utformning och inredning för att skapa en godtagbar miljö för djuren i stallarna, men man

har samtidigt underlåtit att ägna de omgivningshygieniska synpunkterna motsvarande uppmärksamhet. För att få till stånd bättre förhållanden synes det angeläget med forskning på området beträffande lämpliga åtgärder. Dessutom kan ifrågasättas om icke en ändring av hälsovårdsstadgan kan bli erforderlig. Det är nämligen av stor betydelse att dessa stora anläggningar blir riktigt lokaliserade med hänsyn till bostadsbebyggelsen. Lika viktigt som det är att man vid samhällsplaneringar ser till att industrier av omgivningshygieniskt ömtålig natur får sin riktiga lokalisering, så att bostadsbebyggelse icke vållas sanitära olägenheter, lika angeläget är det att få den rätta lokaliseringen, när det gäller anläggningar med djur i stordrift.

Angående hundar och de hygieniska förhållandena inom lekplatser för barn m m

Landets hundbestånd har ökat markant under 1960-talet, särskilt inom tätorterna, vilket medför vissa sanitära problem. När djur förorenar på lekplatser för barn, speciellt i sandlådor och andra liknande anordningar, uppkommer otrevnad och olägenheter. Under ogynnsamma omständigheter kan parasitära och andra infektiösa sjukdomar överföras till lekande barn, och även andra sanitära olägenheter kan uppkomma.

Förbud att rasta hundar på lekplatser bör därför tillkännages genom väl synliga anslag på lekplatserna, genom annonser i ortspressen eller på annat sätt.

En ytterligare åtgärd är att, som redan skett i några fall, på kommunal bekostnad ordna särskilda rastplatser för hundar. Sådan rastplats är vanligen inhägnad och försedd med belysning. Inom densamma har anordnats ett sandområde försett med »lukstolpar». Erfarenheterna visar, att hundar i stor utsträckning rastas på dessa platser, vilket minskar föroreningen inte endast av lekplatser utan även av parker, gator, torg och andra allmänna platser.

Personalfrågor

Hälsovårdsinspektörer

Under år 1967 har antalet vakanta tjänster för hälsovårdsinspektörer för första gången på många år minskat. Efter framställning av medicinalstyrelsen beslöt statens institut för folkhälsan en dubblering av den ordinarie utbildningskursen för blivande hälsovårdsinspektörer under budgetåret 1967/68. För omskolning av friställda tekniker, i första hand gymnasieingenjörer ställde arbetsmarknadsstyrelsen medel till förfogande för genomförande av ytterligare en kurs, som började vid institutet i april 1967.

Denna ökade utbildningskapacitet innebar att under året och fram till den 1 juli 1968 sammanlagt 115 nya hälsovårdsinspektörer utexaminerades. Även om detta kommer att medföra ett avsevärt tillskott torde det dock icke innebära att bristen helt kommer att täckas, enär under tiden säkerligen nya tjänster kommer att inrättas.

Utbildning av länsläkarsekreterare

Efter medgivande av Kungl Maj:t anordnade medicinalstyrelsen efter samråd med statens personalutbildningsnämnd under hösten 1967 en särskild utbildningskurs för länsläkarorganisationens kvalificerade biträdespersonal (länsläkarsekreterare). I kursen deltog samtliga länsläkarsekreterare.

Kursen gav en orientering i de för organisationen aktuella ämnesområdena, varvid dit hörande författningar ägnades särskilt intresse. Praktisk förvaltningskunskap, diarieföring och vissa studiebesök ingick också i kursen. Med hänsyn till den begränsade tiden (en vecka) kunde beträffande hälso- och sjukvård endast grundläggande kunskaper ges. En vidareutbildning måste därför anses angelägen.

b. Infektionssjukdomar

Epidemiska sjukdomar. De redovisade uppgifterna om antalet sjukdomsfall i epidemiska sjukdomar grundas, där intet annat anges, på uppgifter insamlade av länsläkarna och de med dem jämställda förste stadsläkarna.

Länsläkarnas och förste stadsläkarnas rapporter grundas i sin tur på anmälningar från de läkare, som är verksamma inom deras län eller stad, dvs från dem underställda tjänsteläkare (provinsialläkare, stadsdistriktsläkare m fl) jämte alla andra läkare, både vid sjukhus och i öppen vård, som iakttagit fall av hithörande sjukdomar.

De sjukdomar, som skall anmälas av den behandlande läkaren eller den läkare, som eljest har anmälningsskyldighet, kan indelas i två huvudgrupper: Sådana, som fordrar individuell anmälan (med uppgift om den sjukes namn, ålder m m) och sådana, som anmäles summariskt i form av en sifferuppgift om antalet sedan föregående anmälan observerade, nya fall. Sjukdomar med *individuell anmälningsplikt* uppräknas i tabell D 1. En historisk översikt av vissa bland dessa från år 1875 finns i tabell D 2.

Antalet rapporterade fall av epidemisk sjukdom var 12 811. Siffran är något högre än genomsnittet för hela senaste 10-årsperioden (10 741 fall), främst beroende på en ökning av salmonellaenteriter, scharlakansfeber, epidemisk gulsot samt en epidemi av harpest.

Antalet fall av tyfoidfieber uppgick under 1967 till 18.

Antalet rapporterade fall av paratyfoid var något högre än 1966, 51 kliniska fall och 19 smittbärare. Av salmonellaenteriter rapporterades 1 324 kliniska fall och 955 smittbärare, vilka siffror är något lägre än 1966. De humanbakteriologiska

laboratorierna rapporterade 2 fall av *Salmonella paratyphi A*, 65 fall av *Salmonella paratyphi B* och 2 559 fall av *salmonellaenteriter* (sjukdomsfall och bärare). Liksom för 1966 föreligger sålunda en viss underrapportering av *salmonellaenteritfallen*.

I december 1967 utbröt en *Salmonella typhi* murium-epidemi inom Region-sjukhuset i Linköping med fall inom de flesta avdelningarna. Epidemiologiska undersökningar visade att smittämnet anrikats i oxbringa tillagad i sjukhusköket. Med hänsyn till riskerna för patienterna genomfördes mycket rigorösa skyddsåtgärder. Totala antalet fall, patienter och personal, stannade vid ca 300. — Under året inträffade i övrigt endast smärre utbrott. En stor del av *salmonellaenteritfallen* hade förvärvat smittan i utlandet.

Av undulantfeber rapporterades 1 fall.

Bacillär dysenteri rapporterades i 65 fall och amöbadysenteri i 14 fall.

Scharlakansfeber rapporterades i 6 046 fall, en obetydlig ökning mot föregående år och allttjämt ganska låg frekvens.

Meningokockinfektioner förekom i 106 fall, en markant minskning efter de senaste årens relativt höga antal.

Under 1967 inträffade två mycket omfattande epidemier av tularemi. Vid årskiftet 1966—67 och under de följande vintermånaderna uppträdde en epidemi i Jämtland med en unik spridningsväg och större antal fall än tidigare i Sverige, sammanlagt 450. Epidemiologiska undersökningar i fältet visade att smittan spritts aerogent från hö i ladorna till lantbrukare m fl, som uppsökt lador, i vilka tularemi-infekterade sorkar vistats. Även i andra delar av Norrland kunde samma spridningsväg konstateras. På sensommaren och hösten 1967 blossade en annan större epidemi upp i Norrland med mer än 2 000 fall. Största utbredningen hade epidemin i Norrbotten. Spridningsvägen var dock den i Sverige tidigare helt dominerande, nämligen ett överförande av smittan från sjuka djur via myggor till människa.

Av polio rapporterades inte något kliniskt fall, från en smittbärare isolerades poliovirus typ 1.

Epidemisk gulsot visar allttjämt relativt höga siffror, 1 294 fall. En avsevärd del av dessa fall torde utgöras av inokulationsgulsot.

Sammanlagt konstaterades 36 fall av papegojsjuka.

Primär meningoencephalit av infektiös typ rapporterades i 1 005 fall, dubbla antalet jämfört med 1966.

Viruslaboratorierna rapporterade 182 fall av coxsackievirusinfektioner, där typerna A 9 och B 2-5 dominerade. ECHO-virus påvisades i 264 fall, en kraftig ökning sedan föregående år. ECHO 6 påvisades i 66 fall, ECHO 11 i 67 fall. Även ECHO 4, 1 och 30 påvisades i ganska stort antal. Adenovirus rapporterades i 301 fall med dominans för typerna 7 och 8.

Sjukdomar för vilka summarisk anmälan föreskrivits är kikhosta, mässling och epidemisk influensa. Uppgifterna rörande dessa sjukdomar är osäkra då de kan antagas vara underrapporterade. Influensa förekom i ungefär samma omfattning som 1966. Nedan angivna fall har anmälts vissa år 1950—1967.

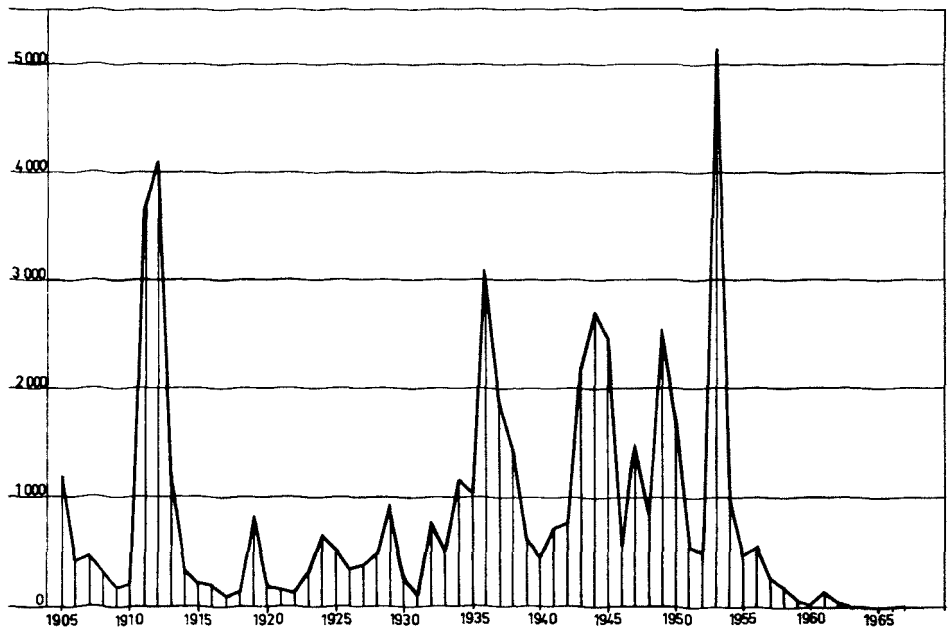
	Kikhosta	Mässling	Influensa		Kikhosta	Mässling	Influensa
1950	14 400	6 400	40 000	1962	8 000	26 000	21 000
1955	12 700	42 200	17 400	1963	4 000	4 000	64 000
1958	7 000	42 000	40 000	1964	3 000	19 000	7 000
1959	8 000	5 000	30 000	1965	5 000	30 000	58 000
1960	9 000	11 000	136 000	1966	8 000	3 000	24 000
1961	13 000	24 000	15 000	1967	3 000	8 000	21 000

Veneriska sjukdomar. Uppgifterna om dessa sjukdomar inkluderar i princip även militärpatienter, men redovisningen av dessa till länsläkarna — vilka i sin tur redovisar till medicinalstyrelsen — torde vara ofullständig. Även civila fall torde under senare år ha blivit relativt ofullständigt redovisade, sammanhängande bl a med ändrade behandlingsmetoder, i sin tur sammanhängande med tillgången på nya antibiotika.

(Forts på sidan 105)

Akut polio 1905—1967. Antal fall (med och utan förlamning) i hela riket

Acute poliomyelitis with and without paralysis

Tab. D 1. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt åren 1955—1967 (kliniska fall) (nummer enligt internationell klassifikation)

Cases of notifiable epidemic diseases (clinical cases) reported (numbering according to international classification)

Källa: Halvmånadsrapporter insända av länsläkare och med dem jämställda förste stadsläkare.

Nr i den internationella klassifikationen	Diagnosens benämning <i>Diagnoses</i>	1955	1960	1962	1963	1964	1965	1966	1967
040	Nervfeber (tyfoidfeber) <i>Typhoid fever</i>	18	14	38	19	13	5	6	18
041	Paratyfoidfeber <i>Paratyphoid fever</i>	—	—	—	—	—	67	38	51
042	Annan salmonella infektion <i>Other salmonella infections</i>	685	628	1 075	897	1 003	1 156	1 426	1 324
043	Kolera <i>Cholera</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
044	Undulantfeber <i>Brucellosis</i> ..	3	2	2	3	—	1	1	1
045	Rödsot (dysenteri) <i>Bacillary dysentery</i>	484	123	147	58	48	92	86	65
046	Amöbadyenteri <i>Amoebic dysentery</i>	—	9	12	5	5	5	5	14
050	Scharlakansfeber <i>Scarlet fever</i>	7 581	11 827	4 124	3 580	4 983	4 006	5 742	6 046
055	Difteri <i>Diphtheria</i>	4	2	1	—	—	—	—	—
057	Epidemisk hjärnhinneinflammation (meningokockmeningit) <i>Meningococcal meningitis</i>	65	64	180	138	148	229	164	106
058	Pest <i>Plague</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
059	Tularemi <i>Tularemia</i>	1	229	119	17	47	1	50	2 739
060	Spetälska <i>Leprosy</i>	—	—	—	—	—	—	11	—
062	Mjältbrand <i>Anthrax</i>	—	—	—	—	1	—	—	1
064.2	Rots <i>Glanders</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
064.4	Listerios <i>Listeriose</i>	—	5	11	6	6	3	2	—
071	Återfallsfeber <i>Relapsing fever</i>	—	—	—	1	—	—	—	—
072.0	Weillsjukdom <i>Weil's disease</i>	5	—	—	—	—	1	—	—
080.0—080.1	Akut barnförlamning (polio) (med förlamning) <i>Acute polio (paralytic)</i>	325	15	6	—	—	—	2	—
080.2	Akut barnförlamning (utan förlamning) <i>Acute polio (non paralytic)</i>	161	3	8	—	1	1	2	—
082	Sömnsjuka <i>Acute infectious encephalitis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
084	Smittkoppor <i>Smallpox</i>	—	—	—	27	—	—	—	—
091	Gula febern <i>Yellow fever</i> ..	—	—	—	—	—	—	—	—
092	Epidemisk gulsot <i>Infectious hepatitis</i>	1 038	873	709	708	987	1 236	1 463	1 294
096.2	Papegojsjuka <i>Psittacosis</i> ..	—	5	9	9	6	14	27	36
096.9	Primär meningoencefalit av infektiös typ <i>Meningoencephalitis</i>	240	427	429	430	601	627	459	1 005
100	Fläckfeber <i>Louse-borne epidemic typhus</i>	—	—	—	—	—	—	—	1
116	Malaria <i>Malaria</i>	5	10	14	11	15	13	16	17
571.0, 764.0	Elakartad gastroenterit hos barn under 2 år <i>Malignant gastro-enteritis in children under 2 years</i>	2	47	7	22	44	55	38	93
	Summa Total	10 617	14 283	6 891	5 931	7 908	7 512	9 528	12 811

¹ Importerat fall (från Sovjetunionen). *Imported case (from U.S.S.R.)* Kommentar, se sidan 101.

Tab. D 2. Vissa epidemiska sjukdomar 1875—1967. Sjukdomar och nummer enligt internationell statistisk klassifikation

Epidemic diseases 1875—1967. Numbering according to the international statistical classification

Källa: Rapporter insända av länsläkare och med dem jämställda förste stadsläkare.

År Year	040-042 Salmonella- infektioner <i>Salmonella</i> <i>infections</i>	045 Dysen- teri <i>Bacil- lary</i> <i>dysen- tery</i>	050 ¹ Schar- lakans- feber <i>Scarlet</i> <i>fever</i>	055 Difteri <i>Diph- theria</i>	057.0 Me- ningo- kock- menin- git <i>Me- ningo- coccal</i> <i>menin- gitis</i>	080 Polio <i>Polio</i> ²	År	Salmo- nella- infek- tioner	Dysen- teri	Schar- lakans- feber ¹	Difteri	Menin- gokock- menin- git	Polio ²
1875	7 153	812	4 117	2 733	37	..	1919	3 827	53	9 310	40 514	116	820
1876	5 995	405	9 684	4 043	39	..	1920	1 266	71	9 750	26 448	102	181
1877	5 002	443	16 682	4 116	30	..	1921	1 123	125	9 264	15 133	120	141
1878	8 282	587	15 655	5 492	47	..	1922	896	63	10 718	6 610	79	112
1879	5 178	245	10 060	5 801	27	..	1923	808	37	10 829	4 840	85	309
1880	6 271	1 014	8 461	7 258	21	..	1924	1 401	82	10 882	4 240	115	656
1881	4 398	814	6 195	7 732	32	..	1925	1 458	108	10 613	3 820	136	517
1882	6 288	4 211	6 066	8 020	40	..	1926	816	59	8 513	3 561	147	341
1883	5 898	512	13 661	8 581	400	..	1927	417	77	5 289	3 776	127	375
1884	6 304	357	14 327	6 901	83	..	1928	440	60	6 017	2 820	131	482
1885	4 510	179	14 443	5 386	77	..	1929	456	97	8 533	2 630	112	950
1886	6 045	694	12 900	5 025	94	..	1930	541	128	8 046	4 178	67	304
1887	4 698	254	9 698	6 284	112	..	1931	337	626	5 922	2 576	62	98
1888	3 736	139	6 084	4 798	117	..	1932	597	1 385	5 241	1 933	58	777
1889	6 866	226	6 991	4 878	196	..	1933	294	1 437	7 425	1 708	56	506
1890	4 263	175	12 975	6 848	605	..	1934	382	1 557	10 912	935	48	1 173
1891	4 010	697	8 994	5 853	227	..	1935	429	776	8 081	916	45	1 049
1892	4 194	236	9 628	6 776	102	..	1936	511	464	7 567	781	51	² 112
1893	3 949	739	12 046	10 086	111	..	1937	545	328	14 572	299	51	¹ 888
1894	3 826	327	9 818	10 196	122	..	1938	447	522	26 113	107	53	² 1 450
1895	3 547	330	7 345	8 675	96	..	1939	479	228	40 505	181	31	² 615
1896	3 438	692	7 586	8 061	165	..	1940	456	166	24 373	290	32	² 450
1897	2 751	518	6 487	8 837	118	..	1941	643	652	12 953	280	104	² 720
1898	2 351	332	5 745	11 219	89	..	1942	270	1 458	20 684	1 284	110	² 750
1899	2 698	957	9 159	20 446	283	..	1943	444	1 669	29 812	2 457	77	² 198
1900	2 200	865	9 428	21 004	255	..	1944	258	1 786	29 537	3 868	118	² 716
1901	3 573	873	11 147	21 435	167	..	1945	359	661	15 931	2 620	90	² 446
1902	1 440	277	9 180	14 993	99	..	1946	677	480	12 087	932	130	² 558
1903	1 550	292	7 081	13 933	91	..	1947	1 206	442	11 111	357	86	² 1 481
1904	1 717	395	8 312	14 994	102	..	1948	362	123	7 744	206	67	² 818
1905	2 313	303	11 473	18 996	113	1 199	1949	212	168	23 960	73	60	² 560
1906	1 823	225	8 122	15 298	82	429	1950	391	180	34 527	71	45	² 1 704
1907	1 732	112	4 918	11 460	81	467	1951	160	102	13 661	30	46	² 551
1908	1 916	321	5 750	8 856	66	316	1952	147	94	7 816	30	30	² 492
1909	1 130	94	7 617	9 602	52	172	1953	8 770	432	5 413	13	30	² 5 090
1910	1 866	136	9 614	10 460	611	186	1954	812	128	5 545	1	51	1 009
1911	1 916	113	12 000	12 027	40	3 646	1955	703	484	7 581	4	65	486
1912	1 214	57	9 043	10 294	68	4 112	1956	481	67	9 027	—	72	549
1913	1 513	72	10 228	11 927	127	1 220	1957	1 035	70	6 422	11	118	250
1914	1 940	60	10 204	12 030	70	325	1958	562	40	10 389	1	79	192
1915	1 301	68	13 086	11 471	910	214	1959	650	66	18 256	—	91	56
1916	1 495	179	10 482	12 385	557	207	1960	642	123	11 827	2	64	18
1917	1 836	576	9 490	14 674	224	99	1961	572	93	5 962	2	112	124
1918	2 941	89	7 769	27 645	118	122	1962	1 113	147	4 124	1	180	14
							1963	916	58	3 580	—	138	—
							1964	1 016	48	4 983	—	148	1
							1965	1 228	92	4 006	—	229	1
							1966	1 470	86	5 742	—	164	4
							1967	1 393	65	6 046	—	106	—

¹ Även puerperal scarlatina (stat. klass. 681). — ² Inkl. fall utan förflamning, vilka enligt uppgifter, som finnes för vart och ett av åren 1936—1953 utgjorde respektive 517, 246, 163, 70, 56, 170, 121, 258, 265, 610, 133, 416, 182, 717, 540, 212, 129 och 2 061. För åren efter 1953 hänvisas till tab. D 1. För åren före 1936 är antalet okänt.

Tab. D 3. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt månadsvis år 1967

Cases of notifiable epidemic diseases reported

Källa: Se tabell D 1

Månad Month	040 Tyfoid- feber Ty- phoid fever	041 Para- tyfoid- feber Para- typhoid fever	042 Annan salmo- nella inf. Other salmo- nella- inf.	045 Dysen- teri (rödsot) Bacil- lary dysen- tery	050 Schar- lakans- feber Scarlet fever	057.0 Meningo- kock- meningit (epid. hjärnhin- neinfl.) Meningo- coccal meningi- tis	080.0— 080.2 Akut polio Acute polio	092 Infek- tiös hepatit (hepat. epid.) Infec- tious hepa- titis	096.9 Me- ningo- ence- falit Me- ningo- ence- phalitis	Övriga epide- miska sjuk- domar Other notifi- able epid. diseases	Summa Total
Januari	1	7	42	3	753	8	—	126	37	300	1 277
Februari	2	4	38	19	525	7	—	115	29	274	1 013
Mars	—	—	34	4	463	15	—	127	24	122	789
April	2	8	38	4	384	5	—	106	24	57	628
Maj	1	2	45	1	290	10	—	109	38	33	529
Juni	—	6	56	3	246	11	—	78	40	45	485
Juli	3	2	100	5	133	10	—	80	67	313	713
Augusti	3	11	267	2	191	7	—	115	132	1 166	1 894
September	4	3	287	5	329	3	—	116	221	381	1 349
Oktober	2	5	191	3	667	9	—	126	220	151	1 374
November	—	2	88	5	1 078	10	—	94	100	38	1 415
December	—	1	138	11	987	11	—	102	73	22	1 345
Summa Total 1967 ¹	18	51	2 132 ²	65	6 046	106	—	1 294	1 005	2 902 ³	12 811

¹ Se texten kap. D angående materialet. — ² Se texten angående bacillbärare m. m. *Mainly enteritis salmonellosis*. See table in English Summary. — ³ Specificerade i tabell D 1. For specification, see table in Summary.

Tabell D 1

Epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt är enligt kungl kungörelse år 1953 (SFS 431) med ändring år 1954 (SFS 732)

och 1963 (SFS 351) samt medicinalstyrelsens cirkulär 1960 (MF 73) de i förspalten upp räknade. Vissa andra epidemiska sjukdomar anmäles summariskt, som framgår av texten ovan.

Tabell D 2

Vid bedömningen av siffrorna måste hänsyn tagas till att de diagnostiska metoderna undergått betydande förändringar under tiden från 1875. Med bakteriologins utveckling har allt större möjligheter öppnats för en specifik diagnos, som vid t ex paratyfoidfeber kommit att omfatta ett mycket stort antal bakteriearter, flertalet framkallande en annan sjukdomsbild (akuta Salmonella-gastro-enteriter) än den, som var karaktäristisk för sjukdomen under periodens tidigare skede. Den väsentliga effekten

av diagnostikens utveckling torde på denna punkt ha blivit en ökning av antalet rapporterade fall. För barnförlamning infördes anmälningsplikt först år 1905. Siffrorna för denna sjukdom påverkas av att fall utan förlamningar till en början anmäldes i mindre omfattning än senare.

I difteri har sedan 1894 även strypsjuka inkluderats i de till medicinalstyrelsen inkomna rapporterna. Före nämnda år redovisades strypsjuka särskilt. För att uppnå bättre jämförbarhet har denna sjukdom tillagts difterin även för perioden 1875—1893.

Tab. D 4. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt, länsvis år 1967

Cases of notifiable epidemic diseases reported during the year in each county (county borough)

Källa: Se tabell D 1 (se även denna publikation årg. 1951, sidan 41).

Län, vissa städer Counties, county boroughs	040 Tyfoïd- feber Ty- phoid fever	041 Para- tyfoïd- feber Para- typhoid fever	042 Annan salmo- nella inf. Other salmo- nella- inf.	045 Dysen- teri (rödsot) Bacil- lary dysen- tery	050 Schar- lakans- feber Scarlet fever	057.0 Meningo- kock- meningit (epid. hjärnhin- neinfl.) Meningo- coccal meningi- titis	080.0— 080.2 Akut polio Acute polio	092 Infek- tiös hepatit (hepat. epid.) Infec- tious hepa- titis	096.9 Men- ingo- ence- falit Men- ingo- ence- phalitis	Övriga epide- miska sjuk- domar Other notifi- able epid. diseases	Summa Total
Stockholms stad ..	4	13	203	19	350	8	—	326	131	138	1 092
Stockholms län ...	1	3	104	2	767	11	—	150	110	234	1 182
Uppsala län	—	—	37	—	174	—	—	37	1	211	260
Södermanlands län	—	1	106	4	163	4	—	40	59	418	395
Östergötlands län ..	1	2	111	—	289	3	—	50	60	52	518
Jönköpings län ...	—	—	31	—	267	3	—	38	64	621	424
Kronobergs län ...	1	—	14	1	91	—	—	17	59	71	184
Kalmar läns n:a ...	—	—	16	1	62	1	—	9	1	—	90
Kalmar läns s:a ...	—	2	21	2	139	—	—	8	6	—	178
Gotlands län	—	1	22	—	19	2	—	9	24	—	77
Blekinge län	—	—	24	1	86	2	—	9	57	82	181
Kristianstads län..	—	4	41	5	221	5	—	19	36	91	332
Malmö stad	—	1	83	1	129	4	—	37	39	1030	324
Malmöhus län i övr.	1	12	64	12	285	2	—	48	42	115	471
Hallands län	—	—	23	1	118	1	—	14	45	121	203
Göteborgs stad ...	6	—	135	1	220	4	—	159	49	138	582
Göteb. o. B. l. i övr.	—	4	29	1	45	9	—	54	30	146	178
Älvsborgs län	3	1	32	—	378	10	—	38	27	151	490
Skaraborgs »	—	1	11	1	358	6	—	30	25	1612	444
Värmlands »	—	1	37	2	96	5	—	13	4	175	163
Örebro »	—	—	19	2	397	—	—	33	7	1814	472
Västmanlands »	—	1	16	1	224	9	—	24	49	192	326
Kopparbergs »	1	2	29	6	60	4	—	28	9	2028	167
Gävleborgs »	—	—	40	—	334	4	—	33	3	2198	512
Västernorrlands »	—	1	17	1	360	3	—	25	12	22152	571
Jämtlands »	—	—	12	1	83	1	—	17	19	23596	729
Västerbottens »	—	—	22	—	218	3	—	7	17	24413	680
Norrbottnens »	—	1	25	—	113	2	—	22	20	251403	1 586
Hela riket Total	18	51	1 324	65	6 046	106	—	1 294	1 005	2 902	12 811

¹ 14 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 8 fall av tularemi, 7 fall av malaria, 9 fall av amöbadyenteri. — ² 2 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 23 fall av tularemi, 4 fall av malaria, 5 fall av psittakos. — ³ 2 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 9 fall av tularemi. — ⁴ 11 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 6 fall av tularemi, 1 fall av psittakos. — ⁵ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 fall av psittakos. — ⁶ 15 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 2 fall av tularemi, 1 fall av malaria, 1 fall av amöbadyenteri, 1 fall av psittakos, 1 fall av undulantfeber. — ⁷ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år. — ⁸ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 fall av amöbadyenteri. — ⁹ 1 fall av tularemi. — ¹⁰ 26 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 fall av tularemi, 1 fall av malaria, 1 fall av amöbadyenteri, 1 fall av psittakos. — ¹¹ 1 fall av tularemi, 4 fall av psittakos. — ¹² 1 fall av malaria. — ¹³ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 2 fall av tularemi, 5 fall av psittakos. — ¹⁴ 2 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 4 fall av psittakos. — ¹⁵ 1 fall av tularemi. — ¹⁶ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 fall av malaria, 2 fall av amöbadyenteri, 8 fall av psittakos. — ¹⁷ 4 fall av tularemi, 1 fall av psittakos. — ¹⁸ 6 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 4 fall av tularemi, 4 fall av psittakos. — ¹⁹ 1 fall av tularemi, 1 fall av malaria. — ²⁰ 2 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 26 fall av tularemi. — ²¹ 97 fall av tularemi, 1 fall av malaria. — ²² 152 fall av tularemi. — ²³ 595 fall av tularemi, 1 fall av mjältbrand. — ²⁴ 7 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 404 fall av tularemi, 1 fall av psittakos, 1 fall av fläckfeber. — ²⁵ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 402 fall av tularemi.

Tab. D 5. Fall av venerisk sjukdom år 1967 fördelade dels efter bostadsort, dels efter smittningsort

Cases of venereal diseases according to domicile and place of infection

Källa: Länsläkarnas årsberättelser.

Län, vissa städer Counties, county boroughs	Ärvt syfilis Congenital syphilis		Förvärvat syfilis Acquired syphilis			Gonorré Gonorrhoea			Ulcus molle Chancroid			Summa Total	På 1 000 av folk- mängden Per 1 000 in- habitants
	M. M.	Kv. F.	M. M.	Kv. F.	Summa Total	M. M.	Kv. F.	Summa Total	M. M.	Kv. F.	S:a Total		
Bostadsort Patients' domicile													
Stockholms stad	2	—	53	41	94	3 375	2 536	5 911	1	—	1	6 008	7,8
Stockholms län	1	1	16	12	28	1 539	1 171	2 710	—	—	—	2 740	4,2
Uppsala »	—	—	3	2	5	408	427	835	—	—	—	840	4,4
Södermanlands »	—	—	1	—	1	363	289	652	—	—	—	653	2,7
Östergötlands »	—	—	5	1	6	592	495	1 087	—	—	—	1 093	3,0
Jönköpings »	—	—	4	1	5	351	247	598	—	—	—	603	2,0
Kronobergs »	—	—	2	1	3	137	76	213	—	—	—	216	1,3
Kalmar »	—	—	3	—	3	248	137	385	—	—	—	388	1,6
Gotlands »	—	—	1	—	1	90	46	136	—	—	—	137	2,5
Blekinge »	—	—	3	2	5	160	84	244	2	—	2	251	1,7
Kristianstads »	—	—	4	4	8	222	219	441	—	—	—	449	1,7
Malmö stad	—	—	15	6	21	761	600	1 361	—	—	—	1 382	5,4
Malmöhus län i övr.	—	—	18	6	24	571	378	949	—	—	—	973	2,2
Hallands län	—	—	3	1	4	189	115	304	—	—	—	308	1,7
Göteborgs stad	—	—	48	15	63	1 614	1 071	2 685	—	—	—	2 748	6,2
Göteb. o. Boh. län i övr. .	—	—	4	2	6	271	175	446	—	—	—	452	1,9
Älvsborgs län	—	—	5	2	7	478	368	846	—	—	—	853	2,2
Skaraborgs »	—	—	3	—	3	271	180	451	—	—	—	454	1,8
Värmlands »	—	—	2	2	4	282	185	467	2	—	2	473	1,7
Örebro »	—	—	6	7	13	415	343	758	—	—	—	771	2,8
Västmanlands »	—	—	1	3	4	466	353	819	—	—	—	823	3,2
Kopparbergs »	—	—	1	2	3	473	350	823	—	—	—	826	2,9
Gävleborgs »	—	—	6	4	10	541	437	978	—	—	—	988	3,3
Västernorrlands »	—	—	—	2	2	399	252	651	—	—	—	653	2,4
Jämtlands »	—	—	1	2	3	198	140	338	—	—	—	341	2,6
Västerbottens »	—	—	1	—	1	168	141	309	—	—	—	310	1,3
Norrbottnens »	—	—	4	3	7	394	183	577	—	—	—	584	2,2
Summa Total 1967	3	1	213	121	334	14 976	10 998	25 974	5	—	5	26 317	3,3

Smittningsort för ovanstående fall Place of infection

Städer utom landsting	2	—	66	46	112	5 617	4 439	10 056	1	—	1	10 171	..
Sverige i övrigt	1	—	38	47	85	6 997	5 985	12 982	3	—	3	13 071	..
Danmark	—	—	4	3	7	347	46	393	—	—	—	400	..
Finland	—	1	2	1	3	124	41	165	—	—	—	169	..
Norge	—	—	2	1	3	168	20	188	—	—	—	191	..
Övriga utlandet	—	—	88	10	98	1 406	261	1 667	1	—	1	1 766	..
Okänd ort	—	—	15	11	26	291	232	523	—	—	—	549	..
Summa Total 1966	—	5	299	130	429	14 542	10 460	25 002	5	—	5	25 441	3,2
» » 1965	4	3	328	156	484	14 393	9 707	24 100	10	1	11	24 602	3,2
» » 1964	1	1	353	142	495	14 018	8 918	22 936	10	—	10	23 443	3,0
» » 1963	1	2	214	98	312	12 886	8 251	21 137	11	—	11	21 463	2,8
» » 1962	—	2	173	73	246	13 484	8 106	21 590	10	—	10	21 848	2,9
» » 1961	1	—	95	25	119	12 421	7 291	17 912	12	—	12	19 844	2,6
» » 1960	1	—	66	23	89	11 501	6 972	18 473	6	—	6	18 569	2,5
» » 1959	2	1	69	26	95	9 568	5 853	15 421	14	—	14	15 533	2,1
» » 1958	2	1	55	20	75	8 289	4 749	13 038	10	—	10	13 126	1,8
» » 1955	6	3	105	63	168	9 027	4 825	13 852	16	—	16	14 045	1,9
» » 1950	8	12	358	250	608	7 005	3 207	10 212	40	3	43	10 883	1,5

Tab. D 6. Gonorré 1950—1967

Gonorrhoea

Källa: Länsläkarnas årsberättelser.

	Rapporterade fall Reported cases						Fall per 100 000 invånare Cases per 100 000 inhabitants						
	Ålder, år Age, years					Summa Total	Ålder, år Age, years					Summa Total	
	0—9	10—14	15—19	20—24	25— ¹		0—9	10—14	15—19	20—24	25— ¹		
Män Male													
1950.....	7	5	872	2 353	3 768	7 005	..	2,2	411,5	1 009,4	170,1	200,4	
1952.....	5	6	1 220	3 292	5 329	9 852	..	2,5	576,4	1 456,7	237,0	277,6	
1953.....	6	8	1 027	3 001	5 219	9 261	..	3,1	478,0	1 357,7	230,5	259,2	
1954.....	3	31	1 147	2 930	4 792	8 903	..	11,3	519,5	1 348,0	210,4	247,7	
1955.....	—	6	1 142	2 989	4 890	9 027	..	2,1	502,2	1 387,3	213,4	249,4	
1956.....	1	3	1 234	2 881	4 794	8 913	..	1,0	528,2	1 335,5	207,8	244,4	
1957.....	1	4	1 163	2 766	4 194	8 128	..	1,2	478,1	1 270,8	180,8	221,2	
1958.....	—	6	1 333	2 880	4 070	8 289	..	1,8	517,3	1 300,5	174,6	224,1	
1959.....	1	6	1 859	3 422	4 280	9 568	..	1,8	676,8	1 507,5	182,9	257,3	
1960.....	2	16	2 441	4 348	4 694	11 501	..	5,0	832,3	1 868,4	200,1	308,0	
1961.....	—	21	3 091	4 550	4 759	12 421	..	6,8	992,8	1 901,9	202,2	331,1	
1962.....	1	14	3 414	5 231	4 824	13 484	..	4,8	1 044,4	2 052,8	203,6	356,6	
1963.....	3	11	3 237	5 286	4 349	12 886	..	3,8	986,1	1 938,1	182,9	338,7	
1964.....	4	14	3 572	5 745	4 683	14 018	..	5,0	1 105,0	1 963,0	195,5	365,1	
1965.....	2	10	3 099	6 228	5 054	14 393	..	3,6	980,4	1 968,4	209,3	370,7	
1966.....	1	10	2 810	6 327	5 394	14 542	..	3,6	919,4	1 893,6	221,5	371,0	
1967.....	3	9	2 675	5 26	5 763	14 976	..	3,3	902,5	1 918,9	234,7	379,9	
Kvinnor Female													
1950.....	15	8	759	959	1 466	3 207	..	3,7	368,0	415,8	64,2	91,1	
1952.....	20	17	1 337	1 528	2 209	5 111	..	7,3	648,9	675,8	95,1	142,9	
1953.....	16	26	1 122	1 554	2 073	4 791	..	10,6	537,6	698,6	88,7	133,1	
1954.....	13	48	1 299	1 395	2 059	4 814	..	18,3	605,6	639,5	87,6	133,0	
1955.....	8	31	1 316	1 413	2 057	4 825	..	11,1	595,7	656,3	87,0	132,4	
1956.....	11	34	1 382	1 419	2 051	4 897	..	11,5	609,5	662,9	86,1	133,5	
1957.....	5	52	1 409	1 311	1 825	4 602	..	16,9	598,2	610,3	76,2	124,6	
1958.....	6	94	1 655	1 294	1 700	4 749	..	30,2	664,7	594,4	70,6	127,8	
1959.....	8	94	2 530	1 459	1 762	5 853	..	30,4	956,6	655,7	72,9	156,7	
1960.....	15	134	3 317	1 675	1 831	6 972	..	44,4	1 178,8	736,4	75,5	185,9	
1961.....	12	198	3 565	1 747	1 769	7 291	..	67,7	1 194,4	748,2	72,7	193,4	
1962.....	9	179	4 185	1 946	1 787	8 106	..	64,3	1 334,5	781,7	72,9	213,3	
1963.....	6	187	4 428	2 022	1 608	8 251	..	69,1	1 409,8	771,2	65,2	215,9	
1964.....	13	215	4 734	2 204	1 752	8 918	..	81,6	1 523,8	786,2	70,6	231,3	
1965.....	10	181	4 618	2 866	2 032	9 707	..	69,4	1 526,9	959,7	81,3	249,5	
1966.....	10	137	4 587	3 355	2 371	10 460	..	52,7	1 567,4	1 064,4	94,2	266,6	
1967.....	6	152	4 410	3 831	2 599	10 998	..	58,6	1 554,8	1 185,1	102,4	278,4	
Båda könen Both sexes													
1950.....	22	13	1 631	3 312	5 234	10 212	..	2,9	390,1	714,2	116,3	145,6	
1952.....	25	23	2 557	4 820	7 538	14 963	..	4,8	612,2	1 066,1	164,9	210,0	
1953.....	22	34	2 149	4 555	7 292	14 052	..	6,8	507,4	1 025,2	158,5	195,9	
1954.....	16	79	2 446	4 325	6 851	13 717	..	14,8	562,0	993,1	148,0	190,2	
1955.....	8	37	2 458	4 402	6 947	13 852	..	6,5	548,3	1 021,9	149,1	190,7	
1956.....	12	37	2 616	4 300	6 845	13 810	..	6,1	568,2	1 000,5	146,0	188,8	
1957.....	6	56	2 572	4 077	6 019	12 730	..	8,9	537,1	942,7	127,6	172,8	
1958.....	6	100	2 988	4 174	5 770	13 038	..	15,7	589,7	950,4	121,8	175,8	
1959.....	9	100	4 389	4 881	6 042	15 421	..	15,8	814,0	1 085,9	127,0	206,9	
1960.....	17	150	5 758	6 023	6 525	18 473	..	24,2	1 002,0	1 308,9	136,7	246,8	
1961.....	12	219	6 656	6 297	6 528	19 712	..	36,5	1 091,5	1 332,1	136,3	262,1	
1962.....	10	193	7 599	7 177	6 611	21 590	..	33,8	1 186,4	1 424,7	137,1	284,8	
1963.....	9	198	7 665	7 308	5 957	21 137	..	35,6	1 193,3	1 366,2	123,0	277,1	
1964.....	17	229	8 306	7 949	6 435	22 936	..	42,2	1 310,2	1 387,3	132,0	298,1	
1965.....	12	191	7 717	9 094	7 086	24 100	..	35,6	1 247,6	1 478,6	144,2	310,1	
1966.....	11	147	7 397	9 682	7 765	25 002	..	27,4	1 236,4	1 491,1	156,8	318,8	
1967.....	9	161	7 085	10 357	8 362	25 974	..	30,2	1 221,5	1 561,3	167,4	329,1	

¹ Inkl. »okänd ålder». Incl. unknown age.

Tab. D 7. Fall av venerisk sjukdom år 1967 efter ålder och kön

Cases of venereal diseases by age and sex

Källa: Länsläkarnas årsberättelser.

Sjukdom Disease	Summa Total	Den smittades ålder Age of the infected										okänd ålder un- known age	
		under 1 år under 1 year	1—9 år years	10—14 år years	15—19 år years	20—24 år years	25—29 år years	30—39 år years	40—49 år years	50—59 år years	60 år och däröver 60 years and more		
Syfilis ¹													
{M. M.	216	1	—	—	24	59	48	54	22	6	2	—	
{Kv. F.	122	—	—	—	23	41	26	21	3	4	3	1	
Summa Total	338	1	—	—	47	100	74	75	25	10	5	1	
Gonorrhé													
{M. M.	14 976	1	2	9	2 675	6 526	3 041	1 871	587	166	35	63	
{Kv. F.	10 998	—	6	152	4 410	3 831	1 305	817	305	102	12	58	
Summa Total	25 974	1	8	161	7 085	10 357	4 346	2 688	892	268	47	121	
Ulcus molle													
{M. M.	5	—	—	—	2	2	—	—	1	—	—	—	
{Kv. F.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa Total	5	—	—	—	2	2	—	—	1	—	—	—	

¹ Häri ingår samtliga fall av syfilis, såväl medfödd som förvärvad. *Congenital and acquired*

(Forts från sidan 98)

Trots detta torde den föreliggande statistiken i stort sett ge en riktig bild åtminstone av utvecklingstendenserna i tiden och förhållandet mellan olika åldrar och kön.

Sålunda står det utom tvivel, att gonorrhén stigit från 1950 i minst den grad som anges av den officiella serien. Denna sjukdom hade år 1944 drygt 20 000 fall. Därefter sjönk frekvensen t o m år 1949 (9 700 fall) men steg sedan återigen, som framgår av tabell D 6. Gonorrhén hade sitt hittills största antal 1967, 25 974 fall. Räknat även på 100 000 av invånarantalet blir 1967 års tal det hittills största.

Frekvensen av rapporterade fall syfilis visar en stegring från 1958, då antalet var 75, till 495 fall 1964 varefter en årlig nedgång har noterats. År 1965 rapporterades 491 fall, år 1966 434 fall och 1967 338 fall.

Tuberkulos. Uppgifter om tuberkulosens utbredning finns i tabell D 9, som utgör en sammanställning av tabeller som Svenska Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar publicerat.

Tab. D 8. Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar 1946—1967. Antal vid länsundersökningarna undersökta personer och gjorda fynd.

Massradiofluorography of the National Board of Health concerning civilians (except in mental hospitals etc)

Källa: Rapport från medicinalstyrelsens skärmbildscentral

Län, städer Counties, county boroughs	1946—1955		1956—1965		1966			1967		
	Undersökta personer Individuals examined	Pågående el. ej säkert läkta fall % ¹	Undersökta personer Individuals examined	Pågående el. ej säkert läkta fall % ¹	Undersökta personer Individuals examined	Pågående el. ej säkert läkta fall	Procent av de undersökta	Undersökta personer	Pågående el. ej säkert läkta fall	Procent av de undersökta
Stockholms stad	521 941	3,1	502 950	2,2	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	491 686	2,7	270 144	0,8	—	—	—	—	—	—
Uppsala län	96 541	2,1	25 615	2,7	—	—	—	—	—	—
Södermanlands län	346 223	2,2	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrköpings stad	61 380	3,7	65 928	1,8	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län i övr.	205 509	2,8	225 482	1,0	—	—	—	—	—	—
Jönköpings län	259 668	2,9	278 487	0,8	29 646	154	0,5	—	—	—
Kronobergs län	129 419	2,6	117 930	0,8	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	180 227	3,3	183 763	1,5	—	—	—	34 240	206	0,6
Gotlands län	—	—	43 271	2,5	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	102 154	4,6	101 550	1,8	—	—	—	—	—	—
Kristianstads län	—	—	195 077	0,7	3 867	33	0,9	—	—	—
Malmöhus län	53 592	2,6	251 199	0,7	—	—	—	—	—	—
Hallands län	125 090	3,2	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	259 847	3,8	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus län i övrigt	150 661	4,0	—	—	—	—	—	22 824	284	1,2
Älvsborgs län	273 539	3,9	236 281	0,7	16 901	128	0,8	—	—	—
Skaraborgs län	183 984	2,9	178 376	0,9	—	—	—	—	—	—
Värmlands län	246 703	2,0	158 055	0,8	42 915	261	0,6	1 324	4	0,3
Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västmanlands län	164 043	2,1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	206 570	3,4	215 573	1,4	—	—	—	—	—	—
Gävleborgs län	252 015	3,0	191 798	1,6	72 014	663	0,9	37 099	367	1,0
Västernorrlands län	221 886	4,4	50 472	1,5	92 123	1 081	1,2	48 644	479	1,0
Jämtlands län	—	—	106 392	1,4	—	—	—	—	—	—
Västerbottens län	81 535	2,7	82 297	2,5	—	—	—	—	—	—
Norrbottens län	6 402	2,5	172 553	2,4	—	—	—	—	—	—
Summa Total	4 620 615	3,1	3 653 193	1,3	257 466	2 320	0,9	144 131	1 340	0,9

¹ Inklusive påträffade fall som redan var under dispensärkontroll. Active or not definitely healed in per cent of examined. Including some cases already under control by TB dispensary.

Tabell D 8

Här redovisas omfattningen av och några resultat från medicinalstyrelsens hittills utförda skärmbildsundersökningar av civila personer. Bland de år 1967 undersökta hade man i genomsnitt funnit tuberkulösa sjukdomstecken hos 0,9 %. Såsom framgår av en för tidigare år företagen specialundersökning torde emellertid flertalet av dessa fall vara kända förut och bragta under kontroll. Vidare gör man vid skärmbildsundersökningen fynd, som vid den följande kliniska utredningen icke visar sig vara aktiv tuberkulos. Det sistnämnda förklarar varför det antal personer, som upptages i dispensärregistret (se tabell D 9) motsvarar ett lägre tal, eller 0,3 % av folkmängden. Härvid har liksom vid skärmbildsundersökningarna endast medtagits personer om minst 10 års ålder.

Ser man på procentandelen gjorda fynd av pågående eller ej säkert läkta fall av tuberkulos i de olika länen och under de olika perioderna, observerar man en del oregelbundenheter, som icke kan förklaras utan en ingående analys av undersökningsmetoderna, de undersökta åldersammansättning, lokala tillhörighet m m. Att de tre genomsnitt 3,1, 1,3 och 0,9 % för de senaste två åren (se nedersta raden) antyder en reell nedgång torde likväl vara utom tvivel. Däremot bör man icke utan vidare föreställa sig, att dessa tal korrekt tecknar nedgångens storlek. Sannolikt överdrives nedgången, därför att man under den första perioden — då undersökningarna nyligen startats — torde varit mera benägen att rapportera observationer som positiva fynd än senare.

Specifisering av gjorda fynd vid 1967 års skärmbildsundersökningar:

	Länsunder- sökningarna	Lasarett för psykiatrisk vård	Företag/ Skolor	Försvars- makten
Antal undersökningar.....	144 131	12 565	35 649	90 128
Därav				
Negativa	128 661	10 685	32 584	1..
Tbc, läkt.....	1 008	81	179	45
Tbc, ej säkert läkt	1 337	163	311	76
Tbc, pågående (aktiv)	3	1	3	5
Övriga lungförändringar	1 066	168	208	249
Hjärt-, kärlfynd	207	20	30	15
Övriga extra pulmonärt	253	27	22	9
Anomali, deformitet	20	—	1	3
Ej säkert patologiskt	345	36	54	81
Betydelselösa fynd	11 205	1 378	2 256	1..
Personen olämplig för skärmbild ...	26	6	1	1

¹ Antal negativa och betydelselösa fynd var tillsammans 89 644.

Tab. D 9. Tuberkulossjukligheten och -dödligheten år 1967 *Tuberculosis morbidity and mortality*

Källa: Centraldispensärernas årsberättelser (bearbetade inom Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar), utom beträffande avlidna, vilka citerats ur publikationen »Dödsorsaker» (SOS) av statistiska centralbyrån.

Län, städer <i>Counties, county boroughs</i>	Tbc-fall kvarstående i centraldispensärregister den 31/12 <i>Persons with TB registered at Central dispensaries</i>					Nyupptäckta tbc-fall införda i centraldispensärregister <i>New findings of TB entered into registers of Central dispensaries</i>					Avlidna i tbc (alla slag) enligt statistiska centralbyråns material <i>Deaths from TB (all forms)</i>	
	Hela antalet <i>All cases</i>	På 1 000 inv. <i>Per 1 000 inh.</i>	Därav lungtbc <i>TB of the lungs</i>		Hela antalet <i>All cases</i>	På 1 000 inv. <i>Per 1 000 inh.</i>	Därav lungtbc <i>TB of the lungs</i>					
			Hela antalet <i>All cases</i>	Öppen tbc <i>Contagious</i>			Hela antalet <i>All cases</i>	Öppen tbc <i>Contagious</i>				
									Antal <i>Number</i>	På 1 000 inv. <i>Per 1 000 inh.</i>		
Stockholms stad	3 651	4,7	3 356	394	0,5	408	0,5	352	200	0,3	66	0,09
Stockholms län	2 449	3,8	2 129	55	0,1	158	0,3	130	34	0,1	19	0,03
Uppsala län	389	2,1	340	23	0,1	63	0,3	52	19	0,1	8	0,04
Södermanlands län	924	3,8	784	40	0,2	32	0,1	22	6	0,0	6	0,02
Östergötlands län	1 404	3,8	1 226	46	0,1	72	0,2	55	13	0,0	17	0,05
Jönköpings län	605	2,0	478	43	0,1	42	0,1	31	10	0,0	9	0,03
Kronobergs län	727	4,4	635	51	0,3	28	0,2	17	9	0,1	15	0,09
Kalmar län	1 157	4,9	1 021	46	0,2	51	0,2	39	4	0,0	9	0,04
Gotlands län	343	6,4	290	19	0,4	28	0,5	21	11	0,2	1	0,02
Blekinge län	405	2,7	337	34	0,2	33	0,2	24	13	0,1	7	0,05
Kristianstads län	1 387	5,2	1 242	44	0,2	29	0,1	21	11	0,0	4	0,02
Malmö stad	1 127	4,4	954	13	0,1	94	0,4	70	5	0,0	24	0,03
Malmöhus län i övr.	1 523	3,5	1 325	72	0,3	56	0,1	35	16	0,1		
Hallands län	567	3,1	458	22	0,1	54	0,3	39	6	0,0	2	0,01
Göteborgs stad	1 816	4,1	1 525	75	0,2	140	0,3	105	59	0,2	26	0,04
Göteb. o. Bohus l. i övr.	1 012	4,3	825	45	0,2	90	0,4	71	26	0,1		
Älvsborgs län	914	2,3	790	54	0,1	73	0,2	52	26	0,1	16	0,04
Skaraborgs län	459	1,8	373	4	0,0	47	0,2	30	14	0,1	7	0,03
Värmlands län	1 163	4,1	1 005	20	0,1	133	0,5	113	18	0,1	13	0,05
Örebro län	585	2,1	501	45	0,2	70	0,3	60	21	0,1	12	0,04
Västmanlands län	793	3,1	642	57	0,2	82	0,3	67	12	0,1	12	0,05
Kopparbergs län	972	3,5	814	46	0,2	98	0,4	67	27	0,1	12	0,04
Gävleborgs län	746	2,5	620	34	0,1	111	0,4	84	17	0,1	11	0,04
Västernorrlands län	1 854	6,7	1 539	91	0,3	120	0,4	96	41	0,2	21	0,08
Jämtlands län	449	3,5	325	8	0,1	47	0,4	27	23	0,2	7	0,05
Västerbottens län	1 531	6,5	1 231	40	0,2	95	0,4	49	16	0,1	13	0,06
Norrbottnens län	1 960	7,5	1 497	64	0,3	145	0,6	94	31	0,1	15	0,06
Summa Total 1967	30 912	3,9	26 262	1 485	0,2	2 399	0,3	1 823	688	0,1	352	0,05
» » 1966	33 659	4,3	28 556	1 635	0,2	2 548	0,3	1 916	781	0,1	337	0,04
» » 1965	36 153	4,7	30 339	1 904	0,3	2 847	0,4	2 136	840	0,1	355	0,05
» » 1960	53 981	7,2	45 015	3 171	0,4	4 194	0,6	2 887	1 026	0,1	598	0,08
» » 1950	82 542	11,8	59 320	7 905	1,1	10 550	1,5	6 588	1 655	0,2	1 553	0,22

Tabell D 9

Antalet i centraldispensärernas register kvarstående fall av tuberkulos och av nyupptäckta fall återspeglar sjukdomens utbredning resp insjukningsrisken. Att fastställa, om en tuberkulos är »öppen», dvs i smittsamt stadium kan i

många fall vara vanskligt, varför uppgifterna härom är mindre säkra än övriga. Vad angår den geografiska variationen, måste man dessutom räkna med att det kan finnas lokala olikheter i den intensitet, varmed man uppsparar och anmäler tuberkulosfall.

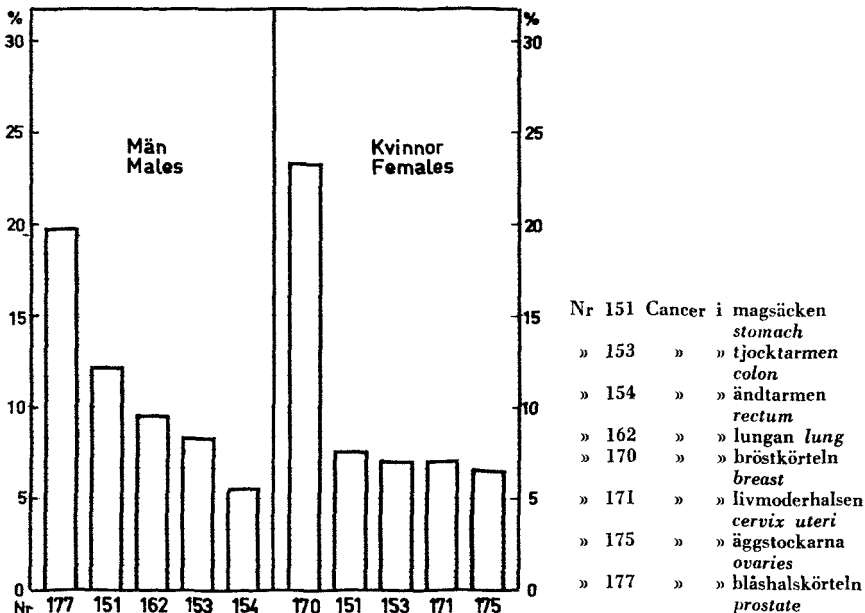
c. Maligna tumörer 1964 enligt anmälningar till cancerregistret

Från och med år 1958 registreras nyupptäckta cancerfall i Sverige vid det till medicinalstyrelsen knutna cancerregistret. Uppgiftsskyldighet föreligger för läkare vid sjukhus beträffande patienter inom såväl slutna som öppna vård samt för patologer, cytologer och rättsmedicinare. De senare anmäler av dem på biopsi-, utstryks- eller obduktionsmaterial satta diagnoser, oavsett att fallen även anmäles från klinik. Endast ett fåtal fall torde falla utanför rapporteringen. De tumörformer, som anmäls till registret är förutom klart maligna processer samtliga intrakraniella tumörer samt svulster med endokrin aktivitet. Undantagna från anmälan är således de flesta benigna tumörer.

Förutom persondata angående patienten, såsom födelsedatum, kön, hemort och civilstånd innehåller en canceranmälan en detaljerad diagnos med uppgift om huruvida denna grundats på klinisk eller patologisk-anatomisk undersökning etc. I anmälan finnes dessutom uppgifter som möjliggör ytterligare efterforskningar, såsom namnet på sjukhuset där den sjuke vårdats, dennes journalnummer och inskrivningsdatum. Uppgifterna stansas på hålkort, som sedermera konverteras till magnetisk tape. Kodsättningen av tumörernas läge och histologiska utseende sker i enlighet med en av WHO utarbetad rekommendation till cancerregister.

(Forts på sidan 111)

De fem vanligaste cancerformerna i % av samtliga cancerfall
Five most common sites of cancer in per cent of all cases

Tab. D 10. Antal nya cancerfall diagnosticerade 1964 fördelade efter primärtumörens läge

No. of new cases of cancer diagnosed in 1964 by primary site. (Cancer registry)

Källa: Medicinalstyrelsens cancerregister.

Statistisk klassifikation Statistical classification		Primärt läge Primary site	Antal fall No. of cases			Fall per 1 milj. inv. Per 1 million inh.	
A-listan A-list	Detaljnummer Detailed list		Samtliga Total	Män M	Kvinnor F	Män M	Kvinnor F
A 44	140—48	Malign tumör i munhåla och svalg <i>Malignant neoplasm of oral cavity and pharynx</i>	548	384	164	100	43
A 45	150	Malign tumör i matstrupen <i>Malignant neoplasm of oesophagus</i>	247	152	95	40	25
A 46	151	Malign tumör i magsäcken <i>Malignant neoplasm of stomach</i>	2 344	1 427	917	373	239
A 47	152, 153	Malign tumör i tarmen utom ändtarmen <i>Malignant neoplasm of intestine except rectum</i>	1 889	968	921	253	240
A 48	154	Malign tumör i ändtarmen <i>Malignant neoplasm of rectum</i>	1 130	640	490	167	128
A 49	161	Malign tumör i struphuvudet <i>Malignant neoplasm of larynx</i>	115	108	7	28	2
A 50	162, 163	Malign tumör i luftstrupe, luft rör, lunga och lunsäck, icke angiven som metastatisk <i>Malignant neoplasm of trachea, and of bronchus and lung not specified as secondary</i>	1 416	1 138	278	298	72
A 51	170	Malign tumör i bröstkörteln <i>Malignant neoplasm of breast</i>	2 964	22	2 942	6	767
A 52	171	Malign tumör i livmoderhalsen <i>Malignant neoplasm of cervix uteri</i>	868	—	868	—	226
A 53	172—174	Malign tumör i annan el. ospec. del av livmodern <i>Malignant neoplasm of other and unspecified parts of uterus</i>	845	—	845	—	220
A 54	177	Malign tumör i prostata <i>Malignant neoplasm of prostate</i>	2 341	2 341	—	612	—
A 55	190, 191	Malign tumör i huden <i>Malignant neoplasm of skin</i>	828	489	339	128	88
A 56	196, 197	Malign tumör i ben och bindväv <i>Malignant neoplasm of bone and connective tissue</i>	242	140	102	37	27
—	193	Tumör i hjärnan och övriga nervsystemet <i>Neoplasm of brain and other parts of nervous system</i>	951	455	496	119	129
A 58	204	Leukemi <i>Leukaemia and aleukaemia</i>	872	483	389	126	101
A 59	200—203, 205	Malign tumör primär i lymfatisk och blodbildande vävnad <i>Lymphosarcoma and other neoplasms of lymphatic and haematopoietic system</i>	1 036	579	457	151	119
—	155, 157, 158, 160, 164, 175, 176, 178—181, 192, 194, 195	Övriga maligna tumörer <i>Other malignant neoplasms</i>	4 893	2 194	2 699	574	703
—	156, 159, 199	Maligna tumörer med otillräckligt specificerat läge <i>Malignant neoplasms of unspecified site</i>	660	285	375	75	98
Summa Total			24 189	11 805	12 384	3 088	3 227

Tab. D 11. Antal nya cancerfall diagnosticerade 1964 fördelade efter primärtumörens läge och patientens hemort

*No. of new cases of cancer diagnosed in 1964 by primary site and domicile.
(Cancer registry)*

Källa: Medicinalstyrelsens cancerregister.

Statistisk klassifikation Statistical classification		Samtliga fall Total	Hemort Domicile						
A-listan A-list	Detaljnummer Detailed list		Stockholm	Göteborg	Malmö	S:a storsstäder Total big towns	Övriga städer Other towns	Samtliga städer All towns	Landsbygd Rural areas
A 44	140—148.....	548	67	34	32	133	161	294	254
A 45	150.....	247	49	18	11	78	82	160	87
A 46	151.....	2 344	235	142	74	451	754	1 205	1 139
A 47	152, 153.....	1 889	261	141	85	487	670	1 157	732
A 48	154.....	1 130	142	68	46	256	360	616	514
A 49	161.....	115	22	10	4	36	50	86	29
A 50	162, 163.....	1 416	332	86	94	512	487	999	417
A 51	170.....	2 964	445	173	108	726	1 092	1 818	1 146
A 52	171.....	868	172	53	32	257	339	596	272
A 53	172—174.....	845	109	52	24	185	337	522	323
A 54	177.....	2 341	256	147	155	558	688	1 246	1 095
A 55	190, 191.....	828	109	43	48	200	267	467	361
A 56	196, 197.....	242	30	11	9	50	77	127	115
—	193.....	951	145	64	46	255	307	562	389
A 58	204.....	872	106	49	34	189	287	476	396
A 59	200—203, 205... 155, 157, 158, 160, 164, 175, 176, 178—181, 192, 194, 195 156, 159, 199...	1 036 4 893 660	122 730 64	33 338 25	41 223 7	196 1 291 96	354 1 640 251	550 2 931 347	486 1 962 313
	S:a Total 1964	24 189	3 396	1 487	1 073	5 956	8 203	14 159	10 030
	» » 1963	22 587	3 187	1 386	1 078	5 651	7 556	13 207	9 380
	» » 1962	22 199	3 117	1 463	1 007	5 587	7 269	12 856	9 343
	» » 1961	20 670	3 006	1 280	859	5 145	6 677	11 822	8 848
	» » 1960	20 006	2 827	1 267	869	4 963	6 529	11 492	8 514

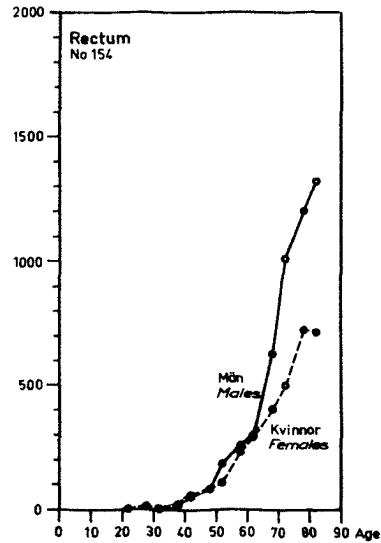
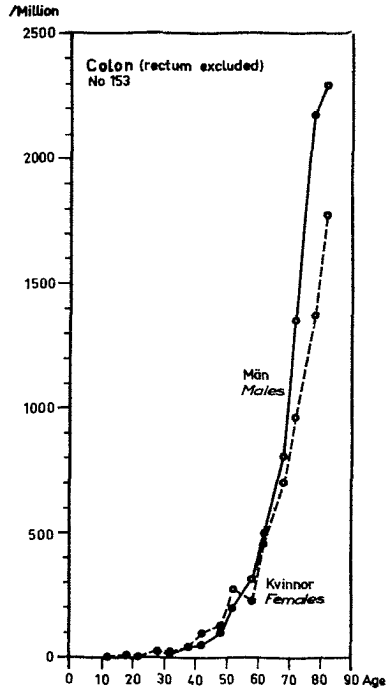
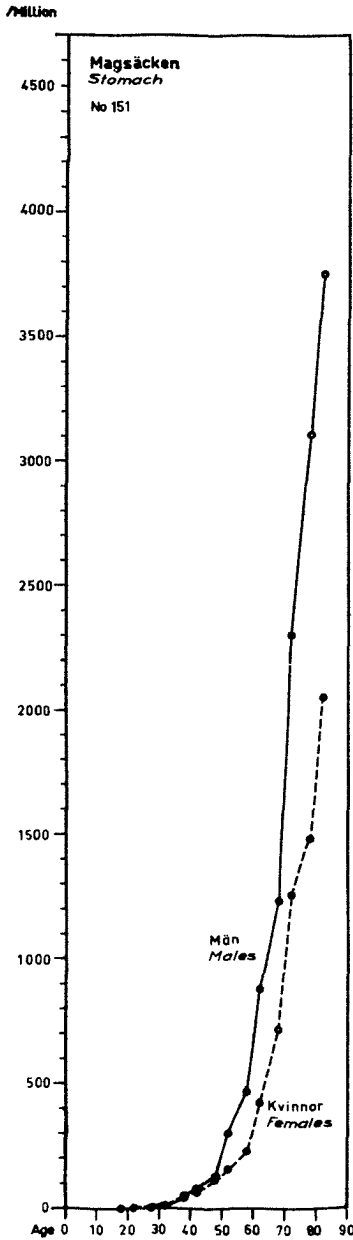
(Forts från sidan 109)

Cancerregistrets huvuduppgift är att producera en tillförlitlig morbiditetsstatistik för cancer och besläktade sjukdomar. Registret kan även tjäna som underlag för forskning, då i registreringen ingår en specifikation av tumörernas lokalisation och morfologiska typ med uppgifter för varje fall om sjukhus, journalnummer etc.

Den sjunde årsredogörelsen från registret avser verksamhetsåret 1964. Den är avfattad på engelska under titeln »Cancer Incidence in Sweden 1964», National Board of Health. Då den ej ingår i serien Sveriges officiella statistik vill medicinalstyrelsen lämna en kort sammanfattning i föreliggande publikation.

Antal fall bland 1 miljon män resp. kvinnor i olika åldrar av cancer i magsäck, grov- och änd-tarm år 1964

Age-specific incidence rates per 1 million: stomach, colon and rectum

Tabell D 10 visar hur samtliga anmälda fall (24 189) fördelar sig på män, kvinnor och grupper av diagnoser. Diagrammet på sid 109 visar de vanligaste tumörformerna för respektive kön och det på sid 112 åldersfördelningen av de insjuknade i vissa av dem.

Inom de flesta tumörformerna föreligger en övervikt för stadsbefolkningen, oftast mest markerad i de tre största städerna, Stockholm, Göteborg och Malmö. Som exempel på detta förhållande kan anföras lungcancern. För denna tumörform var antalet fall av manligt kön i hela landet 292 per 1 miljon invånare. Motsvarande siffra för enbart Stockholm var 707, för de tre stora städerna sammanslagna 585, för övriga städer i landet 319 och för landsbygden 164. Beträffande lungcancern förelåg även en klar övervikt för män (könskvoten män/kvinnor för hela landet 4,2—1). Dessa uppgifter rörande lungcancers frekvens i Sverige överensstämmer i stort sett med motsvarande erfarenheter från andra länder.

d. Karies hos sjuåringar

Tab. D 12. Aktuell kariesprocent för permanenta tänder hos i folktandvården undersökta sjuåriga skolbarn 1941—1967

Teeth with untreated caries in per cent of total number of permanent teeth in seven year old children

Källa: Kalenderårsrapporter från tandvårdsinspektörerna.

Landstingsområde, städer	1941	1943	1945	1950	1955	1960	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Stockholms stad	—	—	—	—	24,1	23,4	22,0	21,0	20,6	20,3	19,8	19,5
Stockholms län	27,5	23,1	20,9	25,3	24,0	23,7	21,8	23,0	19,6	19,0	19,4	18,0
Uppsala län	—	26,4	16,2	19,0	21,2	19,9	16,4	17,5	17,6	16,1	16,7	15,6
Södermanlands län	22,7	19,1	16,1	14,7	19,9	16,1	15,9	17,2	15,8	16,3	14,9	16,4
Norrköpings stad	—	—	—	—	28,3	26,6	25,3	28,8	26,4	29,0	25,3	—
Östergötlands län i övr.	37,9	35,6	35,5	34,3	34,1	29,4	25,8	24,3	20,7	21,0	21,6	23,2
Jönköpings län	33,3	20,6	22,0	28,5	29,0	27,7	27,0	25,1	23,3	23,3	22,3	21,0
Kronobergs län	29,8	26,6	25,4	34,5	31,5	23,9	28,2	26,0	25,4	25,9	26,2	28,3
Kalmar läns norra	24,9	12,7	25,5	19,6	19,8	16,6	24,0	19,1	14,5	16,1	13,2	20,2
Kalmar läns södra	—	36,6	29,4	26,0	30,7	26,1	28,2	27,7	24,2	21,6	21,5	20,9
Gotlands län	—	—	16,7	25,7	21,3	34,5	33,3	34,4	47,3	29,9	35,0	24,0
Blekinge län	—	20,2	13,9	29,9	35,3	36,2	36,1	35,4	33,8	32,4	30,4	32,4
Kristianstads län	27,7	28,3	25,3	32,0	29,8	30,8	26,4	26,1	24,0	24,3	23,9	22,1
Malmö stad	—	—	—	..	36,9	36,9	34,1	31,8	31,1	30,0	29,5	28,8
Hälsingborgs stad	—	—	—	35,8	40,0	34,1	31,9	—	—	—	—	—
Malmö, län i övr.	22,7	28,2	30,5	29,0	32,6	31,1	29,6	29,2	27,8	27,0	24,6	22,3
Hallands län	51,3	31,9	26,6	33,2	34,9	29,4	28,8	28,8	24,4	20,5	18,8	18,5
Göteborgs stad	—	—	—	33,7	30,4	34,8	30,9	27,5	26,5	24,9	23,8	21,0
Göteb. o. Boh. l. i övr.	28,4	26,3	27,8	31,7	30,7	27,2	27,2	25,8	27,2	23,0	22,3	22,6
Älvsborgs län	31,5	30,2	27,2	35,5	35,9	30,4	25,1	24,2	26,1	25,6	22,9	22,4
Skaraborgs län	30,7	37,0	32,8	31,3	22,2	21,5	18,6	20,3	22,4	22,3	21,5	21,6
Värmlands län	38,6	35,3	33,6	33,1	33,8	31,7	32,8	31,6	29,8	26,0	30,0	25,6
Örebro län	33,9	28,0	25,6	37,4	34,8	30,6	31,8	28,6	24,2	26,7	23,5	23,7
Västmanlands län	15,8	13,6	15,9	17,8	21,5	25,9	23,3	24,5	22,1	21,7	21,0	18,8
Kopparbergs län	—	—	—	23,0	20,8	20,2	18,4	19,7	18,9	15,2	15,3	15,5
Gävle stad	20,8	19,1	19,4	31,7	25,7	21,5	24,3	—	—	—	—	—
Gävle, län i övr.	16,0	26,8	24,6	24,2	21,5	19,7	19,3	21,7	21,6	21,8	22,2	18,3
Västernorrlands län ...	—	—	..	31,7	27,6	26,0	25,3	23,3	21,0	22,2	20,9	18,7
Jämtlands län	—	39,3	34,7	32,1	28,1	24,6	28,5	25,4	27,0	21,4	21,3	20,9
Västerbottens län	33,2	27,3	27,3	27,2	21,2	22,6	25,3	26,9	24,2	25,6	22,8	21,3
Norrbottnens län	44,3	19,7	28,1	29,0	32,0	30,3	28,1	30,2	29,2	24,8	24,2	19,4
Hela riket (medeltal) ..	29,1	24,3	24,1	29,3	28,3	27,1	25,7	25,3	23,9	22,9	22,1	21,0

Tabell D 12

Med aktuell kariesprocent menas antalet permanenta tänder angripna av karies men ej behandlade satta i relation till hela antalet frambrutna, permanenta tänder.

Före 1949 räknades som sjuåringar barnen i folkskolans första klass, men fr o m nämnda år har man gått direkt efter åldern.

Procenttalens växlingar från år till år inom

samma län kan tänkas delvis sammanhänga med brister i det statistiska materialet.

Det är troligt, att nedgången i riksmedel-talet efter 1950 delvis men icke helt sammanhängar med den alltmer ökade värden av sexåringarnas tänder (jfr 1954 års årgång av denna publikation).

Den aktuella kariesprocenten för sexåringar var vart och ett av åren 1960—1967 resp 22,7, 23,4, 23,8, 22,8, 22,1, 21,6, 21,5 och 20,8.

e. Förlossningar

Definitionen på *levande född* har fr o m 1960 ändrats till överensstämmelse med den internationella, av WHO rekommenderade (MF 1959: 83). Tidigare räknades endast andning som tecken på liv. Nu skall även hänsyn tagas till andra tecken, såsom hjärtslag, pulsationer i navelsträngen och tydliga, spontana rörelser av skelettmuskulaturen. Jämför fotnoter till tabell D 13.

Fr o m år 1952 har definitionen på begreppet fullgånget nyfödd ändrats till överensstämmelse med internationell konvention. Tidigare räknades barn, som var minst 47 cm långt eller vägde minst 2 700 g som fullgånget, varvid längden vid skiljaktigt utslag fick avgöra. Nu går gränsen så, att den som väger mer än 2 500 g räknas som fullgånget. Efter denna ändring väntas man att finna en minskad frekvens ofullgångna nyfödda enligt årsberättelserna, men så är icke fallet. Tvärt om inträffade på det hela taget en höjning efter 1951. Förklaringen härtill synes ligga i att man tidigare huvudsakligen gått efter längden vid barnens klassificering och att längd- och viktnormerna icke helt motsvarade varandra. (Se denna publikation årgång 1952). En specificerad fördelning av ofullgångnas vikter ges i tabell D 15.

Ett sammandrag av sjukvårdsorganens rapporter om förlösta mödrar och födda barn återges i tabell D 13.

Av kommentar till tabell D 13 framgår vidare, att 10 mödrar avlidit i samband med förlossningen, vilket gör 8 dödsfall på 100 000. En översikt av motsvarande tal för varje år 1947—1959 lämnades i årgång 1959 av denna publikation.

Tab. D 13. Förlossningar och födda barn år 1967 fördelade efter sjukvårdsområde och vårdform
Deliveries and newborn according to region and type of care

Källa: Sjukhusens och länsläkarnas årsberättelser.

Sjukvårdsområden och vårdform <i>Counties, county boroughs and type of care</i>	Antal barnaföderskor <i>No. of mothers</i>	Antal födda barn ¹ <i>No. of newborn children</i>								
		Hela antalet <i>Total</i>	Levande födda ² <i>Live births</i>				Dödfödda <i>Stillbirths</i>			Summa födda <i>Total No. of newborn</i>
			Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature³</i>	Avlidna ⁴ <i>Deceased</i>		Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature³</i>	Döda före intagningen <i>Dead before admission</i>	
				Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature</i>		Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature</i>		
Stockholms stad och län										
Sluten vård	20 358	20 425	867	150	95	159	100	81	56	20 584
Öppen vård, staden	13	13	—	—	—	2	1	1	—	15
» » , länet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala län ..	4 345	4 375	184	41	29	37	22	28	17	4 412
Öppen »	2	2	1	—	—	—	—	—	—	2
Södermanlands län	3 884	3 883	149	46	29	47	24	31	16	3 930
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	5 564	5 550	249	40	28	66	41	41	26	5 616
Öppen »	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Jönköpings län	4 763	4 744	178	42	22	56	28	32	21	4 800
Öppen »	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Kronobergs län	2 583	2 578	122	21	16	27	14	14	9	2 605
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar läns norra	1 129	1 125	54	12	10	9	5	7	5	1 134
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar läns södra	2 179	2 181	107	28	21	28	11	17	8	2 209
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gotlands län .	832	836	49	9	8	4	1	4	1	840
Öppen »	12	12	—	2	—	—	—	—	—	12
Blekinge län .	2 338	2 343	127	23	17	19	10	10	4	2 362
Öppen »	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kristianstads län	4 283	4 271	186	32	21	44	25	27	18	4 315
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad ..	3 679	3 739	204	31	24	36	23	21	16	3 775
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus län .	6 439	6 439	279	47	34	70	40	43	23	6 509
i övr.	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Hallands län .	2 807	2 804	102	15	12	26	13	16	8	2 830
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	6 847	6 907	302	59	38	64	42	37	26	6 971
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Barn = levande födda och sådana dödfödda, som avlidit efter 28:e havandeskapsveckan (eller vid ovisshet om tiden mäter minst 35 cm i längd). *Child = all liveborn and stillborn, after 28th week of gestation.*

² Levande född = nyfödd, som andats eller givit annat livstecken. *Foetus who has breathed or shown other evidence of life (= international definition).*

³ Fostrets vikt högst 2 500 g. *Weight of foetus 2 500 g or less.*

⁴ Beträffande på anstalt födda inom 7 dagar från födelsen och beträffande övriga 10 dagar. *Within 7 days from delivery (10 days as regards children not born in maternity institution).*

Öppen vård = utom förlossningsanstalt under barnmorskas vård. *Not in maternity institution but under the care of a midwife.*

Sjukvårdsområden och vårdform Counties, county boroughs and type of care	Antal barnafödelskor No. of mothers	Antal födda barn ¹ No. of newborn children									
		Hela antalet Total	Levande födda ² Live births				Dödfödda Stillbirths				Summa födda Total No. of newborn
			Hela antalet Total	Ofullgångna Premature ³	Avlidna ⁴ Deceased		Hela antalet Total	Ofullgångna Premature ³	Döda före intagningen Dead before admission		
					Hela antalet Total	Ofullgångna Premature			Hela antalet Total	Ofullgångna Premature	
Göteborgs o. Sluten vård	4 319	4 314	176	31	23	34	13	19	7	4 348	
Bohusl. i övr. Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Älvsborgs län . Sluten »	5 642	5 641	262	46	40	51	37	32	26	5 692	
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Skaraborgs län Sluten »	3 843	3 844	167	42	30	41	20	30	15	3 885	
Öppen »	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	
Värmlands län Sluten »	4 237	4 227	164	48	31	44	25	26	16	4 271	
Öppen »	3	3	1	—	—	—	—	—	—	3	
Örebro län ... Sluten »	3 826	3 817	168	26	16	44	23	29	15	3 861	
Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Västmanlands Sluten »	4 315	4 352	193	39	27	31	18	24	14	4 383	
län ..... Öppen »	10	11	2	—	—	—	—	—	—	11	
Kopparbergs Sluten »	4 044	4 073	149	38	25	33	14	23	10	4 106	
län ..... Öppen »	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	
Gävleborgs län Sluten »	4 221	4 248	166	25	14	35	20	26	18	4 283	
Öppen »	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	
Västernorrlands län .. Sluten »	3 873	3 889	140	21	15	40	23	22	15	3 929	
Öppen »	10	10	—	—	—	—	—	—	—	10	
Jämtlands län Sluten »	1 645	1 660	75	7	5	12	6	9	5	1 672	
Öppen »	15	14	1	—	—	1	—	1	1	15	
Västerbottens Sluten »	3 593	3 599	155	46	33	24	16	17	14	3 623	
län ..... Öppen »	8	6	—	—	—	2	—	—	—	8	
Norrbottnens Sluten »	4 293	4 274	251	38	28	54	27	23	11	4 328	
län ..... Öppen »	6	6	1	—	—	—	—	—	—	6	
Summa sluten vård	119 881	120 138	5 225	1 003	691	1 135	641	689	420	121 273	
» öppen vård	90	88	6	2	—	5	1	2	1	93	
Totalsumma	119 971	120 226	5 231	1 005	691	1 140	642	691	421	121 366	

Tabell D 13

Tabellen omfattar förlossningar på anstalt (sluten vård) och utom anstalt, när barnmorska biträdd (öppen vård). Icke redovisat är det lilla antal förlossningar, som skett utom anstalt och utan biträde av barnmorska. Dessutom saknas redovisning av antalet förlossningar från några mindre förlossningshem. Som jämförelse med totalsummorna för barnafödelskor och födda barn meddelas, att statistiska centralbyrån,

som erhåller sina uppgifter genom folkbokföringens organ, samma år redovisade 121 397 barnafödelskor samt 121 360 levande födda och 1 157 dödfödda eller tillhoppa 122 517 födda barn. Tidigare år har uppgifter om fall då modern avlidit under barnsängstiden lämnats i tabellen. Dessa sammanfaller nära med dem som avlidit av förlossningskomplikationer enligt statistiska centralbyråns statistik över dödsorsaker. Detta antal var år 1967 10.

Tab. D 14. Förlossningar på anstalt år 1967 fördelade efter barnafödorskans ålder, civilstånd och bördens ordningsnummer. Relativtal per 100 000 barnafödorskor

Births per 100 000 according to marital status, age and birth order (g = married; og = not married)

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Börd- nummer Birth order No.	Under 20 år		20—24 år		25—29 år		30—34 år		35—39 år		40 år och däröver		Summa
	g	og	g	og	g	og	g	og	g	og	g	og	
1	3 287	5 527	15 817	4 273	9 932	781	2 438	214	785	87	214	17	43 372
2	725	333	10 785	875	12 491	328	5 648	151	1 846	46	370	25	33 623
3	66	11	2 059	119	4 885	167	4 376	100	2 026	81	520	13	14 423
4	1	—	284	33	1 275	66	1 760	49	1 280	54	439	17	5 258
5	—	—	37	4	323	25	653	30	594	20	272	12	1 970
6	—	—	5	3	86	5	198	11	233	9	148	8	706
7 och högre	—	—	3	—	32	—	136	8	222	12	223	12	648
Summa	4 079	5 871	28 990	5 307	29 024	1 372	15 209	563	6 986	309	2 186	104	100 000

Tabell D 14

Talen visar hur många kvinnor per 100 000 barnafödorskor som förlösts första, andra, tredje osv gången under redovisningsåret. Endast anmälningspliktiga bördor har därvid räknats, dvs levande födda och dödfödda, som avlidit efter 28:e havandeskapsveckan (eller vid oviss-
het om tiden mäter minst 35 cm i längd). Om barn fötts inom eller utom äktenskap har ingen betydelse för ordningsnumret i detta fall. Bland ogifta har inräknats änkor och fränskilda.

Ett sammandrag för 1952 (det första år för vilket uppgifter föreligger), 1966 och 1967 följer från de sjukhus, som lämnat uppgifter om bördens ordningsnummer.

Det kan nämnas, att statistiska centralbyrån i publikationen Befolkningsförändringar, SOS, redovisar födda barn fördelade efter moderns födelseår och civilstånd samt barnets ordningsnummer.

	År 1952	1966	1967
Antal bördor med uppgift Cases with information on birth order	96 433	83 772	75 624
Därav i % bördnummer: Thereof (% birth No.:			
1	39,7	43,9	43,4
2	31,1	32,4	33,6
3	15,9	14,7	14,4
4	7,1	5,5	5,2
5	3,1	2,0	2,0
6	1,4	0,8	0,7
7 eller högre.....	1,7	0,7	0,7
Summa Total	100,0	100,0	100,0

Tab. D 15. Antal födda barn år 1967 med fördelning på viktklasser

Newborn according to weight

Källa: Se tab. D 15.

Viktclass Weight	Levande födda Live births		Dödfödda Stillbirths		Summa födda Total No. of newborn
	Hela antalet Total	Därav avlidna inom 7 dagar efter förloss- ningen ¹	Hela antalet Total	Därav döda före intag- ningen ²	
1. Över 2 500 g	74 584	201	351	184	74 935
2. 2 001—2 500 g	2 250	82	114	77	2 364
3. 1 501—2 000 g	754	118	121	83	875
4. 1 001—1 500 g	294	132	130	80	424
5. Högst 1 000 g	148	137	75	40	223
Summa Total	78 030	670	791	464	78 821

¹ Deceased within 7 days from delivery. — ² Dead before admission.

Tabell D 15

Tabellen omfattar barn födda på anstalt (sluten vård). Av de 121 273 födda barnen (enligt tabell D 13) har uppgift om viktklasser lämnats för 78 821.

Tabell D 16

Uppgifterna om verkställda aborter hänför sig före 1959 till rapporter som inkommit till medicinalstyrelsen under resp år, men 1959 infördes den ändringen beträffande operationer med medicinalstyrelsens tillstånd, att talen gäller verkställda aborter av de under redovisningsåret bifallna ansökningarna, vare sig de verkställdes under året eller senare.

För dödsfall i samband med abort gäller följande serie, i vilken dödsfall vid kombinerad abort-steriliseringoperation anges separat. (Promilletalen anger i sistnämnda fall relationen till antalet abort-steriliseringoperationer.)

Dödsfall vid abortoperation

Deaths connected with operation for abortion

År Year	Antal No.	‰	Därav vid samtidig sterilisering Thereof cases com- bined with sterilization	
			Antal No.	‰
1950	7	1,19	5	3,39
1955	5	1,10	2	1,74
1959	3	0,98	1	0,97
1960	1	0,36	1	1,04
1961	—	—	—	—
1962	2	0,62	1	1,09
1963	3	0,85	1	1,13
1964	1	0,21	—	—
1965	4	0,64	—	—
1966	1	0,14	1	1,15
1967	—	—	—	—

f. Legala aborter, steriliseringar, kastreringar

Abort enligt lagen om avbrytande av havandeskap den 17 juni 1938 (nr 318) med ändring den 17 maj 1946 och 5 juni 1963 kan erhållas efter tillstånd antingen av medicinalstyrelsen eller, då fråga icke är om abort på eugeniska indikationer eller icke är om ökad risk för fosterskada eller icke gäller rättsinkapabla kvinnor, av två läkare (på s k tvåläkarutlåtande). Med rättsinkapabel menas i detta fall, att kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet anses sakna förmåga att själv lämna giltigt samtycke till ingreppet. Dessutom kan avbrytande av havandeskap i vissa fall ske utan sådant tillstånd, om tiden icke medger dess inhämtande (s k nödfall). Lagändringen år 1946 innebar, att förutsättningarna för avbrytande av havandeskap i viss mån utökades, samtidigt som medicinalstyrelsen erhöll större befogenhet att lämna tillstånd. Lagändringen år 1963 innebar att abort enligt denna lag även må erhållas när med skäl kan antagas att det väntade barnet på grund av skada under fosterstadiet kommer att lida av svårartad sjukdom eller lyte. Denna indikation har år 1967 tillämpats i 60 fall, varav 59 på grund av uppgift från modern om rubeolaexposition.

Eugeniska indikationer gäller fall, då abort beviljats emedan det väntade barnet befarats komma att lida av kroppslig eller psykisk sjukdom, psykisk efterblivenhet eller missbildning. De medicinska eller socialmedicinska indikationerna avser ofta fall då kvinnan på grund av sjukdom eller svaghet icke ansetts böra föda barnet eller då dess framförande och uppfostran förutsetts komma att bli henne övermäktigt. De sjukdomar det här är fråga om är i regel depressioner eller andra psykiska rubbningar, men även kroppssjukdomar förekommer. Den humanitära indikationen tillämpas vanligen då fråga är om brottsligt hävdande, dvs att kvinnan vid graviditetens början ej fyllt 15 år (44 fall 1967, varav 24 fall sedermera uppnått 15 års ålder vid ansökningstillfället) eller att hon utsatts för våldtäkt (2 fall 1967).

Ansökan om abort kan inges av kvinnan själv eller — då hon är rättsinkapabel — av den som har vårdnaden om henne.

Det statistiska material, som här redovisas, består av uppgifter om (1) antalet ansökningar till medicinalstyrelsen om abort, (2) antalet bifallna sådana ansökningar och (3) antalet av dem som verkställdes, vidare av uppgifter om aborter som verkställdes på (4) tvåläkarutlåtande och (5) vid nödfall. Se tabell D 16. Antalet *ansökningar* om abort, som ställts till *medicinalstyrelsen* vissa år framgår av följande tablå, vari även de bifallna anges.

År Year	1950	1955	1960	1964	1965	1966	1967
Antal ansökningar <i>Applications for abortion to the National Board of Health</i>	6 351	5 694	4 085	5 469	6 669	6 499	7 365
Därav bifallna <i>Thereof granted, No.</i>	5 149	4 060	2 552	4 314	5 745	5 782	6 747
Bifallna <i>Granted</i> %	81	71	62	79	86	89	92

(Forts på sidan 123)

Tab. D 16. Legala aborter 1967

Abortions induced for medical or legal indications

Källa: Till medicinalstyrelsen under redovisningsåret inkomna abortansökningar och motsvarande operationsrapporter; under året inkomna rapporter om operationer på tvåläkarutlåtande.

	Antal ansökningar No. of applications	Därav beviljade på <i>Granted by the National Board of Health</i>						Summa Total	Därav verkställda Number operated
		Eugenisk indikation <i>Eugenic indication</i>	Medicinsk o. socialmedicinsk indikation <i>Medical and socio-medical indication</i>			Risk för foster-skada <i>Risk of fetal injury</i>	Humanitär indikation <i>Humanitary indication</i>		
			Sjukdom <i>Disease</i>	Svaghet <i>Weakness</i>	Förutsedd svaghet <i>Anticipated weakness</i>				
Ansökningar till medicinalstyrelsen <i>Applications to the National Board of Health</i>	7 365	6	376	4 032	2 227	60	46	6 747	6 388
Gifta <i>Married</i>	3 666	5	217	2 318	854	31	1	3 426	3 218
Förut gifta <i>Widowed or divorced</i>	544	—	32	326	153	—	—	511	490
Ogifta <i>Single</i>	3 155	1	127	1 388	1 220	29	45	2 810	2 680
Alder Age									
—14 år	24	—	—	1	2	—	21	24	24
15—19 »	1 607	1	42	659	698	20	23	1 443	1 380
20—24 »	1 730	—	82	816	603	15	1	1 517	1 423
25—29 »	1 257	1	70	676	384	13	1	1 145	1 096
30—34 »	1 140	1	76	707	267	10	—	1 061	1 008
35—39 »	992	1	75	695	178	2	—	951	907
40—44 »	554	2	29	430	86	—	—	547	502
45— »	61	—	2	48	9	—	—	59	48
Antal föregående förlossningar (exkl. aborter) <i>Number of earlier deliveries</i>									
0	2 436	1	108	990	942	34	46	2 121	2 019
1	1 198	—	73	566	433	8	—	1 080	1 027
2	1 458	1	93	838	406	13	—	1 351	1 261
3	1 152	2	63	762	260	4	—	1 091	1 035
4	636	1	25	473	120	1	—	620	584
5	260	—	7	210	42	—	—	259	245
6	126	—	3	110	13	—	—	126	122
7	58	1	4	47	6	—	—	58	56
8	24	—	—	20	4	—	—	24	23
9 o. fler	17	—	—	16	1	—	—	17	16
Verkställda aborter No. operated		6	1 208	5 498	2 854	59	78		9 703
Efter av medicinalstyrelsen beviljade ansökningar <i>Granted by the National Board of Health</i> ..		6	357	3 826	2 094	59	46		6 388
Efter tillstånd av två läkare <i>With authorization of two physicians</i> ..		.	851	1 672	760	.	32		3 315
Nödfall <i>Emergency</i>		—	—	—	—	—	—		—

Kommentar, se sidan 119.

Tab. D 17. Legala steriliseringar år 1967

Sterilizations

Källa: Av medicinalstyrelsen under redovisningsåret beviljade ansökningar och motsvarande operationsrapporter; under året inkomna rapporter om operationer på tvåläkarintyg.

	Antal ansökningar	Därav beviljade på <i>Granted by the National Board of Health</i>						Summa Total	Därav verkställda <i>Operated</i>	
		Eugenisk indikation <i>Eugenic indication</i>		Social indikation <i>Social indication</i>		Medicinsk indikation, kvinnor <i>Medical indication, females</i>	Som villkor för abort <i>As condition for abortion</i>		Hela antalet <i>Total</i>	Män <i>Males</i>
		M <i>M</i>	Kv <i>F</i>	M <i>M</i>	Kv <i>F</i>					
Ansökningar till medicinalstyrelsen <i>Applications granted by the National Board of Health</i>	1 738	—	1	5	47	1 612	—	1 665	1 366	4
Gifta <i>Married</i>	1 469	—	—	2	16	1 397	—	1 415	1 165	1
Förut gifta <i>Widowed or divorced</i>	148	—	—	—	2	138	—	140	113	—
Ogifta <i>Single</i>	121	—	1	3	29	77	—	110	88	3
Ålder <i>Age</i>										
—14 år	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—
15—19 »	14	—	1	—	8	3	—	12	9	—
20—24 »	45	—	—	2	11	22	—	35	30	2
25—29 »	187	—	—	1	9	156	—	166	124	1
30—34 »	458	—	—	—	10	425	—	435	354	—
35—39 »	597	—	—	—	6	579	—	585	497	—
40—44 »	404	—	—	2	2	396	—	400	334	1
45— »	32	—	—	—	—	31	—	31	17	—
Antal genomgångna förlossningar <i>No. of earlier deliveries</i>										
0	64	.	1	.	23	32	—	56	48	.
1	100	.	—	.	7	85	—	92	66	.
2	263	.	—	.	8	236	—	244	199	.
3	408	.	—	.	1	389	—	390	319	.
4	396	.	—	.	2	379	—	381	319	.
5	236	.	—	.	2	229	—	231	200	.
6	140	.	—	.	1	139	—	140	116	.
7	68	.	—	.	3	65	—	68	54	.
8	30	.	—	.	—	30	—	30	24	.
9 o. fler	28	.	—	.	—	28	—	28	17	.
Verkställda steriliseringar <i>Performed sterilizations</i>	—	—	1	4	38	1 465	—	.	1 508	4
Beviljade av medicinalstyrelsen <i>Granted by the National Board of Health</i>	—	—	1	4	38	1 323	—	.	1 366	4
Efter tillstånd av två läkare <i>With authorization of two physicians</i> .	—	—	—	—	—	142	—	.	142	—
Nödfall <i>Emergency</i>	—	—	—	—	—	—	—	.	—	—

(Forts från sidan 120)

Avbrytande av havandeskap på annan grund än sjukdom eller kroppsfel hos kvinnan må ej företagas efter havandeskapets tjugonde vecka. Medicinalstyrelsen må dock när synnerliga skäl är därtill medgiva ingreppets utförande jämväl där- efter intill utgången av tjugofjärde veckan (lag av den 17 maj 1946). I 261 fall har medicinalstyrelsen lämnat sådant medgivande.

För 359 av de 6 747 kvinnor, som av medicinalstyrelsen år 1967 beviljats legal abort har sådan ej ägt rum med följande motiveringar: Sökanden har fullföljt graviditeten i 148 fall; spontanabort i 127 fall; verkställt i utlandet 3 fall; ej gravid i 17 fall; okänd anledning i 64 fall.

Det är vanligt att ansökan om abort åtföljs av ansökan om sterilisering. År 1967 uppgick antalet dubbelansökningar till 1 205. Av dessa beviljades i 1 137 fall både abort- och steriliseringsansökan, i 55 fall enbart abort, i 10 fall enbart sterilisering och i 3 fall avslogs både abort- och steriliseringsansökan. Medicinalstyrelsen kan ställa sterilisering av kvinnan som villkor för abort, i fall där eugenisk indikation föreligger. Denna procedur har emellertid icke tillämpats sedan år 1964.

Steriliseringar. Förhållandena på hithörande område regleras genom lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering. Liksom i fråga om aborter kan ingreppet utföras antingen efter tillstånd av medicinalstyrelsen eller, i vissa fall, på utlåtande av två läkare och dessutom i s k nödfall av en läkare. Ansökan om sterilisering kan inges av vederbörande själv eller — om denne är rättsinkapabel — av den som har vårdnaden om honom eller henne. Sterilisering kan föreskrivas av medicinalstyrelsen utan särskild ansökan, då den ställs som villkor för abort och i samband med dispens för äktenskap, där endera eller bägge makarna lider av ärftlig, psykisk rubbning.

	1950	1955	1960	1963	1965	1966	1967
Antal ansökningar till medicinalstyrelsen om sterilisering <i>Applications for sterilization to National Board of Health</i>	2 168	1 848	2 065	2 031	1 731	1 685	1 738
Därav bifallna <i>Granted</i>	2 015	1 668	1 895	1 827	1 616	1 578	1 665
Bifallna <i>Granted</i> %	93	90	92	90	93	94	96

De beviljade ansökningarna fördelade sig på kön och indikationer m m som framgår av tabell D 17. Där anges också hela antalet verkställda steriliseringar.

Kastreringar. Förhållandena på hithörande område regleras genom lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastrering. Ingreppet kan verkställas antingen med tillstånd av medicinalstyrelsen eller, i vissa fall, på utlåtande av två läkare.

Under år 1967 inkom till medicinalstyrelsen 7 ansökningar om kastrering, av vilka 6 bifölls och 1 avslogs. Antalet under år 1967 inkomna berättelser om verkställda kastreringar var 4, av vilka 1 på tvåläkarintyg. Tre avsåg män.

Här följer en sammanställning av under senare år av medicinalstyrelsen beviljade kastreringar med uppgift om indikationen.

År	1960	1961	1962	1963	1965	1966	1967
Indikation:							
Kriminalpolitisk	10	1	3	2	1	2	1
Humanitär	2	4	—	4	5	3	1
Kriminalpolitisk + humanitär	1	3	3	1	3	2	4
Summa	13	8	6	7	9	7	6

g. Psykiska sjukdomar

Befintliga patienter, vårdformer. I genomsnitt per dag befann sig under år 1967 omkring 30 400 patienter på sjukhus för psykiatrisk vård (tabell A 14) därav 58 % på landstingens lasarett för psykiatrisk vård, 18 % på de tre storstädernas och 24 % på sjukhem. I dessa tal har försöksutskrivna icke medräknats. Psykiatriska kliniker på lasarett för både somatisk och psykiatrisk vård är ej medräknade.

I bilaga 2 lämnas också en översikt av det befintliga (= på sjukhus inskrivna) klientelet vid slutet av år 1967 enligt sjukhusens årsberättelser.

I tabell D 19 ges en översikt av patienter och vårdplatser på mentalsjukhus och sjukhem i medeltal per dag årligen 1945—1967.

Samtliga psykiatriska kliniker, även de som ingår i lasarett för somatisk vård, insänder från den 1 januari 1962 till medicinalstyrelsen individuella uppgifter om utskrivna patienter. Fr o m 1967 ingår även barnpsykiatriska kliniker. Därvid användes de liggarkort, som sjukhusen har skyldighet att föra. Dessutom göres vid varje årsskifte en inventering av patientbeståndet.

Liggarkort upplägges för varje patient och vårdtillfälle och innehåller uppgifter om diagnoser, födelsetid, kön, allmän försäkringskassa, in- och utskrivningsdata m m (dock icke patients namn).

Med de samlade inhämtade uppgifterna avser medicinalstyrelsen att få till stånd en förbättrad statistik för mentalsjukvården. För redovisningen av diagnoserna har använts WHO's internationella klassifikation i något förenklat skick. Statistiken bygger i huvudsak på vårdtillfällen och icke på personer. Om en och samma patient vårdas t ex fyra gånger under ett år, blir han också redovisad fyra gånger. Som utskriven patient betraktas jämväl försöksutskrivna.

Medicinalstyrelsen bearbetar uppgifterna med hjälp av automatisk databehandling. De sammanställningar som framställs visar t ex frekvensen av olika diagnoser, vårdtidens längd, åldrar och kön m m inom olika geografiska områden. Den första publikationen av resultaten utkommer från tryckeriet i början av år 1968 under rubriken »Sluten psykiatrisk lasarettsvård 1962—1964».

En sammanfattning av huvuddiagnoserna för utskrivna patienter (vårdtillfällen) ges i tabell D 18. För utskrivna anges även förstagångsfallen, dvs sådana patienter,

som utskrivits efter första intagningen på psykiatrisk klinik i sitt liv. Förstagångsfallen är intressanta bl a ur den synpunkten, att det här är fråga om personer och icke vårdtillfällen. I denna tabell är sådana patienter, som förflyttats från ett sjukhus till ett annat medräknade bland de utskrivna. Medicinalstyrelsen har vid granskningen av materialet i stort sett godtagit sjukhusens diagnoser i fråga om huvud- och bidiagnos, men om en psykos (klassifikationsnummer 300—309 osv) satts som bidiagnos har den likväl räknats som huvuddiagnos i statistiken. En del somatiska sjukdomar, t ex med klassifikationsnummer 334, 353, 355 och 781 har godtagits som huvuddiagnoser, medan andra sammanslagits till en grupp, »observationsfall».

Tab. D 18. Utskrivningar vid landstingens och storstädernas lasarett för psykiatrisk Discharges (mental hospitals and psychiatric clinics at general hospitals) according to

Källa: Medicinalstyrelsens patientstatistik.

Nr i WHO's statistiska klassifikation No. in international classification	Diagnos <i>Diagnosis</i>	Utskrivningar år 1967 <i>Discharges</i>				
		Lasarett för psykiatrisk vård <i>Mental hospitals</i>				
		Män <i>Males</i>	Kvinnor <i>Females</i>	Summa <i>Total</i>	Därav 1:a gångsfall ¹ <i>Thereof 1:st admissions</i>	Döda <i>M+Kv Deaths</i>
025, 026	Dementia paralytica	21	11	32	4	—
083	Psychosis postencephalítica, Alterationes personae postencephalíticae	20	27	47	5	1
300	Schizophrenia (dementia praecox)	4 232	4 176	8 408	1 005	107
301	Psychosis mano-depressiva	1 950	3 458	5 408	761	17
302	Melancholia involutionis	44	237	281	87	3
303	Paranoia et status paranoicus...	379	546	925	303	7
304	Psychosis senilis	1 330	1 684	3 014	1 956	1 267
305	» praesenilis.....	311	451	762	227	34
306	» cum arteriosclerosi cerebri.....	490	561	1 051	737	473
307	» alcoholica	1 084	94	1 178	400	11
308	» ex alia causa indicabili	803	492	1 295	371	61
309	Psychososes aliae s. non definitae..	593	739	1 332	425	26
310	Reactio angoris	225	336	561	158	1
311	» hysterica	60	240	300	79	—
312	» phobica	29	88	117	30	—
313	» obsessiva-compulsiva ..	94	154	248	44	—
314	» neurotico-depressiva ...	4 083	4 690	8 773	3 134	18
315	Psychoneurosis cum symptomatibus systematis circulationis	21	26	47	13	—
316	systematis digestionis	27	55	82	22	—
317	organorum aliorum	32	77	109	36	—
318	Casus psychoneurotici	420	736	1 156	368	2
320	Persona pathologica	1 914	610	2 524	414	3
321	» immatura	320	249	569	164	—
322	Alcoholismus	8 372	550	8 922	2 245	10
323	Abusus alii	707	394	1 101	305	2
324	Habitus abnormis infantum....	12	19	31	12	—
325	Defectus mentales	517	384	901	241	10
326	Alii casus characteris, habitus etc.	72	66	138	47	—
334	Arteriosclerosis cerebri etc.....	24	30	54	41	14
353	Epilepsia.....	55	42	97	30	—
355	Atrophia cerebri etc.	26	12	38	13	4
688	Psychosis puerperarum	—	29	29	14	—
781	Encephalopathia traumatica ...	38	12	50	16	—
—	Diverse <i>Sundry</i> (observationsfall m. m. utan psykiatrisk huvuddiagnos) (diagnosnr: 223, 230, 232, 330, 331, 332, 333, 345, 793 m. fl.)	842	578	1 420	618	56
	Summa Total	29 147	21 853	51 000	14 325	2 127

¹ Med förstagångsfall menas sådana patienter som utskrivits efter första intagningen i sitt liv, alltså

vård samt vid psykiatriska kliniker vid lasarett år 1967 fördelade efter diagnos
diagnoses

Psykiatriska kliniker (vuxna) <i>Psychiatric clinics (adult)</i>					Barnpsykiatriska kliniker <i>Child and adolescent psychiatry</i>				
Män <i>Males</i>	Kvinnor <i>Females</i>	Summa <i>Total</i>	Därav 1:a gångsfall ¹ <i>Thereof 1:st admissions</i>	Döda M+Kv <i>Deaths</i>	Män <i>Males</i>	Kvinnor <i>Females</i>	Summa <i>Total</i>	Därav 1:a gångsfall ¹ <i>Thereof 1:st admissions</i>	Döda M+Kv <i>Deaths</i>
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
2	3	5	2	—	1	—	1	1	—
412	462	874	217	—	44	29	73	28	—
740	1 205	1 945	560	2	33	46	79	36	—
44	111	155	77	—	—	—	—	—	—
144	218	362	154	—	—	1	1	—	—
111	191	302	155	3	—	—	—	—	—
93	97	190	94	—	—	—	—	—	—
36	45	81	53	1	—	—	—	—	—
237	36	273	132	—	1	—	1	—	—
91	112	203	105	1	7	7	14	8	—
140	255	395	159	—	64	53	117	39	—
260	535	795	378	—	65	68	133	90	—
67	291	358	169	—	10	105	115	49	—
66	126	192	81	—	20	16	36	29	—
72	145	217	81	—	42	45	87	47	—
2 651	3 968	6 619	3 240	2	125	217	342	228	—
20	19	39	27	—	—	—	—	—	—
27	38	65	32	—	8	8	16	14	—
32	66	98	52	—	5	11	16	8	—
801	926	1 727	833	1	235	162	397	269	—
185	117	302	93	—	64	49	113	61	—
155	220	375	179	—	120	78	198	134	—
1 909	257	2 166	778	1	14	11	25	17	—
215	171	386	153	—	12	29	41	26	—
7	3	10	6	—	834	450	1 284	929	—
66	53	119	56	—	170	133	303	217	—
27	63	90	59	—	31	19	50	38	—
3	7	10	9	—	—	—	—	—	—
26	33	59	17	—	41	17	58	41	—
30	13	43	26	—	8	3	11	1	—
—	43	43	30	—	—	—	—	—	—
36	19	55	30	—	75	19	94	71	—
359	355	714	445	1	225	145	370	269	—
9 065	10 203	19 268	8 482	12	2 254	1 721	3 975	2 650	—

icke efter första intagningen för året.

Tab. D 19. Patienter och vårdplatser på vissa lasarett för psykiatrisk vård (mentalsjukhus) och sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka i medeltal per dag årligen 1945–1967

Patients and beds in mental hosp. and nursing homes. Average per day

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

År Year	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Exspektanter Patients on waiting lists	År Year	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Exspektanter Patients on waiting lists
1945....	29 729	26 677	1 794	1957....	33 788	31 340	1 937
1946....	30 223	26 682	1 899	1958....	33 187	32 002	1 783
1947....	30 273	26 978	1 919	1959....	33 046	32 597	1 340
1948....	30 446	27 307	1 707	1960....	33 030	32 920	1 020
1949....	30 888	27 692	1 535	1961....	32 556	33 492	992
1950....	31 135	28 131	1 551	1962....	33 008	33 827	913
1951....	31 260	28 487	1 593	1963....	32 464	32 497	939
1952....	31 540	28 786	1 710	1964....	32 695	34 220	1 267
1953....	32 149	28 985	1 866	1965....	32 660	34 342	1 276
1954....	32 216	29 303	1 921	1966....	32 802	34 583	1 003
1955....	32 848	29 713	1 952	1967....	32 876	33 881	856
1956....	32 920	30 435	1 979				

Tabell D 19

Tabellen belyser frågan, huruvida man i Sverige liksom i flera andra länder, såsom England och Förenta staterna, kan märka en nedgång i mentalsjukhusens beläggning från omkring år 1955. Vår tabell antyder, att de svenska mentalsjukhusens klientel («the mental hospital population») icke kulminerade år 1955. Detta skedde däremot möjligen år 1957.

Bland orsakerna till den förbättrade situationen brukar anföras, att nya behandlingsmetoder (viss medicinering) gjort det möjligt vårda patienter i öppen vård, som tidigare måste tagas in på sjukhus, att kortare vårdperioder kommit att tillämpas i andra fall och att de psykiatriska lasarettklinikernas tillväxt avlastat sjukhusen för psykiatrisk vård. Vad sistnämnda argument beträffar, betyder ökningen i klinikernas sammanlagda beläggning från 1957 till 1967 dock icke, att den hospitaliserade befolkningen skulle ha ökat, om klinikerna räknas med. Detta framgår av uppgiften, att lasarettklinikerna för psykiatri

1957 hyste 818 patienter i medeltal per dag mot 1 630 år 1967, innebärande en ökning med 812.

Vad ovan sagts gäller *beläggnigen* på sjukhusen, icke antalet intagningar. Dessa har ökat under hela perioden.

Källshagens avdelning för psykiskt utvecklingsstörda har av tekniska skäl måste medtagas bland de statliga mentalsjukhusen och för jämförbarhets skull inräknats i summan för 1967. Av samma anledning ingår psykiatriska kliniker, som tidigare utgjort mentalsjukhus i 1967 års tal. Se kommentar till tab. A 14. Den lilla gruppen sjukhem för psykopatiska och nervösa barn har alls icke medtagits.

Observera, att alla talen gäller *medeltal* under året. Härav förklaras de skillnader, som kan iakttagas vid jämförelse med tabellerna A 4, A 14 och bilaga 2. Antalet i medeltal per dag vårdade patienter har erhållits genom division av vård dagarna med 365 (366).

KAP. E

FRÅN NÄMNDENS FÖR INTERNATIONELLA HÄLSO-
VÅRDSÄRENDEN VERKSAMHET

Internationella hälsovårdsfrågor handhas sedan november 1952 av nämnden för internationella hälsovårdsärenden (NIH). Ordförande sedan nämndens tillkomst har varit generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen.

Världshälsovårdsorganisationen (WHO) och särskilt dess regionalkontor för Europa i Köpenhamn fortsatte att utveckla den del av sitt program, som består i att i samarbete med medlemsländerna anordna internationella symposier, konferenser, seminarier, möten och kurser.

Sverige hade tillfälle utse deltagare i:

Kurs i London »for Coding Instructors»;

Seminarium i Leningrad »on the Organisation of Resuscitation and Casualty Services», och i Warszawa och Bristol »on Psychiatric Hospital Care and Rehabilitation»;

Konferens i Montpellier »on Health Aspects of Planning for Regional Socio-Economic Development»;

Symposier i Rom »on Human Factors in Road Accidents», i Prag »on the Health Effects of Air Pollution», i Kiel »on Methods of Evaluation of Public Health Programme», i Bryssel »on the Teaching of Epidemiology in Medicine and Public Health» och i Lyon »on the Unse of Non-Human Primates in Medical Research».

Dessutom har på inbjudan av WHO 15 specialister som konsulter och rådgivare deltagit av WHO anordnade symposier och konferenser.

WHO har på förslag av nämnden utdelat stipendier till:

1 läkare och 1 sjuksköterska för studier i England av organisationen av åldringsvården;

1 instruktionssköterska för studier i England av socialpsykiatri;

1 sjukgymnast för studier i England av arbetsterapi;

1 psykolog för studier i England, Tyskland och Schweiz av psykosomatiska sjukdomar;

1 apotekare för studier i England av administration av apotek;

1 hälsovårdskonsulent för studier i Finland och Norge av hälsovårdsupplysning.

Europarådet har på förslag av nämnden utdelat stipendier till:

2 läkare för studier i Tyskland respektive USA av sjukhushygien och hälsovårdsplanering;

1 distriktsveterinär för studier i England av allmän hälsovård beträffande länsveterinärer;

1 instruktionssköterska för studier i England av mentalsjukvård;

1 barnmorska för studier i England av utbildningen av barnmorskor;

1 sjukgymnast för studier i Norge av medicinsk manipulation.

Under året har 131 WHO-stipendiater och 37 stipendiater från Europarådet från ett 45-tal länder besökt Sverige för studier inom skilda delar av hälso- och sjukvården. Studiebesöken har planlagts och organiserats av nämndens kansli och stipendiaterna har fullgjort sina studier på vetenskapliga institutioner, på olika sjukhus i landet, hos tjänsteläkare och distriktssköterskor och inom andra grenar av samhällets medicinska och sociala verksamhet. Dessutom har studieprogram ordnats för cirka 315 besökare från ett 50-tal olika länder.

Nämnden har med ordförande och två ledamöter varit representerad vid tjugonde världshälsovårdsförsamlingen i Genève i maj. Den svenska delegationen i församlingen underströk nödvändigheten av ytterligare insatser för kontroll av läkemedel med avseende på kvalitet och eventuella biverkningar och skärpt övervakning av vanebildande droger från produktionsstället till konsumenten.

Sedan Sverige blivit valt att utse ledamot i WHO:s styrelse för innevarande 3-årsperiod utsåg Kungl Maj:t nämndens ordförande, dr Engel, för styrelsens sammanträde i maj 1967.

Nämnden har med ordförande och 2 ledamöter varit representerad vid WHO:s regionala kommittés för Europa sjuttonde sammanträde i Dublin i september.

Nämnden har med en ledamot varit representerad vid sammanträden i Strasbourg i mars och november med expertkommittén inom Europarådet för hälsovårdsfrågor. Vid sammanträde i november behandlades frågan om »The Place of Medical Rehabilitation in the Organisation of Health Services» på grundval av en rapport utarbetad under ledning av ledamoten Tottie.

BILAGOR

Bilaga 1. Annex 1.

Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården fördelade efter vårdform, med
 Beds in somatic hospitals according to type of care, with individual data for the

Vårdform Type of care	Summa kroppssjukhus Total somatic hospitals	Total- summa lasarett Total (general hospitals)	1. Undervisningslasarett		
			Summa grupp I	Karolinska sjuk- huset, Söblm ¹	Kronprinsessan Lo- visas barnsjukhus
Huvudman					
Kategori <i>Responsible authority</i>				S	F
Länshövsten <i>County, county borough</i>				—	A
Kliniker med egen specialläkare <i>Departments with a specialist doctor of its own</i>	54 443	49 277	10 653	1 739	158
1 Invärtes medicin <i>Internal medicine</i>	10 210	10 108	1 459	+113	—
2 Medicinsk barnsjukvård <i>Pediatrics (non-surgical)</i>	2 471	2 471	712	+102	68
3 Medicinsk lungsjukvård <i>Non-surgical pulmonary diseases</i>	3 248	1 522	443	+138	—
4 Epidemivård <i>Epidemic care and similar</i>	2 879	2 095	465	—	—
5 Reumatologi <i>Rheumatology</i>	1 126	316	235	+73	—
6 Hud- o. könssjukdomar <i>Dermato-venereology</i>	768	768	412	+132	—
7 Neurologi <i>Neurology</i>	422	422	267	+84	—
8 Allergologi <i>Allergy</i>	126	126	29	—	—
9 Geriatrik o. kliniker för långvarigt kroppssjuka <i>Geriatrics and care of chronic sick</i>	5 834	4 828	368	—	—
10 Psykiatri (vuxen) <i>Psychiatry (adult)</i>	1 709	1 693	541	+88	—
11 F. d. mentalsjukhus	2 364	2 364	—	—	—
12 Barn- o. ungdomspsykiatri <i>Child and adolescent psychiatry</i>	470	470	138	+12	20
13 Kirurgi <i>Surgery</i>	10 568	10 442	1 400	+151	—
14 Barnkirurgi <i>Child surgery</i>	299	299	277	+67	70
15 Ortopedi <i>Orthopedics</i>	2 207	1 611	503	—	—
16 Neurokirurgi <i>Neurosurgery</i>	316	316	247	+74	—
17 Thoraxkirurgi <i>Thoracic surgery</i>	321	321	282	+64	—
18 Plastikkirurgi <i>Plastic surgery</i>	258	258	164	+54	—
19 Urologi <i>Urology</i>	268	268	167	+44	—
20 Obstetrik <i>Obstetrics</i>	2 528	2 528	564	+80	—
21 Gynekologi <i>Gynecology</i>	2 215	2 215	490	+74	—
22 Ögonsjukdomar <i>Ophthalmology</i>	958	958	267	+57	—
23 Öron-, näs- o. halssjukdomar <i>Oto-rhino-laryngology</i>	1 481	1 481	351	+80	—
24 Rehabilitering <i>Rehabilitation</i>	219	219	40	+12	—
25 Radiologi <i>Radiology</i>	766	766	538	(+147	—
26 Övriga kliniker <i>Other departments</i>	412	412	294	793	—
Annan slutna vård <i>Other departments without a specialist doctor of its own</i>	26 140	5 044	152	—	—
27 Lasarettsvård o. liknande <i>General hosp. care and similar</i>	3 881	1 861	152	—	—
28 Lungtuberkulos <i>Care of pulmonary TB</i>	71	—	—	—	—
29 Epidemivård <i>Epidemic care</i>	166	166	—	—	—
30 Förlossningsvård <i>Maternity care</i>	999	776	—	—	—
31 Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	20 770	2 241	—	—	—
32 Vård av lättskötta psykiskt sjuka <i>Light mental cases</i>	253	—	—	—	—
Summa Total	80 583	54 321	10 805	1 739	158

† Riksplatser. — (†) Riksplatser ingår. — ¹ Avser den 30/6. — ² Riksförsäkringsverkets avdelning för Rävlanda sanatorium (för urogenital tuberkulos) 67 vårdplatser. — ³ Disponeras av Kronprinsessan endokrinologisk klinik på 33 vårdplatser och alkoholklinik på 60 vårdplatser. — ⁴ Medicinsk njurklinik. — ⁵ Kirurgisk klinik. — ⁶ Barnavdelningar på kvinnokliniker (45 vårdplatser). — ⁷ Prematuravdelning

individuella uppgifter för de delade lasaretten den 31/12 1967
specialized general hospitals on 31st December 1967

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Teaching hospitals							2. Övriga delade lasarett i städer utom landsting (exkl. speciallasarett) Other specialized general hospitals in county boroughs				
Serafimerlasarettet, Stockholm ¹	Akademiiska sjuk- huset, Uppsala ²	Lunds lasarett	Allmänna sjuk- huset, Malmö	Göteborgs barn- sjukhus	Sahlgrenska sjuk- huset, Göteborg	Umeå lasarett	Summa grupp 2	Sabbatsbergs sjuk- hus, Stockholm	S:t Eriks sjukhus, Stockholm	S:t Görans sjuk- hus, Stockholm	Södersjukhuset, Stockholm
S	S C	L M	U MM	U OG	U OG	L AC		U A	U A	U A	U A
349	1 300	1 617	1 855	254	2 221	1 160	3 621	565	539	988	1 529
(†)200	184	108	209	—	495	150	997	152	292	226	327
—	93	135	120	119	—	75	98	—	—	—	98
—	77	66	93	—	—	69	108	—	—	108	—
—	74	90	262	—	—	39	—	—	—	—	—
—	—	† ² 132	—	—	—	† ³ 30	—	—	—	—	—
—	42	40	66	—	106	26	149	—	—	83	66
—	50	58	—	—	51	24	68	—	—	—	68
—	—	—	—	—	29	—	97	—	—	⁹ 97	—
—	—	—	226	—	—	142	294	—	—	84	210
—	98	93	109	—	107	46	165	—	—	81	84
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	35	32	10	17	—	12	—	—	—	—	—
(†)149	144	140	263	—	⁴ 433	120	692	155	103	161	273
—	22	—	—	118	—	—	22	—	—	—	⁵ 22
—	50	⁶ †136	156	—	101	60	172	—	—	110	62
—	27	61	—	—	60	25	37	—	—	—	37
—	45	50	50	—	48	25	—	—	—	—	—
—	33	—	—	—	47	30	38	—	—	38	—
—	—	45	—	—	48	30	43	—	43	—	—
—	94	67	95	—	178	50	263	96	30	—	137
—	76	79	75	—	147	39	181	69	71	—	41
—	51	49	30	—	50	30	46	27	—	—	19
—	41	60	40	—	70	60	123	66	—	—	57
—	—	10	—	—	18	—	—	—	—	—	—
—	64	98	31	—	120	78	28	—	—	—	28
—	—	⁶ 68	⁹ 20	—	¹⁰ 113	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	11	66	—	1145	30	37	¹² 15	—	—	22
—	—	11	66	—	—	45	30	15	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
349	1 300	1 628	1 921	254	2 266	1 190	3 658	580	539	988	1 551

reumatiskt och nervöst sjuka. — ³ Medicinsk klinik med företräde för allergologiska fall. — ⁴ Inkluderar Lovisas barnsjukhus. — ⁵ Inkluderar Riksförsäkringsverkets avdelning, 24 vårdplatser. — ⁷ Inkluderar 52 vårdplatser; kardiologisk klinik, 16 vårdplatser. — ⁹ Handkirurgisk avdelning. — ¹⁰ Extremitets- på kvinnoklinik.

Vårdform	3. Övriga delade lasarett landstingsområden <i>Other specialized</i>								
	Summa grupp 3	Danderyds sjukhus	Löwenströmska las., Upplunds Väby	Nacka lasarett	Norrälje *	Södertälje *	Enköpings *	Eskilstuna *	Kullbergska sjukh., Katrineholm.
Huvudman									
Kategori	L	L	L	L	L	L	L	L	L
Länsbokstav		B	B	B	B	B	C	D	D
Kliniker med egen specialläkare	34 441	827	147	190	126	448	247	974	361
1 Invärtes medicin	7 652	93	78	87	56	106	67	134	88
2 Medicinsk barnsjukvård	1 536	34	—	—	—	—	—	65	—
3 Medicinsk lungsjukvård	971	—	—	—	—	—	—	60	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	1 630	132	—	—	—	—	—	131	—
5 Reumatologi	81	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Hud- o. könssjukdomar	207	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Neurologi	87	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik och kliniker för långvarigt kroppssjuka	4 166	44	—	—	—	68	112	185	179
10 Psykiatri (vuxen)	987	83	—	—	—	—	—	38	—
11 F. d. mentalsjukhus	2 364	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Barn- o. ungdomspsykiatri	332	22	—	—	—	—	—	20	—
13 Kirurgi	8 249	140	69	87	70	136	68	120	94
14 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Ortopedi	936	28	—	—	—	—	—	44	—
16 Neurokirurgi	32	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Thoraxkirurgi	39	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Plastikkirurgi	56	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Urologi	58	28	—	—	—	—	—	—	—
20 Obstetrik	1 508	88	—	—	—	57	—	51	—
21 Gynekologi	1 401	63	—	—	—	59	—	49	—
22 Ögonsjukdomar	645	—	—	—	—	—	—	22	—
23 Öron-, näs- o. halssjukdomar	1 007	24	—	—	—	22	—	30	—
24 Rehabilitering	179	48	—	—	—	—	—	16	—
25 Radiologi	200	—	—	—	—	—	—	9	—
26 Övriga kliniker	118	—	—	216	—	—	—	—	—
Annan sluten vård	3 039	21	70	144	35	—	18	—	15
27 Lasarettsvård o. liknande	615	21	—	—	—	—	—	—	—
28 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29 Epidemivård	154	—	—	—	—	—	—	—	—
30 Förlösningsvård	646	—	—	—	13	—	18	—	15
31 Vård av långvarigt kroppssjuka	1 624	—	70	144	22	—	—	—	—
32 Vård av lättskötta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	37 480	848	217	334	161	448	265	974	376

¹ Inkluderar dagavd. på 25 vårdplatser.

² Anestesiavdelning.

general hospitals in county councils' districts

Nyköpings lasarett	Finpångs »	Linköpings »	Norrköpings »	Vadstena »	Ekejö »	Jonköpings »	Näsjö »	Värnamo »	Ljunghy »	Växjö »	Västerviks »	Kelmar »	Oskarhamns »	Visby »	Karlahamns »	Karlskrona »	Hässelholms »	Kristianstads »
L D	L E	L E	L E	L E	L F	L F	L F	L F	L G	L G	L Hn	L Hs	L Hs	L I	L K	L K	L L	L L
437	127	1 267	788	178	358	867	124	224	174	605	413	675	190	269	206	649	173	750
99	63	136	102	83	90	141	62	105	90	135	108	133	90	60	103	142	79	143
60	—	69	61	—	120	52	—	—	—	27	27	54	—	27	—	24	—	66
—	—	106	71	—	—	69	—	—	—	71	—	43	—	54	—	74	—	60
—	—	25	—	—	—	19	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119	—	271	234	—	—	100	—	—	—	100	86	140	—	—	—	97	—	34
—	—	44	27	—	—	70	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	69
—	—	22	—	—	—	9	—	—	—	12	—	15	—	—	—	—	—	27
88	64	133	110	95	90	121	62	119	84	138	104	105	100	106	103	150	94	141
—	—	111	45	—	—	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	52
—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
23	—	65	47	—	14	62	—	—	—	29	29	42	—	—	—	35	—	55
12	—	47	36	—	44	33	—	—	—	29	32	43	—	—	—	35	—	40
12	—	24	15	—	—	34	—	—	—	15	13	20	—	9	—	19	—	32
24	—	41	40	—	—	30	—	—	—	29	14	27	—	13	—	26	—	31
—	—	31	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	54	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	109	83	18	30	54	—	59	81	15	—	37	—	67	51	83	—	16	—
—	—	83	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	24	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	14	—	—	—	—	—	11	26	15	—	30	—	10	21	19	—	16	—
—	95	—	—	30	54	—	48	55	—	—	—	—	51	—	40	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
437	236	1 350	806	208	412	867	183	305	189	605	450	675	257	320	289	649	189	750

Vårdform	3 (forts.). Övriga delade lasarett i landstingsområden <i>Other specialized</i>												
	Simrishamns lasarett	Ångelholms »	Hälsingborgs »	Landskrona »	Trelleborgs »	Ystads »	Halmstads »	Varbergs »	Kungälv »	Mölnåls »	Uddevalle »	Alingsås »	
Huvudman													
Kategori	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L
Länsbokstav	L	L	M	M	M	M	N	N	O	O	O	O	P
Kliniker med egen specialläkare ...	160	397	565	185	140	139	742	139	213	311	725	283	
1 Invärtes medicin	64	130	148	60	63	65	122	63	92	120	120	90	
2 Medicinsk barnsjukvård	—	29	48	26	—	—	49	—	—	—	50	—	
3 Medicinsk lungsjukvård	—	—	—	—	—	—	44	—	—	—	—	—	
4 Epidemivård (infektionskliniker) ...	—	—	119	—	—	—	44	—	—	—	50	—	
5 Reumatologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6 Hud- o. könssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	
7 Neurologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9 Geriatrik och kliniker för långvarigt kroppssjuka	—	—	—	—	—	—	163	—	30	—	118	85	
10 Psykiatri (vuxen)	—	—	—	—	—	—	29	—	—	—	34	—	
11 F. d. mentalsjukhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12 Barn- o. ungdomspsykiatri	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	9	—	
13 Kirurgi	96	150	145	99	77	74	137	76	91	96	120	90	
14 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15 Ortopedi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	
16 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20 Obstetrik	—	34	39	—	—	—	28	—	—	39	38	—	
21 Gynekologi	—	30	40	—	—	—	45	—	—	31	37	—	
22 Ögonsjukdomar	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	30	—	
23 Öron-, näs- o. halssjukdomar	—	24	26	—	—	—	28	—	—	25	30	—	
24 Rehabilitering	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25 Radiologi	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	
26 Övriga kliniker	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	18	
Annan sluten vård	12	—	42	98	106	14	—	15	19	111	—	46	
27 Lasarettsvård o. liknande	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	28	
28 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
29 Epidemivård	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
30 Förlösningsvård	12	—	—	26	16	14	—	15	19	—	—	18	
31 Vård av långvarigt kroppssjuka ...	—	—	42	56	90	—	—	—	—	111	—	—	
32 Vård av lättskötta psykiskt sjuka ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	172	397	607	283	246	153	742	154	232	422	725	329	

¹ Anestesiavdelning.

general hospitals in county councils' districts

Borås *	Bäckefors *	Skene *	Vänersborg- Trollhättans *	Falköpings *	Lidköpings *	Marstrand *	Skövde *	Arvika *	Karlstads *	Kristinehamns lasarett	Sjätte lasarett	Torsby *	Karlskoga *	Lindesbergs *	Örebro *	Fagersta *	Köpings *	Sala *	Västerås *
L P	L P	L P	L P	L R	L R	L R	L R	L S	L S	L S	L S	L S	L T	L T	L T	L U	L U	L U	L U
1 081	81	188	702	464	514	146	132	470	960	111	139	120	250	209	1983	132	260	120	766
146	29	89	229	95	113	66	66	91	126	46	69	60	96	62	111	60	90	54	150
56	—	—	33	71	39	—	—	—	52	—	—	—	—	—	67	—	—	—	39
61	—	—	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—	—	—	57	—	—	—	102
74	—	—	—	—	67	—	—	47	79	—	—	—	—	—	72	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	—	—	—
29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120	—	—	—	73	—	—	—	152	220	—	—	—	50	54	322	—	—	—	—
72	—	—	68	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—	—	32	—	—	—	68
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	659	—	—	—	11
—	—	—	20	13	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	33	—	—	—	25
157	52	89	213	124	121	80	66	90	162	65	70	60	104	93	136	72	90	66	138
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
84	—	—	—	—	66	—	—	—	57	—	—	—	—	—	54	—	—	—	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
50	—	—	45	34	38	—	—	—	65	—	—	—	—	—	39	—	36	—	60
54	—	—	47	23	23	—	—	—	31	—	—	—	—	—	74	44	—	—	36
25	—	—	20	24	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—	48	—	—	—	26
40	—	—	27	20	34	—	—	—	35	—	—	—	—	48	—	—	—	—	22
60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	9	45	—	52	128	57	53	15	—	54	16	48	67	15	60	67	6	68	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	52	80	—	—	—	—	—	—	—	47	—	60	—	6	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	9	15	—	—	—	15	20	15	—	—	—	12	20	15	—	15	—	14	30
—	—	30	—	—	48	42	33	—	—	12	16	36	—	—	—	52	—	54	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
1 106	90	233	702	516	642	203	185	485	960	165	155	168	317	224	2043	199	266	188	766

Vårdform	3 (forts.). Övriga delade lasarett i landstingsområden <i>Östher spe-</i>									
	Avesta lasarett	Falu *	Ludvika *	Mora *	Bollnäs *	Gävle *	Hudiksvalls *	Sandvikens *	Söderhamns *	Härnösands *
Huvudman										
Kategori	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L
Länsbokstav	W	W	W	W	X	X	X	X	X	Y
Kliniker med egen specialläkare	169	1 028	172	170	987	783	443	145	138	418
1 Invärtes medicin	75	150	96	60	75	135	90	66	63	90
2 Medicinsk barnsjukvård	—	49	—	—	—	52	47	—	—	—
3 Medicinsk lungsjukvård	—	149	—	—	—	54	—	—	—	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	—	91	—	—	—	61	—	—	—	—
5 Reumatologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Hud- o. könssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Neurologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik och kliniker för långvarigt kroppssjuka	—	142	—	—	119	74	104	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen)	—	70	—	—	—	60	—	—	—	—
11 F. d. mentalsjukhus	—	—	—	—	705	—	—	—	—	238
12 Barn- o. ungdomspsykiatri	—	21	—	—	—	25	—	—	—	—
13 Kirurgi	94	163	76	90	88	124	98	79	75	90
14 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Ortopedi	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—
16 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Obstetrik	—	55	—	—	—	33	25	—	—	—
21 Gynekologi	—	37	—	—	—	52	26	—	—	—
22 Ögonsjukdomar	—	51	—	—	—	26	23	—	—	—
23 Öron-, näs- o. halssjukdomar	—	50	—	20	—	31	17	—	—	—
24 Rehabilitering	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25 Radiologi	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—
26 Övriga kliniker	—	—	—	—	—	—	*13	—	—	—
Annan sluten vård	43	—	47	16	64	—	—	12	54	98
27 Lasarettsvård o. liknande	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29 Epidemivård	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—
30 Förlösningstvård	18	—	16	16	24	—	—	12	14	20
31 Vård av långvarigt kroppssjuka	25	—	31	—	—	—	—	—	40	78
32 Vård av lättskötta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	212	1 028	219	186	1 051	783	443	157	192	516

† Rikspatser. — ¹ Barnsjukhuset Samariten. — ² Riksförsäkringsverkets avdelning för reumatiskt och platser för obstetrik resp. 92, 73 och 28 och för gynekologi resp. 54, 60 och 29. — ³ Anestesiavdelning.

Specialized general hospitals in county councils' districts												4. Special- lasarett Single clinic hospitals	5. Ode- lade lasarett Non special- ized general hospi- tals
Sollefteå *	Sundsvalls *	Örnköldaviks *	Östersunds *	Ljuleåsele *	Skellefteå *	Bodens *	Gällivare *	Kalix *	Kiruna *	Luleå *	Piteå *		
L Y	L Y	L Y	L Z	L AC	L AC	L BD	L BD	L BD	L BD	L BD	L BD		L
283	1 607	525	606	120	441	742	220	120	127	260	316	562	—
90	152	100	147	60	120	91	67	60	63	60	84	—	1
28	50	23	43	—	30	58	31	—	—	—	—	125	2
—	76	68	—	—	—	90	—	—	—	—	—	—	3
—	91	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—	4
—	16	—	—	—	—	248	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	113	60	50	—	89	74	—	—	—	85	100	—	9
—	—	52	42	—	—	43	—	—	—	—	—	—	10
—	762	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	10	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	12
92	182	140	158	60	110	85	68	60	64	75	88	101	13
—	—	—	57	—	—	51	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	16
26	48	28	33	—	35	20	22	—	—	25	16	193	19
27	40	20	28	—	27	54	18	—	—	15	20	143	20
—	26	14	20	—	6	25	14	—	—	—	8	—	21
20	41	20	28	—	24	33	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	52	46	—	12	38	6	61	62	70	12	—	—	1 816
48	52	—	—	—	—	6	—	—	—	12	—	—	1 069
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	46	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	12	—	—	—	12	20	—	—	—	130
44	—	—	—	—	—	—	61	50	50	—	—	—	617
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
375	1 659	571	606	132	479	748	281	182	197	272	316	562	1 816

nervöst sjuka. — ² Ekmanska sjukhuset. — ⁴ Allmänna b.b., Södra b.b. och Motala b.b. med vård-

Vårdform	6. Andra sjukhus av lasarettskaraktär Other hospitals of general hospital character							
	Summa grupp 6	Reumatikersjukhus Hospitals for rheumatics	Anstalter för vanföra Hospitals for the crippled	Kustsanatorium Coast sanatoria	Riksförsäkrings- verkets sjukhus Hosp. of National Insurance Board	Vissa enskilda sjukhus Private hospitals		
						Summa vissa enskilda sjuk- hus	Retanastiftel- seus sjukhus	Ersta sjukhus
Huvudman								
Kategori		F	F, L	F	S	P	P	P
Länsbokstav							A	A
Kliniker med egen specialläkare	1 650	221	346	250	589	244	—	168
1 Invärtes medicin	102	—	—	—	—	102	—	66
2 Medicinsk barnsjukvård	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Medicinsk lungsjukvård	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Reumatologi	810	†221	—	—	‡589	—	—	—
6 Hud- o. könsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Neurologi	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik och kliniker för långvarigt kroppssjuka	—	—	—	—	—	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen)	16	—	—	—	—	16	—	16
11 F. d. mentalsjukhus	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Barn- o. ungdomspsykiatri	—	—	—	—	—	—	—	—
13 Kirurgi	126	—	—	—	—	126	—	86
14 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Ortopedi	596	—	4(†)346	5†250	—	—	—	—
16 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Obstetrik	—	—	—	—	—	—	—	—
21 Gynekologi	—	—	—	—	—	—	—	—
22 Ögonsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—
23 Öron-, näs- o. halssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—
24 Rehabilitering	—	—	—	—	—	—	—	—
25 Radiologi	—	—	—	—	—	—	—	—
26 Övriga kliniker	—	—	—	—	—	—	—	—
Annat slutet vård	317	—	—	—	—	317	58	—
27 Lasarettsvård o. liknande	302	—	—	—	—	302	58	—
28 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—
29 Epidemivård	—	—	—	—	—	—	—	—
30 Förlösningsvård	—	—	—	—	—	—	—	—
31 Vård av långvarigt kroppssjuka	15	—	—	—	—	15	—	—
32 Vård av lättskötta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa Total	1 967	221	346	250	589	561	58	168

† Riksplatser.

(†) Riksplatser ingår.

1 Strängnäs .....

Spenshult .....

3 Nynäshamn .....

Tranås .....

Åre .....

3 Vasa sjukhus

4 Eugeniahemmet, sjuk-
avdelning .....

Norrbäckainstitutet,
sjukavdelning .....

Sköldenborgsinstitu-
tets ortop. avd.

Hälsingborg .....

Vanförelst. ortop.

klin. Härnösand ...

5 Apelvikens kustsana-
torium .....

6 Tuberkulosjukstugan
Tjännan.

					7.	8.	9.	10.	11.	12.
Röda korsets sjukhus	Sophiahemets sjukhus	Björnsbo sjukhus	Samariterhemets sjukhus	Carländerska sjukhemmet	Sjukstugor Cottage hospitals	Fristående födlossingshem Maternity homes	Fristående anstalter för lungtbc. Sanatoria for TB of the lungs	Fristående epidemivård-anstalter Epidemic hospitals	Sjukhus och sjukhem för långvarigt kroppssjuka Homes for chronic sick	Övriga enskilda sjukhem Private nursing homes
P A	P A	P B	P C	P OG	L	L, K	L, U, F	L	L, U, P	P
			76				1 726	784	1 006	
			36							1
							1 726			2
										3
								784		4
										5
										6
										7
										8
									31 006	9
										10
										11
			40							12
										13
										14
										15
										16
										17
										18
										19
										20
										21
										22
										23
										24
										25
										26
72	94	36	8	49	2 152	21	859		17 084	663
72	79	36	8	49	851	4			215	648
							71			27
										28
					202	17				29
	15				1 099		788		4	30
									16 612	15
									253	31
										32
72	94	36	84	49	2 152	21	2 585	784	18 090	663

⁷ Sanatorier

Söderby	285	Fur	155	Sjö-Gunnarsbo	122
Uttran	233	Broby	173	Stora Ekeberg	188
Kolmårdssjukhuset ..	186	Orupssanatoriet	243	Solliden	178
Målilla	203	Renströmska	190	Jubileumsfondens sa-	
Föllingbo	107	Svenshögen	151	natorium Österåsen.	100

Bilaga 2.

Annex 2.

Specifikation av landstingens och storstädernas lasarett för psykiatrisk vård år 1967¹

	Summa lands- tingens och storstä- dernas lasarett för psykiatrisk vård Total	Summa lands- tingens lasarett f. psykiatrisk vård Total mental hosp. of the county councils	Ulleråkers sjukhus Uppsala	S:t. Annas Nyköping	Sundby Strängnäs	Karuddens Katrineholm
1 Antal vårdplatser den 31/12 Beds	26 813	21 101	1 345	206	1 083	245
2 Antal intagningar Admissions .... M. M.	30 207	21 986	2 061	178	981	89
3 Kv. F.	22 649	17 014	1 350	197	567	—
4 Summa Total	52 856	39 000	3 411	375	1 548	89
därav thereof						
5 enl. sjukvårdslagen voluntary	32 291	24 581	1 746	180	1 129	—
6 tvångsintagningar compulsive	14 224	10 437	1 279	159	300	50
7 återintagning efter försöksutskrivning re-admitted after discharge on probation	5 341	3 982	386	36	119	39
8 Antal utskrivningar Discharges .... M. M.	30 022	21 779	2 049	182	909	76
9 Kv. F.	22 384	16 831	1 305	174	621	—
10 Summa Total	52 406	38 610	3 354	356	1 530	76
därav thereof						
11 förflyttning till annan psykiatrisk klinik transferred to other psychiatric hospitals...	698	532	50	4	93	17
12 försöksutskr. probationary discharged....	10 574	7 645	721	91	215	58
13 Den 31/12 befintliga Hospital population						
14 M. M.	13 273	10 822	753	110	419	84
15 Kv. F.	12 335	9 406	705	96	384	—
16 Summa Total	25 608	20 228	1 458	206	803	84
därav thereof						
16 i kontrollerad familjevård thereof in foster homes.....	818	782	250	4	1	—
17 avvikna absconded	64	55	7	1	2	11
18 Exspektanter Expectants	856	491	98	—	—	—
19 Befattningar Läkare Posts: Physicians ...	496	375	41	4	13	7
20 Vårdpersonal Nursing personnel	12 738	9 921	674	106	362	182
21 Förvaltningspersonal ² Adm. personnel	(468)	(347)	50	4	18	8
22 Ekonomipersonal ² Domestic staff	(2 298)	(1 736)	147	29	109	33
Utgifter för driften ^{2 3}						
23 Totalutgift, 1 000 kr Running cost 1 000 kr	(644 296)	486 478	43 398	5 614	20 664	2 444
24 Per vård dag, kr Running cost per bed-day..	(75,5)	72,3	78,6	75,2	66,3	91,2

¹ Inkl. psykiatriska kliniker vid 4 lasarett för somatisk och psykiatrisk vård (f d mentalsjukhus). Ingår med verksamhet.

Detailed information on the mental hospitals of the counties and the three largest cities

* Birgittas Vadstena	* Ryhovs Jonköping	* S:t Sigfrids Vaxjö	Norra sjukhuset Västervik	S:t Olofs sjukhus Visby	* Gullberna Karlskrona	* S:t Lars Lund	* S:t:ta Maria Hälsingborg	* S:t Jörgens Liljehagen	* Restads Vänersborg	* Källhagens Vänersborg (sekundär- sjukh.)	* Falbygdens Falköping	
1 127	1 084	1 032	945	259	800	1 265	1 330	771	1 230	450	782	1
669	1 101	808	592	379	719	1 023	2 146	1 012	1 219	200	1 534	2
733	1 009	634	564	342	695	710	1 449	778	747	191	1 281	3
1 402	2 110	1 442	1 156	721	1 414	1 733	3 595	1 790	1 966	391	2 815	4
701	1 337	954	657	496	805	839	2 511	1 477	1 139	311	2 334	5
503	644	291	368	188	490	626	841	249	669	65	310	6
198	129	197	131	37	119	268	243	64	158	15	171	7
676	1 086	897	606	361	771	1 025	1 906	973	1 235	211	1 548	8
715	980	741	617	311	707	771	1 356	751	744	195	1 276	9
1 391	2 066	1 638	1 223	672	1 478	1 796	3 262	1 724	1 979	406	2 824	10
55	16	36	24	5	14	38	7	10	10	4	13	11
342	284	318	238	69	300	491	524	155	438	32	420	12
522	570	484	488	127	347	744	686	401	598	228	337	13
530	539	387	343	146	399	600	620	302	527	183	363	14
1 052	1 109	871	831	273	746	1 344	1 306	703	1 125	411	700	15
6	217	—	5	20	—	64	—	—	7	—	—	16
1	1	4	1	—	—	9	3	1	—	—	1	17
—	—	—	2	—	—	75	—	12	—	—	76	18
14	18	20	12	5	10	35	18	26	18	8	15	19
444	456	494	481	126	372	723	553	380	584	309	302	20
13	12	13	20	9 ^{1/2}	9	21	33	14	24	14	7 ^{1/2}	21
91	103	75	96	34	68	117	109	70	90	75	56	22
24 890	25 699	30 204	25 726	7 145	20 261	40 579	29 797	22 438	27 396	15 842	22 155	23
64,0	73,3	68,8	79,3	61,0	73,1	83,3	61,3	85,2	64,0	60,7	86,6	24

vårdplatser även i bilaga 1. — * De i not 1 nämnda klinikerna ingår ej. — ³ Innefattar familjevård och hjälp-

	Mariebergers sjukhus Kristinehamn	Örebro sjukhus psyk. klin. Örebro (f d Mellringe)	Siäters sjukhus Siäter	Bollnäs sjukhus psyk. klin. Bollnäs (f d Hälsinge)	Sundavalls sjukhus psyk. klin. Sundavall (f d Sidösjöns)	Härnösands sjuk- hus psyk. klin. Härnösand (f d Gäddå)
1 Antal vårdplatser den 31/12.....	997	657	1 370	705	762	238
2 Antal intagningar ..... M. M.	933	1 292	781	947	1 076	256
3 ..... Kv. F.	573	1 217	787	788	670	226
4 Summa Total	1 506	2 509	1 568	1 735	1 746	482
därav						
5 enl. sjukvårdslagen	1 092	1 926	822	788	1 223	353
6 tvångsintagningar	269	474	514	703	387	73
7 återintagning efter försöksutskrivning...	145	109	232	244	136	56
8 Antal utskrivningar..... M. M.	931	1 259	792	912	1 110	246
9 ..... Kv. F.	541	1 194	609	758	662	229
10 Summa Total	1 472	2 453	1 401	1 670	1 772	475
därav						
11 förflyttning till annan psykiatrisk klinik	4	15	18	19	34	7
12 försöksutskrivningar	257	219	490	521	235	79
13 Den 31/12 befintliga ..... M. M.	527	307	775	417	393	132
14 ..... Kv. F.	453	351	646	313	328	107
15 Summa Total	980	658	1 421	730	721	239
därav						
16 i kontrollerad familjevård	16	—	25	31	—	18
17 avvikna.....	1	—	1	—	7	—
18 Exspektanter	—	109	—	76	1	—
19 Befattningar Läkare	12	13	15	15	18	4
20 Vårdpersonal	472	239	583	396	404	117
21 Förvaltningspersonal	12	..	27	..	..	..
22 Ekonomipersonal	82	..	136	..	..	..
Utgifter för driften						
23 Totalutgift, 1 000 kr	25 372	..	28 993	..	..	..
24 Per vård dag, kr	69,6	..	58,4	..	..	..

¹ Personal vid S:t Eriks sjukhus redovisas i tabeller för kroppsjukvård. — ² Inkl. Norrtulls sjukhus.

Frösö sjukhus Frösön	Umeårens Umeåden	Furumåsets Piteå	S:s storslädernas läsarett för psykiatrik vård Total, larga cities	Beckomberga sjuk- hus, Stockholm	Långbro sjukhus Stockholm	S:t Eriks' sjukhus mentalklinik Stockholm	Rålamböve sjukhus Stockholm	Rånäs sjukhus Rånäs	Malmö östra Malmö	Liljagens Göteborg	
719	927	772	5 712	1 511	1 116	704	223	150	708	1 300	1
622	337	1 031	8 221	1 884	1 353	84	293	—	720	3 887	2
493	434	579	5 635	1 468	1 152	46	225	10	440	2 294	3
1 115	771	1 610	13 856	3 352	2 505	130	518	10	1 160	6 181	4
644	427	690	8 710	1 813	1 252	24	203	5	608	4 805	5
285	273	427	3 787	1 192	953	103	258	3	457	821	6
186	71	493	1 359	347	300	3	57	2	95	555	7
618	327	1 073	8 243	1 908	1 344	91	347	—	699	3 854	8
484	487	603	5 553	1 439	1 128	61	342	10	427	2 146	9
1 102	814	1 676	13 796	3 347	2 472	152	689	10	1 126	6 000	10
6	22	11	166	48	51	8	52	2	3	2	11
251	165	732	2 929	728	755	7	173	2	396	868	12
401	595	377	2 451	674	436	165	88	—	351	737	13
286	529	269	2 929	739	524	460	88	70	434	614	14
687	1 124	646	5 380	1 413	960	625	176	70	785	1 351	15
6	112	—	36	1	14	—	—	—	—	21	16
1	2	1	9	3	3	—	3	—	—	—	17
6	26	10	365	65	121	—	—	—	—	179	18
11	13	10	121	38	28	8	6	1	11	29	19
333	450	379	2 817	754	571	200	121	32	393	746	20
81/2	14	151/2	(121)	441/2	34	19	6	1	6	21	21
72	77	67	(562)	148	119	115	281/2	13	92	147	22
21 735	25 127	20 999	(157 818)	49 266	34 056	..	3 260	2 101	24 910	44 225	23
84,9	67,0	81,6	(90,5)	95,4	96,5	..	45,3	45,5	89,3	91,3	24

Kommentar till bilaga 2

Intagningar i sluten psykiatrisk vård sker från och med 1967 antingen med stöd av sjukvårdslagen (frivillig vård) eller med stöd av lag om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall vilken lag får tillämpas endast då vissa klart definierade indikationer kan påvisas. Denna senare lag och lag om ändring i sjukvårdslagen trädde i kraft den 1/1 1967. Alltjämt gäller beträffande *intagningar* av psykiskt sjuka att däri också inräknas patienter, som återintagits efter försöksutskrivning och beträffande *utskrivningar* av psykiskt sjuka att däri inräknas försöksutskrivning. Observeras bör att försöksutskrivning endast kan gälla sådana som intagits med stöd av lag om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall. Ehuru hela antalet in- och utskrivningar starkt ökats efter de nya lagarnas tillkomst, har försöksutskrivningarnas antal minskats.

Utgifter för driften omfattar både den egentliga sjukhusdriften och familjevård och hjälpverksamhet vad gäller landstingens sjukhus. Kostnader för utbildning av personal ingår ej i annan mån än löner åt elever, som praktiserar på sjukhusen som ett led i utbildningen. *Familjevård och hjälpverksamhet*. Se texten sidan 52 och 54. *Sjukhusen*. I uppgifterna för

Källshagens sjukhus ingår personal och ekonomi för avdelningen för psykiskt utvecklingsstörda. Det har inte varit möjligt att fränkilja dessa. Norrtulls sjukhus ingår från år 1961 som avdelning på Sankt Eriks sjukhus.

Sekundäravdelningar fanns på: Sundby sjukhus (120 platser belägna i Ribbingelund, Ärla och 120 platser i Rosöga, Härad); S:t Sigfrids sjukhus (Korsberga centralhem); Restads sjukhus (107 platser i Österängen); Säters sjukhus (156 platser i Pärby, Grangärde, och 160 i Olofsfors, Avesta); Frösö sjukhus (60 platser i Järvsö). Somatiska vårdavdelningar har inrättats på ett flertal sjukhus.

Rättspsykiatrisk undersökning i brottmål efter beslut i domstol utföres vid rättspsykiatriska kliniker vid vissa fängvårdsanstalter och vid statens rättspsykiatriska stationer. De senare är förlagda dels vid följande lasarett för psykiatrisk vård: Rålambshovs, Ulleråkers, Ryhovs, S:t Lars, S:t Jörgens, Sidsjöns och Umedalens sjukhus, dels vid Norrköpings lasarett och Stortorget 18, Örebro. Jfr lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål den 16/6 1966 (MF 124) och medicinalstyrelsens kungörelse den 1/12 1966 (MF 126) angående upptagningsområden för statens rättspsykiatriska stationer.

Bilaga 3
Annex 3

Läkartjänster vid undervisningssjukhus, lasarett, sanatorier, epidemisjukhus och
specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda vid slutet av år 1967¹

Posts for doctors at certain hospitals

I = undervisningsavdelning
II = annan avdelning

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar		Över- läkare	Bitr. över- läkare	Under- läkare	Extra läkare	Förest., labora- tor el.d.	Poli- klinik- läkare	Summa tjänster
A. Kroppssjukvård	Summa	I 219 II 830	I 379 II 722	I 783 II 1 407	I 46 II 50	I 8 II 1	I 26 II 19	I 1 461 II 3 029
	Total S:a	1 049	1 101	2 190	96	9	45	4 490
Odelade lasarett	II	15	8	29	1	—	—	53
Anestesiavdelningar	I	10	26	46	3	—	—	85
	II	86	56	66	5	—	—	213
Audiologiska avdelningar	I	2	—	1	—	—	1	4
	II	3	—	1	—	—	—	4
Barnkliniker:								
medicinska barnkliniker	I	7	21	36	1	—	2	67
	II	40	32	67	4	—	2	145
kirurgiska barnkliniker	I	4	6	16	1	—	1	28
Foniatrisk avdelning	II	3	—	—	—	—	—	3
Hudkliniker	I	6	9	20	1	—	1	37
	II	14	7	16	1	—	7	45
Kliniker för invärtes sjukdomar:								
medicinska kliniker	I	13	41	92	9	—	6	161
	II	96	101	312	10	1	4	524
somatiska avdelningar på sjukhus för psykiskt sjuka eller ut- vecklingsstörda	II	28	2	4	—	—	—	34
allergologiska kliniker	I	2	1	3	1	—	1	8
	II	—	—	—	1	—	1	2
endokrinologiska kliniker	I	3	3	6	1	1	—	14
infektionskliniker och epidemisjukhus	I	6	9	19	3	—	—	37
	II	25	15	40	1	—	—	81
kardiologisk avdelning	I	2	1	3	—	—	—	6
	II	2	1	2	—	—	—	5
lungkliniker och sanatorier	I	5	6	16	1	—	—	28
	II	28	28	41	1	—	—	98
medicinsk njurklinik	I	1	1	4	1	—	—	7
	II	2	1	4	1	—	—	8
reumatologiska kliniker	I	3	2	7	—	—	—	12
	II	3	3	4	—	—	—	10
yrkesmedicinska kliniker	I	2	2	2	—	—	—	6
	II	2	—	2	—	—	—	4
yrkesdermatologisk klinik	I	1	—	—	—	—	—	1
Kliniker för långvarigt kroppssjuka . .	I	2	2	4	—	—	—	8
	II	45	24	47	2	—	—	118
Kliniker för kirurgiska sjukdomar:								
kirurgiska kliniker	I	9	33	73	3	—	2	120
	II	90	110	310	4	—	1	515

¹ I tabellen har medtagits även vissa större enskilda sjukvårdsanstalter av lasarettskaraktär.

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar	Överläkare	Bitr. överläkare	Underläkare	Extra läkare	Förest., laborator el.d.	Poli-klinik-läkare	Summa tjänster
extremitetskirurgisk klinik	I 1	3	4	1	—	—	9
handkirurgisk klinik	I 1	1	2	—	—	—	4
neurokirurgiska kliniker	I 7	11	17	—	—	—	35
	II 2	3	5	—	—	—	10
neurotraumatologisk klinik	I 1	—	1	—	—	—	2
ortopediska kliniker	I 6	11	25	—	—	2	44
	II 24	14	43	3	—	—	84
ortopedisk-skelettkirurgisk klinik	II 6	5	8	1	—	—	20
plastikkirurgiska kliniker	I 5	7	11	—	—	—	23
	II 3	2	5	—	—	—	10
thoraxkirurgiska kliniker	I 6	10	22	—	—	—	38
	II 1	1	2	—	—	—	4
urologiska kliniker	I 5	4	10	2	—	—	21
	II 5	2	6	—	—	—	13
Kliniska laboratorier:							
blodgivarcentraler	I 6	—	5	—	—	—	11
bakteriologiska laboratorier	I 7	8	10	—	—	—	25
	II 8	5	4	—	—	—	17
fysiologiska laboratorier	I 9	8	20	2	1	—	40
	II 7	3	1	—	—	—	11
kemiska laboratorier	I 8	12	13	1	—	—	34
	II 34	13	18	—	—	—	65
neurofysiologiska laboratorier	I 5	3	5	2	—	—	15
	II 3	—	3	—	—	—	6
virologiska laboratorier	I 2	—	1	—	—	—	3
	II 2	2	1	—	—	—	5
hormonlaboratorium	I —	—	—	—	1	—	1
cytologiskt och cytodiagnostiskt laboratorium	I 3	2	4	1	—	—	10
	II 1	—	—	—	—	—	1
Kvinnokliniker	I 8	26	53	3	—	2	92
	II 46	57	116	8	—	—	227
Neurologiska kliniker	I 5	13	28	2	—	3	51
	II 4	5	8	1	—	1	19
Patologavdelningar	I 6	3	12	1	3	—	25
	II 12	13	10	—	—	—	35
Radiopatologisk avdelning	I —	—	2	1	1	—	4
Radiologiska avdelningar:							
röntgen- och röntgendiagnostiska avdelningar	I 18	39	88	—	—	—	145
	II 99	132	138	3	—	—	372
radioterapeutiska kliniker, allmänna	I 7	13	28	—	—	—	48
	II 8	6	4	1	—	—	19
radioterapeutiska kliniker, gynekologiska	I 7	7	12	—	—	—	26
	II 1	—	—	—	—	—	1
Rehabiliteringskliniker (inkl. sjukgymnastikavdelningar)	I 4	6	5	1	1	—	17
	II 8	4	9	—	—	—	21
Socialmedicinsk avdelning	II 2	—	1	—	—	—	3
Ögonkliniker	I 6	11	25	2	—	2	46
	II 33	29	27	2	—	3	94
Öron-, näs- och Halskliniker	I 5	15	24	2	—	3	49
	II 39	38	53	—	—	—	130
Neurologisk rehabiliteringsklinik	I 3	3	8	—	—	—	14

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar		Över- läkare	Bitr. över- läkare	1:e läkare	Under- läkare	Extra läkare	Förest., labora- tor e.l.d.	Poli- klinik- läkare	Summa tjänster
B. Psykiatrisk vård	Summa	23	39	—	97	1	—	3	163
	II	157	139	2	373	8	2	3	684
	Total S:a	180	178	2	470	9	2	6	1847
Psykiatriska kliniker	I	15	30	—	78	1	—	—	124
	II	106	114	—	333	6	1	3	563
Klinik för alkoholsjukdomar	I	1	1	—	4	—	—	—	6
	II	3	1	—	5	—	1	—	10
Barn- och ungdomspsykiatriska kliniker	I	6	8	—	15	—	—	—	29
	II	23	19	—	33	2	—	—	77
Annan psykiatrisk avdelning på kropps- sjukhus	I	1	—	—	—	—	—	3	4
Avdelningar för hjälpverksamhet och familjevård	II	22	5	2	2	—	—	—	31
Avdelningar för öppen vård	II	2	—	—	—	—	—	—	2
Specialavdelning	II	1	—	—	—	—	—	—	1
C. Vård av psykiskt utvecklingsstörda									
	Total S:a	6	3	1	9	—	—	—	19
Summa A—C	Grand Total	1 235	1 282	3	2 669	105	11	51	5 356

¹⁾ Fr. o. m. 1966 har ur kategorin "Psykiatrisk vård" utbrutits *dels* läkare vid specialistsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda (se under C.), *dels ock* läkare vid statens rättspsykiatriska stationer (9 överläkare, 2 bitr. överläkare, 4 förste läkare, 4 underläkare eller summa 19 läkare).

Bilaga 4

Annex 4

Antalet läkare med specialistbehörighet ^{31/12} 1966 och 1967

Number of physicians with specialist qualifications

Källa: Register hos medicinalstyrelsens nämnd för specialistbehörighet.

Specialiteter <i>Specialties</i>	1966	1967	Netto- skill- nad
A) I kungörelsen angivna specialiteter <i>According to official decrees</i>			
1. Anestesiologi <i>Anesthesiology</i>	64	70	+ 6
2. Bakteriologi och skyddsypningar <i>Bacteriology and inoculations</i>	40	39	- 1
3. Barnålderns invärtes sjukdomar <i>Pediatrics</i>	332	342	+10
4. Barnålderns kirurgiska sjukdomar <i>Child surgery</i>	17	17	0
5. Barnålderns psykiska och nervösa sjukdomar <i>Child psychiatry</i>	50	54	+ 4
6. Hjärtsjukdomar <i>Cardiovascular diseases</i>	344	356	+12
7. Hud- och könssjukdomar <i>Dermato-Venereology</i>	93	96	+ 3
8. Invärtes sjukdomar <i>Internal medicine</i>	1 129	1 170	+41
9. Kirurgiska sjukdomar <i>Surgery</i>	624	645	+21
10. Klinisk epidemiologi och akuta infektionssjukdomar <i>Clinical epidemiology and infectious diseases</i>	44	45	+ 1
11. Klinisk fysiologi <i>Clinical physiology</i>	18	21	+ 3
12. Klinisk kemi <i>Clinical chemistry</i>	34	34	0
13. Kvinnosjukdomar och förlösningar <i>Obstetrics and gynaecology</i>	331	346	+15
14. Lungsjukdomar <i>Pulmonary diseases</i>	232	231	- 1
15. Matsmältningsorganens sjukdomar <i>Gastro-intestinal diseases</i>	77	76	- 1
16. Nervsjukdomar <i>Neurology</i>	97	97	0
17. Neurokirurgi <i>Neuro-surgery</i>	19	19	0
18. Ortopedi <i>Orthopedics</i>	102	112	+10
19. Plastikkirurgi <i>Plastic surgery</i>	19	19	0
20. Psykiska och nervösa sjukdomar <i>Mental and nervous diseases</i>	253	279	+26
21. Radiumbehandling <i>Radiotherapy</i>	43	48	+ 5
22. Röntgenbehandling <i>X-ray therapy</i>	152	163	+11
23. Röntgenundersökning <i>X-ray diagnostics</i>	266	282	+16
24. Röst- och talrubbingar <i>Phoniatrics</i>	8	8	0
25. Tändernas sjukdomar <i>Stomatology</i>	35	34	- 1
26. Ämnesomsättningens sjukdomar <i>Metabolic diseases</i>	96	97	+ 1
27. Ögonsjukdomar <i>Ophthalmology</i>	162	171	+ 9
28. Öron-, näs- och halssjukdomar <i>Oto-rhino-laryngology</i>	242	259	+17
B) Enligt övergångsbestämmelserna medgivna specialiteter <i>Transitionaly licensed</i>			
29 a Massage och sjukgymnastik <i>Physiotherapy</i>	5	5	0
b Radiumbehandling, endast hudsjukdomar <i>Dermato radiotherapy</i>	1	1	0
c Radiumbehandling, endast kvinnosjukdomar <i>Gynaecological radiotherapy</i>	9	9	0
d Rättspsykiatri <i>Forensic psychiatry</i>	14	14	0
e Röntgenbehandling, endast hudsjukdomar <i>Dermato X-ray therapy</i>	1	1	0
f Röntgenbehandling, endast kvinnosjukdomar <i>Gynaecological X-ray therapy</i>	9	9	0
g Röntgenundersökning, endast lungsjukdomar <i>Pulmonary X-ray diagnostics</i>	13	13	0
h Röntgenundersökning, endast ortopedi <i>Orthopedic X-ray diagnostics</i>	7	7	0
Summa Total	4 982	5 189	+207

Bilaga 4. Annex 4

Från och med år 1961 har läkares rätt att beteckna sig som specialister blivit föremål för författningsreglering; se 2 § of kungörelsen den 25 november 1960, nr 653, med tillämpningsföreskrifter till lagen om behörighet att utöva läkaryrket.

Specialistbehörighet meddelas av en särskilt för ändamålet inrättad nämnd inom medicinalstyrelsen, kallad *medicinalstyrelsens nämnd för läkarspecialistbehörighet*.

Tidigare hade inom Sveriges läkarförbund funnits en motsvarande reglering för dess medlemmar. Enligt kungörelsen skall de, som före

1961 års ingång av läkarförbundet erhållit rätt att beteckna sig som specialister, bibehållas vid denna rätt, även sedan den nya ordningen trätt i kraft.

Antalet meddelade behörigheter som specialist är icke liktydigt med det totala antalet läkare med specialistbehörighet. Det är nämligen vanligt, att en och samma läkare förvärvar behörighet i flera specialiteter. Här redovisas antalet meddelade specialistbehörigheter vid utgången av år 1966 och 1967. Dessa fördelar sig på 3 560 resp 3 760 läkare. De anförda siffrorna innebär, att antalet specialiteter per läkare vid utgången av år 1967 uppgick till 1,38.

Bilaga 5
Annex 5

Befolkningsstatistik Vital statistics

Folkmängd år 1967 Population 1967

Källa: »Folkmängdens förändringar 1967».

Sjukvårdsområden <i>Districts for health and sick care</i>	Rikets folkmängd <i>No. inhabitants</i>	
	den 31/12 on 31st Dec.	medelfolk- mängd mean po- pulation
Stockholms stad	767 606	777 667
Stockholms län	654 667	636 067
Uppsala län	192 965	190 836
Södermanlands län	243 094	242 558
Östergötlands län	368 948	368 444
Jönköpings län	299 538	298 739
Kronobergs län	167 064	166 470
Kalmar läns norra	81 893	81 894
Kalmar läns södra	154 298	154 381
Gotlands län	53 939	53 839
Blekinge län	151 105	150 859
Kristianstads län.....	264 014	263 680
Malmö stad	254 338	253 920
Malmöhus län i övrigt ...	432 010	428 300
Hallands län	185 738	184 396
Göteborgs stad	445 408	444 350
Göteb. och Bohus län i övr.	239 530	237 552
Älvsborgs län	391 424	389 586
Skaraborgs län.....	253 741	253 691
Värmlands län	286 658	286 831
Örebro län	272 550	272 404
Västmanlands län	255 672	254 830
Kopparbergs län	280 177	280 506
Gävleborgs län	294 194	294 075
Västernorrlands län	277 358	277 490
Jämtlands län	129 135	129 472
Västerbottens län	235 142	234 706
Norrbottnens län	260 568	260 388
Summa Total	7 892 774	7 867 931
Summa Total 1966	7 843 088	7 807 797
» » 1965	7 772 506	7 733 853
» » 1960	7 497 967	7 480 395
» » 1955	7 290 112	7 262 388
» » 1950	7 041 829	7 014 005

Folkmängden efter kön och ålder den 31/12 1967

Population according to sex and age

Källa: »Folkmängdens förändringar 1967».

Ålder <i>Age</i>	Män <i>Males</i>	Kvinnor <i>Females</i>	Summa <i>Total</i>
0 år years	61 706	58 232	119 938
1 »	62 785	59 076	121 861
2 »	62 590	59 212	121 802
3 »	62 512	59 631	122 143
4 »	58 124	54 600	112 724
0—4 »	307 717	290 751	598 468
5—9 »	268 452	254 271	522 723
10—14 »	274 271	259 478	533 749
15—19 »	296 383	283 639	580 022
20—24 »	340 080	323 266	663 346
25—29 »	270 823	251 783	522 606
30—34 »	228 882	218 253	447 135
35—39 »	231 895	228 771	460 666
40—44 »	251 316	248 463	499 779
45—49 »	273 876	271 037	544 913
50—54 »	257 084	256 430	513 514
55—59 »	255 903	257 872	513 775
60—64 »	218 144	232 533	450 677
65—69 »	177 749	200 964	378 713
70—74 »	131 246	158 689	289 935
75—79 »	85 589	112 451	198 040
80—84 »	48 635	66 555	115 190
85—89 »	18 835	26 864	45 699
90 år o. över	5 343	8 481	13 824

Summa Total 3 942 223 3 950 551 7 892 774

På 1 000 av medel- folkmängden Per 1 000 of mean population	Vigda par Marri- ages	Le- vande födda Live births rate	Döda (utom död- födda) Crude death rate	Späd- barns- dödlig- het ¹ Infant morta- lity ¹
Sverige				
1901/05	5,90	26,12	15,48	91,0
1921/25	6,34	19,14	12,06	59,9
1931/35	7,31	14,10	11,64	50,1
1941/45	9,64	18,75	10,64	31,0
1950.....	7,73	16,45	10,02	21,0
1955.....	7,19	14,78	9,45	17,4
1960.....	6,70	13,66	10,04	16,6
1961.....	6,97	13,89	9,78	15,8
1962.....	7,13	14,19	10,16	15,3
1963.....	7,03	14,85	10,05	15,0
1964.....	7,63	16,01	10,01	14,2
1965.....	7,75	15,88	10,11	13,3
1966.....	7,83	15,80	10,05	12,6
1967.....	7,19	15,42	10,14	12,9
Danmark (1966) ...	8,8	18,4	10,3	18,7
Finland (1966).....	8,2	16,7	9,4	17,6
Island (1965).....	5,8	24,7	6,7	15,0
Norge (1966).....	7,0	18,1	9,6	14,5
Nederländerna(1966)	9,0	19,2	8,1	14,4
Frankrike (1966) ..	6,9	17,5	10,7	21,7
Schweiz (1966)	7,3	18,1	9,3	17,8
Storbritannien(1966)	8,0	17,7	11,7	19,0
Västtyskland (1965)	8,3	17,9	11,2	23,8
U. S. A. (1966).....	9,4	18,5	9,5	23,4
Japan (1966).....	9,5	13,7	6,8	² 18,5
Nya Zeeland (1966).	8,6	22,5	8,9	17,7

Sveriges folkmängd framgår av tabellerna sidan 152. Uppgifterna i dessa liksom nedanstående uppgifter för år 1967 är definitiva. Under år 1967 föddes 122 517 barn, varav 121 360 levande, avled 79 738 personer, varav 1 560 i första levnadsåret, ingicks 56 561 äktenskap och noterades en total folkökning, inklusive invandringsöverskott, på 49 271 personer. Vissa relationstal, som kan beräknas på dylika tal, ställer sig för Sverige och en del utländska stater som framgår av tablan ovan, som i huvudsak hämtats ur »Statistisk årsbok».

Av de levande födda (år 1967) var 15,1 % födda utom äktenskap. Spädbarnsdödligheten (döda i första levnadsåret) var ca 19,0 av 1 000 levande födda bland dessa barn mot 12,9 bland samtliga levande födda.

Den återstående medellivslängden vid födelsen var i Sverige för män resp kvinnor under perioden 1751/90 33,72 och 36,64, 1901/10 54,53 och 56,98 och 1961/65 71,60 och 75,70 år.

Sistnämnda tal hävdar sig väl vid jämförelse med dem i andra länder, även om man väljer de högsta, vilket antydes av följande uppgifter för män resp kvinnor:

Danmark (1963/64) 70,3 och 74,6, Finland (1956/60) 64,90 och 71,57, Norge (1961/65) 71,03 och 75,97, England och Wales (1963/65) 68,3 och 74,4, Nederländerna (1961/65) 71,1 och 75,9, Västtyskland (1964/65) 67,59 och 73,45, USA (1965) 66,8 och 73,7, Japan (1965) 67,73 och 72,95 och Nya Zeeland (1960/62) 68,44 och 73,75.

Dödsorsakerna enligt publikationen »Dödsorsaker» (av statistiska centralbyrån) framgår av tablå på nästa sida, som visar dödligheten på 100 000 invånare.

¹ Döda i första levnadsåret av 1 000 levande födda. *Dead during first year of life per 1 000 live births.*

² 1965

Antal döda per 100 000 invånare *Annual number of deaths per 100 000 inhabitants*

Dödsorsaker (huvudgrupper enligt 1948 års internationella klassifikation) <i>Causes of death (International Classification)</i>	Årligen 1936/40	Årligen 1941/45	Årligen 1946/50	Årligen 1951/55	Årligen 1956/60	År 1965	År 1966	År 1967
Tuberkulos <i>Tuberculosis</i>	81	69	39	16	8	5	4	4
Andra infektionssjukdomar; parasitära sjukdomar <i>Other Infectious and Parasitic Diseases</i>	26	19	10	5	4	4	3	3
Tumörer <i>Neoplasms</i>	156	160	164	169	182	195	195	199
Allergiska sjukdomar, endokrina systemets sjukdomar, ämnesomsättningsjukdomar, nutritionssjukdomar <i>Allergic, Endocrine System, Metabolic and Nutritional Diseases</i> ..	15	11	10	17	17	24	25	25
Blodbildande organens och blodets sjukdomar <i>Diseases of the Blood and Blood-forming Organs</i>	6	6	6	4	4	4	4	3
Mentalsjukdomar, mentala defekter m. m. <i>Mental, Psychoneurotic and Personality Disorders</i>	3	3	3	4	4	3	3	4
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar <i>Diseases of the Nervous System and Sense Organs</i>	125	121	128	147	148	130	125	126
Cirkulationsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Circulatory System</i>	305	303	355	337	367	411	406	417
Respirationsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Respiratory System</i>	114	75	53	52	58	68	65	67
Matsmältningsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Digestive System</i>	51	43	37	40	38	42	43	43
Uro-genitalorganens sjukdomar <i>Diseases of the Genito-urinary System</i>	46	40	35	25	27	27	27	24
Havandeskapets, förlossningens och barnsängstidens sjukdomar <i>Deliveries and Complications of Pregnancy, Childbirth and the Puerperium</i>	4	3	1	1	1	0	0	0
Hudens och underhudens sjukdomar <i>Diseases of the Skin and Cellular Tissue</i>	1	1	1	1	1	1	1	1
Skelettets och rörelseorganens sjukdomar <i>Diseases of the Bones and Organs of Movement</i>	4	4	4	5	3	3	3	3
Medfödda missbildningar <i>Congenital Malformations</i>	5	8	9	7	7	7	7	6
Sjukdomar hos nyfödda och spädbarn <i>Certain Diseases of Early Infancy</i>	32	30	24	18	15	13	12	13
Senilitet. Ofullständigt preciserade fall <i>Symptoms, Senility and Ill-defined Conditions</i> ...	137	109	91	58	29	10	10	10
Skador genom yttre våld och förgiftning (utom självmord) <i>Accidents, Poisoning and Violence (except suicide)</i>	42	44	38	40	42	45	47	43
Självmord <i>Suicide</i>	16	15	15	17	19	19	20	23
Summa Total	1 169	1 064	1 023	963	974	1 011	1 000	1 014

TABELLER

- Tab. A 1. Översikt av den slutna vården år 1967
- Tab. A 2. Översikt av de fastställda vårdplatserna den $31/12$ 1967 fördelade dels efter sjukhustyp, dels efter vårdform
- Tab. A 3. Översikt av sjukhus och vårdplatser för slutna sjukvård den $31/12$ 1967 fördelade efter huvudmannakategori
- Tab. A 4. Översikt av den slutna vårdens utveckling åren 1920—1967
- Tab. A 5. Vårdplatsantalets förändringar vid kroppssjukhusen åren 1950—1967
- Tab. A 6. Kroppssjukhusen år 1967, deras vårdplatser, intagningar, vård dagar och beläggning
- Tab. A 7. Patienter i öppen vård och röntgenarbeten i öppen och slutna kroppssjukvård år 1967
- Tab. A 8. Personalen vid kroppssjukhusen 1967
- Tab. A 9. Tjänster för personal vid kroppssjukhusen 1967
- Tab. A 10. Vakanser bland personalen vid kroppssjukhusen 1967
- Tab. A 11. Kroppssjukhusens samlade årliga driftkostnader
- Tab. A 12. Driftkostnad per vård dag resp. per intagen 1950—1967
- Tab. A 13. Lasarettens driftkonton år 1967
- Tab. A 14. Lasarett och sjukhem för psykiatrisk vård, anstalter för psykiskt utvecklingsstörda och epileptiker år 1967, deras intagningar, vård dagar och beläggning
- Tab. A 15. Personalen vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och epileptiker 1967
- Tab. A 16. Personalen vid anstalter för psykiskt utvecklingsstörda 1967
- Tab. A 17. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid lasarett för psykiatrisk vård 1967
- Tab. A 18. Vårdpersonal per 100 vårdplatser vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och psykiskt utvecklingsstörda år 1967
- Tab. A 19. Driftkostnad per vård dag inom psykiatriska vården
- Tab. A 20:1. Distriktssköterskornas verksamhet
- Tab. A 20:2. Specifikation av tab. A 20:1 för år 1967
- Tab. A 21. Den förebyggande mödra- och barnvården år 1967
- Tab. A 22. Verksamheten vid centraldispensärerna år 1967
- Tab. A 23. Folk tandvård. Verksamheten år 1967
- Tab. A 24. Folk tandvårdens utgifter och inkomster för driften år 1967. Distrikts- och centraltandpolikliniker
- Tab. A 25. Antal apotek, dessas försäljningsbelopp och personal år 1967
- Tab. B 1. Den yrkesverksamma personalen i hälso- och sjukvård i slutet av åren 1950—1967

- Tab. B 2. Legitimerade tandläkare fördelade efter kön och hemortelän den 1 november 1967
- Tab. B 3. Läkarkårens utveckling 1930—1967
- Tab. B 4. Sjuksköterskekårens utveckling 1930—1967
- Tab. B 5. Vissa sjukskötersketjänster och barmorsketjänster år 1967
- Tab. C 1. Statens, allmänna försäkringskassornas, landstingens, städers utom landsting och övriga primärkommuners nettokostnader (drift- och anläggningskostnader) för hälso- och sjukvård åren 1960—1967 (1960/61—1967/68 för staten), milj. kr
- Tab. C 2. Försäkringskassornas utgifter för sjukvård år 1967
- Tab. C 3. Det allmännas nettokostnader för nyanläggning och investering (nybyggnader och nyuppsättning av inventarier) åren 1960—1967 (1960/61—1967/68 för staten) milj. kr
- Tab. D 1. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt åren 1955—1967 (kliniska fall) (nummer enligt internationell klassifikation)
- Tab. D 2. Vissa epidemiska sjukdomar 1875—1967. Sjukdomar och nummer enligt internationell statistisk klassifikation
- Tab. D 3. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt månadsvis år 1967
- Tab. D 4. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt, länsvis år 1967
- Tab. D 5. Fall av venerisk sjukdom år 1967 fördelade dels efter bostadsort, dels efter smittningsort
- Tab. D 6. Gonorré 1950—1967
- Tab. D 7. Fall av venerisk sjukdom år 1967 efter ålder och kön
- Tab. D 8. Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar 1946—1967. Antal vid länsundersökningarna undersökta personer och gjorda fynd
- Tab. D 9. Tuberkulossjukligheten och -dödligheten år 1967
- Tab. D 10. Antal nya cancerfall diagnosticerade 1964 fördelade efter primärtumörens läge
- Tab. D 11. Antal nya cancerfall diagnosticerade 1964 fördelade efter primärtumörens läge och patientens hemort
- Tab. D 12. Aktuell kariesprocent för permanenta tänder hos i folktandvården undersökta sjuåriga skolbarn 1941—1967
- Tab. D 13. Förlossningar och födda barn år 1967 fördelade efter sjukvårdsområde och vårdform
- Tab. D 14. Förlossningar på anstalt år 1967 fördelade efter barnafödorskans ålder, civilstånd och bördens ordningsnummer. Relativtal per 100000 barnafödorskor
- Tab. D 15. Antal födda barn år 1967 med fördelning på viktklasser
- Tab. D 16. Legala aborter 1967
- Tab. D 17. Legala steriliseringar år 1967

- Tab. D 18. Utskrivningar vid landstingens och storstädernas lasarett för psykiatrisk vård samt vid psykiatriska kliniker vid lasarett år 1967 fördelade efter diagnos
- Tab. D 19. Patienter och vårdplatser på vissa lasarett för psykiatrisk vård (mentalsjukhus) och sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka i medeltal per dag årligen 1945-1967